

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

રિટ અરજી: (પી.આઈ.એલ.) ક્રમાંક ૪૭ / ૨૦૧૧

સાથે

રિટ અરજી: (પી.આઈ.એલ.) ક્રમાંક ૫૪ / ૨૦૧૧

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય અને માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાળા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
૫.	શું તે સિવિલ જજને મોકલવાનું છે?	

=====

રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) ક્રમાંક ૪૭ / ૨૦૧૧

ધ્રાંગધ્રા પ્રકૃતિ મંડળ, ઉપપ્રમુખ મારફતે

વિરુદ્ધ

ભારત સંઘ, સચિવ મારફતે તથા અન્ય .

રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) ક્રમાંક ૫૪/૨૦૧૧

ગુજરાત રાજ્ય ઓટોરિક્ષા ફેડરેશન તથા અન્ય

વિરુદ્ધ સચિવ મારફતે ભારત સંઘ તથા અન્ય.

=====

હાજરી :

રિટ પિટિશન (પી.આઈ.એલ.) ક્રમાંક ૪૭ / ૨૦૧૧

અરજદાર તરફેથી શ્રી અમિત એમ પંચાલ, અરજદાર તરફેથી શ્રી પી.એસ. ચાંપાનેરી, સહાયક સોલિસિટર જનરલ, પ્રતિવાદી : ૧ માટે, શ્રી પી.કે. જાની, સરકારી વકીલ સાથે શ્રી રાશેશ રિન્દાણી, સહાયક સરકારી વકીલ, પ્રતિવાદી : ૨ – ૩ માટે.

પ્રતિવાદી : ૪ તરફેથી શ્રી ઋતુરાજ એમ મીના, પ્રતિવાદી : ૫, ૮ તરફેથી શ્રી ઉદય જોશી સાથે શ્રી. અભિષેક મહેતા, એમ/એસ ત્રિવેદી એન્ડ ગુપ્તા તરફેથી, પ્રતિવાદી : ૬ તરફેથી શ્રી સુધીર નાણાવટી, વરિષ્ઠ વકીલ* દેવાંગ નાણાવટી, સુશ્રી અનુજા એસ નાણાવટી તરફેથી, પ્રતિવાદી : ૭, ૯ તરફેથી શ્રી અસ્પી એમ કાપડિયા, પ્રતિવાદી : ૧૦ તરફેથી શ્રી નીરજ સોની, પ્રતિવાદી : ૧૧ તરફેથી સુશ્રી મિનૂ એ શાહ, શ્રી જીએન શાહ તરફેથી,

રિટ અરજી (જનહિત અરજી) ક્રમાંક ૫૪ ઓફ ૨૦૧૧

અપીલકર્તા તરફેથી શ્રી અસ્પી કાપડિયા, અપીલકર્તા તરફેથી શ્રી પી એસ ચાંપાનેરી માટે, પ્રતિવાદી : ૧ તરફેથી સહાયક સોલિસિટર જનરલ શ્રી પી એસ ચાંપાનેરી, પ્રતિવાદી : ૨ તરફેથી સરકારી વકીલ શ્રી પી કે જાની સાથે સહાયક સરકારી વકીલ શ્રી રાશેશ રિન્દાણી.

=====

=====

કોરમ:	માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય
	અને
	માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાળા

તારીખ : ૨૫/૦૭/૨૦૧૨

સી.એ.વી. ચુકાદો

(પ્રતિ : માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય)

૧. આ બે જાહેર હિતની અરજીઓ એકસાથે સાંભળવામાં આવી હતી, કારણ કે આ અરજીઓનો વિષયવિસ્તાર કોઈ અંશે સમાન છે.

૨. રિટ અરજી ક્રમાંક ૪૭/૨૦૧૧ [પી.આઈ.એલ.] માં, રિટ અરજદારે નીચે મુજબની રાહત માટે પ્રાર્થના કરી હતી:

“૯. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓમાં અને ઉપર જણાવેલ બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર અત્યંત વિનમ્રતા અને આદરપૂર્વક આ માનનીય અદાલત સમક્ષ પ્રાર્થના કરે છે કે આ માનનીય અદાલત મેન્ડેમસનો રિટ અથવા મેન્ડેમસના સ્વરૂપનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ રિટ, નિર્દેશ અથવા આદેશ જારી કરવા કૃપા કરે:

(એ) ભારત સરકારને આદેશ આપવો કે સામાન્ય જનતા અને પર્યાવરણના હિત માટે ઘરેલુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે ગુજરાત રાજ્યને એ.પી.એમ. દરે પ્રાકૃતિક ગેસનો વધારાનો ક્વોટા ફાળવે, જે દરે દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને પ્રાકૃતિક ગેસ પુરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે; (બી). લોર્ડશીપ્સ ભારત સરકારને આદેશ આપવાનો કૃપાપૂર્વક નિર્દેશ કરે કે બિન-પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રમાંથી અપ્રયુક્ત પ્રાકૃતિક ગેસને સી.જી.ડી. માટે તેમના ઘરેલુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે પ્રાથમિકતા આપી અને વિવિધીકૃત કરે, જેમ કે ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, અહેવાલિત (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬, ના મામલાઓમાં નિર્દેશ આપ્યો છે, જેના પરિણામે પ્રદૂષણ અને જીવનવ્યયમાં ઘટાડો થશે; (સી). લોર્ડશીપ્સ ગુજરાત રાજ્યને આદેશ આપવાનો કૃપાપૂર્વક નિર્દેશ કરે કે ગુજરાત રાજ્યમાં હવા પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે

ખાનગી અને જાહેર વાહનોને પેટ્રોલ અને ડીઝલમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસમાં પરિવર્તિત કરવા પગલાં લે;

૩. આ અરજીમાં રિટ-અરજદારે રજૂ કરેલો કેસ સંક્ષેપમાં આ પ્રકારે સમારી શકાય:

૩.૧ પર્યાવરણ અને પરિસ્થિતિ તંત્રના સુધારણા તથા સંરક્ષણના હિતાર્થે અને ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓના લાભાર્થે આ અરજિ દાખલ કરવામાં આવી છે. અરજદારે હાલની અરજિ ગુજરાત રાજ્યને પ્રશાસિત ભાવ યાંત્રિકતા (“એ.પી.એમ.”)ના દરે શહેર ગેસ વિતરણ (“સી.જી.ડી.”) માટે પ્રાકૃતિક ગેસનું વધુ ફાળવણી પ્રાપ્ત થાય તે હેતુથી, તેમજ જે દરે દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને પ્રાકૃતિક ગેસ પુરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે તે દરે ગુજરાત રાજ્યને પણ પ્રાકૃતિક ગેસ મળી રહે તે હેતુથી દાખલ કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે. ઉપરોક્ત કાર્યવાહી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ સાથે સુસંગત રહેશે, કારણ કે તેના પરિણામે ભારત સરકાર તથા તેની સાધનસામગ્રી કિંમતોના પ્રશ્ને ગુજરાત રાજ્ય સામે કોઈપણ પ્રકારનો ભેદભાવ કર્યા વિના રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ — પ્રાકૃતિક ગેસ — નું ફાળવણી કરશે. ઉપરોક્ત કાર્યવાહી પરિણામે ગુજરાત રાજ્યમાં પર્યાવરણીય/વાયુ પ્રદૂષણનું સ્તર ઘટશે અને ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓના ઉપયોગ માટે વધુ પ્રાકૃતિક ગેસ ઉપલબ્ધ થવાથી નાગરિકોના જીવનનિર્વાહના ખર્ચમાં પણ ઘટાડો થશે, જેનાથી વધુમાં ઘરેલુ એલ.પી.ગેસના વધુ સારા પુરવઠાને પણ સુગમતા મળશે, જેના ભારે અભાવની સ્થિતિ છે.

૩.૨ અરજદાર સોસાયટીઓ હેઠળ વિધિવત્ નોંધાયેલ એક મંડળી છે

૩.૪ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરાયેલ આ જાહેર હિતની અરજી દ્વારા, અરજદારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ દ્વારા કરાયેલ મનસ્વી, દાદાગીરીભર્યા, અયોગ્ય અને તર્કવિરુદ્ધ પગલાને પડકાર્યું છે –

[એ]. ભારતમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, અહેવાલિત (૧૯૯૧) ૨ એસ.સી.સી. ૩૫૩, (૧૯૯૮) ૬ એસ.સી.સી. ૬૩, (૨૦૦૦) ૯ એસ.સી.સી. ૫૧૯, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫૬, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૩, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૭, (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬, (૨૦૦૨) ૧૦ એસ.સી.સી. ૧૯૧ માં જાહેર પરિવહન તથા ખાનગીમાં વૈકલ્પિક ઇંધણ તરીકે કુદરતી ગેસનો પૂરતો પુરવઠો ઉપલબ્ધ કરાવવા સંબંધે વિવિધ દિશાનિર્દેશો આપ્યા હોવા છતાં, ગુજરાત રાજ્યમાં વાહનોની સંખ્યામાં થયેલા વધારો કારણે વાહનજન્ય પ્રદૂષણ અને હવામાં ઝેરી તત્વોની અનિયંત્રિત વૃદ્ધિની ગંભીર સમસ્યાનો સામનો કરવા તાત્કાલિક અને પૂર્વગામી પગલાં ન લેવાં બદલ

[બી]. ગુજરાત રાજ્યને એ.પી.એમ. હેઠળ વધુ પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવવા માટે, જે દરે પ્રાકૃતિક ગેસ દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને ઉપલબ્ધ કરવામાં આવે છે તે જ દરે,

પૂરતા પગલાં ન લેવામાં આવવાને કારણે અને તેથી સમગ્ર ભાર ગુજરાત રાજ્યમાં નિવાસ કરતા નાગરિકો પર મૂકવામાં આવતા;

[સી]. પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રોની ઓળખ માટે પગલાં ન લેવા અને જણાવેલ ક્ષેત્રની જરૂરિયાતોને અનુરૂપ આવશ્યક માત્રાઓ ફાળવવામાં તથા સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સિસ્ટમ હેઠળ અનુપયોગિત પ્રાકૃતિક ગેસનું વૈવિધ્યીકરણ કરવામાં નિષ્ફળ રહેવામાં, જેથી વાહન વ્યવહાર અને ઘરેલુ વપરાશ માટે પ્રાકૃતિક ગેસની માંગ પૂર્ણ કરી શકાય, જેનાથી પરિણામે પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થશે તથા ગુજરાત રાજ્યમાં નિવાસ કરતા નાગરિકોના જીવનવ્યયમાં પણ ઘટાડો આવશે, ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ. સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અર્સ કેસમાં, જે (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬ માં અહેવાલિત છે, પ્રસ્તુત કરેલા સિદ્ધાંતોના પાલનરૂપે, જેમાં ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબના અવલોકનો અને દિશાનિર્દેશો જારી કરવા અનુકૂળ માન્યું હતું –

“સી.એન.જી.ના પૂરતા પુરવઠાના અભાવે ચિંતાનો વિષય ઊભો થયો છે અને આ બાબતનો ઉલ્લેખ આ અદાલતે સમયાંતરે પસાર કરેલા વિવિધ આદેશોમાં કરવામાં આવ્યો છે. શાસકીય સત્તાધિકારીઓ તરફથી યોગ્ય પ્રતિસાદના અભાવે, નીચેનો જારી કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ નથી

૩.૫ તે એક જાણીતો અને સ્વીકારાયેલ હકીકત છે કે ગુજરાત રાજ્યમાં વાહનોની સંખ્યા વધી છે અને વાહનોમાં વૃદ્ધિ સાથે હવામાં પ્રદૂષણ પણ ચિંતાજનક સ્તરે વધી ગયું છે. હવામાં રહેલી ઝેરી અસર જોખમજનક સ્તરે વધી ગઈ છે અને તે ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓ માટે ગંભીર આરોગ્ય જોખમો/ધમકીઓ પેદા કરી રહી છે.

૩.૬ વાહનોના કારણે થતી વાયુ પ્રદૂષણમાં ઘટાડો લાવવા બાબતે સંબંધિત સત્તાધિકારીઓએ કોઈ કાર્યવાહી ન કરી હોવાને પડકારતી વિવિધ અરજીઓ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી છે. એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, જે (૧૯૯૧) ૨ એસ.સી.સી. ૩૫૩, (૧૯૯૮) ૬ એસ.સી.સી. ૬૩, (૨૦૦૦) ૯ એસ.સી.સી. ૫૧૯, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫૬, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૩, (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૭, (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬, (૨૦૦૨) ૧૦ એસ.સી.સી. ૧૯૧ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ તથા સંબંધિત રાજ્ય સરકારોને વાહનોમાંથી થતા ઉત્સર્જનના પરિણામે સર્જાતા પ્રદૂષણમાં ઘટાડો સુનિશ્ચિત કરવા માટે પગલાં લેવા તથા પ્રદૂષણ ઘટાડવાના હેતુથી બિન-પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રોમાંથી પરિવહન ક્ષેત્ર તરફ સી.એન.જી.ના ફાળવણીનું વૈવિધ્યકરણ કરવા માટે વિવિધ દિશાનિર્દેશો આપ્યા છે.

૩.૭ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, જેનો ઉદ્દેશ (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬ માં આવેલ છે, તે કેસમાં આ મુજબ અવલોકન કર્યું હતું –

““સાવચેતીનો સિદ્ધાંત” આ અદાલતે વેલ્શોર સિટિઝન્સ’ વેલફેર ફોરમ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અધર્સ, (૧૯૯૬) ૫ એસ.સી.સી. ૬૪૭ માં, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કર્યો હતો– રાજ્ય સરકાર અને વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓએ પર્યાવરણના અધઃપતનના કારણની પૂર્વકલ્પના કરવી, તેને અટકાવવો અને તેના પર પ્રહાર કરવો આવશ્યક છે. જ્યાં ગંભીર અને અપરિવર્તનીય નુકસાનના જોખમો હોય, ત્યાં વૈજ્ઞાનિક નિશ્ચિતતાના અભાવને પર્યાવરણના અધઃપતનને અટકાવવાના ઉપાયો મુલતવી રાખવા માટેના કારણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવો જોઈએ નહીં.

આથી, “ઓટો નીતિ”એ આ ક્ષેત્રમાં પર્યાવરણના હાસના કારણોને “...પૂર્વાનુમાન કરવું, નિવારણ કરવું અને તેનો સામનો કરવો...” તેવા ઉપાયો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું આવશ્યક છે.”

૩.૮ ગુજરાતમાં જીવનનિર્વાહનો ખર્ચ પણ મૂળભૂત આવશ્યક ચીજવસ્તુઓના ભાવોમાં થયેલા વધારાને કારણે નોંધપાત્ર રીતે વધ્યો છે. ઘરગથ્થુ વપરાશ માટેનો એલ.પી.જી. પણ આ મૂળભૂત આવશ્યકતાઓનો એક ભાગ છે, જેના ભાવમાં તાજેતરના ભૂતકાળમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે. આ સર્વવિદિત હકીકત

છે કે ફાળવણીમાં ઘટાડાને કારણે છેલ્લા સમયમાં એલ.પી.જી.નો પુરવઠો ઘટ્યો છે અને તેના અનુસંધાનમાં તેની માંગમાં અનુરૂપ વધારો થયો છે. જો પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા કુદરતી ગેસની ફાળવણીમાં વધારો કરવામાં આવે, તો તે નાગરિક પુરવઠા વિભાગ પરનો ભાર ઘટાડશે, કારણ કે તે વિભાગ કુદરતી ગેસની ભારે માંગને પૂર્ણ કરવા અને તેનો સામનો કરવા સક્ષમ સ્થિતિમાં હોવાનું દેખાતું નથી. તેથી, અરજદાર સી.એન.જી. અને ઘરગથ્થુ હેતુ માટે નીચા ભાવે ઉપલબ્ધ ઘરગથ્થુ ગેસની નોન-ફાળવણીને પડકારે છે

૩.૯ અરજદારે ડબલ્યુડબલ્યુડબલ્યુ.ઈન્ફ્રાલાઈન.કોમ તથા અન્ય વિશ્વસનીય સ્ત્રોતોમાંથી એકત્રિત કરેલી માહિતી મુજબ, અરજદારને જાણ થઈ છે કે ભારતમાં પ્રાકૃતિક વાયુનું કુલ ઉત્પાદન અને આયાત પ્રતિદિન ૧૬૯.૦૩ મિલિયન સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર છે (આગળ જતાં જેને “એમએમએસસીએમડી” તરીકે ઓળખવામાં આવશે). ગુજરાત રાજ્યને ૬૩.૬૦ એમએમએસસીએમડી ફાળવવામાં આવે છે. ઉક્ત ફાળવણીમાંથી ૧૬.૪૨ એમએમએસસીએમડી આયાતિત પુનઃવાયુકૃત દ્રવીકૃત પ્રાકૃતિક વાયુનું છે (આગળ જતાં જેને ‘આરએલએનજી’ તરીકે ઓળખવામાં આવશે). સમગ્ર ઔદ્યોગિક પરિસ્થિતિ વિકાસ માટે અનુકૂળ હોવાને કારણે ગુજરાત રાજ્ય પ્રાકૃતિક વાયુનો સર્વાધિક ઉપભોગ કરતું ઔદ્યોગિક કેન્દ્ર બન્યું છે; ઉદ્યોગો દ્વારા પ્રાકૃતિક વાયુનો ઉપભોગ પણ ઊંચો હોવાથી ઘરેલું અને વાહન ઉપભોગ માટે લગભગ કશું જ બાકી રહેતું નથી, જે સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોના વિરુદ્ધ છે

૩.૧૦ કુદરતી વાયુનું ફાળવણી, વિવિધીકરણ અને કિંમત નિર્ધારણ ભારત સરકારના સંપૂર્ણ નિયંત્રણ અને સત્તાધિકારો હેઠળ આવે છે અને ગુજરાત રાજ્યને ઉક્ત પાસામાં કોઈ સત્તા અને/અથવા કોઈ ભૂમિકા ભજવવાની સત્તા નથી. ભારત સરકારે મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માટે સીજીડીને ઓછા ભાવવાળો ઘરેલું ગેસ અંદાજે ૨ એમએમએસસીએમડી ફાળવ્યો છે, જે સીએનજી અને ઘરેલુ વપરાશની માંગમાંથી ૮૦% કરતાં વધુ પૂરી કરે છે. તે જ રીતે, દિલ્હી રાજ્યમાં ભારત સરકારે સીજીડીને ઓછા ભાવવાળો ઘરેલું ગેસ ૨.૫ એમએમએસસીએમડી ફાળવ્યો છે, જે સીએનજી અને ઘરેલુ વિભાગની આશરે ૮૦% માંગ પૂરી કરે છે. ઉપરોક્તની તુલનામાં, ગુજરાત રાજ્યને સીજીડી માટે ઓછા ભાવવાળો ઘરેલું ગેસ ૦.૫ એમએમએસસીએમડી કરતાં ઓછો ફાળવવામાં આવ્યો છે, જે સીએનજી અને ઘરેલુ વિભાગની આશરે ૪૦% કરતાં ઓછી માંગ જ પૂરી કરી શકે છે. ઉક્ત ઓછા ભાવવાળો ઘરેલું ગેસ માત્ર થોડાં શહેરોને જ ફાળવવામાં આવ્યો છે અને તેથી બાકીનાં શહેરોને સીએનજી અને ઘરેલુ વપરાશ માટે ૧૦૦% આયાતી આરએલએનજીનો ઉપયોગ કરવા મજબૂર થવું પડે છે, જેના પરિણામે ઓછામાં ઓછો ૩૦-૪૦% જેટલો અતિરિક્ત અને સતત ભાવવધારો થાય છે.

૩.૧૧ ફાળવણીના ચાર્ટના નિકટ અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ગુજરાત રાજ્યને ફાળવવામાં આવેલો કુદરતી ગેસ મુખ્યત્વે પેટ્રોકેમિકલ્સ, એલપીજી અને રિફાઈનરીઓ, વીજ ક્ષેત્ર, ખાતર ઉત્પાદન એકમો, સ્ટીલ કંપનીઓ તથા અન્ય સમાન કંપનીઓને ફાળવવામાં આવી રહ્યો છે અને

૩.૧૨ એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જો ભારત સરકાર ઘરેલુ ગ્રાહકો માટે સીજીડીને ઓછામાં ઓછું કિંમતી ગેસના ૫%નું ફાળવણી કરે, (આશરે ૮.૫ એમએમએસસીએમડી), તો આવી ફાળવણીથી ૧૪ મિલિયન ઘરગથ્થુ પરિવારોને લાભ થશે. જો ભારત સરકાર સીએનજી હેતુઓ માટે સીજીડીને ઓછામાં ઓછું કિંમતી ગેસના વધુ ૫%નું ફાળવણી કરે, તો ૨.૮ મિલિયન ઓટો અથવા કારોને સીએનજીમાં રૂપાંતરિત કરી શકાય, જેના અંતર્ગત ૫૬ મધ્યમ કદના શહેરો આવરી શકાય, જેમાં દરેકમાં ૫ લાખથી વધુ વાહનો હોય.

૩.૧૩ તેથી, ભારત સરકારએ “ગેસ ઉપયોગ નીતિ” ને સ્વરૂપ આપવાની અને અમલમાં મૂકવાની આવશ્યકતા છે, જેના હેઠળ ક્ષેત્રવાર અને ઉપભોક્તાવાર પ્રાથમિકતાઓની ઓળખ ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવવી આવશ્યક છે

૪. અરજીનો પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અલગ-અલગ જવાબી સોગંદનામાં દાખલ કરીને નિવેડો કરવામાં આવ્યો હતો. કેટલાક પ્રતિવાદીઓએ અરજદારને સમર્થન આપ્યું છે જ્યારે કેટલાકે વિરોધ કર્યો છે. અમે વિવિધ પ્રતિવાદીઓએ લીધેલા અભિપ્રાય તેમજ તેમના સંબંધિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા રજૂ કરાયેલા તર્કોને અલગથી વિગતવાર દર્શાવવાનો પ્રસ્તાવ રાખીએ છીએ.

૫. પ્રતિવાદી ક્રમાંક-૧ એ પ્રતિસોગંદનામું દાખલ કર્યું છે અને નીચેનો બચાવ રજૂ કર્યો છે:

પ.૧ હકીકતો તેમજ કાયદા બંને દષ્ટિએ આ અરજી ટકાઉ નથી અને તેથી, તે નામંજૂર થવા પાત્ર છે.

પ.૨ દેશી રીતે ઉત્પાદિત પ્રાકૃતિક વાયુને, ભાવ નિર્ધારણની પદ્ધતિ/બ્લોકોના આધારે, વ્યાપક રીતે ત્રણ મુખ્ય વર્ગોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે, નામે—

(૨) નવી અન્વેષણ લાઇસન્સિંગ નીતિ (એન.ઈ.એલ.પી.) પૂર્વના બ્લોકસમાંથી ઉત્પન્ન થતો કુદરતી વાયુ

(૩) એનઈએલપી બ્લોકોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો પ્રાકૃતિક વાયુ.

પ.૩ દેશમાં ઉપયોગમાં લેવાતો અન્ય મુખ્ય વાયુ રી-ગેસિફાઇડ લિક્વિફાઇડ નેચરલ ગેસ (ટૂંકમાં આર.એલ.એન.જી.) છે, જે વિદેશમાંથી આયાત કરવામાં આવે છે. રાસાયણિક દષ્ટિએ નેચરલ ગેસ મુખ્યત્વે મેથેનથી બનેલો હોય છે, જેમાં ઊંચા કાર્બન અંશોના નાનાં પરંતુ પરિવર્તનશીલ પ્રમાણો હોય છે.

પ.૪ એ.પી.એમ. ગેસ:— એ.પી.એમ. ગેસ રાષ્ટ્રીય તેલ કંપનીઓ (એન.ઓ.સી.), એટલે કે, ઓઇલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન (ઓ.એન.જી.સી.) અને ઓઇલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (ઓ.આઇ.એલ.) ના નામનિર્દિષ્ટ ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. મે ૨૦૦૫ના કેબિનેટના નિર્ણય અનુસાર એ.પી.એમ. ગેસનું જાળવણી પ્રાથમિકતા ધરાવતા ક્ષેત્રોને આપવામાં

આવે છે. અનુસંધાને, એ.પી.એમ. દરે/કિંમતે પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠો માત્ર નીચે દર્શાવેલ ગ્રાહકોની શ્રેણીઓને જ કરવામાં આવે છે:- અ. વીજક્ષેત્રના ગ્રાહકો બ. ખાતરક્ષેત્રના ગ્રાહકો ક. અદાલતના આદેશોથી આવરી લેવાયેલા ગ્રાહકો ડ. જેમને ૦.૦૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.થી ઓછી ફાળવણી પ્રાપ્ત છે એવા ગ્રાહકો.

પ.૬ દિલ્હી અને મુંબઈને એ.પી.એમ. ગેસના પુરવઠા અંગે, એ જણાવવું યોગ્ય રહેશે કે એમ.સી. મહેતા વિ./સંઘ સરકારના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું છે કે દિલ્હી તથા મુંબઈ સહિત અન્ય નવ શહેરોમાં હવા પ્રદૂષણની સમસ્યા અત્યંત ગંભીર હતી, જેના કારણે આ શહેરોને સી.એન.જી.નો પુરવઠો કરવો આવશ્યક બન્યો હતો. તે અનુસાર, શહેર ગેસ વિતરણ (સી.જી.ડી.) એકમોને એ.પી.એમ. ગેસ પુરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે, જે અન્ય બાબતો ઉપરાંત દિલ્હી અને મુંબઈમાં સી.એન.જી. પૂરો પાડે છે. ગુજરાતમાં પણ ઘરેલું ગેસ ગુજરાત ગેસ કંપની લિમિટેડ (જી.જી.સી.એલ.) ને પુરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે, જે અંકલેશ્વર, ભરૂચ અને સુરતમાં સી.એન.જી. પૂરો પાડે છે.

પ.૭ ગુજરાતને નેચરલ ગેસના ફાળવણીના સંબંધમાં, એવું જણાવવું યોગ્ય છે કે દૈનિક કુલ ૧૧૮.૫૧ મિલિયન મેટ્રિક સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર (એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.) ની એ.પી.એમ. ફાળવણીમાંથી આશરે ૨૬.૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગુજરાતને ફાળવવામાં આવી છે. હાલની સ્થિતિએ,

જી.એલ.સી.ના વિઘટન પછી, ફાળવણી માટે કોઈ એ.પી.એમ. ગેસ ઉપલબ્ધ નથી, અને તેથી એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણી માટેની વિનંતી

પ.૮ પૂર્વ-નેલ્પ ગેસ: પૂર્વ-ન્યૂ એક્સ્પ્લોરેશન લાઈસન્સિંગ પોલિસી (નેલ્પ) બ્લોકમાંથી ઉત્પન્ન થતી ગેસ, સરકાર અને ઉત્પાદકો વચ્ચે કરવામાં આવેલા ઉત્પાદન વહેંચણી કરારોની જોગવાઈઓ અનુસાર કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા વેચવામાં આવે છે.

પ.૮.૧ પૂર્વ-એનઈએલપી ક્ષેત્ર પત્રા-મુક્તા-તામી (પીએમટી) માંથી પણ નાના ઉપભોક્તાઓને પુરવઠા માટે જીજીસીએલ અને ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (જીએસપીસીએલ) ને ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવી છે. હાલમાં, પૂર્વ-એનઈએલપી બ્લોક હેઠળ ફાળવણી માટે કોઈ વધારાનો ગેસ ઉપલબ્ધ નથી.

પ.૯ એનઈએલપી ગેસ નવી અન્વેષણ અને લાઈસન્સિંગ નીતિ (એનઈએલપી) યુગના આગમન પછી, સ્વદેશી ગેસનું ઉત્પાદન નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં વધ્યું હતું. એનઈએલપી હેઠળ આરઆઈએલ-નિકો ના કેજી-ડી૬ બ્લોકમાંથી ઉત્પાદન ૬૦ એમએમએસસીએમડી ના સ્તરે હોવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. એનઈએલપી હેઠળ ઉત્પન્ન થતી ગેસના વાણિજ્યિક ઉપયોગ સંબંધિત

મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરવા માટે રચાયેલ સશક્ત મંત્રીઓના સમૂહ ("ઈજીઓએમ") એ, નીચે મુજબ વિવિધ પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રોને દૃઢ આધાર પર ૬૩.૩૦૯ એમએમએસસીએમડી અને વિકલ્પ આધારે ૩૦ એમએમએસસીએમડી ફાળવી હતી:

	ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૧૭/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીગેસફાઈનલવર્ઝન				
		વહેંચણી (એમએમએસસીએમડી)			
	ક્ષેત્ર	ફર્મ	વૈકલ્પિક ઉપાય	કુલ	
	વીજળી	૩૨.૬૭૭	૧૨	૪૪.૬૭૭	
	ખાતરો	૧૫.૭૦૮	~	૧૫.૭૦૮	
	સીજીડી	૧.૨૨૨	૨.૧૬૫	૩.૩૮૭	
	સ્ટીલ	૪.૧૯		૪.૧૯	
	રિફાઈનરી ઓ	૫	૬	૧૧	
	પેટ્રોકેમિકલ્ સ	૧.૯૧૮		૧.૯૧૮	

	એલપીજી	૨.૫૯૪		૨.૫૯૪	
	અંકુશિત વીજ ઉત્પાદન		૧૦	૧૦	
	કુલ	૬૩.૩૦૯	૩૦.૧૬૫	૯૩.૪૭૪	
	પ.૧૦ તેમ છતાં, કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન માર્ચ ૨૦૧૦થી ઘટાડો થવા લાગ્યો હતો, અને ડિસેમ્બર ૨૦૧૦ સુધીમાં તે ઘટીને અંદાજે ૫૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જેટલું રહ્યું હતું, જે ઇ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા નિર્ધારિત પ્રાથમિકતા ક્રમ મુજબ મુખ્ય ક્ષેત્રો, એટલે કે ખાતર, એલ.પી.જી., વીજળી અને સી.જી.ડી.ને પ્રતિબદ્ધ/નિશ્ચિત ફાળવણી પૂરી કરવા માટે માત્ર મુશ્કેલીપૂર્વક પૂરતું હતું. પ.૧૧ એન.ઇ.એલ.પી. હેઠળના કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી ગાંધીનગર, મહેસાણા અને સાબરકાંઠા માટે સાબરમતી ગેસ લિ.ને ૭૭, ૫૯૩ સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર પ્રતિદિન (એસ.સી.એમ.ડી.)નો જથ્થો ફાળવવામાં આવ્યો છે અને અમદાવાદ માટે હિંદુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ.ને ૪૯,૩૮૩ એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવવામાં આવ્યા છે. પુરવઠા માટે				

	એમ/એસ અદાણી એનર્જી લિ.ને કે.જી. ડીકના ૨,૦૦,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી.ની ફાળવણી કરવામાં આવી છે	
--	---	--

પ.૧૦ જોકે, કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન માર્ચ ૨૦૧૦થી ઘટવા લાગ્યું હતું, અને ડિસેમ્બર ૨૦૧૦ સુધીમાં તે ઘટીને અંદાજે ૫૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. સુધી આવી ગયું હતું, જે ઇ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા નિર્ધારિત પ્રાથમિકતાક્રમ મુજબના મુખ્ય ક્ષેત્રો, એટલે કે, ખાતર, એલ.પી.જી., વીજશક્તિ અને સી.જી.ડી.ને કરવામાં આવેલી પ્રતિબદ્ધ/નિશ્ચિત ફાળવણીઓને પૂર્ણ કરવા માટે માત્ર કષ્ટપૂર્વક પૂરતું હતું.

પ.૧૧ એનઈએલપી હેઠળ કેજી ડીક ક્ષેત્રમાંથી પ્રતિ દિવસ ૭૭, ૫૯૩ સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર (એસસીએમડી) જથ્થો ગાંધીનગર, મહેસાણા અને સાબરકાંઠા માટે સાબરમતી ગેસ લિ. ને ફાળવવામાં આવ્યો છે અને ૪૯,૩૮૩ એસસીએમડી અમદાવાદ માટે હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. ને ફાળવવામાં આવ્યો છે. કેજી ડીકના ૨,૦૦,૦૦૦ એસસીએમડીનો ફાળો મે./સ. અદાણી એનર્જી લિ. ને પુરવઠા માટે કરવામાં આવ્યો છે

પ.૧૨ કેજી ડીકમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસના ઉત્પાદનામાં ઘટાડો ચાલુ રહ્યો હતો અને માર્ચ ૨૦૧૧ સુધીમાં ઉત્પાદન ઘટીને ૪૮ એમએમએસસીએમડી થયું હતું. તેથી, જાહેર હિતમાં આ મંત્રાલયે મુખ્ય ક્ષેત્રોની નિશ્ચિત માંગ પૂરી કરવાનો નિર્ણય કર્યો. પુરવઠાની સ્થિતિ વધુ બગડી અને ઑગસ્ટ, ૨૦૧૧માં ઉત્પાદન ઘટીને માત્ર ૪૭ એમએમએસસીએમડી રહ્યું, જેના પરિણામે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાંના એક એવા સીજીડી ક્ષેત્રમાં પણ કપાત કરવી પડી.

પ.૧૩ ઉપરોક્તમાંથી એવું જોઈ શકાય છે કે ૬૩.૩ એમએમએસસીએમડીના નિશ્ચિત ફાળવણી સામે (જેમાંથી અંદાજે ૫૨ એમએમએસસીએમડી ઉપરોક્ત ચાર મૂળ ક્ષેત્રો માટે છે), કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી વર્તમાન ઉત્પાદન ઘટીને અંદાજે ૪૭ એમએમએસસીએમડી થયું છે અને તે અગાઉ ઈ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા મૂળ ક્ષેત્રોને કરવામાં આવેલી નિશ્ચિત ફાળવણી પૂરી કરવા માટે પણ પૂરતું નથી. તેથી, કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી પણ કોઈ ફાળવણી કરી શકાય નહીં.

પ.૧૪ દેશમાં હાલમાં પ્રાકૃતિક ગેસની કુલ ઉપલબ્ધતા પ્રતિદિન આશરે ૧૬૬.૧૭ મિલિયન સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર છે

	ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૧૯/૨૦૫ ચુકાદો સી.એન.જી.જી.એ.એસ.ફાઈનલવર્ઝન (એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.); જેમાંથી	
--	--	--

	દેશી ગેસ માત્ર ૭૧ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે. સ્ત્રોતવાર કુદરતી ગેસની વિગતો નીચે મુજબ છે:		
	સ્ત્રોત	જૂન ૨૦૧૧ માં સરેરાશ દૈનિક ઉપલબ્ધતા (એમએમએસસીએ મડી)	
	ઓએનજીસી	૫૦.૭૮	
	ઓઈલ	૬.૬૩	
	પીએમટી	૧૧.૮૭	
	અન્ય જે વિ.	૩.૩૯	
	કેજી ડીફ	૪૭.૧૭	
	(એલ)ઘરેલુ ગેસનો કુલ જથ્થો	૧૧૯.૮૪	
	સ્પોટ આર- એલએનજી	૨૧.૨	

	આરએલએનજી	રપ.૧૩	
	(૨) આયાત કરાયેલા ગેસનું કુલ	૪૬.૩૩	
	કુલ (૧+૨)	૧૬૬.૧૭	
	પ.૧૫ ઉપર રજૂ કરવામાં આવેલ મુજબ, દેશમાં પ્રાકૃતિક વાયુનું ગૈર-એ.પી.એમ. સ્વદેશી ઉત્પાદન નિયુક્ત બ્લોકોના નવા ક્ષેત્રોમાંથી થતા ઉત્પાદન, પૂર્વ- એન.ઈ.એલ.પી. ઉત્પાદન અને એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળના ઉત્પાદનનો સમાવેશ કરે છે. હાલ, કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન આશરે ૪૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે અને તેની કિંમત યુ.એસ. \$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. નક્કી કરવામાં આવી છે. દેશમાં સ્વદેશી રીતે ઉત્પન્ન થતા પ્રાકૃતિક વાયુમાં તે એકમાત્ર સૌથી મોટું છે. તેવી જ રીતે, એ.પી.એમ. વાયુની કિંમત પણ રોયલ્ટી ઘટાડીને		

	યુ.એસ.\$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. છે. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, એ.પી.એમ. અન્ય વાયુઓ કરતાં સસ્તુ છે એવો તર્ક યોગ્ય નથી. જોકે, આયાતિત આર.એલ.એન.જી. વધુ મોંઘું છે. આ પણ એક વાસ્તવિક સ્થિતિ છે કે દેશીય ઉત્પાદન માંગ કરતાં ઘણું ઓછું છે અને તેથી, આયાતિત વાયુ દ્વારા તેની જરૂરિયાત પૂરી કરવી પડશે. પ.૧૬ સરકારનો પ્રયત્ન ઉચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવાનો છે	
--	--	--

પ.૧૫ ઉપર રજૂ કર્યા મુજબ, દેશમાં કુદરતી ગેસના બિન-એ.પી.એમ. સ્વદેશી ઉત્પાદનનો સમાવેશ નિમણૂક કરાયેલા બ્લોકોના નવા ક્ષેત્રોમાંથી થતા ઉત્પાદન, પૂર્વ-એન.ઈ.એલ.પી. ઉત્પાદન અને એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળના ઉત્પાદનમાં થાય છે. હાલ, કેજી ડીફ ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન અંદાજે ૪૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે અને તેની કિંમત યુ.એસ. \$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. નક્કી કરવામાં આવી છે. તે દેશમાં સ્વદેશી રીતે ઉત્પાદિત કુદરતી ગેસમાં એકમાત્ર સૌથી મોટું ઉત્પાદન છે. તે જ રીતે, એ.પી.એમ. ગેસની કિંમત પણ રોયલ્ટી ઘટાડીને યુ.એસ.

\$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. નક્કી કરવામાં આવી છે. આને ધ્યાનમાં લેતાં, એ.પી.એમ. અન્ય ગેસ કરતાં સસ્તો છે એવી દલીલ યોગ્ય નથી. તેમ છતાં, આયાતિત આર.એલ.એન.જી. વધુ મોંઘો છે. આ પણ જીવનની વાસ્તવિકતા છે કે દેશીય ઉત્પાદન માંગની સરખામણીએ ઘણું ઓછું છે અને તેથી, તેની પૂર્તિ આયાતિત ગેસ દ્વારા કરવી જ પડશે.

૫.૧૬ સરકારનો પ્રયાસ ઉચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવાનો છે

	ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૨૦/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીજીએએસફાઈનલવર્ઝન ગેસ ઉપયોગ નીતિમાં પ્રતિબિંબિત થયેલી ગેસ ફાળવણીની બાબતમાં મુખ્ય ક્ષેત્રોને. પ્રાકૃતિક ગેસ (આયાતિત આર.એલ.એન.જી. સહિત) નો વર્તમાન કુલ ક્ષેત્રવાર પુરવઠો (જૂન ૨૦૧૧) નીચે મુજબ છે:—		
	ક્ષેત્ર	સપ્લાય એમ.એસ.સી.એમ. ડી.)	કુલ પુરવઠાનો ટકા
	ખાતરો	૩૭.૭૪	૨૨.૭%
	વીજ ક્ષેત્ર	૬૧.૪૧	૩૭.૦%
	સીજીડી	૭.૯	૪.૮%

	(ડોમેસ્ટિક+ સીએનજી)		
	અદાલતે આદેશિત ગ્રાહક	૧.૦૯	૦.૭%
	દ્રવ નિષ્કર્ષણ માટેનું સંકોચન - એલપીજી વગેરે.	૭.૧૮	૪.૩%
	નાનો ગ્રાહક જેની ફાળવણી <૫૦,૦૦૦ છે	૫.૮૧	૩.૫%
	સીજીડી કમર્શિયલ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ	૬.૦૭	૩.૭%
	રિફાઈનરીઓ	૧૯.૭૭	૧૧.૯%
	પેટ્રોકેમિકલ્સ	૫.૬૭	૩.૪%
	સ્પોન્જ આયરણ	૭.૦૧	૪.૨%
	અન્યગણ	૪.૪૫	૨.૭%
	આંતરિક ઉપભોગ	૨.૦૬	૧.૨%

	— પાઈપલાઈન પદ્ધતિ		
	કુલ પુરવઠો	૧૬૬.૧૭	
	પ.૧૭ વર્તમાન સમયે ફાળવણી માટે કોઈ કે.જી. ડીફ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી. એ સત્ય છે કે પ્રાકૃતિક ગેસ સ્વચ્છ અને કાર્યક્ષમ ઇંધણ છે અને દેશમાં પ્રાકૃતિક ગેસની માંગ ઝડપથી વધી રહી છે. માંગ અને પુરવઠા વચ્ચેનો અંતર આયાત કરેલ આર.એલ.એન.જી. દ્વારા પૂર્ણ કરવો પડે છે, જે દેશી		

પ.૧૭ હાલમાં ફાળવણી માટે કોઈ કે.જી. ડીફ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી. એ સાચું છે કે પ્રાકૃતિક ગેસ સ્વચ્છ અને કાર્યક્ષમ ઇંધણ છે અને દેશમાં પ્રાકૃતિક ગેસની માંગ ઝડપથી વધી રહી છે. માંગ અને પુરવઠા વચ્ચેનો તફાવત આયાત કરાયેલ આર.એલ.એન.જી. દ્વારા પૂર્ણ કરવો પડે છે, જે સ્થાનિકની સરખામણીએ વધુ મોંઘું છે

૧. ખાતર ૨. એલ.પી.જી. ૩. વિદ્યુત ૪. સી.જી.ડી. ૫. સ્ટીલ, પેટ્રોરસાયણો, રિફાઈનરીઓ વગેરે જેવા અન્ય ક્ષેત્રો

પ.૧૮ ઉપલબ્ધ ઘરેલું ગેસની રકમ ઉપરોક્ત પ્રાથમિકતા મુજબ વ્યાજબી રીતે વહેંચવામાં આવે છે જેથી વિશાળ જાહેર હિતની સેવા થઈ શકે. જે કોઈ ક્ષેત્ર આ

ગેસ ઉપયોગ નીતિ સાથે સુસંગત નથી તે સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતાનો દાવો કરી શકશે નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલતે આર.આઈ.એલ. અને આર.એન.આર.એલ.ના કેસોમાં તા. ૭.૫.૨૦૧૦ના પોતાના ચુકાદામાં ઠરાવ્યું છે કે ગેસ અંતિમ ઉપભોક્તા સુધી પહોંચે ત્યાં સુધી તેનો માલિક સરકાર છે અને ઉત્પાદન વહેંચણી કરાર (“પી.એસ.સી.”) કોન્ટ્રાક્ટર અને અન્ય કોઈપણ પક્ષ વચ્ચેની કોઈપણ અન્ય કરારજન્ય જવાબદારી પર પ્રાબલ્ય ધરાવશે. પી.એસ.સી.ની જોગવાઈઓ હેઠળ, કુદરતી ગેસનો વાણિજ્યિક ઉપયોગ સરકારની ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર નક્કી કરવામાં આવશે.

૫.૨૦ સરકારે પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ નિયામક બોર્ડ અધિનિયમ, ૨૦૦૬ અમલમાં મૂક્યો છે, જેના દ્વારા પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ નિયામક બોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી છે, જે પેટ્રોલિયમ, પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો અને કુદરતી ગેસના પરિવહન, વિતરણ, બજારીકરણ અને વેચાણ સહિત અન્ય બાબતોનું નિયમન કરે છે. બોર્ડ, અરજીના આધારે હોય કે સ્વપ્રેરિત આધારે, એવી મતરચના કરે છે કે પાઈપલાઈન પાથરવી, બાંધવી, સંચાલિત કરવી અથવા તેનો વિસ્તરણ કરવું જરૂરી અથવા યોગ્ય છે, ત્યારે તે આવું કરવાનો પોતાનો આશય વ્યાપક રીતે જાહેર કરે છે અને તે હેતુ માટે સંસ્થાને અધિકૃત કરે છે.

૫.૨૧ હવાની ગુણવત્તામાં સુધારો થાય અને વાયુ પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થાય તે માટે મોટી સંખ્યામાં શહેરોમાં સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) નો પુરવઠો

પ્રોત્સાહિત કરવાનો સરકારનો પ્રયાસ છે. સી.એન.જી.નું વેચાણ સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સી.જી.ડી.) કંપનીઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે,

પ.રર અરજદારો એ પ્રતિપાદિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ની કઈ અને કેવી કાર્યવાહી મનસ્વી, દમનકારી અથવા અયોગ્ય છે. સમગ્ર દેશમાં શહેર/સ્થાનિક કુદરતી ગેસ વિતરણ જાળાઓમાં જાહેર તેમજ ખાનગી ક્ષેત્રના ખેલાડીઓ ને આકર્ષવા માટે ભારત સરકારએ પેટ્રોલિયમ અને પેટ્રોલિયમ તથા કુદરતી ગેસ નિયમનકારી બોર્ડ (પી.એન.જી.આર.બી.) અધિનિયમ ઘડ્યો છે. પી.એન.જી.આર.બી. અન્ય બાબતો ઉપરાંત, શહેર અથવા સ્થાનિક કુદરતી ગેસ વિતરણ જાળાઓને અધિકૃત કરવાની કાર્યવાહી હાથ ધરશે.

પ.ર૩ સરકારે વિશાળ જનહિતમાં ગેસ ઉપયોગ નીતિ ઘડી છે. ફાળવણી માટે કોઈ સ્પેશી ગેસ ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, ગુજરાતમાં સીજીડી ક્ષેત્રને વધારાનો સ્પેશી ગેસ ફાળવવો શક્ય નથી. તેમ છતાં, આરએલએનજીનો ઉપયોગ સીજીડી દ્વારા વધતી જતી પ્રમાણમાં કરવામાં આવી રહ્યો છે અને તે ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ છે. હાલમાં દેશભરમાં વિવિધ ક્ષેત્રો દ્વારા આશરે ૪૬ એમએમએસસીએમડી આરએલએનજીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, કારણ કે સ્થાનિક ગેસ બધા વપરાશકર્તાઓની માંગ પૂર્ણ કરવામાં અસમર્થ છે.

પ.૨૫ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર ફાળવણી કરવામાં આવી છે, જે વ્યાપક લોકહિતને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવી છે. પ્રાથમિકતાનો ક્રમ નક્કી કરવો કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ની નીતિમાં હસ્તક્ષેપ કરવો તે અરજદારોનું કાર્ય નથી. એલ.પી.જી.ની જેમ, પ્રાકૃતિક ગેસનો પણ ટૂંકો પુરવઠો છે અને તેનો ઉપયોગ સર્વોત્તમ લાભ મેળવવા માટે થવો જરૂરી છે. ભારત સંઘ પ્રાકૃતિક ગેસની ફાળવણી બાબતે નીતિગત નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે અને તેને તેવા અધિકારો પ્રાપ્ત છે, જે ભારતના બંધારણની સૂચિ ૧ – સંઘ સૂચિની અનુસૂચિ ૭ ની પ્રવેશિકા ક્રમાંક ૫૩ હેઠળ આવે છે. તેથી, આ અદાલત સમક્ષનો પ્રશ્ન એ છે કે આ નીતિગત નિર્ણય મનસ્વી છે કે કેમ, અન્યાયી છે કે કેમ, મૂળભૂત હકોનું ઉલ્લંઘન કરનાર છે કે કેમ, અથવા બંધારણની બહારનો છે કે કોઈ કાનૂની અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરનાર છે કે કેમ.

પ.૨૬ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ વ્યાપક જાહેર હિતમાં નીતિગત નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે. અરજદારો ગેસના ફાળવણીનો હકરૂપે દાવો કરી શકતા નથી અને તેઓ ગેસનો પુરવઠો કોઈ નિશ્ચિત દરે અથવા કિંમતે આપવામાં આવે તેવો દાવો પણ કરી શકતા નથી.

પ.૨૭ ૧૧૯.૫૧ એમએમએસસીએમડી એ.પી.એમ. ફાળવણીમાંથી કુલ ગેસ પોર્ટફોલિયોમાંથી ૨૬.૭ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતને ફાળવવામાં આવી છે. એ બાબત પણ સ્પષ્ટ કરી શકાય કે ૨૦૧૦માં એ.પી.એમ. કિંમતના

પુનઃનિર્ધારણ પછી, એ.પી.એમ. ગેસની કિંમત લગભગ કે.જી. ડીફ ગેસની સમકક્ષ છે. સમગ્ર દેશ માટે સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને કરવામાં આવેલી કુલ નિશ્ચિત ૧.૨૨૨ એમએમએસસીએમડી ફાળવણીમાંથી ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતના સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને ફાળવવામાં આવી છે, જે આશરે ૨૭% છે.

પ.૨૮ ગેસનું ફાળવણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવે છે અને ફાળવણી નક્કી કરવાનું અરજીકર્તાનું કાર્ય નથી.

પ.૨૯ અરજદારોને સસ્તા ગેસના પુરવઠા કરતાં પર્યાવરણ પ્રદૂષણ ઘટાડવાની બાબતે ચિંતિત હોવું જોઈએ. આરએલએનજી પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે અને પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે તેનો ઉપયોગ વાહનો માટે કરી શકાય છે. અગાઉથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, સ્વદેશી ગેસના ઓછા પુરવઠાને કારણે ખાતર અને વીજળી સહિતના અન્ય તમામ ક્ષેત્રો પણ અમુક પ્રમાણમાં આરએલએનજીનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.

પ.૩૧ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી ભ્રાંતિજનક છે અને તેમાં આ અદાલતના હસ્તક્ષેપને વોરંટ કરે તેવો કોઈ ગુણદોષ અથવા સારવસ્તુ પૂર્ણપણે નથી; તેથી તે ખર્ચ સાથે સીધી જ ફગાવી દેવા યોગ્ય છે.

પ.૩૨ પ્રતિવાદી નં. ૧ ભારત સંઘે જવાબરૂપે એક પુરક સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે, જેના દ્વારા તેણે અગાઉના સોગંદનામા અંગે નીચે મુજબના સ્પષ્ટીકરણો કર્યા છે:

પ.૩૩ અગાઉના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૭ અંગે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે ગેસના તેમના અંતિમ ઉપયોગની પરવા કર્યા વિના, પરંતુ જેમને ગેસનું કુલ ફાળવણી ૫૦,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી. કરતાં ઓછી છે, એવા તમામ ગ્રાહકો આ શ્રેણીમાં સમાવેશ પામે છે.

પ.૩૪ સીએનજીની કિંમત સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતી નથી. સીજીડી

પ.૩૫. વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ દરમિયાન ફાળવણી સામે એ.પી.એમ. ગેસનો પુરવઠો નીચે મુજબ હતો:

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૨૭/૨૦૫ ચુકાદો

સી.એન.જી.ગેસફાઇનલવર્ઝન સંસ્થાઓ વિવિધ પરિબળોના આધારે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, કિંમત નક્કી કરે છે, જેમ કે પ્રાકૃતિક ગેસનો ખર્ચ, ટ્રંક પરિવહન દર, સ્થાનિક વિતરણ શુલ્ક, સંકોચન અને વિતરણ શુલ્ક, સંચાલન ખર્ચ, વહીવટી ખર્ચ, લાગુ પડતા કર અને શુલ્કો. પ.૩૫. વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ દરમિયાન ફાળવણી સામે એ.પી.એમ.

ગેસનો પુરવઠો નીચે મુજબ હતો:					
ગુજરાત રાજ્યમાં એકમોમાં ક્ષેત્રવાર વહેંચણી (એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.)					
વીજળી	ખાતરો	સ્ટીલ	અન્યો	આંતરિક વપરાશ + ઘટ	કુલ
૧૦.૪૯*	૫.૫૧	૩.૧૧	૫.૬૨	૨.૦૪	૨૬.૭૭
પુરવઠો (એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.) માં ૨૦૧૦-૧૧ ફાળવણી સામે					
૪.૭૦૯ ૩.૨૨૪		૦.૬૯૮	૨.૫૪૦	૧.૨૧	૧૨.૩૮૧
તેમાં પીપાવાવ પાવર પ્રોજેક્ટને ૨.૨૫ એમએમએસસીએમડીના ફાળવણીનો સમાવેશ થાય છે, જે હજી સુધી શરૂ થયો નથી. પ.૩૬ આગળ વધુ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે નિશ્ચિત આધારિત ફાળવણી ત્યાં કરવામાં આવે છે જ્યાં ખરીદદારે નિશ્ચિત માત્રામાં ગેસ સ્વીકારવાનો બાંહેધરીપૂર્વકનો બાધ્યકર્તવ્ય હોય અને સાથે સાથે વેચનારને વાણિજ્યિક કરાર દ્વારા નિશ્ચિત માત્રામાં ગેસ પૂરું પાડવાનો બાધ્યકર્તવ્ય હોય. ફોલબેક ફાળવણીમાં, વેચનાર તેની નિશ્ચિત પ્રતિબદ્ધતાઓ પૂર્ણ કર્યા બાદ, ગેસ વેચનાર પાસે ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે અને જે સમયે ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે ગેસ પૂરું પાડશે. ઉદાહરણરૂપે, આવું નિશ્ચિત ફાળવણીથી વધુ વધારાના ઉત્પાદનના કારણે અથવા જ્યારે કોઈ ખરીદદારો કરારબદ્ધ નિશ્ચિત ફાળવણી ઉઠાવવામાં અસમર્થ હોય ત્યારે થઈ શકે છે. પ.૩૭ વિવિધ સીજીટી માટે કરવામાં આવેલી કે.જી.-ડી૬ ગેસની નિશ્ચિત ફાળવણી					

*પાઈપાવાવ પાવર પ્રોજેક્ટને ર.રપ એમએમએસસીએમડીનું ફાળવણી તેમાં સમાવેશ થાય છે, જે હજી સુધી શરૂ થયું નથી.

પ.૩૬ વધુમાં એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે વાણિજ્યિક કરાર દ્વારા જ્યાં ખરીદદારને ગેસની નિશ્ચિત માત્રા સ્વીકારવાની ફરજ હોય છે અને સાથે સાથે વેચનારને ગેસની નિશ્ચિત માત્રા પૂરી પાડવાની ફરજ હોય છે, ત્યાં ફર્મ આધારિત ફાળવણી કરવામાં આવે છે. ફોલબેક ફાળવણીમાં, વેચનાર તેની ફર્મ પ્રતિબદ્ધતાઓ પૂર્ણ કર્યા પછી અને જ્યારે જ્યારે વેચનાર પાસે ગેસ ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે ગેસ પૂરો પાડશે. ઉદાહરણ તરીકે, આ ફર્મ ફાળવણીથી વધુ વધારાના ઉત્પાદનને કારણે અથવા જ્યારે ખરીદદાર(ઓ) કરારબદ્ધ ફર્મ ફાળવણી(ઓ) ઉપાડી લેવા અસમર્થ હોય ત્યારે થઈ શકે છે.

પ.૩૭ વિવિધ સીજીડીને કરવામાં આવેલ કેજી-ડી૬ ગેસનું નિશ્ચિત ફાળવણી

૧.	સાબરમતી ગેસ લિ. (ગુજરાત)	૦.૦૭૮
૨.	એચપીસીએલ (ગુજરાત)	૦.૦૪૯
૩.	અદાણી એનર્જી લિ. (ગુજરાત) *	૦.૨૦૦
૪.	ઈન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ.	૦.૩૦૯

૫.	અવંતિકા ગેસ લિ. – ઈન્દોર માટે	૦.૦૧૨
૬.	અવંતિકા ગેસ લિ. – ઉજ્જૈન માટે	૦.૦૦૧
૭.	મહાનગર ગેસ લિમિટેડ	૦.૩૭૦
૮.	ગ્રીન ગેસ લિ.	૦.૦૧૫
૯.	ગેઈલ ગેસ લિ.	૦.૦૨૦
૧૦.	સૌમ્યા ડીએસએમ	૦.૦૨૦
૧૧.	બીજીએલ હૈદરાબાદ	૦.૧૦૦
૧૨.	બી.જી.એલ. કાકીનાડા	૦.૦૪૭
	કુલ	૧.૨૨૨

ક્રમાંક પ્લાન્ટનું નામ ફાળવેલ ગેસ (એમએમએસસીએમડીમાં)

*પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ નિયમન બોર્ડની અનુમતિને આધિન.

પ.૩૮ નવી અન્વેષણ અને લાઇસન્સિંગ નીતિ (એન.ઈ.એલ.પી.) હેઠળના બ્લોકોમાંથી ઉત્પાદિત કુદરતી ગેસના વ્યાવસાયિક ઉપયોગ માટે ગેસના ભાવનિર્ધારણ અને ફાળવણી અંગે નિર્ણય કરવા સશક્ત મંત્રિમંડળ સમૂહ (ઈ.જી.ઓ.એમ.) રચવામાં આવ્યો હતો. ઈ.જી.ઓ.એમ. એ કે.જી.-ડીક ગેસ

માટે નીચેનો ભાવનિર્ધારણ સૂત્ર મંજૂર કર્યો હતો: વેચાણ કિંમત/ (પી) = ૨.૫ + (સી.પી.-૨૫) ૦.૧૫ (યુ.એસ. \$ /એમ.એમ.બી.ટી.યુ.માં), જ્યાં સી.પી.=ફૂડ તેલની કિંમત યુ.એસ. \$ /બેરલમાં, સી.પી.=યુ.એસ. \$ ૬૦ /બેરલની મહત્તમ મર્યાદા સાથે.

૫.૩૯ વેચાણ કિંમત યુ.એસ. \$ ૪.૨ /એમ.એમ.બી.ટી.યુ. થાય છે, જ્યારે ફૂડની કિંમત યુ.એસ. \$ ૬૦ /બેરલથી વધારે અથવા બરાબર હોય. કિંમતનો આધાર/ સૂત્ર પુરવઠાની શરૂઆતની તારીખથી પાંચ વર્ષ સુધી માન્ય છે, એટલે કે માર્ચ ૨૦૧૪ સુધી. એ.પી.એમ., નોન-એ.પી.એમ. જેવા અન્ય સ્થાનિક ગેસોના ભાવ સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, જ્યારે કેટલાક અન્ય ગેસના ભાવ નીચે મુજબ છે

૫.૪૦ ઉપરોક્ત અહીં અગાઉ કરાયેલ રજૂઆતોના પ્રકાશમાં, અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની અરજી ભ્રમપૂર્ણ છે અને આ અદાલતના હસ્તક્ષેપને વાજબી ઠરાવે તેવા ગુણદોષ કે તત્વથી સંપૂર્ણપણે રહિત છે; તેથી, તે ખર્ચ સાથે સીધી જ નામંજૂર કરવામાં આવે.

૬. ગુજરાત રાજ્યએ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ એ, ઉત્તરરૂપે સોગંદનામું દાખલ કરીને, હકીકતમાં અરજદારને સમર્થન આપતાં, નીચેના બચાવો લીધા; તેનો સાર આ રીતે કરી શકાય:

૬.૧ છેલ્લા ઘણા વર્ષોથી રાજ્ય સરકાર દ્વારા ગુજરાત રાજ્યને એડમિનિસ્ટર્ડ પ્રાઇસ મેકેનિઝમ (એ.પી.એમ.) ગેસ ફાળવવા બાબતે કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ સતત પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, આજદિન સુધી કોઈ હકારાત્મક પ્રતિસાદ પ્રાપ્ત થયો નથી. એમ/એસ. રિલાયન્સ કંપની દ્વારા ડી-૬ ગેસની શોધ થયા પછી, રાજ્ય સરકારે કેન્દ્ર સરકારને ડી-૬ ગેસ ફાળવવા વિનંતી પણ કરી હતી, કારણ કે રાજ્ય માલિકીની કંપની જી.એસ.પી.સી. ગેસ લિમિટેડ તથા અન્ય વિવિધ કંપનીઓ મારફતે રાજ્યએ પહેલેથી જ નોંધપાત્ર સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સી.જી.ડી.) નેટવર્ક વિકસાવ્યું હતું.

૬.૨ રાજ્ય સરકારએ ગુજરાત મોટર વ્હીકલ્સ (ફ્યુઅલના ઉપયોગ) નિયમન વિધેયક, ૨૦૦૫ નામે કાયદો ઘડવા અંગે પણ વિચાર કર્યો હતો અને તે જ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી માટે મોકલ્યો હતો. જોકે, કેન્દ્ર

૬.૩ ગુજરાતમાં ગેસ પાઇપલાઇન અવસંરચનામાં રૂપિયા ૫૦૦૦ કરોડથી વધુનું મૂડીરોકાણ કરવામાં આવ્યું છે. અંદાજે ૨૫૦૦ કિ.મી.ના ગેસ ગ્રિડ નેટવર્કની ઉચ્ચ-દબાણ પ્રસરણ લાઇન પહેલેથી જ કાર્યાન્વિત કરવામાં આવી છે. તે જ રીતે, ૧૦,૦૦૦ કિ.મી.નું સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સીજીડી) પાઇપલાઇન નેટવર્ક પણ રાજ્યમાં કાર્યરત છે. જાહેર ક્ષેત્ર, ખાનગી ક્ષેત્ર, સંયુક્ત સાહસ કંપની, સહકારી મંડળીઓ અને સ્થાનિક સત્તાધિકારીઓની વિવિધ કંપનીઓએ આ સીજીડી નેટવર્કની સ્થાપનામાં નવીન પગલાં લીધાં છે. રાજ્ય સરકારે જરૂરી

પાઈપલાઈન નેટવર્ક પાથરવા માટે સંબંધિત જમીન ઉપર ઉપયોગના અધિકાર (આરઓયુ) પ્રાપ્ત કરવા બાબતે આ બધી સીજીડી કંપનીઓને સુવિધા પૂરી પાડી છે. જ્યાં જ્યાં જરૂરી હતું ત્યાં રાજ્ય સરકારે સીજીડી નેટવર્ક માટે જરૂરી અવસરચના ઊભી કરવા જમીન પણ ફાળવી આપી છે. ઘણા વર્ષોથી રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા સતત અને કેન્દ્રીય પ્રયત્નોના પરિણામે જ આ સીજીડી નેટવર્ક શક્ય બન્યું છે.

૬.૪ હાલમાં ૮.૦૭ લાખથી વધુ ઘરેલુ ગૃહોને જોડવામાં આવ્યા છે અને તેમને ૨૪X૭ અવિરત પુરવઠા સાથે ગેસ પૂરો પાડવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) ૨૪૨ સી.એન.જી. આઉટલેટ્સ દ્વારા, જે સર્વત્ર વિખેરાયેલા છે, દરરોજ ૨.૬ લાખ વાહનોને પૂરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે ૬.૫ ઘરેલુ પી.એન.જી. જોડાણો એલ.પી.જી. ઘરેલુ જોડાણોનું સ્થાન લેશે. અહીં ઉદ્દેખ કરવો યોગ્ય છે કે ગ્રાહકોને પૂરું પાડવામાં આવતા દરેક એલ.પી.જી. સિલિન્ડર માટે ભારત સરકાર દરેક સિલિન્ડર દીઠ રૂપિયા ૩૫૬ કરતાં વધુની સહાય આપે છે. તે જ રીતે, કેન્દ્રીય સરકાર પેટ્રોલ અને ડીઝલના દરેક એક લીટર દીઠ રૂપિયા ૧૦ કરતાં વધુની સહાયનો ભાર પણ વહન કરે છે. રાજ્ય સરકારે લીધેલા નવોચારી પગલાંઓને કારણે રાજ્યમાં ઘણી બધી વાહનો ઇંધણ તરીકે ગેસનો ઉપયોગ કરે છે અને તેથી રાજ્ય સરકારના સી.જી.ડી. નેટવર્ક કેન્દ્રીય સરકારને એલ.પી.જી. સિલિન્ડરો માટે પ્રતિવર્ષ રૂપિયા ૨૮૧ કરોડ જેટલી

સહાયની બચત કરવામાં તથા પેટ્રોલ અને ડીઝલની સહાય બાબતે પ્રતિવર્ષ રૂપિયા ૩૮૦ કરોડ જેટલી બચત કરવામાં મદદ કરી છે.

૬.૬ ડી-૬ ગેસના એ.પી.એમ.ના અભાવે, રાજ્ય સરકારને માત્ર આયાત કરાવેલા આર.એલ.એન.જી. પર જ આધાર રાખવો પડે છે. હાલમાં, રાજ્યની સી.જી.ડી. કંપનીઓ, ગુજરાત ગેસ કંપની સિવાય, રહેણાંક, વાણિજ્યિક અને પરિવહન ક્ષેત્રના ગ્રાહકોને ગેસનો અનુવર્તી પુરવઠો કરવા માટે મેસર્સ પેટ્રોનેટ એલ.એન.જી. લિમિટેડ (પી.એલ.એલ.) પાસેથી આર.એલ.એન.જી. પર નિર્ભર છે. આર.એલ.એન.જી.ના ભાવ

૬.૭ રાજ્ય સરકાર અરજદારની આ પ્રાર્થનાઓને સમર્થન આપે છે કે એ.પી.એમ. ગેસ અને ડી-૬ ગેસ રાજ્યની સી.જી.ડી. કંપનીઓને ફાળવવો જોઈએ અને વિવિધ પ્રકારના ગ્રાહકો માટે ગેસના ભાવ નક્કી કરવા માટે એક નિયામક હોવો જોઈએ.

૭. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ એ ભારત સંઘ [પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧] તરફથી દાખલ કરાવેલા સોગંદનામાના પ્રતિસાદરૂપે નીચેના બચાવ ઉઠાવતું જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે:

૭.૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પોતાના સોગંદનામામાં અરજમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુખ્ય મુદ્દાઓને ટાળ્યા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ આ બાબતનો ઈનકાર કર્યો

નથી કે ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સીજીએડી) કંપનીઓને ગેસની ફાળવણીમાં ભેદભાવ છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે હવે કોઈપણ કાર્યવાહી હાથ ધરવી વધુ શક્ય નથી

૭.૨ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૮ માં કરવામાં આવેલું એ કથન કે ગેસ લિંકેજ કમિટીના વિસર્જન પછી કોઈ એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણી કરવામાં આવી નથી, તે ભૂલભરેલું છે.

૭.૨.૧ ઉપરોક્ત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના નિવેદનના વિરુદ્ધ, દિલ્હી અને એનસીઆર વિસ્તારોમાં ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ ("આઈજીએલ") અને મુંબઈમાં મહાનગર ગેસ લિમિટેડ ("એમજીએલ") (કેન્દ્રીય પીએસયુઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત સીજીડી કંપનીઓ) ને તા. ૯ નવેમ્બર, ૨૦૦૫ ના રોજ જીએલસીના વિસર્જન બાદ એપીએમ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, જૂન ૨૦૧૧ માં, જ્યારે ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી પુરવઠો ઘટી રહ્યો હતો, ત્યારે એપીએમમાંથી વધારાનો ગેસ (≈ 0.3 એમએમએસસીએમડી) આઈજીએલને ફાળવવામાં આવ્યો હતો.

૭.૨.૨ નોંધનીય છે કે, જૂન ૨૦૧૧ જેટલા તાજેતરના સમયગાળામાં (જ્યારે કેજી ડી-૬ ક્ષેત્રોમાં ઉત્પાદન ઘટતું હતું), એવો અહેવાલ કરવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ આઈજીએલને ગુડગાંવ / ફરીદાબાદ માટેની અનઉપયોગી રહેલી એ.પી.એમ. ફાળવણીનો તેના પોતાના પ્રવર્તન માટે ઉપયોગ કરવા મંજૂરી

પણ આપી હતી. એવો પણ અહેવાલ કરવામાં આવ્યો છે કે એમજીએલને તાજેતરમાં એ.પી.એમ. ક્ષેત્રોમાંથી “નો કટ” ધોરણે ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો અને એમજીએલ પાસે આશરે ૦.૨ એમએમએસસીએમડી જેટલી અનઉપયોગી એ.પી.એમ. જથ્થા ઉપલબ્ધ છે. તેથી, ગેસ લિંકેજ સમિતિને સમાપ્ત કરવામાં આવી હોવા છતાં, એ.પી.એમ. ગેસ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા આઈજીએલને ફાળવવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે એ.પી.એમ. ગેસ જેવા મહત્વપૂર્ણ સંસાધન એમજીએલ પાસે અનઉપયોગી હાલતમાં પડ્યા છે.

૭.૩ એ.પી.એમ. જેમ અગાઉ અસ્તિત્વમાં હતું તે ભલે રદ કરવામાં આવ્યું હોય, છતાં કુદરતી વાયુ ભારત સરકારના સંપૂર્ણ અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ હતું અને યથાવત્ છે; ભારતમાં કુદરતી વાયુના સંસાધનોના ફાળવણી અંગેનો અધિકારક્ષેત્ર અને નિયંત્રણ ભારત સરકારને જ છે.

૭.૪ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ તેના સોગંદનામામાં ભારત સરકાર દ્વારા કુદરતી ગેસના ફાળવણીના આધાર અંગેના પ્રશ્નનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી અને કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત આઈ.જી.એલ. અને એમ.જી.એલ.ને થયેલી બિનઉપયોગિત એ.પી.એમ. ફાળવણીના પ્રશ્નનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો નથી. ભારત સરકારે એ.પી.એમ. ગેસ અથવા ડી-૬ ગેસની ફાળવણી માટેની નીતિ ઘડતી વખતે કોઈ ચુકિતપૂર્ણ આધાર અથવા સિદ્ધાંતો નક્કી કર્યા નથી. ભારત સરકાર એ.પી.એમ. અને ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી કુદરતી ગેસ ફાળવવા માટે તેની

અધિકારિતા/સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે કોઈ સ્પષ્ટ માર્ગદર્શિકા અથવા સિદ્ધાંતો વિના કાર્ય કરી રહી છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ તેના સોગંદનામામાં કુદરતી ગેસની ફાળવણી માટે તે દ્વારા હાથ ધરાયેલ માર્ગદર્શિક સિદ્ધાંતો અથવા આધાર દર્શાવ્યા વિના માત્ર તેણે કરેલ પગલાંઓનું પુનરાવર્તન કર્યું છે, તેમજ ગુજરાત સરકાર દ્વારા ફાળવણી માટે કરાયેલ વારંવારની વિનંતિઓનો વિચાર અથવા મૂલવણી ન કરવા માટેનું કારણ પણ દર્શાવ્યું નથી

૭.૫ ડી-૬ ગેસના ઉત્પાદન ઘટાડાનું તથ્ય ભારત સરકાર દ્વારા ગેસના ફાળવણીના સિદ્ધાંતો સાથે જોડાયેલું નથી. સ્પષ્ટ છે કે ડી-૬ ગેસના ઉત્પાદનમાં ઘટાડો તાત્કાલિક છે અને ડી-૬ ક્ષેત્રોના સંચાલક ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રોમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસના ઉત્પન્નમાં વધારો સુનિશ્ચિત કરવા જરૂરી તકનીકી ઉપાયો અમલમાં મૂકશે. તેમ છતાં, ગેસના ફાળવણીના સિદ્ધાંતો અને ગેસની ફાળવણીની હદ મનસ્વી હોઈ શકે નહીં અને કોઈ જાણીતી અથવા ઓળખી શકાય તેવી માર્ગદર્શિકાઓ પર આધારિત ન હોય તેવી હોઈ શકે નહીં.

૭.૬ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પોતાના સોગંદનામામાં ગુજરાત રાજ્યમાં સી.એન.જી. હેતુઓ માટે પ્રાકૃતિક વાયુના ફાળવણીની આવશ્યકતા અંગેના મુદ્દાને સ્પર્શ્યો નહોતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(૨૦૦૨)૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬] માં એવો નિર્ણય આપ્યો હતો કે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ સમગ્ર ભારતમાં ખાનગી વાહનો સહિતના પરિવહન ક્ષેત્રને,

ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી મળતા પ્રાકૃતિક વાયુની સી.એન.જી. વિભાગમાં વપરાશ માટેની ફાળવણી બાબતે, પ્રાથમિકતા આપશે. સર્વોચ્ચ અદાલતે આગળ એમ પણ કહ્યું હતું કે તેનો અર્થ એવો થાય છે કે, પ્રથમ દિલ્હી ખાતેના પરિવહન ક્ષેત્રને તથા ભારતના અન્ય વાયુપ્રદૂષિત શહેરોને સી.એન.જી. વિભાગ માટે પ્રાકૃતિક વાયુ ફાળવવામાં આવશે, અને ત્યારબાદ જ, જો કોઈ ઘરેલુ વાયુ ઉપલબ્ધ હોય, તો તે ઉદ્યોગોને ફાળવીને ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય, જેમાં જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને વિદ્યુત પરિયોજનાઓને પ્રાથમિકતા દર્શાવવામાં આવશે.

૭.૭ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૯ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે એ.પી.એમ. ગેસનો ૨૬.૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. રાજ્ય ગુજરાતને ફાળવવામાં આવ્યો છે. સી.જી.ડી. સંસ્થાઓ, એટલે કે, જી.એસ.પી.સી. ગેસ કો. લિ., અદાણી ગેસ લિમિટેડ, અને સાબરમતી ગેસ લિ. ને કોઈ એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો નથી અને હાલમાં, સી.એન.જી. વિભાગની આવશ્યકતા મોંઘા આર.એલ.એન.જી. દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવી રહી છે. જી.જી.સી.એલ. ને એ.પી.એમ. ગેસનો પુરવઠો, જે ગુજરાતમાં ગેઈલ ગેસ સિવાય એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણી ધરાવતી એકમાત્ર સી.જી.ડી. સંસ્થા છે, વર્ષો દરમિયાન નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં ઘટી ગયો છે. જી.જી.સી.એલ. ને અંદાજે ૦.૪૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ની કુલ ફાળવણી સામે, હાલમાં પુરવઠો માત્ર ૦.૨ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જેટલો જ છે.

૭.૮ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તેના સોગંદનામામાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોનો સાર તત્વતઃ એવો છે કે, એ.પી.એમ. અને ડી-૬ ગેસના ઉત્પાદનામાં ઘટાડો થયો હોવાથી, ભારત સરકારે પ્રથમ તબક્કે મૂળભૂત ક્ષેત્રોને ફાળવણી પૂર્ણ કરવાની નીતિગત નિર્ણય લીધો છે. જોકે પ્રતિવાદી નં. ૧ ઉક્ત પરિચ્છેદ ૨૧માં એવું કહે છે કે "દેશી ગેસની માત્રા ઉપરોક્ત અગ્રતા મુજબ વ્યાપક જાહેર હિતની સેવા કરવા માટે તર્કસંગત રીતે વિતરીત કરવામાં આવે છે", તે ગેસની ફાળવણી સંબંધિત આવી નીતિને શાસિત કરતા કોઈ નિશ્ચિત માર્ગદર્શકો કે સિદ્ધાંતો રજૂ કરતું નથી અને તેથી આવી ફાળવણી તર્કસંગત રીતે કરવામાં આવે છે એવો દાવો અપ્રમાણિત રહે છે.

૭.૯ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ મુજબ, ઉપલબ્ધ ગેસનું ફાળવણી, વિશેષ કરીને તે અવધિ દરમિયાન ગેસનું ફાળવણી જ્યારે એ.પી.એમ. અને ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પાદનની ઘટ નોંધાઈ છે, તે કોઈ જાહેર કરાયેલ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવ્યું નથી, પરંતુ ભારત સરકારના અનિયંત્રિત અને અપારદર્શક કારોબારી નિર્ણયો દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ના સોગંદનામામાં એવી કોઈ જાહેર કરાયેલ નીતિનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી કે પ્રદાન કરવામાં આવી નથી, જેના આધારે ભારત સરકાર દ્વારા ઉપલબ્ધ ગેસના ફાળવણી અંગેનો કારોબારી નિર્ણય હાથ ધરવામાં આવ્યો હોય.

૭.૯.૧ ગેસ ઉદ્યોગમાં સુવ્યવસ્થિત રીતે વિકસિત એવા સિદ્ધાંતો અસ્તિત્વમાં છે, જે ગેસની ઉપલબ્ધિમાં ઘટ પડતા સમયગાળા દરમિયાન ઉપલબ્ધ ગેસના ફાળવણી બાબતે ગેસ વિતરણ કંપનીને શાસિત કરે છે. ભારત સરકારે આવા અનુરૂપ કોઈ સિદ્ધાંતો ન તો ઘડ્યા છે અને ન તો તેમના પર વિચાર કર્યો છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના સોગંદનામામાં માત્ર એટલું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઉત્પાદનામાં ઘટ છે; તેમ છતાં, ઉપલબ્ધ ગેસમાં આવી ઘટને પ્રતિસાદ આપવા અથવા તેનું સંચાલન કરવા ભારત સરકારે શું ઈરાદો રાખ્યો હતો તે અંગે કોઈ હિસાબ આપવામાં આવ્યો નથી.

૭.૧૦ ભારતમાં ઉત્પાદિત કુદરતી ગેસનો માત્ર નાનો હિસ્સો સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. વિભાગોમાં ઉપયોગ માટે અનામત રાખવામાં આવે છે. વધુમાં, સ્વીકાર્યા વિના માત્ર એવી ધારણા રાખીએ કે કોઈ આવશ્યક ચીજવસ્તુની અછત છે, તો પછી કોઈના બેલેન્સ શીટના આરોગ્યના વિરોધમાં, સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. વિભાગોમાં "પર્યાવરણ-મૈત્રીપૂર્ણ" કુદરતી ગેસના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપી જન આરોગ્યને પ્રાધાન્ય આપવું આવશ્યક છે

૭.૧૧ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૨ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે જીએસપીસીએલ અને જીજીસીએલને પીએમટી ગેસ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવ્યું છે; પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ મુજબ, પીએમટી ક્ષેત્રોમાંથી જીજીસીએલ અને જીએસપીસીએલને હાલ કરવામાં આવતો ગેસ પુરવઠો અગાઉ

કરાયેલ ફાળવણીની સરખામણીએ ઓછો છે. નોંધવું જરૂરી છે કે નીચે દર્શાવ્યા મુજબ જીએસપીસીએલને પીએમટી ગેસના પુરવઠાની અવધિ અંગે અનિશ્ચિતતા છે:

ડબલ્યુપીપીઆઈએલ/૪૭/૨૦૧૧ ૩૮/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીગેસફાઈનલવર્ડ્સ કંપની. ઉદ્યોગોને જાહેર આરોગ્યના ભોગે તેમની ખોટ ઓછી કરવા અથવા વધુ નફો કમાવવા સક્ષમ બનાવવું સુશાસનનું સારો લક્ષણ નથી અને આ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૮(ઈ), ૪૭ અને ૪૮-એ ના મંડેટના વિરુદ્ધ છે. ૭.૧૧ પોતાના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૨ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ દાવો કર્યો છે કે જીએસપીસીએલ અને જિજીસીએલ ને પીએમટી ગેસ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ના અનુસાર, પીએમટી ક્ષેત્રોમાંથી જિજીસીએલ અને જીએસપીસીએલ ને વર્તમાન ગેસ પુરવઠો અગાઉ કરવામાં આવેલી ફાળવણીની સરખામણીએ ઓછો છે. નીચે દર્શાવ્યા મુજબ, જીએસપીસીએલ ને પીએમટી ગેસના પુરવઠાની અવધિ અંગે અનિશ્ચિતતા છે, તે નોંધપાત્ર છે:

પક્ષકાર	ફાળવણી કરવામાં આવી	વર્તમાન પુરવઠો
જીએસપીસીએલ	૧.૩ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી (ડિસે ૨૦૦૬)	૦.૭ એમ.એમ.એસી.એમ.ડી (સપ્ટે ૨૦૧૧)
જિજીસીએલ	૨.૧૩	૧.૪૫

	એમએમએસસીએમડી (એપ્રિલ ૨૦૦૮)	એમએમએસસીએમડી (સપ્ટે. ૨૦૧૧)
૭.૧૨ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૫માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે ગુજરાત રાજ્યને કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી કુલ ૦.૩૨૬ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે (અર્થાત્ કુલ ફાળવણીનો ૨૭%). આ સંદર્ભમાં, નીચેના તથ્યો સંબંધિત છે: અ. સશક્ત મંત્રીઓના સમૂહ (ઈ.જી.ઓ.એમ.) એ ૨૮ મે, ૨૦૦૮ના રોજ યોજાયેલી બેઠક દ્વારા ફાળવણી કરવાનો નિર્ણય કર્યો		

૭.૧૨ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૫ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે ગુજરાત રાજ્યને કેજી ડીફ ક્ષેત્રમાંથી કુલ ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે (અર્થાત્ કુલ ફાળવણીના ૨૭%). આ સંદર્ભમાં, નીચેના તથ્યો સંબંધિત છે:

અ. મે ૨૮, ૨૦૦૮ના રોજ યોજાયેલી બેઠક દ્વારા સશક્ત મંત્રીઓના સમૂહે (ઈજીઓએમ) આર.આઈ.એલ. ડીફ ગેસના પ્રારંભિક ૪૦ એમએમએસસીએમડીના વહેંચાણનો નિર્ણય કર્યો, જેમાંથી ગૃહોને પી.એન.જી. પુરવઠા માટે અને પરિવહન ક્ષેત્રને સી.એન.જી. પુરવઠા માટે સી.જી.ડી. યોજનાઓને મહત્તમ ૫ એમએમએસસીએમડી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

બિ. વધુમાં, ઇ.જી.ઓ.એમ.એ તેની માર્ચ ૨૩, ૨૦૦૯ ની બેઠક દ્વારા પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. માટેનું ફાળવણી ઘટાડીને ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કર્યું અને તે જના દૃષ્ટિએ, બાકી રહેલી =૪ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ની માત્રા વીજ ક્ષેત્રની કંપનીઓને ફાળવવામાં આવી.

ક. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે સમગ્ર દેશમાં સીજીડી ક્ષેત્ર માટે કેજી ડીફ ગેસનું કુલ નિશ્ચિત ફાળવણી ૧.૨૨૨ એમએમએસસીએમડી છે, જેમાંથી ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતને, અર્થાત્ ૨૭%, ફાળવવામાં આવ્યું છે.

ડી. ગુજરાતને ફાળવાયેલા કે.જી. ડીફ ગેસના ૦.૩૨૬ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવણીમાંથી ૦.૨૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. અદાણી ગેસ લિમિટેડને ફાળવવામાં આવ્યું છે, પરંતુ તે જ કામચલાઉ ધોરણે છે અને પી.એન.જી.આર.બી. દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલ અધિકૃતકરણની અંતિમ સ્થિતિના આધિન છે.

ઈ. તેથી, અદાણી ગેસ લિ. ને કરાયેલ ૦.૨ એમએમએસસીએમડીના ફાળવણીને ધ્યાનમાં લીધા વિના, ગુજરાતમાં સીજીડી વિભાગને કેજી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી કુલ ફાળવણી માત્ર અંદાજે ૦.૧૨૬ એમએમએસસીએમડી જેટલી જ

છે, જ્યારે ગુજરાતમાં સીજીડીની વર્તમાન કુલ માંગ ૯ એમએમએસસીએમડી છે. કરવામાં આવેલી ફાળવણી માટે કોઈ ચુકિત નથી, કારણ કે તે માંગ સાથે કોઈ સંબંધ ધરાવતી નથી એવું જણાય છે. તેથી, પ્રતિવાદીએ તેના સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૧૫ માં કરેલું આ નિવેદન કે ગુજરાત રાજ્યને કેજી ડી-૬ બેસિનમાંથી કુલ ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ફાળવવામાં આવ્યું છે, તે ભૂલભર્યું છે.

ચ. ગુજરાત સીજીડીઝ તરફથી ગેસના ફાળવણી માટે કરાયેલ વિનંતિઓને અધિકૃતકરણના મુદ્દાને કારણે અવગણવામાં આવી હતી, જ્યારે ગેસના ફાળવણી માટે ઓગસ્ટ ૨૦૦૭ માં રચાયેલ એમ્પાવર્ડ ગ્રુપ ઓફ મિનિસ્ટર્સ દ્વારા એવો મુદ્દો ક્યારેય પૂર્વશરત રાખવામાં આવ્યો નહોતો.

જી. જોકે, આર.આઈ.એલ.ના કે.જી. ડી૬ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસના ઉત્પાદનમાં ઘટાડા સાથે, ઓક્ટોબર ૨૦૧૧ની સ્થિતિએ ગુજરાતની સી.જી.ડી. સંસ્થાઓને થતો પુરવઠો ૦ (શૂન્ય) સુધી ઘટાડવામાં આવ્યો છે.

૭.૧૩ તેના સોગંદનામાના ફકરા ૨૦ માં, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે હાલમાં સીજીડી ક્ષેત્રને ફાળવણી માટે કોઈ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી, કારણ કે વધુ પ્રાથમિકતા ધરાવતા ક્ષેત્રોમાં હજુ સુધી તેમની ગેસ આવશ્યકતા કરતાં ઓછી ઉપલબ્ધતા છે. આ સંદર્ભમાં એવું જણાવવું સંબંધિત છે કે ભારત ખાતે સીજીડી (ડોમેસ્ટિક + સી.એન.જી.) વિભાગને કુલ ૭.૯ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.

પુરવઠામાંથી, ગુજરાતની સીજીડી કંપનીઓને કે.જી.-ડીક ક્ષેત્રોમાંથી માત્ર અંદાજે ૦.૧૨૬ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. મળે છે, જે ભારત ખાતે સીજીડી માટેની ગેસ ફાળવણીના ૨% કરતાં પણ ઓછી છે.

૭.૧૪ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૫ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે સીજીડી ક્ષેત્રને ફાળવણી કરવા માટે હાલમાં કોઈ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી, કારણ કે ઊંચી અગ્રતા ધરાવતા ક્ષેત્રોમાં હજુ પણ તેમની ગેસની જરૂરિયાતમાં ઘટ છે. આથી એ કારણ અંગે કોઈ ખુલાસો થતો નથી કે ગુજરાત આધારિત સીજીડી કંપનીઓને અગાઉ કેમ બહાર રાખવામાં આવી હતી, એટલે કે, ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસની ફાળવણી કરતી વખતે (અર્થાત્ એ.પી.એમ., પી.એમ.ટી. અને ડીક ગેસ), અને વધુમાં, ઉત્પાદનની અછતના આ સમયગાળા દરમિયાન ગેસ ક્યા સિદ્ધાંતોના આધારે ફાળવવામાં આવે છે તે અંગે પણ કોઈ તર્કસંગત આધાર પ્રદાન થતો નથી.

૭.૧૫ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૮ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે આરએલએનજીનો ઉપયોગ સીજીડી વિભાગ દ્વારા વધતી જતી રીતે કરવામાં આવી રહ્યો છે અને તેનો ઉપયોગ કરવા માટે તે ઉપલબ્ધ છે. સીએનજી અને પીએનજી વિભાગો પણ કિંમતો પ્રત્યે અત્યંત સંવેદનશીલ છે અને ઉક્ત વિભાગો માટે સ્થાનિક ગેસની સરખામણીમાં આર-એલએનજીનો ઉપયોગ કરવાથી

પરિણામે સીએનજી અને પીએનજીની કિંમતો સામાન્ય જનતા માટે વહન કરી શકાય તેવી રહેશે નહીં.

૭.૧૬ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૨ અને અન્ય ભાગોમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ એવું નિવેદન કર્યું છે કે વહેંચણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવે છે, જે વિશાળ જાહેર હિતને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવી છે. આ સંદર્ભે, ઉદ્દેખ કરવો યોગ્ય છે કે જાહેર ક્ષેત્રમાં ઉપલબ્ધ વિવિધ અહેવાલોમાંથી તેની પાસે ઉપલબ્ધ માહિતીના આધારે, ભારત સરકાર દ્વારા દેશી ક્ષેત્રોમાંથી મળતો ગેસ એવી ઉદ્યોગોને ફાળવવામાં આવ્યો છે, જે પ્રાધાન્યક્રમમાં દર્શાવવામાં આવેલ મુજબ સમાવેશ પામતા નથી

૭.૧૭ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૪ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે "૨૦૧૦ માં એ.પી.એમ. ભાવમાં સુધારા પછી, એ.પી.એમ. ગેસનો ભાવ કે.જી. ડી-૬ ગેસના ભાવની લગભગ સમકક્ષ છે". આ સંદર્ભમાં, ભારતના વિવિધ ગેસ સ્ત્રોતો માટે પ્રચલિત ગેસના ભાવ દર્શાવતી નીચેની કોષ્ટક નોંધ પર લેવાય:

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૪૨/૨૦૫ ચુકાદો

સીએનજીગેસફાઇનલવર્ઝન વર્તમાન ગેસ ઉપયોગ નીતિ, જ્યારે ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સીએજીડી કંપનીઓને ગેસ ફાળવણી માટે કરવામાં આવેલ રજૂઆતોને દેશી ક્ષેત્રોમાંથી

ગેસની ફાળવણી કરતી વખતે અવગણવામાં આવી છે. ૭.૧૭ તેના સોગંદનામાના અનુચ્છેદ ૩૪માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ જણાવ્યું છે કે "૨૦૧૦માં એ.પી.એમ. કિંમતમાં સુધારા બાદ, એ.પી.એમ. ગેસની કિંમત લગભગ કે.જી. ડી-૬ ગેસની સમકક્ષ છે". આ સંદર્ભમાં, ભારત ખાતે વિવિધ ગેસ સ્ત્રોતો માટે પ્રવર્તમાન ગેસ કિંમતો દર્શાવતી નીચેની કોષ્ટક નોંધ પર લેવાય તે યોગ્ય રહેશે:		
સ્ત્રોત	યુએસ\$ / એમએમબીટીયુ	રૂ./'૦૦૦ એસસીએમ
એ.પી.એમ. (ઉત્તર-પૂર્વ પ્રદેશને બાદ કરતાં)	૪.૨૦	૮૩૩૩
પત્તા મુક્તા	૫.૭૩	૧૧૩૬૯
તાપતી	૫.૫૭	૧૧૦૫૨
આર.આઈ.એલ. ડી૬	૪.૨૦	૮૩૩૩
આરએલએનજી-દીર્ઘગાળાનો કરાર	૯.૦૯૭	૧૮૦૫૦
આરએલએનજી-સ્પોટ માલવહાણ	આશરે ૧૭	૩૩૭૩૦
(ધારીને કે ૧ યુ.એસ.\$ = ૫૦ રૂ.) (ગેસના ભાવોમાં માર્કેટિંગ માર્જિન, ટ્રાન્સમિશન ચાર્જિસ, કર અને શુલ્કો સમાવેશ થતા નથી) ૭.૧૭.૧ તેથી, સ્પષ્ટ થાય છે કે ભલે એ.પી.એમ. ગેસનો ભાવ હવે કે.જી. ડી૬ ગેસ જેવો હોય, તેમ છતાં મૂલ્યનિર્ધારણની		

દષ્ટિએ તે આર.એલ.એન.જી. (લાંબા ગાળાનો) / સ્પોટ આર.એલ.એન.જી. જેવા ગેસના અન્ય સ્ત્રોતોની સરખામણીએ હજી પણ વધુ વાજબી છે. ૭.૧૭.૨ વધુમાં, તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૪ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવું જણાવ્યું છે કે "સમગ્ર દેશ માટે સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને ૧.૨૨૨ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.ની કુલ નિશ્ચિત ફાળવણીમાંથી, ૦.૩૨૬ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ને

(માની લઈને ૧ યુ.એસ.\$=૫૦ રૂપિયા) (ગેસની કિંમતોમાં માર્કેટિંગ માર્જિન, પ્રસારણ શુલ્ક, કર અને શુલ્કોનો સમાવેશ કરેલ નથી)

૭.૧૭.૧ આ પ્રમાણે, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ભલે હાલમાં એપીએમ ગેસની કિંમત કે.જી. ડીફ ગેસ જેવી સમાન હોઈ શકે, તેમ છતાં આરએલએનજી (લાંબા ગાળાનું) / સ્પોટ આરએલએનજી જેવા ગેસના અન્ય સ્ત્રોતોની સરખામણીએ તેની કિંમત વધુ વાજબી છે.

૭.૧૭.૨ આગળ, તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૪ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો ઉલ્લેખ કર્યો છે કે "સમગ્ર દેશ માટે સીજીડી ક્ષેત્રને કુલ નિશ્ચિત ફાળવણી ૧.૨૨૨ એમએમએસસીએમડીમાંથી, ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડીનું

૭.૧૭.૩ આ સંદર્ભમાં, ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય છે કે ભલે ગુજરાત રાજ્યને અગાઉ એ.પી.એમ. ગેસના ૨૬.૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવવામાં આવ્યા હતા, તથાપિ હાલમાં આવી પુરવઠાની માત્રા ઘટાડીને અંદાજે ૯

એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કરવામાં આવી છે. ગુજરાત ગેસ કો. લિ.ને એ.પી.એમ./પી.એમ.ટી. ગેસનું ફાળવણી થયેલ હોવાથી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો ન હતો. જોકે કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. કંપનીઓ, જેમ કે મહાનગર ગેસ લિ., ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ. (એમ/એસ ગેઈલ સહ-પ્રોત્સાહકોમાંની એક છે), સાબરમતી ગેસ લિ. (એમ/એસ બી.પી.સી.એલ. સહ-પ્રોત્સાહકોમાંની એક છે) તથા અન્યને એમ.ઓ.પી. એન્ડ એન.જી. દ્વારા અધિકૃત એકમો તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી અને તેમમાંથી કેટલીક પાસે અગાઉથી એ.પી.એમ./પી.એમ.ટી. ગેસનું ફાળવણી હોવા છતાં (અર્થાત્ મહાનગર ગેસ લિ. અને ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ.) તેમને ડીફ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો.

૭.૧૭.૪ દ્વારા મનસ્વી વલણ અપનાવવામાં આવતાં, તેના પ્રકાશમાં

૭.૧૭.૫ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી આ સ્થિતિના પરિણામે એવી ખામી ઊભી થઈ છે કે જેના કારણે ખાનગી ક્ષેત્રની કેટલીક ગેસ વિતરણ સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રભુત્વશાળી સ્થિતિનો દુરુપયોગ પ્રોત્સાહિત થઈ રહ્યો છે. ગુજરાત સરકારે તાજેતરમાં ૪ સુરત, ભરૂચ અને અંકલેશ્વર વિસ્તારોમાં સી.એન.જી.ના ભાવોમાં અસામાન્ય વધારો કરવા બાબતે ગુજરાત ગેસ કો. લિ. (જી.જી.સી.એલ.) સામે ભારતના સ્પર્ધા આયોગ સમક્ષ એક મામલો પણ સંદર્ભિત કર્યો છે. જોકે, જી.જી.સી.એલ.એ એવો દાવો કર્યો છે કે ઉક્ત વધારો

તેના કુદરતી ગેસ પોર્ટફોલિયોમાં વધુ મોંઘી આર-એલ.એન.જી.ના વધેલા ઉપયોગને આભારી છે. હાલમાં, આ બાબત વિચારણા માટે ભારતના સ્પર્ધા આયોગ સમક્ષ લંબિત છે.

૭.૧૭.૬ ગુજરાત સરકારને રાજ્યમાં સિટી ગેસ વિતરણ કંપનીઓ દ્વારા વસૂલ કરવામાં આવતી સીએનજીની ગેસ ફાળવણી અથવા કિંમતો ઉપર કોઈ નિયંત્રણ નથી. તેથી, સીએનજી અને પીએનજી વિભાગોની જરૂરિયાત પૂર્ણ કરવા માટે ગુજરાતની વિવિધ સીઝીડી કંપનીઓને ઘરેલુ ગેસની પૂરતી ફાળવણી કરવામાં આવે તેવી વિનંતી કરવાના સિવાય ગુજરાત સરકાર પાસે અન્ય કોઈ વિકલ્પ બાકી રહેતો નથી.

૭.૧૭.૭ એચપીસીએલના સીએનજીના ભાવ તાજેતરમાં થી વધારવામાં આવ્યા છે

૭.૧૭.૮ વિવિધ સ્ત્રોતોના આધારે એવું દર્શાય છે કે ગુજરાતમાં સીજીડીઓએ ૮ લાખથી વધુ ઘરેલુ ગ્રાહકોને જોડ્યા છે અને પ્રતિદિન ૧૧ લાખ કિગ્રા કરતાં વધુ સીએનજી (અર્થાત્ = ૧.૫ એમએમએસસીએમડી)નું વેચાણ કરે છે, જેના પરિણામે એલપિજી અને ડિઝલ પર કેન્દ્ર સરકારને પ્રતિ વર્ષ અંદાજે રૂ. ૩૩૫ કરોડની સબસિડીમાં બચત થાય છે. સંભાવિત બચતને ધ્યાનમાં લેતા, જો સીએનજી અને પીએનજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે, તો તેના

અનેક લાભો થાય, જેમ કે (૧) પર્યાવરણમૈત્રી ઇંધણને પ્રોત્સાહન (૨) જનસામાન્ય માટે સ્પર્ધાત્મક કિંમતે ઇંધણ (૩) નીચી મોંઘવારી (૪) કેન્દ્ર સરકાર પર સબસિડીનો ઓછો બોજ.

૭.૧૮ તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૬ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે આરએલએનજી પ્રચુર માત્રામાં ઉપલબ્ધ છે અને પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે વાહનોમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. આ સંદર્ભે, જો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ને દબાવે એવો વિશ્વાસ હોય કે આરએલએનજી વાહનો દ્વારા ઉપયોગ માટે પ્રચુર અને વ્યવહારુ સ્ત્રોત છે, તો પછી કયા આધાર પર તેણે આઈજીએલ અને એમજીએલને, જે કેન્દ્રીય પીએસયુઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત બે સીજીડીઓ છે, એપીએમ અને કેજી ડી-૬ ગેસ ફાળવ્યો છે?

૭.૧૯ પ્રતિવાદી નં. ના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૭ના જવાબમાં

૭.૧૯.૧ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તેના સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૩૭માં ઉલ્લેખિત વેલસ્પન મેક્સસ્ટીલ લિમિટેડનો મામલો, આ મામલે લાગુ પડતો પૂર્વનિર્ણય નથી, કારણ કે વેલસ્પનનો મામલો એક નિશ્ચિત ઔદ્યોગિક એકમ દ્વારા કરવામાં આવેલ પડકાર સંબંધિત હતો, જેના વ્યક્તિગત ગેસ પુરવઠા કરાર હેઠળના ગેસ ફાળવણીમાં ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસના પુરવઠામાં આવેલા ઘટાડાને ધ્યાનમાં

રાખીને કપાત કરવામાં આવી હતી. અદાલતે, ગેસ વેચાણ કરારમાં એવી કપાતને અનુમતિ આપતી જોગવાઈઓ છે તે હકીકત તથા નિર્ણય ગેસ ઉપયોગ નીતિ પર આધારિત હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં લઈને, માત્ર એટલું જ ઠરાવ્યું હતું કે તે એકમને ગેસ પુરવઠામાં કપાત કરતો આદેશ યોગ્ય મનન-વિચાર સાથે જારી કરવામાં આવ્યો હતો અને મનસ્વી નહોતો. જોકે, વર્તમાન અરજી બહુ જ ભિન્ન છે. વર્તમાન અરજીમાં આ અદાલત સમક્ષનો પ્રશ્ન કોઈ નિશ્ચિત એકમને ગેસ પુરવઠામાં માત્ર કપાત કરવાનો નથી, પરંતુ ભારત સરકાર દ્વારા રાજ્યો અને ક્ષેત્રો વચ્ચે ગેસ ફાળવવામાં કાર્યપાલક કાર્યવાહી જે રીતે હાથ ધરવામાં આવી છે તે રીતનો છે. તેથી, વેલસ્પનના મામલાનો ચુકાદો આ અદાલત સમક્ષની વર્તમાન કાર્યવાહીનું નિયંત્રણ કરશે એવું કહેવું ભ્રાંત ધારણા છે.

૭.૧૯.૨ તેવી જ રીતે, પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તેના સોગંદનામાના પરિછેદ ૩૭માં ઉદ્દેખિત એસ્સાર સ્ટીલ લિમિટેડનો મામલો પણ હાલની કાર્યવાહી માટે યોગ્ય પૂર્વનિર્ણય નથી. આ અદાલત સમક્ષની કાર્યવાહીમાં, અરજદાર એ હકીકત પર ભાર મૂકી રહ્યો છે કે પ્રાકૃતિક ગેસના વહેંચણાની રીત, અછતના સમયગાળા દરમિયાન પણ, મનસ્વી અને તર્કસંગત નહોતી. તેથી, હાલની કાર્યવાહીમાં એસ્સાર સ્ટીલ લિમિટેડનો નિર્ણય પણ પ્રતિવાદી નં. ૧ માટે યોગ્ય પૂર્વનિર્ણય નથી.

૭.૨૦ જણાવાયેલા તથ્યોના પ્રકાશમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ની પ્રાર્થના આ મુજબ છે કે : ૧. આ અદાલત ભારત સંઘને આદેશ આપે કે સામાન્ય જનતા તથા પર્યાવરણના હિતાર્થે, નવી દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને જે એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસ પૂરો પાડવામાં આવે છે, તે જ દરે ગુજરાત રાજ્યને ગૃહઉપયોગ અને વાહનઉપયોગ માટે કુદરતી ગેસનો વધારાનો ક્વોટા ફાળવે; ૨. આ અદાલત ભારત સંઘને આદેશ આપે કે, સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ. સી. મહેતા વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬ તરીકે અહેવાલિત પ્રકરણમાં આપેલા નિર્દેશ મુજબ, અગ્રતા ન ધરાવતા ક્ષેત્રમાંથી અઉપયોગિત રહેલા કુદરતી ગેસને ગૃહઉપયોગ અને વાહનઉપયોગ માટે સી.જી.ડી.ને પ્રાથમિકતા આપી અને વિવિધીકૃત કરે, જેના પરિણામે પ્રદૂષણ અને ખર્ચમાં ઘટાડો થશે

૮. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩, ગુજરાત સરકારના અંડર સેક્રેટરીએ પણ વધારાનું સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે અને નીચે મુજબનો બચાવ ઉઠાવ્યો છે:

૮.૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પોતાની જ સ્વીકારોક્તિ મુજબ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિછેદ ૨૦ માં રજૂ કર્યું છે કે ગેસ ઉપયોગ નીતિમાં પ્રતિબિંબિત થતું મુજબ, ગેસના ફાળવણીના મુદ્દે સરકાર (અર્થાત્ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧) નો પ્રયાસ મૂળભૂત ક્ષેત્રોને ઉચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવાનો છે. વધુમાં, તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિછેદ ૨૧ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે સ્થાનિક ગેસ મર્યાદિત હોવાથી, તેની ફાળવણી સરકારની સુસ્પષ્ટ નીતિ અને નીચે મુજબની

પ્રાથમિકતા અનુસાર કરવામાં આવે છે : ૧] ખાતર ૨] એલપીજી ૩] વીજઉત્પાદન ૪] સીજીડી ૫] સ્ટીલ, પેટ્રોકેમિકલ્સ, રિફાઈનરીઝ જેવા અન્ય ક્ષેત્રો,

૮.૧.૧ વધારામાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ઉક્ત પરિષ્કેદ ૨૧ માં આ બાબત ઉપર ભાર મૂકવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે કે ઉપલબ્ધ સ્થાનિક ગેસની માત્રાનું વિતરણ ઉપરોક્ત અગ્રતા અનુસાર તર્કસંગત રીતે વિશાળ જાહેર હિતની સેવા કરવા માટે કરવામાં આવે છે અને ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર ન આવતો કોઈપણ ક્ષેત્ર પ્રાધાન્યભૂત અગ્રતાનો દાવો કરી શકતો નથી.

૮.૧.૨ વધુમાં, તેના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૨૫ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ આ બાબત ઉજાગર કરી હતી કે, હવામાં ગુણવત્તામાં સુધારો થાય અને પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થાય તે હેતુસર સંકુચિત પ્રાકૃતિક વાયુ (સી.એન.જી.) નો પુરવઠો મોટા પ્રમાણમાં શહેરોને પ્રોત્સાહિત કરવાનો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ નો પ્રયત્ન હોવા છતાં, પ્રાથમિકતા ધરાવતા ક્ષેત્રોની ગેસ જરૂરિયાત હજુ પણ અપૂર્ણ હોવાથી, સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને જાળવણી માટે કોઈ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી, અને તેથી તે શક્ય બન્યું નથી. તેના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૨૮ માં પણ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ગુજરાતમાં સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને વધારાનો સ્વદેશી ગેસ જાળવવામાં પોતાની અસમર્થતા પર ભાર મૂક્યો છે.

૮.૨ ઉપરોક્ત ઉપરાંત, આ અદાલતના ધ્યાન પર આ પણ લાવવામાં આવી શકે છે કે ઉપર દર્શાવેલ તેના નિવેદનોના વિરુદ્ધ, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ હાલની ગેસ ઉપયોગ નીતિ હેઠળ નિર્ધારિત યાદીમાં સમાવેશ ન થયેલ અથવા પ્રતિવાદી નં. ૧ ના પ્રતિજ્ઞાબરૂપ સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૧ માં ઉલ્લેખિત પ્રાથમિકતા ક્રમમાં ન આવતાં ઉદ્યોગોને પણ ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ પૂરું પાડી છે.

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૫૦/૨૦૫ ચુકાદો

સીએનજીગેસફાઇનલવર્ઝન ૮.૨.૧ નીચે અહીં, સંપૂર્ણ ન ગણાય તેવી એવી યાદી આપવામાં આવી છે, જેમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અથવા પ્રતિવાદી નં. ૧ ના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૧ માં ઉલ્લેખિત પ્રાથમિકતા ક્રમનો ભંગ કરીને ગેસ ફાળવવામાં આવેલ ઉદ્યોગો તથા તેમને પુરપાડવામાં આવેલી જથ્થાની નોંધ કરવામાં આવી છે. નીચે દર્શાવેલ કોષ્ટક ૧ માં દર્શાવેલી ઉક્ત યાદી જાહેર ક્ષેત્રમાં ઉપલબ્ધ વિવિધ અહેવાલોમાં રહેલા આંકડાઓના આધારે તૈયાર કરવામાં આવી છે: કોષ્ટક-૧

સંસ્થાનું નામ	જથ્થો (એમ.એમ.એસ.સી. .એમ.ડી.)	સંસ્થાનું નામ	પરિમાણ (એમએમએસસીએ મડી)
૧. ઓએનજીસીએલ રિટર્ન	૧.૩૫૫	૨. સર્વોચ્ચ ગ્લેઝ	૦.૦૦૭

૩. આઈપીસીએલ, બરોડા	૦.૪૩૫	૪. સ્પાયર સિરામિક્સ	૦.૦૦૨
૫. આઈપીસીએલ, ગંધાર	૦.૪૮૪	૬. સપના કેમ	૦.૦૦૫
૭. હેવી વોટર પ્લાન્ટ	૦.૧૨૯	૮. બીપીસીએલ, મુંબઈ	૦.૦૯૭
૯. વી.એમ.સી.	૦.૦૮૧	૧૦. એચ.પી.સી.એલ., મુંબઈ	૦.૦૦૩
૧૧. આઈઓસીએલ, મથુરા રિફાઈનરી	૦.૮૫૦	૧૨. મહાનગર ગેસ લિ.	૦.૯૧૯
૧૩. ગુજરાત ગ્લાસ-કે	૦.૦૫૬	૧૪. વિક્રમ ઇસ્પાત	૦.૪૧૯
૧૫. વીડિયોકોન નર્મદા ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિ.	૦.૦૫૦	૧૬. પ્રેમ કેમ્કો	૦.૦૦૫

૧૭. મારુતિ ઉદ્યોગ	૦.૦૦૨	૧૮. એસ્સાર સ્ટીલ લિમિટેડ	
૧૯. આગ્રા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કલસ્ટર	૧.૧૦૦	૨૦. એચ.આર. જોનસન	૦.૦૧૯
૨૧. ગુજરાત બોરોસિલ	૦.૦૪૨	૨૨. ચેન્નઈ પેટ્રોલિયમ કોર્પ્સ. લિ.	૦.૦૯૦
૨૩. ગુજ. ગાર્ડ	૦.૦૬૧	૨૪. એમ.એમ.એસ. સ્ટીલ	૦.૦૨૬
૨૫. આત્મીયા કેમ	૦.૦૦૩	૨૬. આર. સિરામિક્સ	૦.૦૨૬
૨૭. પ્રગતિ ગ્લાસ	૦.૦૪૫	૨૮. બોસ પ્રોફાઇલ	૦.૦૦૬
૨૯. હેલ્ડિન ગ્લાસ	૦.૦૩૧	૩૦. હેન્કેલ સ્પિક	૦.૦૧૧
૩૧. એન. ગ્લાસ	૦.૦૨૯	૩૨. સન કેમ	૦.૦૧૬
૩૩. કાઈઝ. ગ્લેઝ	૦.૦૦૩	૩૪. કેમપ્લાસ્ટ સાન્માર	૦.૦૩૧

૩૫. જીએસીએલ- દહેજ	૦.૦૩૩	૩૬. કે ક્લોરાઇડ્સ	૦.૦૧૬
૩૭. પ્રેસ્ટિજ ગ્લાસ	૦.૦૦૬	૩૮. નાયસેર (૧) લિ.	૦.૦૦૦૩
૩૯. નાહર કલર્સ	૦.૦૧૮	૪૦. વેલ્સ્પન મેક્સસ્ટીલ લિ.	

૮.૨.૨ પીએમટી ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પાદિત ગેસ વિવિધ ગ્રાહકોને વેચવામાં આવ્યો છે, જેમાંથી તેમના પૈકી ઘણા વીજ ક્ષેત્ર અને ખાતર ક્ષેત્રના ગ્રાહકો છે. જોકે, અરવિંદ લિ., ગુજરાત ફ્લુઓરોકેમિકલ્સ લિ., યુનાઇટેડ ફોસ્ફરસ અને આરઆઈએલ જેવા કેટલાક ગ્રાહકોને પણ પીએમટી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે, યદ્યપિ આવા ગ્રાહકો / ક્ષેત્રખંડો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના જવાબમાં આપેલ સોગંદનામાના પરિષ્દે ૨૧ માં ઉલ્લેખિત અગ્રતા સૂચિમાં સ્થાન પામતા નથી.

૮.૨.૩ આ રીતે, એક તરફ સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી સીજીડી કંપનીઓને ગેસ ફાળવવા બાબતે ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા કરાયેલ રજૂઆતોને સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવતી વખતે અવગણવામાં આવી છે, તો બીજી તરફ અગ્રતા ક્રમમાં સ્થાન ન ધરાવતા ઉદ્યોગોને સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે.

૮.૩ આર.આઈ.ઝલ. ડીક ક્ષેત્રોમાંથી સી.જી.ડી. વિભાગને ગેસ ફાળવણી અંગે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, નિર્ણય કરવા માટે ઈ.જી.ઓ.એમ. ની બેઠક ૨૮.૦૫.૨૦૦૮ અને ૨૭.૧૦.૨૦૦૯ના રોજ મળી હતી. ત્યારબાદ, એમ.ઓ.પી.એન.જી.ના ૧૩.૦૫.૨૦૦૯ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, આર.આઈ.એલ. ડીક ક્ષેત્રોમાંથી પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. વિભાગોને પુરવઠા માટે સી.જી.ડી.ઓ.ને દર આધારે ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત ફાળવણીની એકમોને થયેલી વિગત નીચેની કોષ્ટકમાં આપવામાં આવી છે:

ક્રમાંક	સંસ્થા	શહેર	ગેસ ફાળવણી (એસસીએમડી)
૧.	ઈન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ. (આઈજીએલ)	દિલ્હીનું એન.સી.ટી.	૩૦૮,૬૪૨
૨.	મહાનગર ગેસ લિ. (એમજીએલ)	મુંબઈ, નવી મુંબઈ, મીરા-ભાયંદર અને થાણે	૩૭૦,૩૭૦
૩.	સાબરમતી ગેસ લિ.	ગાંધીનગર, મહેસાણા અને સાબરકાંઠા	૭૭,૫૯૩
૪.	ગ્રીન ગેસ લિ.	આગ્રા	૧૫,૦૬૨

પ.	અવંતિકા ગેસ લિ.	ઇન્દોર	૧૨,૩૪૬
ક.	અવંતિકા ગેસ લિ.	ઉજ્જૈન	૧,૨૩૫
ગ.	એચપીસીએલ	અમદાવાદ	૪૯,૩૮૩
કુલ			૮૩૪,૬૩૧

૮.૩.૧ વધુમાં, સીજીડી કંપનીઓને કરવામાં આવેલી ગેસ ફાળવણીના સંદર્ભમાં, એ બાબત પર પ્રકાશ પાડવો યોગ્ય રહેશે કે ૧૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૧ તારીખના ઇન્ફ્રાલાઇન ન્યૂઝલેટરમાં જણાવ્યા મુજબ, ગુજરાતની સીજીડીઓથી ભિન્ન રીતે, અન્ય રાજ્યોની સીજીડી કંપનીઓ તેમની મોટાભાગની જરૂરિયાત સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ફાળવવામાં આવેલી ગેસ દ્વારા પૂર્ણ કરે છે.

૮.૩.૨ આઈજીએલ અને એમજીએલ જેવી સીજીડી કંપનીઓને (કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ.ની સહ-માલિકીની) તાજેતરમાં આરઆઈએલના ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનો પુરવઠો ન થવાને કારણે થયેલી ખોટની ભરપાઈ કરવા માટે એપીએમ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે. વધુમાં, એનસીઆર પ્રદેશમાં ગુડગાંવ, ફરીદાબાદ અને ગાઝિયાબાદ માટે ફાળવાયેલ પરંતુ અપ્રયોજિત રહેલી એપીએમ ગેસની માત્રાઓને દિલ્હી ખાતે ગેસ પુરવઠા માટે આઈજીએલને વળી મોકલવામાં આવી છે, જેથી આરઆઈએલના ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી પુરવઠામાં રહેલી

ઘટને પહોંચી વળાઈ શકે. તેવી જ રીતે, ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી પુરવઠો ન થવાને કારણે થયેલી ઘટની ભરપાઈ કરવા માટે એમજીએલને એપીએમ ક્ષેત્રોમાંથી ‘નો-કટ’ ધોરણે ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે.

૮.૩.૩ તેના જ દષ્ટિકોણે, તાજેતરમાં ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી સીજીડી વિભાગ માટે ગેસની કપાત / પુરવઠો ન થવા છતાં, ઉક્ત સીજીડી

૮.૪ સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનું આવંટન ન થવાને પગલે, ગુજરાતની સીજીડી કંપનીઓ ગેસની જરૂરિયાત પૂરી કરવા માટે પ્રયત્નશીલ છે અને આયાતિત એલએનજી પર તેમની નિર્ભરતા ચિંતાનો વિષય બની રહી છે, વિશેષ કરીને તેમના અનુગામી સીએનજી અને પીએનજી વિભાગના ગ્રાહકો માટે. હકીકતમાં, સીજીડી માળખાકીય સુવિધાઓની દ્રષ્ટિએ ગુજરાત શ્રેષ્ઠમાંથી એક તરીકે ક્રમબદ્ધ હોવા છતાં (અર્થાત્ સીએનજી સ્ટેશનોની સર્વોચ્ચ સંખ્યા તેમજ ઘરેલુ જોડાણોની સર્વોચ્ચ સંખ્યા ધરાવતું હોવા છતાં), ગેસ વપરાશ (અન્ય સીજીડી કંપનીઓની સરખામણીએ) ઓછો છે, કારણ કે સીએનજી/પીએનજી વિભાગમાં આયાતિત આરએલએનજીનું વેચાણ વ્યવહારુ ન હોવું / સ્થાનિક રીતે ઉત્પાદિત ગેસ ઉપલબ્ધ ન હોવું. આ તબક્કે, વિગત માટે નીચેના કોષ્ટકનો સંદર્ભ લઈ શકાય:

રાજ્યવાર અસ્તિત્વમાં રહેલું સીએનજી, ઘરેલુ પીએનજી, ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક પીએનજી માળખાકીય સુવિધા

ડબ્લ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૫૩/૨૦૫ ચુકાદો

સીએનજીગેસફાઇનલવર્ઝન કંપનીઓ (અર્થાત્ આઈ.જી.એલ. અને એમ.જી.એલ.) આવી ઘટને કારણે તાત્વિક રીતે પ્રભાવિત થતી નથી. ૮.૪ સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનું એવું ફાળવણી ન થવાને પગલે, ગુજરાતની સી.જી.ડી. કંપનીઓ ગેસની આવશ્યકતા પૂરી કરવા પ્રયત્નશીલ છે અને આયાતિત એલ.એન.જી. પર તેમની નિર્ભરતા, ખાસ કરીને તેમના અનુવર્તી સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. ક્ષેત્રના ગ્રાહકો માટે, ચિંતાનો વિષય બની રહી છે. હકીકતમાં, સી.જી.ડી. અવસંરચના દષ્ટિએ ગુજરાત શ્રેષ્ઠ પૈકીના એક તરીકે ક્રમબદ્ધ હોવા છતાં (અર્થાત્ સૌથી વધુ સંખ્યામાં સી.એન.જી. સ્ટેશનો તથા ઘરેલુ જોડાણો ધરાવતા હોવા છતાં), ગેસનો વપરાશ (અન્ય સી.જી.ડી. કંપનીઓની સરખામણીએ) ઓછો છે, કારણ કે સી.એન.જી./પી.એન.જી. વિભાગમાં આયાતિત આર.એલ.એન.જી. વેચાણની અકાર્યક્ષમતા / સ્થાનિક રીતે ઉત્પાદિત ગેસની અપ્રાપ્યતા છે. આ તબક્કે, વિગતો માટે નીચેની કોષ્ટકનો સંદર્ભ લઈ શકાય: રાજ્યવાર વર્તમાન સી.એન.જી., ઘરેલુ પી.એન.જી., ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક પી.એન.જી. અવસંરચના

રાજ્ય	સી.એ	વર્ષ	ઘરેલું	વર્ષ	ઇન્ડસ્ટ્રીયલ	વર્ષ	વાણિજ્યિક	કોન્સ
	ન.જી.	૨૦૧૦	પી.એન	૨૦૧૦	ીયલ	૨૦૧૦	જિયક	ડ્યુરિન

	સ્ટેશન	-૧૧ દરમ્યા ન વપરાશ (એમ એમએ સસીએ મડી)	.જી. જોડાણ	- ૧૧ દરમિય ાન વપરાશ (એમ. એમ.એ સ.સી. એમ.ડી .)	પી.એન .જી. કનેક્શ ન	-૧૧ દરમિય ાન વપરાશ (એમ એમએ સસીએ મડી)	પી.એન .જી. જોડાણ	૨૦૧૦ (એમ એમ
આંધ્ર પ્રદેશ	૧૪	૦.૦૪ ૬	૭૩૨	૦.૦૦ ૦	૦	૦.૦૦ ૦	૦	૦.૦૦
આસામ	૦	૦.૦૦ ૦	૨૩૧૬ ૨	૦.૦૩ ૦	૩૫૪	૦.૪૭ ૯	૬૮૯	૦.૦૦
ગુજરાત	૨૫૮	૦.૯૪ ૧	૮૪૨૫ ૬૫	૦.૪૧ ૫	૩૧૩૦	૬.૬૩ ૬	૧૨૭૯ ૦	૦.૧૦
હરિયા ણા	૬	૦.૦૦ ૬	૧૯૩૯	૦.૦૦ ૦	૧૧	૦.૦૦ ૨	૨૨	૦.૦૦

મધ્ય પ્રદેશ	૧૧	૦.૦૦	૨૬	૦.૦૦	૨૩	૦.૦૨	૦	૦.૦૦
		૧		૦		૫		
મહા- રાષ્ટ્ર	૧૬૪	૧.૩૩	૫૩૧૪	૦.૨૦	૪૪	૦.૨૦	૧૩૩૫	૦.૧૦
		૯	૭૩	૦		૬		

૦.૦૦૯ ૦.૧૦૮ ૦.૧૦૦

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૫૪/૨૦૫ ચુકાદો								
સી.એન.જી.જી.એ.એસ.ફાઈનલવર્ડ્સ								
નવો દિલ્હી	૨૩૯	૨.૩૬	૨૪૬૬	૦.૦૯	૧૪૧	૦.૨૦	૫૫૧	૦.૦૬
		૮	૬૨	૯		૨		
રાજસ્થ ાન	૨	૦.૦૦	૨૫	૦.૦૦	૫	૦.૦૦	૦	૦.૦૦
		૦		૦		૦		
ત્રિપુરા	૨	૦.૦૦	૮૪૭૨	૦.૦૧	૩૬	૦.૦૨	૧૬૯	૦.૦૦
		૭		૬		૦		
ઉત્તર પ્રદેશ	૨૮	૦.૨૫	૧૩૮૭	૦.૦૦	૨૦૮	૦.૦૩	૨૨	૦.૦૦
		૩	૪	૬		૫		
કુલ	૭૨૪	૪.૯૬	૧,૬૬	૦.૭૬	૩,૯૫	૭.૬૦	૧૫,૫	૦.૨૮

		૧	૮,૯૩	૬	૨	૫	૭૮	
			૦					

(સ્ત્રોત: ઇન્ફ્લાઇન ન્યૂઝલેટર તા. ડિસેમ્બર ૨૯, ૨૦૧૧) ૮.૪.૧ વર્ષ ૨૦૧૧ માટે ઉપલબ્ધ વપરાશના આંકડાના આધારે, ગુજરાતની સીજીડી કંપનીઓની આયાતિત આર-એલએનજી પરની નિર્ભરતા આઈજીએલ અને એમજીએલ કરતાં ઘણું વધુ હતી, જે નીચેની કોષ્ટક મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે : આર-એલએનજી પર નિર્ભરતા ક્રમ સં. સંસ્થા આર-એલએનજી પર નિર્ભરતા ૧. ગુજરાત સીજીડી કંપનીઓ ૬૯.૦૬ % ૨. ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ. ૧૭.૧૭ % ૩. મહાનગર ગેસ લિ. ૫.૫૫ % (સ્ત્રોત: ઇન્ફ્લાઇન ન્યૂઝલેટર તા. ડિસેમ્બર ૨૯, ૨૦૧૧માં ઉપલબ્ધ આંકડાના આધારે) ૮.૪.૨ વધુમાં, ઓક્ટોબર ૨૦૧૧માં ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી એસજીએલ અને એચપીસીએલને ફાળવાયેલા પુરવઠામાં ૦ (શૂન્ય) સુધી ઘટાડો થતાં, છેલ્લા ૨-૩ મહિનામાં આ કંપનીઓ દ્વારા વસૂલવામાં આવેલ સી એન જીના ભાવોમાં ૨૫- ૩૦% સુધી વધારો થયો છે, તેમજ આ સીજીડી કંપનીઓની આયાતિત આરએલએનજી પરની નિર્ભરતા પણ વધી છે. સાબરમતી ગેસ લિ. એ પોતાના સી એન જીના ભાવ રૂ. ૪૦.૨૫ પ્રતિ કિલોગ્રામમાંથી વધારી રૂ. ૪૭ પ્રતિ કિલોગ્રામ કર્યા, જે ૧૬.૧૨.૨૦૧૧થી અમલમાં આવ્યા; જ્યારે એચપીસીએલે પોતાના સી એન જીના ભાવ રૂ. ૪૧.૫૫ પ્રતિ કિલોગ્રામમાંથી વધારી રૂ. ૫૦.૨૦ પ્રતિ કિલોગ્રામ કર્યા, જે તારીખથી અમલમાં આવ્યા

૦.૦૬૮ ૦.૦૦૩ ૦.૨૮૮

(સ્ત્રોત: ઇન્ફ્લાઇન સમાચારપત્રિકા, તારીખ ડિસેમ્બર ૨૯, ૨૦૧૧)

૮.૪.૧ વર્ષ ૨૦૧૧ માટે ઉપલબ્ધ વપરાશના આંકડાઓના આધારે, ગુજરાતની સીજીડી કંપનીઓની આયાતિત આર-એલએનજી પર નિર્ભરતા આઈજીએલ અને એમજીએલ કરતાં ઘણી વધુ હતી, જે નીચેના કોષ્ટક મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે : આર-એલએનજી પર નિર્ભરતા

(સ્ત્રોત: ઈન્ફ્રાલાઈન ન્યુઝલેટર તા. ડિસેમ્બર ૨૯, ૨૦૧૧ માં ઉપલબ્ધ માહિતીના આધારે)

૮.૪.૨ વધુમાં, ઓક્ટોબર ૨૦૧૧ માં ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી એસજીએલ અને એચપીસીએલને ફાળવવામાં આવતી પુરવઠાની માત્રા ૦ (શૂન્ય) સુધી ઘટાડવામાં આવતા, આ કંપનીઓ દ્વારા છેલ્લા ૨-૩ મહિનામાં વસૂલવામાં આવેલા સીએનજીના ભાવોમાં ૨૫-૩૦% સુધીનો વધારો થયો છે, તેમજ આ સીજીડી કંપનીઓની આયાતિત આરએલએનજી ઉપરની નિર્ભરતા પણ વધી છે. સાબરમતી ગેસ લિ. એ ૧૬.૧૨.૨૦૧૧ થી અમલમાં આવે તે રીતે સીએનજીના ભાવ રૂપિયા ૪૦.૨૫ પ્રતિ કિગ્રા પરથી રૂપિયા ૪૭ પ્રતિ કિગ્રા કર્યા; જ્યારે એચપીસીએલએ સીએનજીના ભાવ રૂપિયા ૪૧.૫૫ પ્રતિ કિગ્રા પરથી રૂપિયા ૫૦.૨૦ પ્રતિ કિગ્રા કર્યા, જે અમલમાં આવે તે રીતે

૮.૪.૩ ભલે ગુજરાત રાજ્યના સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી પ્રાકૃતિક વાયુની જરૂરિયાત અત્યંત ચિંતાજનક બાબત હોય, તદાપિ પ્રતિવાદી નં. ૧ એ માત્ર તે મુદ્દાનું નિવારણ કરવા અંગે અનિચ્છા દર્શાવી નથી, પરંતુ પ્રાકૃતિક વાયુના ફાળવણીના

પ્રશ્નમાં કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ.ની માલિકીની સી.જી.ડી. કંપનીઓની સરખામણીએ ગુજરાતસ્થિત સી.જી.ડી. કંપનીઓ સામે ભેદભાવ પણ કર્યો છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ ની આ કાર્યવાહી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ ના સ્પષ્ટ ઉદ્ધંધન સમાન છે.

૮.૪.૪ વધુમાં, આ તબક્કે નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ માત્ર કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી.ઓ. અને અન્ય સી.જી.ડી.ઓ. વચ્ચે જ ભેદભાવ કર્યો નથી, પરંતુ ગુજરાત આધારિત સી.જી.ડી.ઓ. વચ્ચે પણ ભેદભાવ કર્યો છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ તેના જવાબી સોગંદનામાના અનુચ્છેદ ૧૫ માં રજૂ કર્યું છે કે કે.જી. ડીફ માંથી ૨,૦૦,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી. ગેસનું ફાળવણી અદાણી ગેસ લિ. (પૂર્વવર્તી અદાણી એનર્જી લિ.) ને કરવામાં આવ્યું છે; તથાપિ, કે.જી. ડીફ માંથી અદાણી ગેસ લિ. ને (પી.એન.જી.આર.બી. તરફથી અધિકૃતતા મળવાની શરતે) ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હોવા છતાં, અન્ય સી.જી.ડી.ઓ., એટલે કે, જી.એસ.પી.સી. ગેસ કો. લિ. અને ચરોતર ગેસ લિ. ને સમાન લાભથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા, જ્યારે તેઓને પણ એ જ સિદ્ધાંતોના આધારે ગેસ ફાળવી શકાય તેમ હતું. આવા ઈનકારનો આધાર માત્ર અતાર્કિક જ નથી, પરંતુ મનસ્વી પણ છે અને તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરે છે.

૮.૫ ઉપરોક્ત દર્શાવેલ તથ્યોના પરિચિંતનથી પૂર્ણપણે સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી વાયુ પુરો પાડ્યો છે

૮.૬ પ્રતિવાદી નં. ૩, કોઈ પણ રીતે, પ્રાકૃતિક ગેસના ફાળવણીના પ્રાધાન્યક્રમનો નિર્ણય કરવાનો પ્રયત્ન કરતો નથી. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી (પ્રતિવાદી નં. ૧ ના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૩૬ માં) એવો સૂચન કરવું કે જો ચિંતા "પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ" ઘટાડવાની હોય, તો સસ્તા ગેસની માંગણી કરવાની બદલે આર.એલ.એન.જી. મેળવવા માટે પ્રયત્નો કરવા જોઈએ", તે અત્યંત અન્યાયપૂર્ણ છે.

૮.૭ ગૃહઉપયોગી / સ્થાનિક ગેસના વહેંચણી સંબંધિત બાબતોમાં ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ કલ્પાયેલ કાયદા સમક્ષ સમાનતાપૂર્વક વર્તન મેળવવું ગુજરાત રાજ્યના દરેક નિવાસીનો મૂળભૂત અધિકાર છે, જે પરિણામે તેમના

૮.૮ તેમ છતાં, ઉપરોક્ત બાબતોના પ્રકાશમાં, આ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ગુજરાત રાજ્યના રહેવાસીઓના જાહેર આરોગ્યના ભોગે ઉદ્યોગોના હિતને સુગમ બનાવ્યું છે અને તેણે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, અનુચ્છેદ ૨૧, અનુચ્છેદ ૪૭ અને અનુચ્છેદ ૪૮-અ હેઠળ નિર્ધારિત બંધારણીય આદેશ, સર્વોચ્ચ અદાલતે વેલ્સોર સિટિઝન્સ

વેલ્ફેર ફોરમ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા મામલામાં માન્ય કરેલ "સાવચેતીનો સિદ્ધાંત" અને ગેસ ઉપયોગ નીતિનું ઉલ્લંઘન કરીને વર્તન કર્યું છે.

૯. ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ, જે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ છે, અલગથી જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરીને નીચે મુજબનો અભિપ્રાય રજૂ કર્યો.

૯.૧ અરજિપત્રના સાદા વાંચનથી એવું જણાય છે કે અરજદારે મૂળભૂત રીતે શહેર ગેસ વિતરણ [સીજીડી] પ્રણાલી હેઠળ વિતરણ માટે તથા અન્ય શહેરોને જે દરે કુદરતી ગેસ પુરો પાડવામાં આવે છે તે વહીવટી કિંમત પ્રણાલી [એપીએમ]ના દરે વાહનો માટે ગુજરાત રાજ્યને વધુ કુદરતી ગેસ ફાળવણી સંબંધિત મુદ્દાઓ ઉઠાવ્યા છે. અરજદારે વધુમાં ભારત સરકાર વિરુદ્ધ એવો નિર્દેશ માગ્યો છે કે જનહિત અને પર્યાવરણના હિતાર્થે ઘરગથ્થુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે [એપીએમ]ના દરે કુદરતી ગેસનો વધારાનો ક્વોટો ગુજરાત રાજ્યને ફાળવવામાં આવે. વધુમાં, તેણે યુનિયન ઓફ

૯.૨ પ્રતિવાદી બોર્ડ પાણી [પ્રદૂષણનું નિવારણ અને નિયંત્રણ] અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની સંબંધિત જોગવાઈઓ હેઠળ રચાયેલ એક કાનૂની સત્તામંડળ છે. ત્રણેય અધિનિયમો, અર્થે પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ, ૧૯૮૬, પાણી [પ્રદૂષણના નિયંત્રણનું નિવારણ] અધિનિયમ, ૧૯૭૪ અને હવા [પ્રદૂષણનું નિવારણ અને નિયંત્રણ] અધિનિયમ, ૧૯૮૧ મુજબ, પ્રતિવાદી બોર્ડ પર તમામ ઔદ્યોગિક નિકાલની તપાસ કરવાની અને તેનું નિરીક્ષણ કરવાની ફરજ

છે. અરજદારે મૂળભૂત રીતે આ મુદ્દો ઉઠાવ્યો છે કે પ્રદૂષણના સ્તરોને નિયંત્રિત કરવા માટે પેટ્રોલ અને ડીઝલ પર ચાલતા તમામ વાહનોને સી.એન.જી. વાહનોમાં રૂપાંતરિત કરવાના જોઈએ. બોર્ડે હવા [પ્રદૂષણનું નિવારણ અને નિયંત્રણ] અધિનિયમ, ૧૯૮૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તથા અધિનિયમની કલમ ૧૭[૧][જી] હેઠળ, તા. ૨૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૪ ની તેની અધિસૂચના દ્વારા મોટર વાહનો માટે ઉત્સર્જન ધોરણ જાહેર કર્યું છે. માર્ગ ઉપર દોડતા વાહનોના પ્રદૂષણના સ્તરોની બાબત જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, જવાબ આપતા પ્રતિવાદી બોર્ડને તેના ઉપર કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી અને માર્ગ ઉપર દોડતા વાહનોના અવાજ તથા હવા પ્રદૂષણનું નિરીક્ષણ કરવા માટે મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૯૦ હેઠળ પ્રાદેશિક પરિવહન કચેરીને સત્તા આપવામાં આવી છે.

૯.૨.૧ તેથી, માત્ર પ્રાદેશિક પરિવહન કચેરી જ દેખરેખ રાખી શકે છે

૧૦. પ્રતિવાદી નં. ૫ ગેઈલ [ઈન્ડિયા] લિ. એ આ મામલામાં પ્રત્યુત્તરરૂપ સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે અને નીચે મુજબનો બચાવ રજૂ કર્યો છે:

૧૦.૧ શીર્ષકવાળી રિટ અરજીમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ વિરુદ્ધ કોઈ દલીલો/આક્ષેપો સમાવાયેલા નથી તથા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ વિરુદ્ધ કોઈ રાહતો માંગવામાં આવેલી નથી, જેના પરિણામે શીર્ષકવાળી રિટ અરજી પ્રતિવાદી ક્રમાંક

પ સામે ગ્રાહ્ય રહેતી નથી અને તદનુસાર, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ સંબંધે નામંજૂર થવા પાત્ર છે.

૧૦.૨ પ્રતિવાદી નં.૫ કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સ્થાપિત અને નોંધાયેલ કંપની છે અને ભારત સરકારનું એક ઉપક્રમ છે. પ્રતિવાદી નં.૫ ભારત સરકારના નામિત તરીકે વિવિધ સ્થળોએ કુદરતી ગેસના પરિવહન અને વિતરણની પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલ છે.

૧૦.૩ રિટ અરજિ સામાન્ય જનતા અને પર્યાવરણના હિતાર્થે ઘરેલુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે પ્રાકૃતિક ગેસના વધારાના ક્વોટાના ફાળવણી સંબંધિત છે, જે ગુજરાત રાજ્યને તે સમયે

૧૦.૪ સીજીડી સહિત કોઈપણ ક્ષેત્રને એ.પી.એમ. દરે ગેસનું ફાળવણી કરવાની સોંપણી પ્રતિવાદી નં. ૫ ને કરવામાં આવી નથી. પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે, સીધું જ એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસનું ફાળવણી કરે છે. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૫ એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસનું ફાળવણી કરવા માટે અધિકૃત નથી. મુંબઈ અને દિલ્હી ખાતે સ્થિત અનુરૂપ સીજીડી કંપનીઓને એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસનું ફાળવણી ઉપરોક્ત મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે અને મંત્રાલયના નિર્દેશ અનુસાર, સામાન્ય જનતાના

હિતાર્થે ઘરગથ્થુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે એવો એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસ એવી સીજીડી કંપનીઓ દ્વારા સીધો વિતરણ કરવામાં આવે છે.

૧૦.૫ ઉપરોક્ત મંત્રાલય ભવિષ્યમાં, જો આવી જ્ઞાનવણી કર્યા બાદ પ્રતિવાદી નં. ૫ ને સીજીડી હેતુઓ માટે એપીએમ દરે પ્રાકૃતિક ગેસ પુરવઠો કરવા નિર્દેશ આપે, તો પ્રતિવાદી નં. ૫ અથવા તેની અનુસંગી કંપની જરૂરી કાર્યવાહી હાથ ધરી શકે.

૧૧. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬, ગુજરાત ગેસ કંપની લિમિટેડે અલગ પ્રતિસોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું અને તેનો તર્ક આ પ્રમાણે સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય છે:

૧૧.૧ અરજદારે હાલની અરજિ જાહેર હિતની અરજીના સ્વરૂપની દાખલ કરી છે, જેમાં શહેર ગેસ વિતરણ (સીજીડી) પ્રણાલી હેઠળ વિતરણ માટે અને વાહનો માટે ગુજરાત રાજ્યને વધુ કુદરતી ગેસ જ્ઞાનવવા અંગેના પ્રશ્નો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે, તે પણ પ્રશાસિત કિંમત પ્રણાલી (એપીએમ)ના તે દરે કે જેના દરે દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને કુદરતી ગેસ પૂરો પાડવામાં આવે છે. અરજદારે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, ભારત સરકારને અગ્રતા ન ધરાવતા ક્ષેત્રમાંથી બિનઉપયોગિત કુદરતી ગેસને ઘરેલુ અને વાહન વપરાશ માટે સીજીડી તરફ અગ્રતા આધારે વાળવા અને વૈવિધ્યપૂર્ણ રીતે જ્ઞાનવવા અંગે નિર્દેશ આપવા માટે પ્રાર્થના કરી છે.

૧૧.૨ અરજીના પરિચ્છેદ ૩ની સામગ્રી મુજબ, અરજદારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ થી ૧૧ને પક્ષકાર તરીકે જોડ્યા છે, કારણ કે તેઓ ગેસ/સીજીડી કંપનીઓ છે, જે ગુજરાત રાજ્યમાં પ્રાકૃતિક ગેસનું વિતરણ અને પુરવઠો કરે છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ એક જાહેર મર્યાદિત કંપની છે, જે ભારતમાં પ્રાકૃતિક ગેસ વિતરણ કંપનીના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલ છે અને જેના કાર્યભાર ગુજરાતના વિવિધ જિલ્લાઓ, જેમ કે ભરૂચ, અંકલેશ્વર અને સુરત, સુધી વિસ્તરેલા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ પાસે ભૂગર્ભ પાઇપલાઇનોનું વિશાળ જાળું છે, જેના માધ્યમથી રહેણાંક, વાણિજ્યિક અને ઔદ્યોગિક ગ્રાહકોને પાઇપ મારફત પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠો કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ સી.એન.જી. સ્ટેશનોને સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) નો પુરવઠો કરે છે

૧૨. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭, જીએસપીસી ગેસ કંપની લિમિટેડ દ્વારા સમર્થિત સોગંદનામા જેટલા અંશે સંબંધિત છે, તે આ પ્રમાણે સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય:

૧૨.૧ જીએસપીસી ગેસ એક સ્થાનિક વિતરણ કંપની (એલડીસી) છે, જે પાઇપ્ડ નેચરલ ગેસ (પીએનજી) અને કોમ્પ્રેસ્ડ નેચરલ ગેસ (સીએનજી) ના સ્વરૂપમાં કુદરતી ગેસના વેચાણના કાર્યમાં સંકળાયેલી છે. પીએનજી ગુજરાતમાં ગૃહસ્થોને રસોઈના હેતુઓ માટે સિટી ગેસ વિતરણ જાળાઓ મારફતે પુરો પાડવામાં આવે છે. સીએનજી વાહનોમાં ઇંધણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. જીએસપીસી ગેસ આ કુદરતી ગેસ (આર-એલએનજી) તેની મુખ્ય કંપની

મેસર્સ ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, ગાંધીનગર પાસેથી પ્રાપ્ત કરે છે.

૧૨.૨ જીએસપીસી ગેસે ઇંધણ તરીકે પ્રાકૃતિક ગેસનો વધુ ઉપયોગ થાય તે માટે પહેલ કરી છે અને ગુજરાતના વિવિધ શહેરો, નગરો અને ગામોમાં ગેસના વિતરણ માટે પાઈપલાઈનના વ્યાપક જાળાં પાથર્યા છે. ગુજરાત રાજ્યના વિવિધ શહેરોમાં સિટી ગેસ વિતરણ નેટવર્ક્સ પણ પાથરવામાં આવ્યા છે. પ્રાકૃતિક ગેસ સ્વચ્છ ઇંધણ છે. જીએસપીસી ગેસ ગુજરાતભરમાં સ્થિત સીએનજી સ્ટેશનો મારફતે સીએનજી સંચાલિત વાહનો માટે સીએનજીની પુરવઠા પણ કરી રહ્યું છે. એમ.સી. મહેતા ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે

૧૨.૩ અરજદાર દ્વારા અરજિયલિ જણાવ્યા મુજબ, એ સાચું છે કે સંઘ સરકાર જી.એસ.પી.સી. ગેસને એ.પી.એમ. (એડમિનિસ્ટર્ડ પ્રાઈસ મિકેનિઝમ) ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસ (ભારત સંઘ સાથેના ઉત્પાદન વહેંચણી કરાર હેઠળ કૃષ્ણા-ગોદાવરી બેસિનમાંથી પ્રાપ્ત થતો ગેસ) ફાળવી રહી નથી. એ.પી.એમ. ગેસ અને કે.જી. ડી-૬ ગેસની કિંમત આયાત કરવામાં આવતા આર-એલ.એન.જી. (રિગેસિફાઈડ લિક્વિફાઈડ નેચરલ ગેસ) ની સરખામણીએ લગભગ અડધી છે. વર્તમાનમાં, ભારતમાં એલ.એન.જી. સ્વીકાર અને પુનઃગેસિકરણ માટેના બે ટર્મિનલો કાર્યરત છે. એક દહેજ ખાતે પેટ્રોનેટ એલ.એન.જી. લિમિટેડ છે અને બીજું હઝીરા ખાતે શેલ હઝીરા એલ.એન.જી. ટર્મિનલ છે. જ્યારે સંઘ સરકાર દ્વારા અન્ય કંપનીઓને એ.પી.એમ. ગેસ અને

કે.જી. ડી-૬ ગેસ ફાળવવામાં આવી રહ્યો છે, ત્યારે જી.એસ.પી.સી. ગેસને તેનાથી વંચિત રાખવામાં આવી રહી છે. એ.પી.એમ. અને કે.જી. ડી-૬ ગેસના ફાળવણીના અભાવે, જી.એસ.પી.સી. ગેસ અંતિમ ઉપભોક્તાઓને પી.એન.જી./સી.એન.જી. પુરું પાડવા માટે વધુ મોંઘો આર-એલ.એન.જી. ખરીદવા મજબૂર બને છે. અંતિમ વપરાશકર્તાઓ અને સી.એન.જી. વાહનોને સી.એન.જી. ઉપલબ્ધ કરાવવામાં જી.એસ.પી.સી. ગેસ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રયત્નો ઉપરાંત, કંપની કેન્દ્ર સરકારના એલ.પી.જી./પેટ્રોલ/ડીઝલ સહાયભાર ઘટાડવામાં પણ મોટા પાયે યોગદાન આપી રહી છે.

૧૨.૪ જીએસપીસી ગેસે ગુજરાત રાજ્યમાં જીએસપીસી ગેસને સસ્તો ગેસ (એપીએમ અને કેજી ડી૬) ફાળવવા માટે ભારત સરકારને દિશાનિર્દેશ આપવાની તેની પ્રાર્થનાને સમર્થન આપ્યું છે.

૧૩. ૬મી જુલાઈ ૨૦૧૧ના રોજ શપથપૂર્વક કરાયેલ અગાઉના સોગંદનામા ઉપરાંત,

૧૩.૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ નિગમિત કંપની છે, જેનું નોંધાયેલ કાર્યાલય ૨મો માળ, બ્લોક-૧૫, ઉદ્યોગ ભવન, સેક્ટર-૧૧, ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૧૦ ખાતે આવેલ છે અને તે સ્થાનિક વિતરણ કંપની (એલ.ડી.સી.) તરીકે પાઈપ દ્વારા પુરવઠો થતો પ્રાકૃતિક ગેસ (પી.એન.જી.)

તથા સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) ના વેચાણના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ છે. તેના મંડળપત્રમાં દર્શાવેલ તેના મુખ્ય હેતુઓમાંનો એક એવો છે કે “ઘરેલુ અને ઔદ્યોગિક ઉપભોક્તાઓને પાઈપ દ્વારા પ્રાકૃતિક ગેસ (પી.એન.જી.) પૂરો પાડવો અને વાહનોમાં ઉપયોગ માટે સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) પૂરો પાડવો.”

૧૩.૨ ભારત સરકારે ભારત સરકારની માલિકીની સંસ્થાઓ સિવાયની અન્ય સંસ્થાઓને કુદરતી ગેસ ઉદ્યોગમાં ભાગીદારી માટે માર્ગ મોકળો કર્યો હતો. ગુજરાત રાજ્ય સરકારે કુદરતી ગેસની ઉપલબ્ધિના વિકાસને શક્ય બનાવવા માટે, ૧૯૯૦ની શરૂઆતમાં ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન (જી.એસ.પી.સી.) ને પ્રોત્સાહિત કર્યું હતું. જી.એસ.પી.સી.એ તેની સ્થાપના થયા પછીથી પોતાની પ્રવૃત્તિઓનો વિસ્તરણ કર્યો છે અને ગુજરાત રાજ્યમાં કુદરતી ગેસ ઉદ્યોગના વિકાસ અને વૃદ્ધિમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.

૧૩.૩ જીએસપીસી ગેસ કંપની લિમિટેડ રાજ્યની માલિકીની કંપની છે, જેમાં જીએસપીસી મુખ્ય પ્રાયોજક છે અને ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોનેટ લિમિટેડ

૧૩.૪ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ ગુજરાતના વિવિધ શહેરો, નગરો અને ગામોમાં ગેસના વિતરણ માટે પાઈપલાઈનના વિસ્તૃત જાળાનું સ્થાપન કરવા માટે નોંધપાત્ર રોકાણો કર્યા છે. ૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૧ની સ્થિતિએ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭

ગુજરાતના વાપી, વલસાડ, બિલીમોરા, નવસારી, હજીરા, હાલોલ, ખંભાત, નડિયાદ, ગાંધીનગર, સુરેન્દ્રનગર, રાજકોટ, મોરબી અને થાનગઢ વિસ્તારોમાં ફેલાયેલા અંદાજે ૩૬૫ કિ.મી. સ્ટીલ પાઈપલાઈન અને અંદાજે ૪,૧૪૩ કિ.મી. પોલીથિલિન પાઈપલાઈન ધરાવતા ગેસ વિતરણ જાળાનું માલિકી હક ધરાવે છે, સંચાલન કરે છે, જાળવણી કરે છે અને વ્યવસ્થાપન કરે છે. શહેર ગેસ વિતરણ જાળાઓ મારફતે ગુજરાતમાં ઘરગથ્થુ વપરાશકર્તાઓને રસોઈના હેતુઓ માટે પી.એન.જી. પૂરું પાડવામાં આવે છે. ૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૧ની સ્થિતિએ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ પાસે વાહનોમાં ઉપયોગ માટે સી.એન.જી. પૂરું પાડતા ગુજરાતમાં કુલ ૨૪૮ સી.એન.જી. સ્ટેશનો સમકક્ષ ૭૮ શહેરો/નગરોમાં ૧૧૩ સી.એન.જી. સ્ટેશનો પણ છે. શહેર ગેસ વિતરણ જાળાઓના વિકાસના પરિણામે શહેરોમાં હવા પ્રદૂષણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થયો છે

૧૩.૫ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ તેની શહેર ગેસ વિતરણ જાળની વિકાસ કામગીરીમાં કુલ રૂ.૧,૨૧૯ કરોડનું રોકાણ કર્યું છે (૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૧ ની સ્થિતિએ). ગુજરાત રાજ્યમાં શહેર ગેસ વિતરણ જાળ સ્થાપિત કરવાની પહેલ ભારત સંઘના કોઈપણ સમર્થન વિના હાથ ધરવામાં આવી હતી અને આ બાબતમાં ભારત સંઘે કોઈ સહાય પૂરી પાડી નથી.

૧૩.૬ પ્રતિવાદી નં. ૭ પાસે ગેસનો પોતાનો કોઈ સ્ત્રોત નથી, કારણ કે તે ન તો ગેસ ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિઓ કરે છે અને ન તો એલએનજીની આયાત કરે છે. આ

પ્રતિવાદી પોતાના શહેર ગેસ વિતરણ વ્યવસાયના ગ્રાહકોની તમામ માંગણી, જેમાં પાઈપ દ્વારા પ્રાકૃતિક ગેસ (પી.એન.જી.) તેમજ સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.)નો સમાવેશ થાય છે, પૂર્ણ કરવા માટે સંપૂર્ણપણે પોતાના ગેસ પુરવઠાકર્તાઓ પર નિર્ભર છે.

૧૩.૭ હાલમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ને પ્રાકૃતિક ગેસનો તેનો સમગ્ર પુરવઠો ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (જી.એસ.પી.સી.એલ.) પાસેથી મળે છે, જે પ્રાકૃતિક ગેસનો તેનો એકમાત્ર પુરવઠાકર્તા છે. જે કિંમતે આ પ્રતિવાદીને જી.એસ.પી.સી.એલ. પાસેથી ગેસનો પુરવઠો મળે છે, તે કિંમત તેની કામગીરીના વિસ્તારમાં પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. વિભાગને જે કિંમતે તે ગેસ પુરો પાડી શકે છે તે નક્કી કરે છે. જે કિંમતે ગેસ

૧૩.૮ જીએસપીસી ગેસ અને જીએસપીસી દ્વારા પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકાર સમક્ષ અનેક રજૂઆતો કરવામાં આવી હોવા છતાં, ગુજરાત રાજ્યમાં જીએસપીસી ગેસ અને અન્ય શહેર ગેસ વિતરણ કંપનીઓને, જીજીસીએલ તથા સેન્ટ્રલ પી.એસ.યુ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત/સહ-પ્રોત્સાહિત કંપનીઓ જેમ કે ગેઈલ (ફક્ત વડોદરા માટે), સાબરમતી ગેસ લિ. અને એચપીસીએલને બાદ કરતાં, સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી, એ.પી.એમ. અથવા કે.જી. બેસિન ડીફ ક્ષેત્રમાંથી કોઈપણ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો નથી.

૧૩.૯ ભારત સરકારની ઘોષણાઓ અનુસાર કે.જી. બેસિન-ડીફ બ્લોકની શોધખોળમાંથી ઉત્પાદન જુલાઈ ૨૦૦૮થી પ્રારંભ થવાની સંભાવના હતી અને તેનો પ્રારંભિક અંદાજિત ઉત્પાદન ૪૦

૧૩.૧૦ ઇગોમ/ એમઓપીએનજી દ્વારા કે.જી. બેસિન ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસના ફાળવણી સમયે ગુજરાતમાં સીજીડીઓની ગેસની માંગણી (એસજીએલ અને એચપીસીએલ સિવાય) પર વિચાર કરવામાં આવ્યો નહોતો.

૧૩.૧૧ ઇ.જી.ઓ.એમ.એ નક્કી કર્યું છે કે આર.આઈ.એલ.ના કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી પ્રથમ ૪૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ઉત્પાદનમાંથી ગેસ નીચેના પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રોને વેચવામાં આવશે: (૧) વર્તમાન ગેસ આધારિત ચુરિયા પ્લાન્ટો, જેથી સંપૂર્ણ ક્ષમતા ઉપયોગ શક્ય બને, (૨) વર્તમાન ગેસ આધારિત એલ.પી.જી. પ્લાન્ટો (૩ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.), (૩) વર્તમાન ગેસ આધારિત વીજ પ્લાન્ટો જે નિષ્ક્રિય/અલ્પઉપયોગમાં છે અને જે ૨૦૦૮-૦૯ દરમિયાન કાર્યરત થવાની સંભાવના ધરાવે છે તથા પ્રવાહી ઇંધણ પ્લાન્ટો, જે હાલમાં પ્રવાહી ઇંધણ પર ચાલી રહ્યા છે અને કુદરતી ગેસ પર ફેરવી શકાય એવા છે (૧૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.); (૪) પુરવઠા માટે નગર ગેસ વિતરણ યોજનાઓ

૧૩.૧૨ આ વહેંચણીનો ઉદ્દેશ પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય દ્વારા ચૌદમી લોકસભાની પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ અંગેની સ્થાયી સમિતિ

(૨૦૦૮-૦૯) સમક્ષ પણ કરવામાં આવ્યો હતો અને પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ અંગેની સ્થાયી સમિતિના ૨૪મા અહેવાલમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. નોંધનીય છે કે ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયનો પ્રતિભાવ, “સી.એન.જી. અને એલ.એન.જી. સહિત પ્રાકૃતિક ગેસના પુરવઠા, વહેંચણી અને વેચાણ” વિષયક પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ અંગેની સ્થાયી સમિતિના ૧૬મા અહેવાલની ભલામણોના પ્રતિભાવ તરીકે ઈ.જી.ઓ.એમ.ના નિર્ણયને રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તેમ છતાં, આ ભારતના સંવિધાન હેઠળ આવશ્યક હોય તે મુજબ સત્તાનો ન્યાયસંગત ઉપયોગ થવા માટેના માપદંડોને પૂર્ણ કરતું નથી અને સત્તાનો મનસ્વી ઉપયોગ છે.

૧૩.૧૩ ભારત સરકારે એ.પી.એમ. ગેસ અથવા ડી-૬ ગેસના ફાળવણી માટેની નીતિ ઘડવામાં કોઈ ચુકિત અથવા સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા નથી. એ.પી.એમ. ગેસ અને ડી-૬ ગેસ માટેની ફાળવણી નીતિ મુંબઈ અને નવી દિલ્હી શહેરો માટે સિટી ગેસ વિતરણ હેતુસર એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણીની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ ગુજરાતના અનેક શહેરો, જેમણે અહમદાબાદ શહેર સહિત વિકસિત સી.જી.ડી. જાળું ધરાવે છે, તેમને કોઈ ફાળવણી આપવાની જોગવાઈ કરતી નથી. કારણ કે એ.પી.એમ. ગેસ અથવા ડી-૬ ગેસના ભાવ વચ્ચે લગભગ ૫૦% જેટલો તફાવત છે અને

૧૩.૧૪ ભારત સરકાર એ.પી.એમ. ગેસ અને ડી-૬ સ્ત્રોતથી પ્રાપ્ત કુદરતી ગેસના ફાળવણી બાબતે પોતાની અધિકારક્ષેત્ર/સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે

કોઈ સ્પષ્ટ માર્ગદર્શિકાઓ અથવા સિદ્ધાંતો વિના કાર્ય કરી રહી છે. આ ભારતના બંધારણની જોગવાઈઓ તથા ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાનૂનની વિરુદ્ધ છે.

૧૩.૧૫. વધુમાં, ભારત સરકાર દ્વારા એ.પી.એમ. ગેસ/ડી-૬ ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવી હોય ત્યારે પણ, તેનું ખૂબ ઓછું પ્રાસંગિક મહત્વ રહ્યું છે. તેનું કારણ એ છે કે, આ પ્રતિવાદીની શ્રેષ્ઠ સમજ મુજબ, ભારત સરકાર ફાળવણીના યથાવત અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરતી નથી. આ અદાલત સમક્ષ વર્તમાન મામલામાં અદાલી ગેસ લિમિટેડ (પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮) ને ડી-૬ ક્ષેત્રનો ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હોવા છતાં, તેને ફાળવણી અનુસંધાને ગેસનો કોઈ જ જથ્થો પ્રાપ્ત થયો નથી અને આપું ફાળવણું સુનિશ્ચિત કરવા માટે ભારત સરકારે કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરી નથી. આ ભારત સરકાર દ્વારા પોતાના કાર્યોનો પરિત્યાગ છે અને મનસ્વી તેમજ અસંવિધાનિક છે.

૧૩.૧૬ શહેર ગેસ વિતરણ જાળાઓના મહત્વ અને ગયા પાંચ વર્ષ દરમિયાન થયેલા તેમના વિકાસને ધ્યાનમાં લેતાં, એ.પી.એમ. ગેસ અને ડી-૬ ગેસના વિતરણ અને ફાળવણી અંગે સ્પષ્ટ માપદંડો નિર્ધારિત કરતી એક સ્પષ્ટ અને એકરૂપ નીતિ ભારત સરકારે વિકસાવવાની તાત્કાલિક આવશ્યકતા છે. શહેર ગેસ વિતરણ જાળાઓનો વિકાસ ભારત સરકાર દ્વારા સહાયપાત્ર પેટ્રોલ, ડીઝલ અને એલ.પી.ગેસના વપરાશના સ્થાને વિકલ્પ ઉપલબ્ધ કરાવે છે. શહેર ગેસ

વિતરણ જાળાના વિકાસથી ભારત સરકારના કુલ સહાય ખર્ચમાં ઘટાડો શક્ય બને છે. આને ધ્યાનમાં લેતાં, તેથી આ જાળાને સમર્થન આપવું ભારત સરકારના સીધા હિતમાં પણ આવે છે. હકીકતમાં, ગુજરાત સરકારના માનનીય રાજ્યમંત્રી, નાગરિક ઉદ્યોગ, કુટીર ઉદ્યોગો, મીઠા ઉદ્યોગો, ઉદ્યોગો, ખાણો, ખનિજો, આયોજન, નાણાં, ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ દ્વારા લખાયેલા પત્રમાં (તારીખ ૧૦મો માર્ચ ૨૦૧૦) દર્શાવ્યા મુજબ, ગુજરાત રાજ્યમાં માત્ર ૨૪૮ સી.એન.જી. સ્ટેશનો, જે આશરે ૧૧ લાખ કિલોગ્રામ સી.એન.જી.નું વેચાણ કરે છે, તે જ ભારત સરકારને પ્રતિ વર્ષ રૂ. ૫૮ કરોડ જેટલી સહાયની બચત કરાવે છે. (સ્ત્રોત: ૧૭ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૧ના રોજ પી.પી.એ.સી. દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરાયેલા ડીઝલ અને એલ.પી.જી. અન્ડર-રિકવરી આંકડા મુજબ).

૧૩.૧૭ ભારત સરકાર દ્વારા શહેર ગેસ વિતરણ વ્યવસાય સંબંધે વર્ષ ૨૦૦૬થી વિકસાવવામાં આવેલ નીતિ માળખું પેટ્રોલિયમ એન્ડ નેચરલ ગેસ રેગ્યુલેટરી બોર્ડ અધિનિયમ, ૨૦૦૬, અને નેચરલ ગેસ પાઈપલાઈન્સ તથા શહેર અથવા સ્થાનિક નેચરલ ગેસ વિતરણ જાળાઓના વિકાસ માટેની નીતિ, ૨૦૦૬માં સમાવાયેલ છે.

૧૩.૧૮. ભારત સરકાર વિવિધ એકમો સાથે જે ઉત્પાદન વહેંચણી કરારોમાં પ્રવેશે છે, તેના હેઠળ ગેસના ભાવનિર્ધારણને પણ મંજૂરી આપે છે.

૧૩.૧૯ જ્યાં સુધી ભાવ નિર્ધારણ અંગે સરકારની ફરજ અને અધિકારોનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તે પીએસસીની અનુચ્છેદ ૨૧.૬ હેઠળ નિયમિત કરવામાં આવ્યા છે. અનુચ્છેદ ૨૧.૬.૨ કુદરતી ગેસના મૂલ્યાંકન માટે જોગવાઈ કરે છે. ખંડ (એ) સરકારની મંજૂરીથી ફ્લેર કરવામાં આવેલ ગેસ અથવા અનુચ્છેદ ૨૧.૪.૫ અનુસાર સરકારને કરવામાં આવેલ વેચાણ અંગે શૂન્ય મૂલ્ય નિર્ધારિત કરે છે. બાકીના સંદર્ભમાં, ગેસ કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા એવા મૂલ્યે વેચી શકાય છે, જે અનુચ્છેદ ૧.૮ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "આર્મ્સ લેન્થ સેલ" હોય. જે સૂત્રના આધારે ભાવ નક્કી થવાનો છે, તે અનુચ્છેદ ૨૧.૬.૩ મુજબ સરકાર દ્વારા મંજૂર થવાનો છે. સરકારને કોઈપણ ભાવ મંજૂર કરવાની અપરિમિત સત્તા આપવામાં આવેલી નથી. આવી મંજૂરી, જો કોઈ પ્રવર્તમાન નીતિ હોય, તો તેના અધિન છે, જેમાં વેપારિત પ્રવાહી ઇંધણો સાથેની કોઈપણ સંલગ્નતા પણ સમાવેશ પામે છે. સરકારને પોતાની કાર્યો નિયમનકારી સત્તાપ્રાધિકરણને પણ સોંપવાની સત્તા છે. તેથી, સ્પષ્ટ થાય છે કે જે મૂલ્યે કોન્ટ્રાક્ટર ગેસ વેચી શકે અથવા અન્ય રીતે નિકાલ કરી શકે, તે સરકારની મંજૂરીને અધિન છે.

૧૩.૨૦ પી.એસ.સી.નું કલમ ૬ વ્યવસ્થાપન સમિતિની રચના અને ભૂમિકાને લગતી જોગવાઈ કરે છે. જ્યાં સુધી વ્યવસ્થાપન સમિતિમાં સરકારની ભૂમિકાનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી એવું જોવામાં આવી શકે છે કે વ્યવસ્થાપન સમિતિના અધ્યક્ષ અને ઉપાધ્યક્ષ મૂળતઃ

૧૩.૨૦.૧ વધુમાં, આર્ટ.૬.૭માં એ પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કરાર અથવા લાગુ પડતા કાયદા હેઠળ જ્યાં આવી મંજૂરી આવશ્યક હોય ત્યાં સરકારની પૂર્વ મંજૂરી મેળવ્યા વિના વ્યવસ્થાપન સમિતિ કોઈપણ નિર્ણય લેશે નહીં.

૧૩.૨૧ વધુમાં, બોમ્બે ખાતેની ન્યાયતંત્ર અધિકાર ધરાવતી વડી અદાલત સમક્ષ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિ. રિલાયન્સ નેચરલ રિસોર્સિસ લિમિટેડ અને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા મામલામાં યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા દાખલ કરાયેલ સોગંદનામું પણ, કિંમતોના નિર્ધારણ અને ગેસના ઉપયોગ સંબંધે પ્રોડક્શન શેરિંગ કોન્ટ્રાક્ટ્સ હેઠળ ભારત સરકારની સત્તાઓનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન કરે છે. સંબંધિત પી.એસ.સી. દ્વારા શાસિત કુદરતી ગેસના ફાળવણી અને કિંમતોને મંજૂરી આપવાના વિવિધ પી.એસ.સી.ઓ હેઠળ પૂરતા અધિકારો ધરાવતાં હોવા છતાં તથા કુદરતી ગેસના ફાળવણી અંગે અમુક સત્તાઓ અને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા હોવા છતાં, યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયાએ આ સત્તાઓનો ઉપયોગ માત્ર અત્યંત મર્યાદિત રીતે જ કર્યો છે અને વધુમાં કુદરતી ગેસના વિતરણ અંગે તથા પી.એસ.સી.ઓ હેઠળના અધિકારોનો પણ ઉપયોગ કર્યો છે

સ્ત્રોત	યુએસ \$/એમએમબીટીયુ	રૂ./એમએસસીએમ
---------	--------------------	--------------

એ.પી.એમ	૪.૨૦	૭૫૦૦
પન્ના મુક્તા	૫.૭૩	૧૦૨૩૨
તાપતી	૫.૫૭	૯૯૪૬
આર.આઈ.એલ. ડીફ	૪.૨૦	૭૫૦૦
એલએનજી-દીર્ઘ અવધિનો કરાર	૮.૬૨૫	૧૫૪૦૨
એલએનજી- સ્પોટ કાર્ગો	લગભગ ૧૫	૨૬૭૮૬

૧૩.૨૧.૧ કિંમત કોષ્ટકમાંથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલુ ગેસનું શહેર ગેસ વિતરણ એકમને ફાળવણી થવાને કારણે ગંભીર અસર ઊભી થશે અને શહેર ગેસ વિતરણ વિસ્તારોમાં અંતિમ ઉપભોક્તાઓને જે કિંમતે ગેસ (પી.એન.જી. તેમજ સી.એન.જી.) મળે છે, તેના પર તાત્કાલિક અસર પડશે. શહેર ગેસ વિતરણ કંપનીઓ, જેઓને તેમના મુખ્ય સ્ત્રોત તરીકે અનિવાર્ય રીતે એલ.એન.જી. પર આધાર રાખવો પડે છે, તેઓ શહેર વિતરણ નેટવર્ક વિસ્તારમાં ઘણો વધુ ખર્ચે ગેસ પૂરું પાડતી હશે.

૧૩.૨૧.૨ એ નોંધવું જોઈએ કે ઉઠાવવામાં આવતો મુદ્દો ભાવનિર્ધારણનો નથી, પરંતુ ભારત સંઘ જે મનસ્વી અને અપારદર્શક રીતે એ.પી.એમ. અને નોન-

એ.પી.એમ. ઘરેલુ ગેસનું ફાળવણી કરે છે, તે રીતનો છે. ભારત સંઘે જે મનસ્વી અને અપારદર્શક રીતે પોતાની વિવેકાધિકારી સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો છે

૧૩.૨૨ ઇ.જી.ઓ.એમ.એ ૨૮ મે, ૨૦૦૮ના રોજ યોજાયેલી બેઠક દ્વારા એવો નિર્ણય કર્યો કે કે.જી. બેસિન ડીફ ક્ષેત્રના ગેસના પ્રારંભમાં અપેક્ષિત ૪૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ઉત્પાદનમાંથી વધુમાં વધુ ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. સી.જી.ડી. યોજનાઓને ઘરેલુ વપરાશકર્તાઓને પી.એન.જી. પુરું પાડવા અને પરિવહન ક્ષેત્રને સી.એન.જી. પુરું પાડવા માટે ઉપલબ્ધ કરાશે. ઇ.જી.ઓ.એમ.એ સંબંધિત પક્ષકારો અથવા અસરગ્રસ્ત રાજ્ય સરકારો અથવા વ્યવસાયિક એકમો અથવા ગ્રાહક સમૂહો અથવા જનતાના સભ્યોની વાત સાંભળી નહોતી અને ન તો તેણે એવો કોઈ આંકડાકીય આધાર અથવા સિદ્ધાંતો પ્રદાન કર્યા હતા, જેના આધારે આવું નિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૩.૨૩ ત્યારબાદ, તેના પ્રારંભિક નિર્ણયથી એક વર્ષથી થોડો ઓછો સમય વીતી ગયા પછી, ઇજીઓએમએ તેની ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૮ની બેઠક દ્વારા, પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. માટેનું ફાળવણી પ્રમાણ એકતરફી રીતે ફરીથી ભારે પ્રમાણમાં ઘટાડી ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કર્યું. તે જ દ્રષ્ટિએ, ૪ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.ની બાકી જથ્થાની ફાળવણી અન્ય ઉપભોક્તાઓને કરવામાં આવી.

૧૩.૨૪ જાહેર રીતે જાહેરાત કરાયેલ ફાળવણીમાં આવો અત્યંત કડક પુનર્વિચાર કરતાં, ઈજીઓએમએ અસરગ્રસ્ત પક્ષકારોને સાંભળ્યા નહોતાં, શહેર ગેસ વિતરણ નેટવર્કો અથવા ઉપભોક્તાઓ અથવા રાજ્ય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડોમાંથી કોઈ રજૂઆત માગી નહોતી. ઈજીઓએમે પ્રાકૃતિક ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું નહોતું અને એકતરફી રીતે તથા અત્યંત પ્રતિકૂળ રીતે સામાન્ય જનતાના સમગ્ર વર્ગોના હિતોને અસર પહોંચાડી હતી,

૧૩.૨૫ ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૯ના રોજ ઈજીઓએમના નિર્ણય પછી, ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલયે ૧૩.૦૫.૨૦૦૯ના રોજ, પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. ક્ષેત્રોને પુરવઠા માટે સી.જી.ડી.ઓને માત્ર ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસની માત્રા નિશ્ચિત આધારે ફાળવી હતી. ઉક્ત એકમોની વિગતો નીચે આપવામાં આવી છે:

સંસ્થા	શહેર	ગેસ ફાળવણી (એસસીએમડી)
ઈન્ડ્રપ્રસ્થ ગેસ લિ.	દિલ્હીનું એન.સી.ટી.	૩૦૮૬૪૨
મહાનગર ગેસ લિ.	મુંબઈ, નવી મુંબઈ, મીરા ભાયંદર અને થાણે	૩૭૦૩૭૦
સાબરમતી ગેસ લિ.	ગાંધીનગર, મહેસાણા અને	૭૭૫૯૩

	સાબરકાંઠા	
ગ્રીન ગેસ લિમિટેડ.	આગ્રા	૧૫૦૬૨
આવંતિકા ગેસ લિ.	ઈન્દોર	૧૨૩૪૬
અવંતિકા ગેસ લિ.	ઉજ્જૈન	૧૨૩૫
એચપીસીએલ	અમદાવાદ	૪૯૩૮૩
કુલ		૮૩૪૬૩૧

૧૩.૨૬ એવો કોઈ ઓળખી શકાય એવો આધાર અથવા સિદ્ધાંતો નથી, જેના અનુસંધાને ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી વાયુ મંત્રાલયે આ ફાળવણી કરી હતી. આવી ફાળવણી માટેના કોઈ આધાર ઓળખી શકાય એવા નથી તથા પ્રદાન કરવામાં આવ્યા નથી. આ કુદરતી ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ પડતા કાયદા અને ભારતના બંધારણના ઉલ્લંઘનમાં છે.

ક્રમ સંખ્યા .	સંસ્થા	શહેર	ગેસ ફાળવણી (એસસીએમડી)
૧	ભાગ્યનગર ગેસ લિ.	કાકીનાડા	૪૭૦૦૦
૨	સૌમ્યા ડીએસએમ	મથુરા	૨૦૦૦૦
૩	ગેઈલ ગેસ લિમિટેડ	કોટા	૫૦૦૦

૪	ગેઈલ ગેસ લિ.	મેરઠ	૫૦૦૦
૫	ગેઈલ ગેસ લિ.	દેવાસ	૫૦૦૦
૬	ગેઈલ ગેસ લિ.	સોનીપત	૫૦૦૦
૭	અદાણી એનર્જી લિ.	અમદાવાદ	૨૦૦૦૦૦
૮	ભાગ્યનગર ગેસ લિ.	હૈદરાબાદ	૧૦૦૦૦૦
કુલ			૩૮૭૦૦૦

૧૩.૨૮ ફરી એકવાર, પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકાર કયા ઓળખી શકાય તેવા માપદંડો, આધાર અથવા સિદ્ધાંતોના અનુસરણમાં આ ફાળવણી સુધી પહોંચી તે દર્શાવું નથી. આવી ફાળવણી માટેના કોઈ આધાર ઓળખી શકાય એવા નથી અને ન તો તે પ્રદાન કરવામાં આવ્યા છે. આ પ્રાકૃતિક ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ પડતા કાયદા અને ભારતના સંવિધાનના ઉદ્ધેશન સમાન છે.

૧૩.૨૯ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ ગુજરાત રાજ્યના અનેક શહેરોમાં કામગીરી ધરાવતી એક મુખ્ય શહેર ગેસ વિતરણ કંપની હોવા છતાં, તેને એ.પી.એમ./કે.જી.

બેસિન ડી-૬ ક્ષેત્રનો કોઈપણ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો નહોતો. ભારત સંઘે આ પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ ભેદભાવ કર્યો છે અને જનહિતના વિરોધમાં કાર્ય કર્યું છે અને

૧૩.૩૦ કે.જી. બેસિન-ડી૬ ક્ષેત્રમાંથી ગેસની ફાળવણી સંબંધે ઈ.જી.ઓ.એમ.નો નિર્ણય હોય કે ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલયના નિર્ણયો હોય, તે પૈકી કોઈપણ કોઈ ઓળખી શકાય તેવી માર્ગદર્શિકા અથવા માપદંડોના આધારે લેવામાં આવેલ ન હતા.

૧૩.૩૧ પ્રતિભાવક નં. ૭ ને તે શહેર ગેસ વિતરણ સંસ્થાઓની યાદીમાંથી બાકાત રાખવું, જેમને કેજી બેસિન-ડી૬ ક્ષેત્ર ફાળવવામાં આવ્યું છે, મનસ્વી, કાયદેસર રીતે અયોગ્ય અને જાહેર હિતના વિરોધમાં છે.

૧૩.૩૨ ભારત સંઘ એ.પી.એમ. અને નોન એ.પી.એમ. ઘરેલુ ગેસનું જે રીતે ફાળવણી કરી રહ્યું છે તે મનસ્વી છે અને કોઈપણ સ્પષ્ટપણે જાણી શકાય એવા તર્કસંગત માપદંડ પર આધારિત નથી. વધુમાં, આ ફાળવણી પોતે જ મર્યાદિત મૂલ્ય ધરાવે છે, કારણ કે તે ગેસના વાસ્તવિક પુરવઠામાં પરિણમતી નથી.

૧૩.૩૩ ભારત સંઘ પોતાની સત્તા અને અધિકારોનો પારદર્શક અને ન્યાયસંગત રીતે ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે અને તેણે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪, અનુચ્છેદ ૧૯ અને અનુચ્છેદ ૨૧ તેમજ રાજ્યની નીતિના દિશાનિર્દેશક તત્વોની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે.

૧૩.૩૪ ભારતની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે રમણા દયારામ શેટ્ટી વિ. ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ ઓથિરોઈટી ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૯ એસ.સી. ૧૬૨૮ –ફરો ૧૦, ૧૨) ના કેસમાં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યું છે:

આ અદાલતે એ.એસ. અહલુવાલિયા વિ. પંજાબ મેનુ/એસસી/૦૩૬૩/૧૯૭૪ : (૧૯૭૫) આઈએલએલજે ૨૨૮ એસસી માં તથા અનુગામી સુખદેવ વિ. ભગતરામ મેનુ/એસસી/૦૬૬૭/૧૯૭૫ : (૧૯૭૫) આઈએલએલજે ૩૯૯ એસસી ના નિર્ણયમાં આ નિયમને ભારતમાં માન્ય અને લાગુ પડે એવો સ્વીકાર્યો હતો. મેથ્યુ, ન્યાયમૂર્તિએ, શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ફ્રેન્કફર્ટરના ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત અવલોકનોને મંજૂરી સાથે ઉદ્ધૃત કર્યા હતા.” ખરેખર, કાનૂનની શાસનવ્યવસ્થા ધરાવતા લોકશાહી રાજ્યમાં કાર્યપાલક સરકાર અથવા તેના કોઈપણ અધિકારીઓને વ્યક્તિના હિતો ઉપર મનસ્વી સત્તા હોય એવી કલ્પના પણ અચિંત્ય છે. કાર્યપાલક સરકારની દરેક કાર્યવાહી કારણબદ્ધ હોવી જોઈએ અને મનમાનીથી મુક્ત હોવી જોઈએ. આ જ કાનૂનની શાસનવ્યવસ્થાનું મૂળ તત્વ છે અને તેની ન્યૂનતમ અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે. અને આ સિદ્ધાંતના પ્રયોગ માટે એથી કોઈ ફરક પડતો નથી કે સત્તાનો ઉપયોગ કોઈ અધિકારને અસર કરતો હોય કે કોઈ સુવિધાનો ઇનકાર કરતો હોય.....રોજગાર, કરારો, ક્વોટા, પરવાણા વગેરેના અનુદાન સહિત અનુગ્રહ આપવાના વિષયમાં સરકારની સત્તા અથવા વિવેકબુદ્ધિ તર્કસંગત, સંબંધિત અને અભેદભાવપૂર્ણ ધોરણ અથવા માપદંડથી

મર્યાદિત અને સંરચિત હોવી જોઈએ અને જો સરકાર કોઈ વિશિષ્ટ કેસમાં અથવા કેસોમાં આવા ધોરણ અથવા માપદંડથી વિખૂટું પડે, તો સરકારની એવી કાર્યવાહી રદ થવા પાત્ર બને, સિવાય કે સરકાર દ્વારા એવું દર્શાવવામાં આવે કે આ વિખૂટાપણું મનસ્વી નહોતું, પરંતુ તે કોઈ માન્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત હતું, જે પોતે અતર્કસંગત, અવાજબી અથવા ભેદભાવપૂર્ણ ન હતું.

૧૩.૩૫ એ.પી.એમ. અને કે.જી. બેસિન ડી-૬ ફિલ્ડના પ્રાકૃતિક ગેસના ફાળવણી સંબંધે ભારત સંઘની કરેલ કાર્યવાહી ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના ઉલ્લંઘનમાં છે અને કોઈ પણ ઓળખી શકાય એવા માન્ય સિદ્ધાંતો પર આધારિત નથી તથા કેન્દ્રીય સરકારના નિયંત્રણ હેઠળ ન હોય તેવી જાહેર ક્ષેત્રની ઉપક્રમો પ્રત્યે અવાજબી અને સંપૂર્ણપણે ભેદભાવપૂર્ણ છે અને જાહેર હિતના વિરુદ્ધ છે.

૧૩.૩૬ ભારત સંઘ એવો અભિગમ અપનાવી શકતું નથી કે તે પીએસસી હેઠળની પોતાની સત્તાઓ અને કરારજન્ય હકોનો એવો ઉપયોગ કરી શકતું નથી કે જેથી શહેર ગેસ વિતરણ નેટવર્ક માટે એ.પી.એમ./ કે.જી. બેસિન ડી-૬ ફિલ્ડ ગેસનું વધુ વ્યાપક વિતરણ શક્ય બને, કારણ કે આર્થિક મર્યાદાઓ અથવા ક્ષમતાસંબંધિત મર્યાદાઓ છે. ભૌતિક અથવા આર્થિક મર્યાદાઓ સરકારને લાગુ પડતા કાયદા અને ધોરણો અનુસાર પોતાની ફરજો બજાવવાથી મુક્ત કરી શકતી નથી.

૧૩.૩૭ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, રતલામ વિ. વર્દિયાન (૧૯૮૦) ૪ એસીસી ૧૬૨ ના મામલામાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે કોઈ શાસકીય સત્તાધિકારી પોતાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતું નથી. તેણે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું કે નાણાકીય અસમર્થતા સરકારને કાયદેસરની જવાબદારીમાંથી માન્ય રીતે મુક્ત કરે છે એવી દલીલનો કોઈ ન્યાયશાસ્ત્રીય આધાર નથી. ચુકાદાના પરિણેદ ૧૨ માં આ પ્રમાણે જણાવાયું છે:

૧૨. કાનૂની પરિસ્થિતિ આ રીતે સ્પષ્ટ હોવાથી, નગરપાલિકા પોતાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતી નથી. તેનું વલણ એવું નથી કે હકીકતો ખોટી છે, પરંતુ એવું છે કે કાયદો યોગ્ય નથી કારણ કે નગરપાલિકાના ભંડોળ અપૂરતા હોવાને કારણે તે અધિનિયમની કલમ ૧૨૩ હેઠળની ફરજોનું પાલન કરી શકતી નથી. આ 'બહાનું' ના કારણે અમે રાજ્યને નોટિસ ઇસ્યૂ કરી હતી, જે હવે અમારી સમક્ષ વકીલ, શ્રી ગાંભીર, દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામે છે. જાહેર ઉપદ્રવ હોવા છતાં આર્થિક અસમર્થતા કાનૂની રીતે તેને કાનૂની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરે છે એવો નગરપાલિકાનો દાવો કોઈ ન્યાયતત્ત્વીય આધાર ધરાવતો નથી.....

૧૩.૩૭.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૧૯ માં વધુમાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું કે:

૧૯ અમારી સમક્ષ નગરપાલિકાએ મુખ્ય પ્રયાસ એ કર્યો હતો કે અમને વ્યવહારુ દૃષ્ટિકોણ અપનાવવા પ્રેરિત કરે અને તેની ઉપર અમલમાં મૂકી ન શકાય એવા

આદેશો લાદવા માટે દબાણ ન કરે, કારણ કે તે આદેશનો અમલ કરવા માટે તેની પાસે જરૂરી સાધનસામગ્રી નહોતી. નિશ્ચિતરૂપે, અમે સહમત છીએ કે કાયદો વાસ્તવવાદી છે, આદર્શવાદી નથી, અને આપેલ પરિસ્થિતિઓમાં જેનું પાલન શક્ય નથી તેવા કૃત્યને અમલમાં મૂકવા યોગ્ય ધોરણ તરીકે નિર્ધારિત કરી શકાય નહીં. તે દષ્ટિકોણથી એવું શક્ય છે કે મેજિસ્ટ્રેટના આદેશને યથાવત્ રાખતાં, અમે દિશાનિર્દેશને એવો આકાર આપવાની વૃત્તિ રાખીએ કે તે કાર્યક્ષમ બને. પરંતુ પ્રથમ બાબત પ્રથમ છે અને અમે એવા મૂલ્યાંકનને મંજૂરી આપી શકતા નથી જેમાં લોકોના આરોગ્યને નીચી પ્રાથમિકતા અપાય. તેમ છતાં, અમે આ આદેશમાં ફેરફાર કરી તેને કાર્યક્ષમ સૂત્રરૂપ આપવા તૈયાર છીએ, જેના અમલીકરણ ઉપર અદાલત દેખરેખ રાખશે.

૧૩.૩૮ ભારત સરકાર દ્વારા અગાઉ જાહેર કરાયેલ ૫ એમએમએસસીએમડીથી માત્ર ૦.૮ એમએમએસસીએમડી સુધી કે.જી. બેસિન-ડી ૬ ક્ષેત્રમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસના કુલ ફાળવણીમાં કરવામાં આવેલ એકતરફી ઘટાડો માત્ર મનસ્વી અને કાયદેસર રીતે દુર્વ્યવહારપૂર્ણ જ નથી, પરંતુ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વકના નિષેધના સિદ્ધાંતોના પણ ભંગરૂપ છે.

૧૩.૪૦ શહેર ગેસ વિતરણ ક્ષેત્રને કુલ ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવણી અંગે ઇ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રારંભિક જાહેરાતના પરિણામે ભારત સંઘ તરફથી સ્પષ્ટ નીતિ સંકેત પ્રાપ્ત થયો હતો, જેના આધારે શહેર ગેસ વિતરણ

કંપનીઓમાં ગેસની ન્યાયસંગત ફાળવણી અંગે વાજબી અપેક્ષા ઊભી થઈ હતી અને આ પ્રતિવાદીએ તે આધારે પોતાની સ્થિતિમાં ફેરફાર કર્યો હતો. ડબલ્યુ.જે. એલન એન્ડ કો. લિ. વિ. એલ. નક્ષ એક્સપોર્ટ એન્ડ ઇમ્પોર્ટ કો. ૧૩.૪૧ [૧૯૭૨] ૨ ઓલ ૧૨૭ માં લોર્ડ ડેનિંગ દ્વારા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે: "સ્થિતિમાં ફેરફાર" નો અર્થ માત્ર એટલો જ છે કે તે (વચનગ્રાહી) ને તે અન્યથા જે રીતે વર્ત્યો હોત તેનાથી ભિન્ન રીતે વર્તવા દોરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ. અને જો તમે તે કેસોનો અભ્યાસ કરો જેમાં આ સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવ્યો છે, તો તમે જોશો કે આવશ્યક માત્ર એટલું જ છે કે એક પક્ષે બીજા પક્ષ દ્વારા પ્રેરિત કરાયેલા વિશ્વાસના આધારે કાર્ય કર્યું હોવું જોઈએ." ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે લોર્ડ ડેનિંગના આ નિર્ણયને ભારતીય કાયદામાં મોતીલાલ પડમપત સુગર મિલ્સ કો. લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ

ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યો (૧૯૭૯) ૨ એસસીસી ૪૦૯, અને વધુમાં એવું ઠરાવાયું હતું કે વચનાધારિત નિષેધનો સિદ્ધાંત રાજ્ય વિરુદ્ધ, તેની શાસકીય, જાહેર અથવા સાર્વભૌમ હેસિયતમાં પણ, ત્યાં લાગુ પડી શકે છે જ્યાં છેતરપિંડી અથવા પ્રગટ અન્યાય અટકાવવો આવશ્યક હોય. આ પણ ઠરાવાયું હતું કે વચનાધારિત નિષેધના સિદ્ધાંતનો આશ્રય લેવા માટે, સંબંધિત વ્યક્તિએ વચન પર આધાર રાખીને કાર્ય કરવાના પરિણામે નુકસાન ભોગવ્યું છે તે દર્શાવવું આવશ્યક નથી, પરંતુ જો વચનદાતા પોતાના વચનમાંથી પાછો ફરે તો અન્યાય સર્જાઈ શકે છે તે હકીકત, વચનાધારિત નિષેધના સિદ્ધાંતનો આશ્રય લેવા માટે આવશ્યક ઘટક છે (ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૫૦). માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા

એવું ઠરાવાયું છે કે એવું કહેવું યોગ્ય રહેશે કે વચનાધારિત નિષેધના સિદ્ધાંતનો આશ્રય લેવા માટે એટલું દર્શાવવું પૂરતું છે કે વચનગ્રાહકે તે વચન પર આધાર રાખીને પોતાનું સ્થાન બદલી દીધું છે અને તેણે આગળ વધીને પોતાના નુકસાન માટે કાર્ય કર્યું છે તે વધુમાં દર્શાવવું તેની માટે આવશ્યક નથી (પરિચ્છેદ ૫૧).

૧૩.૪૨ ભારત સંઘ અને પેટ્રોલિયમ તથા પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે જેથી તેમના વિરુદ્ધ મેન્ડેમસનો રિટ જારી કરી શકાય અને તેમને સ્પષ્ટ પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવણી નીતિ ઘડવા તથા લાગુ પડતા કાનૂની સિદ્ધાંતો અનુસાર પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવવા માટે નિર્દેશ આપી શકાય.

૧૩.૪૩ આંધ્ર પ્રદેશની વડી અદાલતે એ.પી.એસ.આર.ટી.સી. મુશીરાબાદ, હૈદરાબાદ વિ. ટ્રાન્સપોર્ટ કમિશનર. ગવર્મેન્ટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ (૨૦૦૦ (૨) એ.એલ.ટી. ૪૬૫ ; માનુ/એ.પી./૦૧૯૩/૨૦૦૦) ના કેસમાં એવો ઠરાવ કર્યો છે કે:

૧૪. મેન્ડેમસનો રિટ ન્યાયના પ્રબંધનમાં મૂલ્યવાન અને આવશ્યક બંધારણીય ઉપાય છે. તે કોઈપણ વ્યક્તિ, નિગમ, અધિનસ્ત અદાલત અથવા સરકારને સંબોધતો એવો આદેશ છે, જેમાં તેમને આદેશમાં નિર્દિષ્ટ એવી કોઈ ચોક્કસ બાબત કરવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે, જે તેમના પદ સાથે સંબંધિત હોય અને જે જાહેર ફરજના સ્વરૂપની હોય. ઉક્ત ફરજ બંધારણ, વિધાન, સામાન્ય કાયદો

અથવા કાયદા જેટલું બળ ધરાવતા નિયમો અથવા આદેશો દ્વારા આરોપિત થયેલી હોઈ શકે છે. (જુઓ : ગુરુસ્વામી વિ. સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર, માનુ / એસસી / ૦૦૦૬ / ૧૯૫૪ : [૧૯૫૫] ૧ એસસીઆર ૩૦૫. સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર વિ. ચંદ્રશેખરા એઆઈઆર ૧૯૬૫ એસસી ૫૩૨ અને બિહાર કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી વિ. સિફાઈ, માનુ/એસસી/૦૦૬૦/૧૯૭૭ : [૧૯૭૮] ૧ એસસીઆર ૩૭૫. તેથી, અરજદારમાં કાનૂની હકનું અસ્તિત્વ અને પ્રતિવાદી પર તેના અનુરૂપ કાનૂની ફરજનું અસ્તિત્વ, મેન્ડેમસનો રિટ જારી કરવા માટે પૂર્વશરત છે. નિશ્ચિતપણે એ સાચું છે કે વિધાનમંડળે આપેલા આદેશનું પાલન કરાવવા માટે જાહેર સેવક અથવા સરકાર વિરુદ્ધ, સરકાર અથવા તેના અધિકારીઓને તે અમલમાં મૂકવા બાધ્ય કરવા માટે મેન્ડેમસ જારી થઈ શકે છે, અને જો અદાલત નિશ્ચય કરે કે તે આદેશનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અથવા તેનો ભંગ થઈ રહ્યો છે, તો અદાલત તેમને તે આદેશનું પાલન કરવા માટે બાધ્ય કરશે. સામાન્ય રીતે તે ત્યારે જ જારી થાય છે જ્યારે કોઈ અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને વિધાનના બળથી કોઈ ફરજ બજાવવાની આવશ્યકતા હોય અને લેખિત માગણી છતાં તે ફરજ બજાવવામાં આવી ન હોય. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતને મેન્ડેમસના રિટ સહિત વિશેષાધિકાર રિટ જારી કરવાનો અથવા બંધારણીય હક અથવા કોઈપણ કાનૂની હકના અમલ માટે તેમજ કાનૂની ફરજના પાલન માટે આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ આપવાનો અધિકાર છે.

૧૩.૪૪ ઉપરોક્ત દલીલો અને વર્તમાન કેસ કાનૂનના પ્રકાશમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ પ્રાર્થના કરી કે:

૧. આ અદાલતે ભારત સંઘને પ્રત્યુત્તર આપનાર પ્રતિવાદીને કે.જી. બેસિન ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રમાંથી કુદરતી ગેસનો પુરવઠો ફાળવવા માટે આદેશ આપવો જોઈએ.

૨. આ અદાલતે ભારત સંઘને આદેશ આપવો જોઈએ કે તે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીને સી-સિરીઝ અથવા નોર્થ તામી જેવા અન્ય કોઈપણ સ્થાનિક ગેસ ક્ષેત્રમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠો ફાળવે.

૩. આ અદાલતે એવો નિર્દેશ આપવો જોઈએ કે ભારત સંઘ તે સિદ્ધાંતોને સ્પષ્ટપણે નિર્ધારિત કરે, જેના આધારે એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલું ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવશે.

૪. આ અદાલતે એવો નિર્ધાર કરવો જોઈએ કે પ્રોમિસરી એસ્ટોપલનો સિદ્ધાંત ભારત સંઘ પર લાગુ પડે છે અને કેજી બેસિન ડી-૬ ક્ષેત્રની ગેસની મનસ્વી બિન-ફાળવણી પ્રોમિસરી એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતનો ભંગ છે, અને જો ભારત સંઘ ઘરેલું પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવવામાં સક્ષમ ન હોય, તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ ને ભારત સંઘ દ્વારા તે જ ગેસ ફાળવવામાં થયેલ નિષ્ફળતાની હદ સુધી, ડી-૬ના ભાવ અને આરએલએનજીના ભાવ વચ્ચેના તફાવત જેટલું વળતર અપાવવું જોઈએ. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ આ બાંહેધરી આપે છે કે તેને મળનાર વળતરમાંથી તે એક

વિશિષ્ટ ભંડોળ રચશે, અને તે ભંડોળનો ઉપયોગ તેના સીએનજી આઉટલેટ્સ પર સીએનજીના ભાવને અનુદાન આપવા માટે ત્યાં સુધી કરવામાં આવશે, જ્યાં સુધી વળતરના લાભનો પસાર ગ્રાહકો સુધી કરવામાં ન આવ્યો હોય.

૧૪. એ જ રીતે, પ્રતિવાદી નં. ૮, અદાણી ગેસ લિમિટેડ દ્વારા અલગ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેનો સારાંશ આ મુજબ કરી શકાય:

૧૪.૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપની ઘરેલુ, ઔદ્યોગિક અને વ્યાવસાયિક ઉપભોક્તાઓને પાઈપ દ્વારા કુદરતી ગેસ પૂરો પાડવા તથા વાહનોમાં ઉપયોગ માટે સંકુચિત કુદરતી ગેસ ઉપલબ્ધ કરાવવાના હેતુથી શહેર ગેસ વિતરણના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલ છે.

૧૪.૨ પર્યાવરણ પ્રદૂષણ (નિવારણ અને નિયંત્રણ) પ્રાધિકરણ (ઈ.પી.સી.એ.) ના અહેવાલો મુજબ, અમદાવાદ શહેર વર્ષ ૨૦૦૩-૦૪ દરમિયાન દેશમાં સૌથી વધુ પ્રદૂષિત શહેરોમાંનું એક હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. તે અનુસાર, ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિયુક્ત ઈ.પી.સી.એ. એ ગુજરાત સરકારને શહેરમાં વધતા પ્રદૂષણના સ્તરોને કાબૂમાં લેવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. ઈ.પી.સી.એ.ના નિર્દેશોના અનુસંધાને કાર્ય કરતાં, ગુજરાત

સરકારે હવા કાર્યવાહી યોજના ઘડી હતી, જેના હેઠળ અમદાવાદ શહેર માટે સી.એન.જી. કાર્યક્રમ વિકસાવવામાં આવ્યો હતો.

૧૪.૩ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપનીને ૨૧.૦૪.૨૦૦૩ના રોજ જી.ઓ.જી. દ્વારા એન.ઓ.સી. જારી કરવામાં આવી હતી.

૧૪.૪ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપનીએ ગુજરાત સરકાર દ્વારા અપાયેલ એન.ઓ.સી.ના અનુસંધાને પરિવહન, ઔદ્યોગિક, વાણિજ્યિક અને ઘરેલુ ગ્રાહકોની ઇંધણની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા માટે પાયાભૂત સુવિધાના વિકાસનો પ્રારંભ કર્યો હતો, અને ઇ.પી.સી.એ.ના નિર્દેશો મુજબ પાયાભૂત સુવિધાનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આજદિન સુધી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપનીએ અનુકૂળ રીતે સી.એન.જી. ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે ૧૬૭ કિમી સ્ટીલ પાઈપલાઈન નેટવર્ક અને ૪૮ સંખ્યાના સી.એન.જી. સ્ટેશનો સ્થાપિત કરવા રૂ. ૬૦૦ કરોડથી વધુ રકમ ખર્ચી છે

૧૪.૫ પ્રતિવાદી નં. ૮ કંપની અમદાવાદમાં સંકુચિત પ્રાકૃતિક વાયુ (સી.એન.જી.) ના ૮૦% અને પાઈપ દ્વારા પુરવઠો થતો પ્રાકૃતિક વાયુ (પી.એન.જી.) ના ૧૦૦% નું વેચાણ કરે છે. પ્રતિવાદી નં. ૧૧ અમદાવાદમાં સી.એન.જી.ની જરૂરિયાતનો આશરે ૧૦% ભાગ પૂર્ણ કરે છે. અમદાવાદ માટે પ્રતિવાદી નં. ૮ દ્વારા સંકુચિત પ્રાકૃતિક વાયુ (સી.એન.જી.) ની કુલ જરૂરિયાત છ લાખ (૬૦૦,૦૦૦) એસ.સી.એમ.ડી.થી વધુ છે.

૧૪.૬ ભૂતકાળમાં, ઈપીસીએના સમાન નિર્દેશોના આધારે, દિલ્હી, મુંબઈ, લખનૌ, કાનપુર, આગ્રા વગેરેમાં સીએનજીની ઢાંચાગત સુવિધા વિકસાવવામાં આવી હતી. ભારત સરકારએ આ શહેરોમાં સીએનજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ શહેરોને ઓછી કિંમતનો ગેસ ફાળવ્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે તેના તા. ૦૫.૦૪.૨૦૦૨ના આદેશ દ્વારા ભારત સરકારને સીએનજી હેતુ માટે ગેસના ફાળવણીમાં પ્રાથમિકતા આપવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપનીએ શહેર ગેસ વિતરણ માટે એવો ઓછી કિંમતનો ગેસ ઉપલબ્ધ કરાવવા બાબતે અનેક પ્રસંગોએ ભારત સરકારને વિનંતીઓ કરી હતી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ના વિવિધ પ્રયત્નોના પરિણામે, મેસર્સ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કે.જી. ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી ૨૦૦,૦૦૦ એસસીએમડી ગેસની કામચલાઉ ફાળવણી ભારત સરકાર દ્વારા તા. ૧૯.૦૧.૨૦૧૦ના પત્ર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. જોકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮એ ૪,૨૫,૦૦૦ માટે વિનંતી કરી હતી

૧૪.૭ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત ગેસના ફાળવણી છતાં, જરૂરી જથ્થા કરતાં ઓછી માત્રા ફાળવવામાં આવી હોવા છતાં, તે પણ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ ને પૂરી પાડવામાં આવી નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ દ્વારા અનેક પ્રયત્નો/રજૂઆતો કરવામાં આવ્યા છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ ને ફાળવેલ ગેસનો પુરવઠો કરવામાં આવ્યો નથી. તે જ સમયે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૧ કંપની (કેન્દ્રીય જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ) ને નીચા ભાવનો ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો અને તેનો પુરવઠો પણ કરવામાં આવ્યો હતો. નોંધપાત્ર છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૧ કંપની પાસે

અમદાવાદમાં મર્યાદિત માળખાગત સુવિધાઓ છે અને તેણે અમદાવાદ શહેરમાં સી.એન.જી. નો માત્ર ૧૦% પુરવઠો કર્યો હતો.

૧૪.૮ જ્યાં સુધી પ્રાકૃતિક ગેસની ખરીદીનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી નં.૮ કંપની સ્વયં તે ન તો ઉત્પન્ન કરે છે અને ન તો આયાત કરે છે, પરંતુ પ્રાકૃતિક ગેસની પોતાની જરૂરિયાતો પૂરી કરવા માટે તે પોતાના પુરવઠાકર્તા પર નિર્ભર છે. પ્રતિવાદી નં.૮ કંપની ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. પાસેથી બજારભાવેથી પ્રાકૃતિક ગેસ ખરીદે છે. ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. દ્વારા પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીને જે ભાવે માલ વેચવામાં આવે છે, તે ભાવ ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. દ્વારા તે જ વસ્તુ જે ભાવે આયાત કરવામાં આવે છે, તેના પર આધારિત છે.

૧૪.૯ પ્રતિવાદી નં. ૮ દ્વારા ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. પાસેથી પ્રાપ્ય ગેસની કિંમત (આરએલએનજી લોંગ ટર્મ અને સ્પોટ આરએલએનજી) ભારત સરકાર દ્વારા ફાળવાયેલ ઓછી કિંમતના ગેસ (એપીએમ, કેજી ડી-૬, પન્ના મુક્તા, તામી) કરતાં નોંધપાત્ર રીતે વધુ છે અને તેથી, અંતિમ ઉપભોક્તા

૧૪.૧૦ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮એ આ અદાલતના વિચારાર્થે નીચે મુજબની રજૂઆતો કરી:

અ. સી.એન.જી. હેતુ માટે ગેસના ફાળવણીમાં ભારત સરકારને પ્રાથમિકતા આપવા દિશાનિર્દેશ આપતા સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા અને અનુબંધક-૩ સાથે જોડાયેલા તારીખ ૦૪.૦૫.૨૦૦૨ ના આદેશો.

બી. દિલ્હી, મુંબઈ, લખનૌ, કાનપુર, આગ્રા વગેરેની જેમ અમદાવાદમાં પણ સી.એન.જી. આધારીત માળખાકીય સુવિધાનો વિકાસ ઈ.પી.સી.એ.ના નિર્દેશો પર કરવામાં આવ્યો છે.

સી. અમદાવાદ, દિલ્હી, મુંબઈ અને અન્ય શહેરોમાં સીએનજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા તથા આ શહેરોમાં પ્રદૂષણને કાબૂમાં લેવા માટે ભારત સરકાર દ્વારા એ.પી.એમ./ ઓછી કિંમતનો ગેસ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવ્યો છે. અમદાવાદમાં, ભારત સરકારે ઓછી કિંમતનો ગેસ ફક્ત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૧ કંપનીને જ ફાળવ્યો છે (સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર અન્ડરટેકિંગ), જે અમદાવાદ શહેરમાં કુલ સીએનજી વેચાણમાં ફક્ત ૧૦% ફાળો આપે છે, જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ કંપની અમદાવાદમાં ભારત સરકાર તરફથી કોઈપણ ઓછી કિંમતનો ગેસ પ્રાપ્ત કર્યા વગર સીએનજીના ૯૦% અને પીએનજીના ૧૦૦% વેચાણમાં ફાળો આપે છે. ખરીદી કિંમત હોવા છતાં

ડિ. ભારત સરકારે તેના પત્ર તા. ૧૯.૦૧.૨૦૧૦ (પરિશિષ્ટ ૫) દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૮ ને ૨૦૦,૦૦૦ એસસીએમડી ઓછા ખર્ચનો ગેસ ફાળવ્યો છે અને તે જ પ્રતિવાદી નં. ૮ ને પૂરો પાડવામાં આવી રહ્યો નથી.

ઈ. ભારત સરકાર દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૮ કંપનીને કોઈપણ ભેદભાવ વિના ઓછી કિંમતે કુદરતી વાયુનો પૂરતા પ્રમાણમાં જથ્થો, છ લાખ (૬૦૦,૦૦૦/-) એસ.સી.એમ.ડી., ફાળવણી અને પુરવઠા માટે પૂરતા પગલાં લેવા.

૧૪.૧૧ પ્રતિવાદી નં. ૮એ ઉપરોક્ત હકીકતો આ વર્તમાન જવાબી સોગંદનામા દ્વારા નોંધપોથી પર મૂકી છે, જોકે શીર્ષકવાળી આ અરજીએ પ્રતિવાદી નં. ૮ સામે કોઈ રાહત માંગી નથી.

૧૫. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯, સાબરમતી ગેસ લિમિટેડે પણ અલગ સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું અને તેનો અભિપ્રાય નીચે મુજબ છે:

૧૫.૨ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ("જીએસપીસીએલ") અને ભારત પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ("બીપીસીએલ") વચ્ચેની સંયુક્ત સાહસ કંપની છે. જીએસપીસીએલ ગુજરાત રાજ્ય સરકારની માલિકીની કંપની છે. બીપીસીએલ ભારત સરકારની માલિકીની કંપની છે.

૧૫.૩ પ્રતિવાદી નં. ૯ એ, પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ હેઠળ પી.એન.જી.આર.બી.ના નિયમનોને અનુસરીને, તેનાં નેટવર્ક માટે પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ હેઠળ તેની જોગવાઈઓ મુજબ અધિકૃતતા પ્રાપ્ત કરી છે.

૧૫.૪ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ એ ગુજરાતના ગાંધીનગર, સાબરકાંઠા અને મહેસાણા જિલ્લાઓમાં ગેસના વિતરણ માટે પાઈપલાઈનના વિશાળ જાળાં પાથરવામાં નોંધપાત્ર મૂડીરોકાણ કર્યું છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ ગુજરાતના ગાંધીનગર, સાબરકાંઠા અને મહેસાણા જિલ્લાઓમાં વિસ્તરેલા ગેસ વિતરણ જાળાનું માલિકી હક ધરાવે છે, તેનું સંચાલન કરે છે, તેની જાળવણી કરે છે અને તેનું વ્યવસ્થાપન કરે છે, જેને ૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૧ ની સ્થિતિએ,

૧૫.૫ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ પાસે ગેસનો પોતાનો કોઈ સ્ત્રોત નથી, કારણ કે તે ન તો ગેસ ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરે છે અને ન તો એલ.એન.જી.ની આયાત કરે છે. ઉપરોક્ત પ્રતિવાદી તેના શહેર ગેસ વિતરણ વ્યવસાયના ગ્રાહકોની પાઈપ દ્વારા પૂરવઠો થતો પ્રાકૃતિક ગેસ (પી.એન.જી.) તેમજ સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) સહિતની તમામ માંગ પૂર્ણ કરવા માટે સંપૂર્ણપણે તેના ગેસ પૂરવઠાકર્તાઓ પર નિર્ભર છે.

૧૫.૬ હાલમાં, પ્રતિવાદી નં. ૯ તેની કુદરતી ગેસની સંપૂર્ણ પુરવઠો ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (જી.એસ.પી.સી.એલ.), ભારત પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ તેમજ આર.આઈ.એલ. અને એન૧કેઓ પાસેથી તેમના કે.જી. બેસિન ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્ર ("ડી-૬") માંથી મેળવે છે. પ્રતિવાદી જે બિન-એ.પી.એમ. કુદરતી ગેસ જી.એસ.પી.સી.એલ. અને બી.પી.સી.એલ. પાસેથી મેળવે છે, તે તેની કામગીરીના વિસ્તારની અંદર પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. વિભાગને ગેસ પુરો પાડી શકે તેવા ભાવે અસર કરે છે.

૧૫.૭ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ ને ૭૭,૫૯૩ એસસીએમડી ફાળવવામાં આવેલ છે

૧૫.૮ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ દ્વારા તેના વિવિધ ઉપભોક્તા આધાર વચ્ચે નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે દર્શાવેલ અનુમાનિત માંગ નીચે મુજબ છે:

(એ). ઘરેલુ/ગૃહસ્થ ઉપભોક્તાઓ માટે આર્થિક વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની સરેરાશ વાર્ષિક માંગનો અંદાજ ૨૭,૨૯૨ એસસીએમડી છે;

(બી). ઔદ્યોગિક ઉપભોક્તાઓ માટે નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની સરેરાશ વાર્ષિક માંગનો અંદાજ ૭,૦૪,૨૯૫ એસસીએમડી છે;

(સી). નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે સી.એન.જી.ની સરેરાશ વાર્ષિક માંગનો અનુમાનિત પ્રક્ષેપણ ૧,૫૫,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી. છે; અને

(ડી). વાણિજ્યિક ઉપભોક્તાઓ માટે નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની સરેરાશ વાર્ષિક માંગની આગાહી ૫,૦૫૦ એસસીએમડી છે .

૧૫.૯ વર્તમાનમાં, પ્રતિવાદી નં. ૯ દ્વારા સહન કરવામાં આવી રહેલી કુદરતી વાયુના પુરવઠામાં ૫૦% ની ખોટ છે અને આવી ખોટ સ્પોટ ધોરણે ગેસ મેળવણી કરીને એલએલ- ના દરે પૂરી કરવામાં આવી રહી છે

૧૫.૧૦. વધુમાં, આગામી પાંચ નાણાકીય વર્ષોના ગાળામાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ દ્વારા ગેસની અંદાજિત માંગ (જરૂરિયાત), જે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ દ્વારા પી.એન.જી.આર.બી. સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી, તે નીચે મુજબ છે:

ડબ્લ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૯૪/૨૦૫ ચુકાદો સી.એન.જી.ગેસફાઇનલવર્ઝન ફાળવેલ ગેસની કિંમત ૪.૨ યુ.એસ.ડી./એમ.એમ.બી.ટી.યુ. સામે ૧૪ યુ.એસ.ડી./એમ.એમ.બી.ટી.યુ. છે. આનો પ્રભાવ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ પર તેમજ તેના તમામ ગ્રાહકો પર, ખાસ કરીને સી.એન.જી. અને ઘરેલુ ગ્રાહકો પર પડે છે. ૧૫.૧૦. વધુમાં, આગામી પાંચ નાણાકીય વર્ષોના ગાળામાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ દ્વારા પી.એન.જી.આર.બી. સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી ગેસની અંદાજિત માંગ (જરૂરિયાત) નીચે મુજબ છે:						
	ક્ષેત્ર	૨૦૧૨- ૧૩	૨૦૧૩- ૧૪	૨૦૧૪- ૧૫	૨૦૧૫- ૧૬	૨૦૧૬- ૧૭
	સીજીડી (સીએન જી)	૨ લાખ એસસીએ મડી	૨.૫ લાખ એસ.સી. એમ.ડી.	૩ લાખ એસસીએ મડી	૩.૬ લાખ એસીસીએ મડી	૪.૩૫ લાખ એસસીએ મડી
	સી.જી.ડી. (ડોમેસ્ટિક)	૦.૩૬ લાખો એસસીએ મડી	૦.૪૭ લાખ એસસીએ મડી	૦.૫૮ લાખ એસસીએ મડી	૦.૬૯ લાખ એસસીએ મડી	૦.૮૦ લાખ એસસીએ મડી

સીજીડી (ઔદ્યોગિક + વાણિજ્યિક)	૭.૩ લાખ એસસીએ મડી	૮ લાખ એસસીએ મડી	૮.૮ લાખ એસસીએ મડી	૯.૭ લાખો એસસીએ મડી	૧૦.૬ લાખ એસસીએ મડી
કુલ	૯.૬૬ લાખ એસસીએ મડી	૧૦.૮૭ લાખ એસસીએ મડી	૧૨.૩૮ લાખ એસસીએ મડી	૧૩.૯૯ લાખ એસસીએ મડી	૧૫.૭૫ લાખ એસસીએ મડી
૧૫.૧૦.૧ અહીં નોંધવામાં આવી શકે છે કે, ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક ગ્રાહકોની માંગણી પૂર્ણ કરી શકે તે માટે એમ.ઓ.પી.એન.જી.એ પ્રતિવાદી નં. ૯ ને ફોલ બેક ધોરણે ડી-૬ ગેસના ૧,૫૦,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી.નું ફાળવણી કર્યું હોવા છતાં, આર.આઈ.એલ. અને નિકોએ તે માટે જી.એસ.એ. પર હસ્તાક્ષર કર્યા નથી. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૯ ને ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક ગ્રાહકોની માંગણી પૂરી પાડવા માટે તેને ફાળવવામાં આવેલો કોઈ ગેસ મળી રહ્યો નથી. ૧૫.૧૦.૨ ઉપરોક્ત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી નં. ૯ છે					

૧૫.૧૦.૧ અહીં નોંધવું યોગ્ય છે કે એમ.ઓ.પી.એન.જી.એ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ ને ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક ગ્રાહકોની માંગ પૂરી કરી શકે તે માટે ફોલ બેક આધાર પર ડી-૬ ગેસના ૧,૫૦,૦૦૦ એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવ્યા હોવા છતાં, આર.આઈ.એલ. અને નિકોએ તે માટે જી.એસ.એ. પર હસ્તાક્ષર કર્યા નથી. તેથી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ ને ઔદ્યોગિક અને વાણિજ્યિક ગ્રાહકોની માંગ પૂરી પાડવા માટે તેને ફાળવવામાં આવેલ કોઈપણ ગેસ પ્રાપ્ત થઈ રહ્યો નથી.

૧૫.૧૦.૨ ઉપરોક્તમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી નં. ૯ તેમાં છે

૧૫.૧૧ ભારતમાં ઉત્પન્ન થતો દેશીય ગેસ મુખ્યત્વે ઓ.એન.જી.સી., આર.આઈ.એલ. અને ભારત સરકાર સાથે એન.ઈ.એલ.પી.ની બોલી ચક્રો અનુસરી ઉત્પાદન વહેંચણી કરારોમાં પ્રવેશેલી અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે. ભારત સરકારની જાહેરાતો મુજબ કે.જી. બેસિન-ડીફ બ્લોકની શોધમાંથી જુલાઈ ૨૦૦૮થી પ્રારંભિક અંદાજિત ૪૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ઉત્પાદન સાથે ઉત્પાદન શરૂ થવાની શક્યતા હતી, અને ૮૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.ના અનુમાનિત સ્થિર ઉત્પાદન દર સુધી પહોંચવાનું પ્રક્ષેપિત હતું, જે ભારતના દેશીય ગેસ ઉત્પાદનને બમણું કરી દેશે. નવી અન્વેષણ અને લાઈસન્સિંગ નીતિ હેઠળ ગેસના મૂલ્યનિર્ધારણ અને ગેસના વાણિજ્યિક ઉપયોગના પ્રશ્નની તપાસ કરી તેનો નિર્ણય કરવા માટે ભારત સરકારે ૧૩મી ઓગસ્ટ ૨૦૦૭ના રોજ સશક્ત મંત્રીમંડળ સમૂહ

("ઈ.જી.ઓ.એમ.") રચ્યો હતો. ઈ.જી.ઓ.એમ.ના અધ્યક્ષ વિદેશ મંત્રી શ્રી પ્રણબ મુખર્જી હતા, અને તેમાં વીજ મંત્રી શ્રી સુશીલકુમાર શિંદે, રાસાયણિકો અને ખાતર મંત્રી તથા સ્ટીલ મંત્રી શ્રી રામ વિલાસ પાસવાન, નાણાં મંત્રી શ્રી પી. ચિદમ્બરમ, કાયદા અને ન્યાય મંત્રી શ્રી એચ.આર. ભારદ્વાજ, પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રી શ્રી મુરલી દેવરા, કોર્પોરેટ બાબતોના મંત્રી શ્રી પ્રેમ ચંદ ગુપ્તા અને આયોજન આયોગના ઉપાધ્યક્ષ શ્રી મોન્ટેક સિંહ અહલુવાલિયા સામેલ હતા.

૧૫.૧૨ ઈજીઓએમએ નિર્ધારિત કર્યું છે કે આર.આઈ.એલ.ના કે.જી. ડીઝ ક્ષેત્રમાંથી પ્રથમ ૪૦ એમએમએસસીએમડીના ઉત્પાદનમાંથી ગેસ નીચેના પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રોને વેચવામાં આવશે: (૧) વર્તમાન ગેસ આધારિત યુરિયા પ્લાન્ટોને જેથી કરીને

૧૫.૧૩ આ વિતરણનો ઉદ્દેશ પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક વાયુ મંત્રાલય દ્વારા ચૌદમી લોકસભાની પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક વાયુ અંગેની સ્થાયી સમિતિ (૨૦૦૮-૦૯) સમક્ષ પણ કરવામાં આવ્યો હતો અને પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક વાયુ અંગેની સ્થાયી સમિતિના ૨૪મા અહેવાલમાં પણ તેનો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૫.૧૪ એ નોંધવું જોઈએ કે ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયનો જવાબ, 'સી.એન.જી. અને એલ.એન.જી. સહિત પ્રાકૃતિક ગેસના

પુરવઠા, વિતરણ અને બજારીકરણ' વિષયક પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ અંગેની સ્થાયી સમિતિના ૧૬મા અહેવાલની ભલામણોના જવાબ તરીકે ઈ.જી.ઓ.એમ.ના નિર્ણયને રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. તેમ છતાં, આ ભારતના સંવિધાન હેઠળ આવશ્યક એવી સત્તાઓના ન્યાયસંગત ઉપયોગના માપદંડોને પૂર્ણ કરતું નથી અને સત્તાનો મનસ્વી ઉપયોગ છે.

૧૫.૧૫ ભારત સરકાર દ્વારા એ.પી.એમ. ના ફાળવણી માટેની નીતિ ઘડવામાં કોઈ ચુકિત અથવા સિદ્ધાંતો ઘડવામાં આવ્યા નથી

૧૫.૧૬ છેલ્લા પાંચ વર્ષ દરમિયાન શહેર ગેસ વિતરણ નેટવર્કોના મહત્વ અને તેમની વૃદ્ધિને ધ્યાનમાં લેતાં, ભારત સરકાર માટે એવી સ્પષ્ટ અને એકરૂપ નીતિ વિકસાવવાની તાત્કાલિક જરૂરિયાત છે, જેમાં એ.પી.એમ. ગેસ અને ડી-૬ ગેસના વિતરણ તથા ફાળવણી સંબંધિત સ્પષ્ટ માપદંડો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હોય. શહેર ગેસ વિતરણ નેટવર્કોના વિકાસથી પેટ્રોલ, ડીઝલ અને એલ.પી.ગેસના ઉપભોગના સ્થાને વિકલ્પ ઉપલબ્ધ થાય છે, જેને ભારત સરકાર દ્વારા સહાય આપવામાં આવે છે. શહેર ગેસ વિતરણ નેટવર્કની વૃદ્ધિથી ભારત સરકારના કુલ સહાય ખર્ચના ભારમાં ઘટાડો શક્ય બને છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં લેતાં, તેથી તેને સમર્થન આપવું ભારત સરકારના સીધા હિતમાં પણ આવે છે. હકીકતમાં, માનનીયના પત્રમાં (તા. ૧૦,૬ માર્ચ ૨૦૧૦) દર્શાવ્યા મુજબ

૧૫.૧૭ ભારત સરકાર દ્વારા શહેર ગેસ વિતરણ વ્યવસાય સંબંધે ૨૦૦૬થી વિકસાવવામાં આવેલ નીતિ માળખું પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ નિયામક બોર્ડ અધિનિયમ, ૨૦૦૬, તથા પ્રાકૃતિક ગેસ પાઈપલાઈનો અને શહેર અથવા સ્થાનિક પ્રાકૃતિક ગેસ વિતરણ જાળાઓના વિકાસ માટેની નીતિ, ૨૦૦૬માં જોવા મળે છે.

૧૫.૧૮ ભારત સરકાર વિવિધ સંસ્થાઓ સાથે જે ઉત્પાદન વહેંચણી કરારો કરે છે, તે હેઠળ ગેસના ભાવનિર્ધારણને પણ મંજૂરી આપે છે.

૧૫.૧૯ ભારત સંઘ, પ્રાકૃતિક વાયુના ફાળવણી બાબતે કેટલીક સત્તાઓ અને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતું હોવા છતાં અને સંબંધિત પી.એસ.સી.ઓ. દ્વારા નિયંત્રિત પ્રાકૃતિક વાયુના ફાળવણી તથા ભાવને મંજૂરી આપવા માટે વિવિધ પી.એસ.સી.ઓ. હેઠળ પૂરતા અધિકારો ધરાવતું હોવા છતાં, આ સત્તાઓનો ઉપયોગ માત્ર અતિ મર્યાદિત રીતે કરતું આવ્યું છે, અને વધુમાં, પ્રાકૃતિક વાયુના વિતરણ સંબંધિત પોતાની સત્તાઓ તથા પી.એસ.સી.ઓ. હેઠળના અધિકારોનો ઉપયોગ કોઈ સ્પષ્ટ માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો વિના મનસ્વી રીતે કર્યો છે, જે નીચે આપેલ કોષ્ટકમાંથી વર્તમાનમાં પ્રચલિત વાયુના ભાવોના આંકડાઓ સંદર્ભે સ્પષ્ટ થશે (સ્ત્રોત: કંપનીનાં સ્ત્રોતો) (બધા ભાવોમાં કર, શુલ્ક, રોયલ્ટી, વેચાણ માર્જિન અને પ્રસારણ ખર્ચનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ નથી)

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૯૯/૨૦૫ ચુકાદો

સીએનજીએસફાઇનલવર્ઝન ઓગસ્ટ ૨૦૧૧ મુજબ ભારત:		
સ્ત્રોત	યુએસ\$ / એમએમબીટીયુ	રૂપિયા. / એમએસસીએમ
એ.પી.એમ	૪.૨૦	૭૫૦૦
પત્તા મુક્તા	૫.૭૩	૧૦૨૩૨
ટાપ્ટી	૫.૫૭	૮૮૪૬
આર.આઈ.એલ. ડીફ	૪.૨૦	૭૫૦૦
એલએનજી-દીર્ઘકાલીન કરાર.	૮.૬૨૫	૧૫૪૦૨
એલએનજી-સ્પોટ કાર્ગો	આસપાસ ૧૫	૨૬૭૮૬
(સ્ત્રોત: કંપની સ્ત્રોતો) (બધી કિંમતોમાં કર, શુલ્ક, રોયલ્ટી, માર્કેટિંગ માર્જિન અને ટ્રાન્સમિશન ખર્ચનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો નથી) ૧૫.૨૦ કિંમત કોષ્ટકમાંથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે શહેર ગેસ વિતરણ એકમને એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલું ગેસના ફાળવણીનો પ્રભાવ અત્યંત ગંભીર રહેશે અને તે તરત જ તે કિંમતે અસર કરશે જેના પર શહેર ગેસ વિતરણ વિસ્તારોમાં અંતિમ ઉપભોક્તાઓને ગેસ (પી.એન.જી. તેમજ સી.એન.જી. બંને) પ્રાપ્ત થાય છે. શહેર ગેસ વિતરણ કંપનીઓ, જેઓને આવશ્યક રીતે તેમના મુખ્ય સ્ત્રોત તરીકે એલ.એન.જી. પર આધારિત રહેવું પડે છે, તેઓ શહેર વિતરણ નેટવર્ક વિસ્તારમાં ઘણાં વધુ ખર્ચે ગેસ પુરો પાડશે. ૧૫.૨૧ જે મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવી રહ્યો છે તે કિંમતો સંબંધિત નથી, પરંતુ ભારત સંઘ એ.પી.એમ. અને		

નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલું ગેસનું ફાળવણી જે મનસ્વી અને અસ્પષ્ટ રીતે કરી રહ્યું છે તે અંગેનો છે. ભારત સંઘ કુદરતી ગેસના ફાળવણી અંગે પોતાના વિવેકાધિકારનો જે મનસ્વી અને અસ્પષ્ટ રીતે ઉપયોગ કરી રહ્યું છે તે ત્યારે સ્પષ્ટ થાય છે જ્યારે ઈ.જી.ઓ.એમ.એ ફાળવણી કેવી રીતે નક્કી કરી તે પદ્ધતિ પર વિચાર કરવામાં આવે

૧૫.૨૦ કિંમતની કોષ્ટકમાંથી જ સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, શહેર ગેસ વિતરણ એકમને એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલું ગેસના ફાળવણીનો પ્રભાવ ગંભીર રહેશે અને શહેર ગેસ વિતરણ વિસ્તારોમાં અંતિમ ઉપભોક્તાઓને જે કિંમતે ગેસ (પી.એન.જી. તથા સી.એન.જી. બન્ને) મળે છે, તે કિંમતે તરત જ અસર કરશે. શહેર ગેસ વિતરણ કંપનીઓ, જેઓને અનિવાર્ય રીતે તેમની મુખ્ય સ્રોત તરીકે એલ.એન.જી. પર નિર્ભર રહેવું પડે છે, તેઓ શહેર વિતરણ નેટવર્ક વિસ્તારમાં ઘણી વધુ કિંમત પર ગેસ પૂરો પાડશે.

૧૫.૨૧ ઉઠાવવામાં આવતો મુદ્દો કિંમતો સંબંધિત નથી, પરંતુ ભારત સંઘ દ્વારા એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. ઘરેલું ગેસનું ફાળવણી કરાય છે તે મનસ્વી અને અપારદર્શક રીત સંબંધિત છે. ભારત સંઘ કુદરતી ગેસની ફાળવણી અંગે પોતાનું વિવેકાધિકાર જે મનસ્વી અને અપારદર્શક રીતથી વાપરી રહ્યું છે તે બાબત, ઈ.જી.ઓ.એમ. એ ફાળવણી કેવી રીતે નિર્ધારિત કરી હતી તે રીતનો વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે સ્પષ્ટ બને છે કે

૧૫.૨૨ ઇ.જી.ઓ.એમ. એ ૨૮ મે, ૨૦૦૮ ના રોજ યોજાયેલી બેઠક દ્વારા એવો નિર્ણય કર્યો કે કે.જી. બેસિન ડીફ ક્ષેત્રના ગેસના પ્રારંભિક રીતે અનુમાનિત ૪૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ઉત્પાદનમાંથી મહત્તમ ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. સી.જી.ડી. યોજનાઓને ઘરેલુ પરિવારોને પી.એન.જી. પુરવઠા માટે અને પરિવહન ક્ષેત્રને સી.એન.જી. પુરવઠા માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. ઇ.જી.ઓ.એમ. એ સંબંધિત પક્ષકારોને અથવા અસરગ્રસ્ત રાજ્ય સરકારોને અથવા વ્યવસાયિક એકમોને અથવા ઉપભોક્તા સમૂહોને અથવા જનસામાન્યના સભ્યોને સાંભળ્યા નહોતા અને એવી નિર્ધારણા કયા આંકડા અથવા કયા સિદ્ધાંતોના આધારે કરવામાં આવી હતી તે પણ દર્શાવ્યું નહોતું.

૧૫.૨૩ ત્યારબાદ, તેના પ્રારંભિક નિર્ણયથી લગભગ એક વર્ષ કરતાં થોડા ઓછા સમય પછી, ઇ.જી.ઓ.એમ. એ ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૯ની તેની બેઠક દ્વારા, પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. માટેનું ફાળવણી પ્રમાણ ભારે પ્રમાણમાં અને ફરી એકતરફી રીતે ઘટાડીને ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કર્યું. તે જ દ્રષ્ટિએ, ૪ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.ની બાકીની માત્રા અન્ય વપરાશકર્તાઓને ફાળવવામાં આવી.

૧૫.૨૪ જાહેરમાં જાહેરાત કરાયેલ ફાળવણીમાં આવો કડક સુધારો કરતાં સમયે, ઈજીઓએમએ અસરગ્રસ્ત પક્ષકારોને સાંભળ્યા નહોતાં, સિટી ગેસ વિતરણ જાળાઓ અથવા ઉપભોક્તાઓ અથવા રાજ્ય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડો પાસેથી કોઈ રજૂઆતો માંગી નહોતી. ઈજીઓએમે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું નહોતું અને એકતરફી રીતે તથા પ્રતિકૂળ રીતે સામાન્ય જનતા, વ્યવસાયો અને રાજ્યના સમગ્ર વર્ગોના હિતોને અસર પહોંચાડી હતી

૧૫.૨૫ તા. ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૯ના રોજ ઈજીઓએમના નિર્ણય બાદ, ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયે તા. ૧૩.૦૫.૨૦૦૯ના રોજ, પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. વિભાગોને પુરવઠો કરવા માટે સી.જી.ડી.ઓને નિશ્ચિત આધારે માત્ર ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જેટલી ગેસની માત્રા ફાળવી હતી. ઉક્ત એકમોની વિગતો નીચે આપવામાં આવી છે:

ડબ્લ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૧૦૧/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીગેસફાઇનલવર્ઝન સરકારોને માન્ય અને સ્પષ્ટપણે ઓળખી શકાય એવા સિદ્ધાંતો પ્રદાન કર્યા વિના જ. આ પ્રાકૃતિક ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ પડતા કાયદા અને ભારતના બંધારણના ઉદ્દેશન સમાન છે. ૧૫.૨૫ તા. ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૯ના રોજ ઈ.જી.ઓ.એમ.ના નિર્ણય પછી, ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયે તા. ૧૩.૦૫.૨૦૦૯ના	
---	--

રોજ, પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. વિભાગોને પુરવઠા માટે સી.જી.ડી.ઓને માત્ર ૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસની માત્રા દઢ ધોરણે ફાળવી હતી. ઉક્ત એકમોની વિગતો નીચે આપવામાં આવે છે:			
સત્તા	શહેર	ગેસ એલોકેટિયોગેસ ફાળવણી (એસસીએમડી)	એન
ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ગેસ લિ.	દિલ્હીનું રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ	૩૦૮,૬૪	૨
મહાનગર ગેસ લિ.	મુંબઈ, નવી મુંબઈ, મીરા ભાયંદર અને થાણે	૩૭૦,૩૭	૦
સાબરમતી ગેસ લિ. (જવાબી પ્રતિવાદી તરીકે)	ગાંધીનગર, મહેસાણા અને સાબરકાંઠા	૭૭,૫૮	૩
ગ્રીન ગેસ લિમિટેડ.	આગ્રા	૧૫,૦૬	૨
આવંતિકા ગેસ લિમિટેડ	ઈન્દોર	૧૨,૩૪	૬

આવંતિકા ગેસ લિમિટેડ	ઉજ્જૈન	૧,૨૩	૫
એચપીસીએલ	અમદાવાદ	૪૯,૩૮	૩
કુલ		૮૩૪,૬૩	૧
૧૫.૨૬ પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકાર કયા માપદંડ, આધાર અથવા સિદ્ધાંતના અનુસરણમાં આ ફાળવણી સુધી પહોંચી તે અંગે કોઈ ઓળખી શકાય એવું ધોરણ, આધાર અથવા સિદ્ધાંત નથી. આવી ફાળવણી માટેના કોઈ આધાર ઓળખી શકાય એવા નથી અથવા દર્શાવવામાં આવ્યા નથી. આ પ્રાકૃતિક ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ કાયદા અને ભારતના સંવિધાનના ઉલ્લંઘનમાં છે. ૧૫.૨૭ ત્યારબાદ, પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકારે ૧૯.૦૧.૨૦૧૦ના રોજ ૦.૩૮૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.ની ફાળવણી કરી			

૩૦૮,૬૪૨ ૭૭,૫૯૩ ૧૫,૦૬૨ ૧૨,૩૪૬ ૧,૨૩૫ ૪૯,૩૮૩ ૮૩૪,૬૩૧

૧૫.૨૬ આ ફાળવણી સુધી ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક વાયુ
મંત્રાલય કયા માપદંડ, આધાર અથવા સિદ્ધાંત અનુસાર પહોંચ્યું હતું તે અંગે કોઈ
ઓળખી શકાય એવું ધોરણ ઉપલબ્ધ નથી. આવી ફાળવણી માટે કોઈ આધાર

ઓળખી શકાય એવો નથી કે આપવામાં આવ્યો નથી. આ કુદરતી ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ પડતા કાયદા તથા ભારતના સંવિધાનના ઉલ્લંઘનમાં છે.

૧૫.૨૭ ત્યારબાદ, ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયે તા.

૧૯.૦૧.૨૦૧૦ના રોજ ૦.૩૮૭ એમ.એમ.એસી.એમ.ડી. નું ફાળવણી કર્યું

ક્રમ સં.	અસ્તિત્વ	શહેર	ગેસ ફાળવણી (એસસીએમડી)
૧	ભાગ્યનગર ગેસ લિ.	કાઠીનાડા	૪૭,૦૦૦
૨	સૌમ્યા ડી.એસ.એમ.	મલ્હુરા	૨૦,૦૦૦
૩	ગેઈલ ગેસ લિમિટેડ.	કોટા	૫,૦૦૦
૪	ગેઈલ ગેસ લિ.	મીરઠ	૫,૦૦૦
	ગેઈલ ગેસ લિ.	દેવાસ	૫,૦૦૦
૬	ગેલ ગેસ લિ.	સોનીપત	૫,૦૦૦
૭	અદાણી એનર્જી લિ.	અમદાવાદ	૨૦૦,૦૦૦
૮	ભાગ્યનગર ગેસ	હૈદરાબાદ	૧૦૦,૦૦૦

	લિ.		
કુલ			૩૮૭,૦૦૦

૧૫.૨૮ ફરીથી, એવી કોઈ સ્પષ્ટપણે ઓળખી શકાય તેવી કસોટી અથવા આધાર અથવા સિદ્ધાંત ઉપલબ્ધ નથી, જેના અનુસંધાને ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલયે આ ફાળવણી કરી હતી. આવી ફાળવણી માટે કોઈ આધાર સ્પષ્ટપણે ઓળખી શકાય એવો નથી અથવા દર્શાવવામાં આવ્યો નથી. આ કુદરતી ન્યાયના લાગુ પડતા ધોરણો, લાગુ પડતા કાયદા અને ભારતના બંધારણના ઉદ્દેશન સમાન છે.

૧૫.૨૯ ચદાપિ આ પ્રતિવાદી ગુજરાત રાજ્યના ત્રણ મુખ્ય જિલ્લાઓમાં કામગીરી ધરાવતી એક મુખ્ય શહેર ગેસ વિતરણ કંપની છે, તેમ છતાં તેને પ્રારંભિક ૭૭,૫૯૩ એસ.સી.એમ.ડી. સિવાય એ.પી.એમ./કે.જી. બેસિન ડી-૬ ક્ષેત્રના ગેસની કોઈ વધુ ફાળવણી કરવામાં આવી નથી. ભારત સંઘે આ પ્રતિવાદી સામે ભેદભાવ કર્યો છે અને જવાબ આપતા પ્રતિવાદીના શહેર ગેસ નેટવર્કના સામાન્ય જનતા તથા ઉપભોક્તાઓના હિતોના વિરોધમાં કાર્ય કર્યું છે. એ.પી.એમ./કે.જી. બેસિન ડી-૬ ક્ષેત્રના ગેસની વધુ માત્રાની ફાળવણી થવાથી આ પ્રતિવાદીને તેના કામગીરી ક્ષેત્રોમાં સી.એન.જી. ની પુરવઠો નીચા દરે કરવાની સગવડ થશે અને ફાળવાયેલ જથ્થાના આધારે તે દરોને મુંબઈ અથવા નવી દિલ્હી ખાતેના ભાવો સમકક્ષ પણ બનાવી શકશે.

૧૫.૩૦ ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયના, કે.જી. બેસિન-ડીફ ક્ષેત્રમાંથી ગેસની ફાળવણી સંબંધિત, ઈ.જી.ઓ.એમ.ના નિર્ણય કે નિર્ણયોમાંથી કોઈપણ નિર્ણય કોઈ ઓળખી શકાય તેવી માર્ગદર્શિકા અથવા માપદંડો પર આધારિત ન હતો.

૧૫.૩૧ ભારત સંઘ પોતાની સત્તા અને અધિકારોનો પારદર્શક તથા ન્યાયસંગત રીતે ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, અનુચ્છેદ ૧૯ અને અનુચ્છેદ ૨૧ તેમજ રાજ્યની નીતિના માર્ગદર્શક તત્વોની જોગવાઈઓનો ભંગ કર્યો છે.

૧૫.૩૨ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે રમણા દયારામ શેટ્ટી વિ. ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૯ એસ.સી. ૧૬૨૮ ફકરો ૧૦, ૧૨) ના કેસમાં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યું છે:

આ અદાલતે એ.એસ. અહલુવાલિયા વિ. પંજાબ મેનુ/એસસી/૦૩૬૩/૧૯૭૪ : (૧૯૭૫) આઈએલએલજે ૨૨૮ એસસી તથા અનુવર્તી નિર્ણય સુખદેવ વિ. ભગતરામ મેનુ/એસસી/૦૬૬૭/૧૯૭૫ : (૧૯૭૫) આઈએલએલજે ૩૯૯ એસસી માં આ નિયમને ભારત ખાતે માન્ય અને લાગુ પડે એવો સ્વીકાર્યો હતો. મેથ્યુ, ન્યાયાધીશે ઉપરોક્ત શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ફ્રેન્કફર્ટરના અવલોકનોને મંજૂરી સાથે

ઉદ્ધૃત કર્યા હતા”..... “ખરેખર, કાનૂનના શાસન દ્વારા સંચાલિત લોકશાહીમાં કાર્યપાલક સરકાર અથવા તેના કોઈપણ અધિકારીઓ વ્યક્તિના હિતો ઉપર મનમાની સત્તા ધરાવે, તે કલ્પનાતીત છે. કાર્યપાલક સરકારની દરેક કાર્યવાહી કારણસંગત હોવી જ જોઈએ અને મનમાનીથી મુક્ત હોવી જોઈએ. એ જ તો કાનૂનના શાસનનો મૂળ સાર છે અને તેની ન્યૂનતમ આવશ્યકતા છે. અને આ સિદ્ધાંતના પ્રયોગ માટે તેમાં કોઈ ફરક પડતો નથી કે સત્તાનો ઉપયોગ કોઈ અધિકારને અસર કરતો હોય કે કોઈ વિશેષાધિકારના ઇનકાર સાથે સંબંધિત હોય.....નોકરીઓ, કરારો, ક્વોટા, પરવાનગીઓ વગેરેના વિતરણ સહિત રાજ્યકૃપાના અનુદાનના પ્રશ્નમાં સરકારની સત્તા અથવા વિવેકાધિકાર તર્કસંગત, સંબંધિત અને અભેદભાવપૂર્ણ ધોરણ અથવા નિયમથી મર્યાદિત અને સંરચિત હોવો જોઈએ અને જો સરકાર કોઈ નિશ્ચિત કેસમાં અથવા કેસોમાં આવા ધોરણ અથવા નિયમથી ભટકે, તો સરકારની એવી કાર્યવાહી રદ થવા પાત્ર બનશે, જો સુધી સરકાર એ દર્શાવી ન શકે કે એવો ભંગ મનમાનો નહોતો, પરંતુ કોઈ માન્ય સિદ્ધાંત પર આધારિત હતો, જે પોતે તર્કહીન, અયોગ્ય અથવા ભેદભાવપૂર્ણ ન હતો.

૧૫.૩૩ એ.પી.એમ. અને કે.જી. બેસિન ડી-૬ ફીલ્ડના કુદરતી ગેસના ફાળવણી સંબંધે ભારત સંઘ દ્વારા કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના ઉલ્લંઘનમાં છે, કોઈપણ સ્પષ્ટપણે ઓળખી શકાય તેવા માન્ય

સિદ્ધાંતો પર આધારિત નથી, અને કેન્દ્રીય સરકારના નિયંત્રણ હેઠળ ન આવતી જાહેર ક્ષેત્રની ઉપક્રમો પ્રત્યે અયોગ્ય તથા ભેદભાવપૂર્ણ છે અને જાહેર હિતના વિરુદ્ધ છે.

૧૫.૩૪ ભારત સંઘ એવો અભિપ્રાય લઈ શકતું નથી કે તે નાણાકીય મર્યાદાઓ અથવા ક્ષમતા મર્યાદાઓને કારણે શહેર ગેસ વિતરણ જાળાઓ માટે એ.પી.એમ./ કે.જી. બેસિન ડી-૬ ક્ષેત્રની ગેસના વધુ વ્યાપક વિતરણને સક્ષમ બનાવે તે રીતે પી.એસ.સી.ઓ. હેઠળની પોતાની સત્તાઓ અને કરારગત હકોનો ઉપયોગ કરી શકતું નથી. ભૌતિક અથવા નાણાકીય મર્યાદાઓ સરકારને લાગુ પડતા કાયદા અને ધોરણો અનુસાર પોતાની ફરજો બજાવવાથી મુક્ત કરી શકતી નથી.

૧૫.૩૫ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, રતલામ વિ. વર્દીચંદ (૧૯૮૦) ૪ એસ.સી.સી. ૧૬૨ કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે કોઈ સરકારી સત્તાધિકારી પોતાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતો નથી. અદાલતે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું છે કે નાણાકીય અસમર્થતા સરકારને કાયદેસરની જવાબદારીમાંથી માન્ય રીતે મુક્ત કરે છે એવો દલીલનો કોઈ ન્યાયશાસ્ત્રીય આધાર નથી. ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૨ માં આ મુજબ જણાવાયું છે:

૧૨. આ રીતે કાયદેસરની પરિસ્થિતિ સ્પષ્ટ હોવાથી, નગરપાલિકા પોતાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતી નથી. તેનો દાવો એવો નથી કે તથ્યો ખોટા છે, પરંતુ એવો છે કે કાયદો યોગ્ય નથી, કારણ કે નગરપાલિકાની નિધિ અપર્યાપ્ત હોવાથી તે અધિનિયમની કલમ ૧૨૩ હેઠળની ફરજો બજાવી શકતી નથી. આ 'એલિબાઈ'ને કારણે અમે રાજ્યને નોટિસ બહાર પાડી હતી, જે હવે અમારી સમક્ષ વકીલ શ્રી ગંભીર દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામે છે. જાહેર ઉપદ્રવ હોવા છતાં નાણાકીય અસમર્થતા તેને કાયદેસરની જવાબદારીમાંથી માન્ય રીતે મુક્ત કરે છે એવો નગરપાલિકાનો દાવો કોઈ ન્યાયશાસ્ત્રીય આધાર ધરાવતો નથી....

૧૫.૩૫.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત ૧૯ માં વધુમાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું હતું કે:

"૧૯. અમારી સમક્ષ નગરપાલિકા પરિષદનો મુખ્ય પ્રયત્ન અમને વ્યવહારુ અભિગમ અપનાવવા અને તેના પર અમલમાં મૂકી શકાય નહીં એવા આદેશો લાદવા માટે દબાણ ન કરવા સમજાવવાનો હતો, કારણ કે તેની પાસે આદેશનો અમલ કરવા માટે કોઈ સાધનસામગ્રી નહોતી. નિશ્ચિતરૂપે, અમે સહમત છીએ

૧૫.૩૬ ભારત સરકાર દ્વારા અગાઉ જાહેર કરાયેલ ૫ એમએમએસસીએમડીથી માત્ર ૦.૮ એમએમએસસીએમડી સુધી કે.જી. બેસિન-ડી ૬ ક્ષેત્રમાંથી કુદરતી ગેસના કુલ ફાળવણીમાં એકતરફી રીતે કરવામાં આવેલ ઘટાડો માત્ર મનસ્વી

અને કાયદાની દૃષ્ટિએ અયોગ્ય જ નથી, પરંતુ તે પ્રોમિસરી એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતોના ભંગ સમાન પણ છે.

૧૫.૩૭ સિટી ગેસ વિતરણ ક્ષેત્રને કુલ ૫ એમએમએસસીએમડી ફાળવણી અંગે ઈજીઓએમ દ્વારા કરાયેલ પ્રારંભિક જાહેરાતથી ભારત સંઘ તરફથી સ્પષ્ટ નીતિ-સંકેત પ્રાપ્ત થયો હતો, જેના પરિણામે સિટી ગેસ વિતરણ કંપનીઓની અંદર ગેસના ન્યાયસંગત ફાળવણી અંગે વાજબી અપેક્ષા ઊભી થઈ હતી અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૯ એ તેના આધારે પોતાની સ્થિતિમાં ફેરફાર કર્યો હતો.

૧૫.૩૮ વધુમાં, ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસના ઉત્પાદનમાંથી અસમજાયેલો ઘટાડો થયો હતો, જેના પરિણામે ફાળવણીના આશરે ૧૦% જેટલા પુરવઠામાં ઘટાડો થયો છે અને વધુ ઘટાડાની સંભાવના છે. કોઈપણ પૂર્વેના

૧૫.૩૯ માત્ર ભારત સરકાર જ નહીં, પરંતુ કે.જી. બેસિન ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રને શાસિત કરતા પ્રોડક્શન શેરિંગ કોન્ટ્રાક્ટના સંચાલન અને અમલીકરણ સંબંધે રિલાયન્સ અને નિકોનું સંચાલક સંયુક્ત મંડળ પણ આ માનનીય અદાલતની રિટ-અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ આવે છે અને ઉત્પાદનના એકતરફી ઘટાડાના કારણો તથા તેના પરિણામે વિવિધ એકમો પર ફાળવેલ માત્રાઓમાં ઘટાડો જે રીતે લાદવામાં આવી રહ્યો છે તે અંગે સમજૂતી આપવા માટે કહી શકાય છે.

૧૫.૪૦ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે બિન્ની લિમિટેડ અને અન્ય વિ. વી. સદાશિવન અને અન્ય (૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૭ માં નિર્ધારિત કર્યું છે કે જાહેર ફરજો અને કરારજન્ય ફરજો વચ્ચે ભેદ છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે

મેન્ડેમસનો રિટ ખાનગી સત્તાધિકારી વિરુદ્ધ પણ જારી કરી શકાય, પરંતુ માત્ર તે સત્તાધિકારી દ્વારા બજાવવામાં આવતી જાહેર ફરજોના સંદર્ભમાં જ. રિટ અદાલત પોતાના નિર્ણય દ્વારા ખાનગી સત્તાધિકારીને જાહેર ફરજોના નિર્વહમાં સુધારો કરવા અથવા તેના પાલનને અમલમાં મૂકવા દિશાનિર્દેશ આપી શકે છે. અદાલત ૧૫.૪૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું: "તથાપિ, આવી ખાનગી સત્તા જાહેર કાર્ય બજાવતી હોવી આવશ્યક છે અને જે નિર્ણયને સુધારવા અથવા અમલમાં મૂકવા માંગવામાં આવે છે તે પણ જાહેર કાર્યના નિર્વહમાં લેવામાં આવેલો હોવો આવશ્યક છે. રાજ્યની ભૂમિકા અત્યંત વિસ્તરી ગઈ છે અને શાસકીય કાર્યો બજાવવા માટે વિવિધ એજન્સીઓ રચવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે. ઉદ્યોગો ચલાવવા અને વેપારી પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે સરકાર દ્વારા અનેક નિગમો અને કંપનીઓ પણ રચવામાં આવી છે. તેઓ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો તરીકે ઓળખાતા આવ્યા છે. તેમ છતાં, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૨ ને અપાયેલી વ્યાખ્યામાં, આ અદાલતે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે આમાંથી ઘણી કંપનીઓ અને નિગમો સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૨ ના વ્યાપમાં આવી શકે. તે જ સમયે, એવી ખાનગી સંસ્થાઓ પણ છે જે જાહેર કાર્યો બજાવતી હોઈ શકે. જ્યારે કોઈ સંપૂર્ણપણે ખાનગી સત્તા દ્વારા જાહેર કાર્ય અને ખાનગી કાર્ય બજાવવામાં આવતું હોય ત્યારે બંને વચ્ચે રેખા દોરવી મુશ્કેલ બને છે. કોઈ સંસ્થા ત્યારે "જાહેર કાર્ય" બજાવે છે જ્યારે તે કેટલાક સામૂહિક લાભ પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે

૧૫.૪૨ એન્ડી મુક્તા સદ્ગુરુ શ્રી મુક્તાજી વંદાસ સ્વામી સુવર્ણ જયંતિ મહોત્સવ સ્મારક ટ્રસ્ટ વિ. વી.આર. રુદાની અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯ એસ.સી. ૧૬૦૭ માં, એક કોલેજના સંચાલનનું કાર્ય હાથ ધરનાર પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલ ટ્રસ્ટ સામે પરમાદેશનો રિટ માંગવામાં આવ્યો હતો. અદાલતોની રિટ અધિકારિતાને આ આધારે પડકારવામાં આવી હતી કે કોલેજનું સંચાલન કરતો ટ્રસ્ટ “રાજ્ય એકમ” નથી અને તેથી તે રિટ અધિકારિતાને આધીન નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

જો અધિકારો સંપૂર્ણપણે ખાનગી સ્વભાવના હોય તો પરમાદેશ જારી થઈ શકશે નહીં. જો મહાવિધાલયનું સંચાલન સંપૂર્ણપણે ખાનગી સંસ્થા દ્વારા થતું હોય અને તેની ઉપર કોઈ જાહેર ફરજ ન હોય તો પરમાદેશ આપવામાં આવી શકશે નહીં. આ પરમાદેશના બે અપવાદો છે. પરંતુ એકવાર આ બંને બાબતો ગેરહાજર હોય અને પક્ષકાર પાસે તેના સમકક્ષ રીતે સુવિધાજનક અન્ય કોઈ ઉપાય ન હોય, તો પરમાદેશ નકારી શકાય નહીં.

૧૫.૪૨.૧ ત્યારબાદ સર્વોચ્ચ અદાલતે આ મુદ્દાનો પરિક્ષણ કર્યો કે શું ટ્રસ્ટ સંપૂર્ણપણે ખાનગી સંસ્થા હતી કે નહીં, અને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું: “આ બાબતનું મૂલવણી કરવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તા-ટ્રસ્ટ સંલગ્ન કોલેજનું સંચાલન કરતું હતું, જેને સરકારની સહાયરૂપે જાહેર નાણાં ચૂકવવામાં આવે છે. સરકારની સહાયરૂપે ચૂકવાતા જાહેર નાણાં શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના નિયંત્રણ, જાળવણી અને કામગીરીમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે. સરકારી સંસ્થાઓ જેવી સહાયપ્રાપ્ત

સંસ્થાઓ વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપવાની પ્રક્રિયા દ્વારા જાહેર કાર્યનું નિર્વહ કરે છે. તેમની પ્રવૃત્તિઓ પર યુનિવર્સિટી સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નજીકથી દેખરેખ રાખવામાં આવે છે. "

૧૫.૪૩ સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું નિર્ધારિત કર્યું કે અનુચ્છેદ ૨૨૬ ની સત્તા અને વ્યાપ, રિટો જારી કરવા સંબંધિત અંગ્રેજી કાયદા કરતાં ઘણો વિશાળ છે (જે ફક્ત કાયદા દ્વારા રચાયેલ સત્તાધિકારીઓ સુધી મર્યાદિત છે અને જેમની સત્તાઓ તથા ફરજો કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી છે). અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ 'કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારી' વિરુદ્ધ રિટો જારી કરી શકાય છે. તે "કોઈપણ અથવા મૂળભૂત અધિકારોના અમલ માટે અને કોઈપણ અન્ય હેતુ માટે" જારી કરી શકાય છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું નિર્ધારિત કર્યું કે:

અનુચ્છેદ ૨૨૬ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલ "અધિકારી" શબ્દને, સંદર્ભમાં, અનુચ્છેદ ૧૨ ના શબ્દથી ભિન્ન રીતે ઉદાર અર્થ આપવામાં આવવો જોઈએ. અનુચ્છેદ ૧૨ માત્ર અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળના મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણના હેતુસર જ સંબંધિત છે. અનુચ્છેદ ૨૨૬ વડી અદાલતોને મૂળભૂત અધિકારો તેમજ અમૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે રિટો જારી કરવાની સત્તા આપે છે. તેથી, અનુચ્છેદ ૨૨૬ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલા "કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા અધિકારી" શબ્દોને માત્ર ધારાસભ્ય સત્તાધિકારીઓ અને રાજ્યના સાધનો સુધી મર્યાદિત રાખવા જેવા નથી. તેમાં જાહેર ફરજ બજાવતી કોઈપણ અન્ય વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા આવરી શકાય. સંબંધિત સંસ્થાનું સ્વરૂપ બહુ મહત્વનું નથી. જે

બાબત સંબંધિત છે તે સંસ્થા પર લાદવામાં આવેલી ફરજનું સ્વરૂપ છે. અસરગ્રસ્ત પક્ષકાર પ્રત્યે વ્યક્તિ અથવા અધિકારી પર રહેલી હકારાત્મક જવાબદારીના પ્રકાશમાં તે ફરજનું નિર્ધારણ થવું જોઈએ. ફરજ કયા સાધન દ્વારા લાદવામાં આવી છે તે અગત્યનું નથી. જો હકારાત્મક જવાબદારી અસ્તિત્વમાં હોય, તો પરમાદેશ નકારી શકાતો નથી.

૧૫.૪૫ તે જ અભિગમ સર્વોચ્ચ અદાલતે કે. કૃષ્ણમાયાર્યુલુ વિ. શ્રી વેંકટેશ્વર હિંદુ કોલેજ ઓફ એન્જિનિયરિંગ (૧૯૯૭) ૩ એસ.સી.સી. ૫૭૧ માં પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો, જ્યારે તેણે આ રીતે ઠરાવ્યું હતું:

આ અદાલતના નિર્ણયો ની લાંબી શ્રેણીને ધ્યાનમાં લેતાં, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે નાગરિકોના મૂળભૂત અધિકાર એવા શિક્ષણના પ્રદાન માટે સરકાર દ્વારા કોઈ સંસ્થામાં હિતનું સર્જન કરવામાં આવે છે, ત્યારે જે શિક્ષકો શિક્ષણ આપે છે તેઓ પોતાની ફરજો બજાવવામાં જાહેર હિતનું એક તત્ત્વ ધરાવે છે. પરિણામે, જાહેર હિતના આ તત્ત્વને કારણે આવા કર્મચારીઓની સેવાની શરતોનું નિયમન સરકારના કર્મચારીઓની સમકક્ષ રીતે કરવું જરૂરી બને છે.... અમે એવો મત ધરાવીએ છીએ કે લોકોને શિક્ષણના અધિકારનો લાભ લઈ શકે તે માટે રાજ્ય પર સુવિધાઓ અને અવસરો ઉપલબ્ધ કરાવવાની ફરજ છે. ખાનગી સંસ્થાઓ શૈક્ષણિક અવસરોની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરે છે. ખાનગી સંસ્થામાં કોઈ પદ પર નિયમિત રીતે નિમણૂક કરાયેલા શિક્ષકને પણ સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશોના અમલીકરણની માંગ કરવાની હકદારી છે.... જ્યારે જાહેર

હિતનું એક તત્ત્વ સર્જાય છે અને સંસ્થા તે તત્ત્વની પૂર્તિ કરતી હોય છે, ત્યારે સંસ્થાનો હાથ એવા શિક્ષકને પણ અનુરોધ રચ હેઠળ ઉપલબ્ધ ઉપચારનો લાભ લેવાની હકદારી છે; અધિકારક્ષેત્રનો ભાગ અત્યંત વિશાળ છે

૧૫.૪૬ તેવી જ રીતે વી.એસ.ટી. ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિ. વી.એસ.ટી. ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વર્ક્સ 'યુનિયન અને અન્ય. (૨૦૦૧) ૧ એસ.સી.સી. ૨૮૮ માં એવો નિર્ધાર કરવામાં આવ્યો હતો કે: 'એવું નોંધવામાં આવે છે કે ખાનગી સંસ્થાઓની બધી પ્રવૃત્તિઓ ખાનગી કાયદાને આધીન होती नथी; ઉદાહરણ તરીકે, ખાનગી સંસ્થાઓ દ્વારા થતી પ્રવૃત્તિઓ જાહેર ધોરણોથી નિયંત્રિત થઈ શકે છે, જ્યારે તેમના નિર્ણયો કાયદા દ્વારા સોંપવામાં આવેલી ફરજો હેઠળ આવે છે અથવા જ્યારે તે જે કાર્ય નિભાવતી હોય તેના સ્વભાવને કારણે અથવા બજારમાં તેની પ્રબળ સ્થિતિને કારણે, તેના ઉપર જાહેર હિતમાં કાર્ય કરવાની નિહિત ફરજ રહેલી હોય છે (ભાર મુકવામાં આવ્યો છે). દષ્ટાંતરૂપે એવું નોંધવામાં આવે છે કે જેલ ચલાવવા માટે પસંદ કરાયેલ ખાનગી કંપની, ભલે તે વ્યાપારી નફાની પ્રેરણાથી કાર્ય કરતી હોય, છતાં તેની કેટલીક પ્રવૃત્તિઓના સંદર્ભમાં ઓછામાં ઓછું જાહેર કાયદાને આધીન ગણવી જોઈએ, કારણ કે તે જે કાર્ય નિભાવી રહી છે તેનો સ્વભાવ એવો છે. તેનું કારણ એ છે કે જેઓની કસ્ટડી અને સંભાળ માટે તે જવાબદાર છે તે કેદીઓ અદાલતના આદેશના પરિણામે જેલમાં છે, અને તેમની અટકાયતનો હેતુ અને સ્વભાવ જાહેર ચિંતાનો અને હિતનો વિષય છે. વિગતવાર ચર્ચા બાદ, વિદ્વાન લેખકોએ નીચેના પ્રતિપાદનો દ્વારા સ્થિતિનો સારાંશ આપ્યો હતો:

(૧). “કોઈ સંસ્થા જાહેર કાર્ય બજાવી રહી છે કે કેમ, અને તેથી તે ન્યાયિક પુનર્વિશ્લેષણને આધીન બને છે કે નહીં, તેની કસોટી તે સત્તાનો સ્ત્રોત કયો છે તેના ઉપર અથવા તે સંસ્થા દેખીતી રીતે “જાહેર” છે કે “ખાનગી” છે તેના ઉપર નિર્ભર ન પાડા હોય.

(૨). ન્યાયિક પુનઃસમીક્ષાના સિદ્ધાંતો પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ જાહેર કાર્યો બજાવતી સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓને નિયંત્રિત કરે છે.

(૩) જોકે, સત્તાવાર કાર્યોના પ્રવાહમાં સત્તામંડળો દ્વારા લેવાયેલા બધા નિર્ણયો ન્યાયિક સમીક્ષાનો વિષય બનતા નથી. નીચે દર્શાવેલ બે પરિસ્થિતિઓમાં, ભલે તે સત્તામંડળ જાહેર કાર્ય બજાવી રહ્યું હોય, છતાં ન્યાયિક સમીક્ષા સામાન્ય રીતે યોગ્ય ગણાશે નહીં

(એ). જ્યાં કાયદાની કોઈ બીજી શાખા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને વધુ યોગ્ય રીતે નિયંત્રિત કરતી હોય. આવા કિસ્સામાં, કાયદાની તે શાખા અને તેમાં ઉપલબ્ધ ઉપાયો લાગુ કરવા જોઈએ અને સામાન્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવશે; અને

(બી). જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચે કરાર અસ્તિત્વમાં હોય. આવા કિસ્સામાં કરારની સ્પષ્ટ અથવા નિહિત શરતો સામાન્ય રીતે તે મુદ્દાને નિયંત્રિત કરવી જોઈએ. આ અંગ્રેજી કાયદાના સામાન્ય અભિગમને પ્રતિબિંબિત કરે છે, અર્થાત્, સામાન્ય કાયદાની બદલે કરારની શરતો સામાન્ય રીતે વ્યવહાર, અથવા પક્ષકારો વચ્ચેના

અન્ય સંબંધને નિયંત્રિત કરશે. તેથી, જ્યાં વિવાદોના નિવારણની વિશેષ પદ્ધતિ (જેમ કે લવાદ અથવા ખાનગી અથવા ઘરેલુ ન્યાયાધિકરણો દ્વારા નિવારણ) પક્ષકારો દ્વારા (સ્પષ્ટ રીતે અથવા આવશ્યક નિહિતાર્થથી) સ્વીકારવામાં આવી હોય, ત્યાં ન્યાયિક સમીક્ષા નહીં પરંતુ તે વ્યવસ્થા સામાન્ય રીતે વિવાદને નિયંત્રિત કરશે. ”

૧૫.૪૭ ઉપરોક્તમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે: (૧) ભારત સરકારએ નિયંત્રક ઉત્પાદન વહેંચણી કરારમાં પ્રવેશ કર્યો હોવાથી

૧૫.૪૮ ભારત સરકારએ શરૂઆતમાં કે.જી. બેસિન ડી-૬ માંથી પ્રતિવાદી નં. ૯ ને પ્રાકૃતિક ગેસની નિશ્ચિત માત્રા ફાળવી આપી હોવાથી, તે વચનાધિબંધના સિદ્ધાંતો દ્વારા શાસિત છે અને કે.જી. બેસિન ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રમાંથી પૂરું પાડવામાં આવતી ગેસની માત્રામાં એકતરફી અને મનસ્વી ઘટાડાને કારણે પ્રતિવાદી નં. ૯ ને જે વધારાના ખર્ચનો સામનો કરવો પડે છે, તે માટે તેને વળતર ચૂકવવા બંધાયેલ રહેશે.

૧૫.૪૯ ડબલ્યુ.જે. એલન એન્ડ કો. લિ. વિ. એલ. નસ્ર એક્સપોર્ટ એન્ડ ઇમ્પોર્ટ કો. [૧૯૭૨] ૨ ઓલ ૧૨૭ માં લોર્ડ ડેનિંગ દ્વારા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે:

“.....સ્થિતિમાં ફેરફાર ” નો માત્ર એટલો જ અર્થ થાય છે કે તેણે (વચનગ્રાહી) અન્યથા જે કર્યું હોત તેનાથી ભિન્ન રીતે વર્તવા પ્રેરિત થયો હોવો જોઈએ. અને જો

તમે તે મામલાઓનો અભ્યાસ કરો જેમાં આ સિદ્ધાંત લાગુ પાડવામાં આવ્યો છે, તો તમે જોશો કે જે જરૂરી છે તે માત્ર એટલું જ છે કે એક પક્ષે બીજા દ્વારા પ્રેરિત કરવામાં આવેલી માન્યતા પર વિશ્વાસ રાખીને વર્તન કર્યું હોવું જોઈએ કે જેના દ્વારા

૧૫.૫૦ ભારત સંઘ અને પેટ્રોલિયમ તથા પ્રાકૃતિક વાયુ મંત્રાલય આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ આવે છે જેથી તેઓને પરમાદેશના રિટનો વિષય બનાવવામાં આવે અને સ્પષ્ટ પ્રાકૃતિક વાયુ ફાળવણી નીતિ ઘડવા માટે તેમજ લાગુ પડતા કાનૂની સિદ્ધાંતો અનુસાર પ્રાકૃતિક વાયુ ફાળવવા માટે દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે.

૧૫.૫૧ આંધ્ર પ્રદેશની વડી અદાલતે એ.પી.એસ.આર.ટી.સી. મુશીરાબાદ, હૈદરાબાદ વિ. પરિવહન કમિશનર, આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર (૨૦૦૦) (૨) એ.એલ.ટી. ૪૬૫; મનુ/એ.પી./૦૧૯૩/૨૦૦૦) ના કેસમાં એવું ઠરાવ્યું છે કે:

"૧૪. ન્યાયના વહીવટમાં મેન્ડેમસનો રિટ એક મૂલ્યવાન અને આવશ્યક સંવિધાનિક ઉપાય છે. તે કોઈપણ વ્યક્તિ, નિગમ, અધસ્તન અદાલત અથવા સરકારને સંબોધીને આપેલ એવો આદેશ છે, જેમાં તેમને આદેશમાં નિર્દિષ્ટ એવી વિશિષ્ટ બાબત કરવા માટે દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે છે, જે તેના પદ સાથે સંબંધિત હોય અને જે જાહેર ફરજના સ્વરૂપની હોય. ઉક્ત ફરજ સંવિધાન, કાયદો, સામાન્ય કાયદો અથવા કાનૂની બળ ધરાવતા નિયમો અથવા આદેશોથી

આરોપિત થયેલી હોઈ શકે છે. (જોવો : ગુરુસ્વામી વિ. સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર, માનુ/એસસી/૦૦૦૬/૧૯૫૪ : [૧૯૫૫]૧એસસીઆર૩૦૫, સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર વિ. ચંદ્રશેખરા એઆઈઆર ૧૯૬૫ એસસી ૫૩૨ અને બિહાર કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી વિ. સિફાઈ, માનુ/એસસી/૦૦૬૦/૧૯૭૭ : [૧૯૭૮]૧એસસીઆર૩૭૫. તેથી, મેન્ડેમસનો રિટ બહાર પાડવા માટે અરજદારમાં કાનૂની હકનું અસ્તિત્વ અને પ્રતિવાદી પર તેની અનુરૂપ કાનૂની ફરજ હોવી પૂર્વશરત છે. નિશ્ચિતપણે એ સાચું છે કે વિધાનમંડળે આપેલા આદેશનું પાલન કરાવવા માટે સરકાર અથવા તેના અધિકારીઓને બાંધ્ય કરવા જાહેર સેવક અથવા સરકાર વિરુદ્ધ મેન્ડેમસનો રિટ જારી થઈ શકે છે, અને જો અદાલતને એવું જણાય કે તે આદેશનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અથવા તેનું ઉદ્ધંધન થઈ રહ્યું છે, તો અદાલત તેમને તે આદેશનું પાલન કરવા બાંધ્ય કરશે. સામાન્ય રીતે તે ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે કોઈ અધિકારી અથવા સત્તાધિકારી કાયદાના બળ હેઠળ કોઈ ફરજ બજાવવા માટે બંધાયેલ હોય અને લેખિત માંગણી છતાં તે ફરજ બજાવવામાં આવી ન હોય. ભારતના સંવિધાનની કલમ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતને મેન્ડેમસના રિટ સહિત વિશેષાધિકૃત રિટ જારી કરવાની અથવા આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ આપવાની સત્તા છે

૧૫.૫૨ ઉપરોક્ત દલીલો અને અમલમાં રહેલા ન્યાયનિર્ણયો ના પ્રકાશમાં, પ્રતિવાદી નં. ૯ પ્રાર્થના કરે છે અને રજૂ કરે છે કે:

૧. આ અદાલત ભારત સંઘને આદેશ આપવા પ્રસન્ન થાય કે એફિડેવિટના પરિચ્છેદ ૫ માં જણાવેલ અંદાજો/અનુમાન મુજબ દરેક નાણાકીય વર્ષ માટે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીને કે.જી. બેસિન ડી-૬ ગેસ ક્ષેત્રમાંથી કુદરતી ગેસનો પુરવઠો વધુ ફાળવે.

૨. આ અદાલત ભારત સંઘને આદેશ આપવા કૃપા કરે કે જવાબદાર પ્રતિવાદીને સી-થ્રેણી અથવા નોર્થ તામી જેવા અન્ય કોઈ પણ દેશી ગેસ ક્ષેત્રમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠો ફાળવવામાં આવે.

૩. આ અદાલત આદેશ આપવા કૃપા કરે કે ભારત સંઘ સ્પષ્ટપણે તે સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કરે, જેના આધારે એ.પી.એમ. અને નોન-એ.પી.એમ. દેશી ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવશે.

૪. આ અદાલત રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ અને નિકો રિસોર્સિઝના સંચાલક સંઘને આદેશ આપવા કૃપા કરે કે તેઓ ઉત્પાદન ઘટવાનો કારણ, ભારત સરકાર દ્વારા ડી-૬ ગેસ ફાળવવામાં આવેલ સંસ્થાઓ વચ્ચે ગેસ કેવી રીતે ફાળવવામાં આવી રહ્યો છે તેની રીત, તથા ઉત્પાદન ઘટાડાને દૂર કરવા અને ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનો પુરવઠો પુનઃસ્થાપિત કરવા અંગેની તેમની અભિપ્રેત યોજના રજૂ કરે.

૧૬. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૦, ચરોતર ગેસ સહકારી મંડળી લિમિટેડે પણ નીચે મુજબનો બચાવ રજૂ કરતાં પોતાનું જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે.

૧૬.૧ ચરોતર ગેસ સહકારી મંડળી લિ. (સંક્ષેપમાં “સીજીએસએમએલ”) ગુજરાત સહકારી અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધણી ક્રમાંક ૩૨૭૬/૨૪-૬-૧૯૯૯ મુજબ નોંધાયેલ સહકારી મંડળી છે. સીજીએસએમએલની સ્થાપના ૨૪.૦૬.૧૯૯૯ના રોજ ગ્રાહકના દ્વારા સુધી ઘરગથ્થુ, વ્યાપારી અને ઔદ્યોગિક હેતુઓ માટે પ્રાકૃતિક ગેસ પુરવઠો કરવાની પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવા માટે કરવામાં આવી છે

૧૬.૨ વર્ષ ૧૯૯૯ થી વર્ષ ૨૦૦૪ સુધી, સીજીએસએમએલને પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠોકર્તા બાવળા થી બાકરોલ સુધીના અપસ્ટ્રીમ એમએસ પાઇપ નેટવર્ક મારફતે ઇન્ટરલિંક પેટ્રોલિયમ લિમિટેડ હતો. ઇન્ટરલિંક પેટ્રોલિયમ લિમિટેડનો પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય સાથે ઉત્પાદન-વહેંચણી કરાર હતો. વર્ષ ૨૦૦૪માં, કૂવામાં પાણી ભરાઈ જવાને કારણે ગેસનો પુરવઠો બંધ થઈ ગયો હતો. તેથી, ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૦ એ ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સંક્ષેપમાં “જીએસપીસી”) સાથે કરારમાં પ્રવેશ કર્યો. વર્ષ ૨૦૦૪થી, આ પ્રતિવાદી ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોનેટ લિમિટેડ દ્વારા પરિવહન મારફતે જીએસપીસી પાસેથી ગેસ પ્રાપ્ત કરે છે. અમદાવાદ અને વડોદરા વચ્ચે કોઈ સીએનજી સ્ટેશન ન હતું, તેથી, સીજીએસએમએલે ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮માં ૧૧-જીઆઈડીસી, વિઠ્ઠલ ઉદ્યોગનગર ખાતે સીએનજી સ્ટેશન સ્થાપિત કર્યું. ઉક્ત સંયુક્ત સાહસ હેઠળ છે

૧૬.૩ સીજીએસએમએલે ૩જી જુલાઈ ૨૦૦૮ના રોજ વૈબ્રન્ટ ગુજરાત ૨૦૦૮ના ગ્લોબલ ઇન્વેસ્ટર્સ મીટમાં વિકાસ પ્રકલ્પોના જાળાને રૂ. ૧૩.૦૦ કરોડ સુધી વિસ્તૃત કરવા બાબતના પ્રસ્તાવ સાથે જીએસપીસી સાથે સમજૂતી યાદી પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. આ એમઓયુના ભાગરૂપે, ગામ ગણાથી ગામ વાઘાસી ખાતેના નેશનલ હાઈવે સુધી ૧૫ કિ.મી. એમ.એસ. પાઈપલાઈન પાથરવાનું કામ બાલ અમૂલ પ્લાન્ટ તથા નેશનલ હાઈવે નં. ૮ પર આવેલ આસપાસના ઉદ્યોગો અને ગામોને કુદરતી ગેસ પુરવઠો કરવા તેમજ એમડીપીઈ નેટવર્કના વધુ વિકાસ માટે કમિશનિંગના અંતિમ તબક્કામાં છે.

૧૬.૪ આ પ્રતિવાદીએ જી.એસ.પી.સી. સાથે તારીખ ૧ જાન્યુઆરી ૨૦૦૮ના રોજ ગેસના વેચાણ-ખરીદી માટે કરાર કર્યો છે, જેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે સી.જી.એસ.એમ.એલ.ને પ્રતિદિન ૮૫,૦૦૦ સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર ગેસ મેળવવાનો હક રહેશે, અને ઉક્ત ફાળવણીમાં ૧૦% ફેરફારની મંજૂરી રહેશે. વધુમાં, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે વધુ ઉપાડેલી માત્રા માટે સી.જી.એસ.એમ.એલ. 'સ્પોટ ગેસ કિંમત' ચૂકવશે, જે સામાન્ય દર કરતાં વધુ છે. હકીકતમાં, આજે પણ સી.જી.એસ.એમ.એલ.ને પ્રતિદિન ૧,૦૭,૦૦૦ સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર ગેસની જરૂર છે અને આ આંકડો આ કરતાં ઘણો વધુ વધી શકે છે. પરંતુ કરારમાં દર્શાવાયેલ માત્રા, ઉપલબ્ધ માત્રા/જથ્થાની અછતનો બહાનો બતાવી, જી.એસ.પી.સી. દ્વારા મર્યાદિત રાખવામાં આવી છે. આ પ્રતિવાદીને ગેસ પુરવઠા નેટવર્કની સ્થાપનાના

વિસ્તરણ માટે ઉજ્જવળ શક્યતાઓ છે, પરંતુ માત્રાની અછત મુખ્ય પરિબલોમાંનું એક છે, જેના કારણે સી.જી.એસ.એમ.એલ.ને હાલમાં ઉપલબ્ધ અવસ્થાપનાથી સંતોષ માનવો પડે છે. ગેસની વધુ ફાળવણીની ઉપલબ્ધતા આ પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થશે

૧૭. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૧, હિંદુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડે પણ નીચે મુજબનો બચાવ ઉઠાવી તેમનું જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું:

૧૭.૧ પ્રતિવાદી નિગમ ભારતભરમાં ક્રૂડ તેલના શુદ્ધિકરણ અને પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોના બજારીકરણ, વેચાણ અને વિતરણના કાર્યમાં સંકળાયેલું જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ છે. અન્ય પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોના બજારીકરણ, વિતરણ અને વેચાણ ઉપરાંત, એચપીસીએલ સીએનજી સ્ટેશનો સ્થાપિત કરીને સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સીએનજી) ના વેચાણના વ્યવસાયમાં પણ સંકળાયેલું છે. પ્રાકૃતિક ગેસની સપ્લાય રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, (આરઆઈએલ) જીએસપીસી ગેસ કો. લિ., ગેઈલ ગેસ કો. લિ., ગુજરાત ગેસ કો. લિ. વગેરે પાસેથી કરવામાં આવે છે..

૧૭.૨ ગુજરાત રાજ્યમાં વાહનવ્યવહારની આવશ્યકતાઓને પૂર્ણ કરવા માટે તે સંખ્યાબંધ સી.એન.જી. સ્ટેશનો ચલાવી રહ્યું છે. ઉક્ત સ્ટેશનોની કાર્યપદ્ધતિ નીચે મુજબ છે :—અમદાવાદ શહેરની અંદર મોટર વાહનોને સી.એન.જી. પુરવઠો કરવાની સુવિધાઓ.

ક) વડોદરા-કાલોલ પાઈપલાઈન પર આવેલા વાલદ ગામ ખાતે એચપીસીએલના ટેપ ઓફ પોઈન્ટ પરથી ૩ કિ.મી. લાંબી ફીડર કોસ લાઈન સ્થાપિત કરવામાં આવી છે, જે અમદાવાદના નરોડા ખાતે નાના ચિલોડામાં આવેલી મધર સ્ટેશન સાથે જોડાયેલ છે. ટેપ ઓફ પોઈન્ટ પર મધર સ્ટેશનને પુરવઠો કરવામાં આવેલા ગેસની વાસ્તવિક માત્રા માપવા માટે મીટરિંગ એકમ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.

ખ) પાઈપલાઈન દ્વારા પ્રાકૃતિક ગેસ પ્રાપ્ત થયા પછી, ઉક્ત ગેસને કોમ્પ્રેસરો દ્વારા સંકુચિત કરીને સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) બનાવવામાં આવે છે. ત્યારબાદ તેનું નીચે મુજબ વિતરણ કરવામાં આવે છે:-

સી.એન.જી. ગેસ નાના ચિલોડા, નરોડા, અમદાવાદ સ્થિત મધર સ્ટેશન ખાતે મોબાઈલ કેસ્કેડ્સમાં ભરીને મોટરચાલિત વાહનોને પુરવઠા માટે સ્થિર કેસ્કેડ્સમાં સંગ્રહિત ડોટર બૂસ્ટર સ્ટેશનો (રિટેલ આઉટલેટ્સ) ખાતે મોકલવામાં આવે છે.

સી.એન.જી. મધર સ્ટેશન મધર સ્ટેશનો અને ડોટર સ્ટેશનો પર હાથ ધરવામાં આવતી તમામ પ્રવૃત્તિઓના સંચાલન, હિસાબી કામગીરી અને દેખરેખ માટે મુખ્ય સ્થાન તરીકે કાર્ય કરે છે. ડોટર બૂસ્ટર સ્ટેશનોને બૂસ્ટર, કમ્પ્રેસરો તથા થોડા સમયગાળા માટે સી.એન.જી. સંગ્રહવા માટે સ્થિર કાસ્કેડ્સ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે, જે સીધા વાહનોમાં પૂરવઠા માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. ડોટર

સ્ટેશનો પરની સી.એન.જી. યાંત્રિક સુવિધાઓનું જતન મધર સ્ટેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે.

૧૭.૩ ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલા સંદર્ભ ક્રમાંક એલ-૧૨૦૧૪/૧૬/૦૮ હેઠળના તા. ૧૩/૫/૨૦૦૯ ના પત્ર અનુસાર, મેસર્સ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે કરવામાં આવેલ ગેસ વેચાણ ખરીદી કરાર હેઠળ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કે.જી. ડીફ બેસિન ક્ષેત્રમાંથી એચ.પી.સી.એલ.ને ૪૯૩૮૩ એસ.સી.એમ.ડી. પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે. ઓક્ટોબર, ૨૦૦૯ થી એચ.પી.સી.એલ. દ્વારા આર.આઈ.એલ. પાસેથી સી.એન.જી. ખરીદવામાં આવી રહી છે.

૧૭.૪ સીએનજીની માંગમાં સતત વધારાને કારણે

૧૭.૫ ઉપરોક્તથી ભિન્ન રીતે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧૧ નીચે દર્શાવ્યા મુજબ અન્ય ખુદરા વેચાણ કેન્દ્રો મારફતે પણ મોટર વાહનોને સી.એન.જી. વેચી રહ્યો છે.

એ) અમદાવાદ રિટેલ પ્રાદેશિક કાર્યાલય : પ્રતિવાદી જીએસપીસી ગેસ કો લિ. પાસેથી સીએનજી મેળવીને અમદાવાદ શહેરની બહાર આવેલ તેના ૧૦ સંખ્યાના રિટેલ આઉટલેટ્સ મારફતે સીએનજી પુરું પાડી રહ્યો છે. વર્ષ ૨૦૧૦/૧૧ના સમયગાળા માટે આ ૧૦ સંખ્યાના રિટેલ આઉટલેટ્સ દ્વારા સીએનજીનું વેચાણ ૬૦૭૧ એમટી છે.

બી) વડોદરા રિટેલ પ્રાદેશિક કચેરી: પ્રતિવાદી નં.૧૧ વડોદરા રિટેલ પ્રદેશ હેઠળના તેના ૨૨ સંખ્યાના રિટેલ આઉટલેટ્સ મારફતે મોટર વાહનોને સી.એન.જી. પુરું પાડી રહ્યો છે. નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૦/૧૧ દરમિયાન, પ્રતિવાદીએ પુરવઠો કરવા માટે જી.એસ.પી.સી. ગેસ કો. લિ., ગેઈલ ગેસ લિ., ગુજરાત ગેસ કો. લિ. વગેરે પાસેથી ૬૮૬૫ એમ.ટી. સી.એન.જી. ખરીદી હતી

સી) રાજકોટ રિટેલ પ્રાદેશિક કાર્યાલય: પ્રતિવાદી નં.૧૧ રાજકોટ રિટેલ પ્રાદેશિક વિસ્તાર હેઠળના તેના ૮ રિટેલ આઉટલેટ્સ દ્વારા મોટરચાલિત વાહનોને સીએનજી પુરું પાડે છે. નાણાકીય વર્ષ ૨૦૧૦/૧૧ દરમિયાન, પ્રતિવાદી નં.૧૧ એ ઉપરોક્ત ૮ રિટેલ આઉટલેટ્સ મારફતે પુરવઠો કરવા માટે જીએસપીસી ગેસ કો. લિ. પાસેથી ૪૩૭૨ એમટી સીએનજી ખરીદ્યું હતું.

૧૭.૬ ગુજરાત રાજ્યમાં સીએનજીનો ઉપયોગ કરતા વાહનોની સંખ્યા વધી છે. તે અનુસાર, એચપીસીએલે વધુ સીએનજી સ્ટેશનોનો વિસ્તરણ અને સ્થાપના કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. તેથી, પ્રાકૃતિક વાયુની વધારાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ છે.

૧૭.૭ એચ.પી.સી.એલ. પાસે પ્રાકૃતિક ગેસના ઉત્પાદનનો પોતાનો સ્ત્રોત નથી, પરંતુ પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય દ્વારા પ્રાકૃતિક ગેસની ફાળવણી પર તેમજ જરૂરિયાત મુજબ સમયાંતરે વિવિધ કંપનીઓ પાસેથી વધારાની જરૂરિયાત ખરીદી કરીને મોટર વાહનોને પુરવઠો કરવામાં આવે છે. રજૂ

કરવામાં આવે છે કે મોટર વાહન ગ્રાહકોને સી.એન.જી. ગેસનું વિતરણ અને પુરવઠો ઉપર વિગતવાર જણાવ્યા મુજબ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૧૮. અરજદારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ વતી દાખલ કરવામાં આવેલ જવાબના સોગંદનામાના પ્રતિઉત્તરરૂપે સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે અને નીચે મુજબનો અભિપ્રાય સ્વીકાર્યો છે:

૧૮.૧ પ્રતિવાદી નં. ૧ નો આ દાવો કે હકીકતો તેમજ કાયદા બંને દૃષ્ટિએ અરજિ ગ્રાહ્ય નથી, તે ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ. પી. ગુપ્તા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૮૧) સપ્લી. એસ.સી.સી. ૮૭ માં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતના પ્રકાશમાં આધારવિહોણો અને કાયદા દૃષ્ટિએ અયોગ્ય છે, જેમાં અદાલતે ભારતીય પરિપ્રેક્ષ્યમાં જાહેર હિતની વાદોની સત્તાવાર વ્યાખ્યા આપી હતી અને એવું ઠરાવ્યું હતું કે જો અરજિ ‘જાહેર હિત’માં ‘જાહેર ભાવનાવાળા વ્યક્તિઓ’ દ્વારા કરવામાં આવી હોય, તો અદાલત લોકસ સ્ટેન્ડી સંબંધિત નિયમોમાં શિથિલતા લાવશે અને તૃતીય પક્ષો દ્વારા લાવવામાં આવેલા પ્રકરણો સાંભળશે. અદાલતે આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું:

“હવે આ બાબત સારી રીતે સ્થાપિત થયેલી માનવામાં આવી શકે છે કે જ્યાં કોઈ બંધારણીય અથવા કાનૂની અધિકારના ભંગને કારણે કોઈ વ્યક્તિને અથવા વ્યક્તિઓના નિર્ધારિત વર્ગને કાનૂની અન્યાય અથવા કાનૂની ઈજા થાય છે,

અથવા કોઈ બંધારણીય અથવા કાનૂની જોગવાઈના ઉદ્દંઘનમાં અથવા કાનૂનની સત્તા વિના કોઈ ભાર લાદવામાં આવે છે ..., ત્યાં જનતાનો કોઈપણ સભ્ય બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલતમાં યોગ્ય નિર્દેશ, આદેશ અથવા રિટ માટે અરજી જાળવી શકે છે. ... અને જ્યારે રાજ્ય અથવા કોઈ જાહેર સત્તાધિકારીના કોઈ કૃત્ય અથવા ઉપેક્ષાના પરિણામે, જે બંધારણ અથવા કાનૂનના વિરુદ્ધ હોય, કોઈ જાહેર અન્યાય અથવા જાહેર ઈજા થાય છે, ત્યારે જનતામાંથી કોઈપણ સભ્ય, જે સદ્ભાવપૂર્વક કાર્ય કરે છે અને જેને પૂરતો હિત હોય, તે આવા જાહેર અન્યાય અથવા જાહેર ઈજાના નિવારણ માટે કાર્યવાહી જાળવી શકે છે. લોકસ સ્ટેન્ડીનો કડક નિયમ, જે આ આગ્રહ રાખે છે કે માત્ર તે જ વ્યક્તિ, જેણે નિશ્ચિત કાનૂની ઈજા સહન કરી હોય, ન્યાયિક નિવારણ માટે કાર્યવાહી જાળવી શકે, તેને શિથિલ કરવામાં આવ્યો છે અને એક વ્યાપક નિયમ વિકસિત કરવામાં આવ્યો છે

૧૮.૨ હાલની આ અરજી શુદ્ધ જાહેર હિત સિવાય અન્ય કોઈ વિચારણાથી પ્રેરિત નથી અને પ્રો બોનો પબ્લિકો રૂપે દાખલ કરવામાં આવી છે; વધુમાં, આ અરજી દ્વારા શાસનમાં પ્રામાણિકતા જાળવવી કાર્યક્ષમ વહીવટી પ્રણાલી માટે અનિવાર્ય પૂર્વશરત છે. ઉપરાંત, આંતરરાષ્ટ્રીય વલણ પણ આ પ્રવૃત્તિ તરફ સંકેત આપે છે. ઓસ્ટ્રેલિયામાં, પર્યાવરણના સંરક્ષણ માટે, ઓસ્ટ્રેલિયન વડી અદાલતે ઓશલેક વિ. રિચમન્ડ રિવર કાઉન્સિલ, જેનો ઉદ્દેશ (૧૯૯૮) ૧૯૩ સીએલઆર ૭૨ માં થયેલો છે, તે નિર્ણય દ્વારા ‘પીડિત વ્યક્તિ’ના સિદ્ધાંતને શિથિલ કર્યો છે

અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સર્વોચ્ચ અદાલતના બ્રાઉન વિ. બોર્ડ ઓફ એજ્યુકેશન, જેનો ઉલ્લેખ ૩૪૭ યુએસ ૪૮૩ માં થયેલો છે, તે નિર્ણયને અનુસરીને જાહેર હિતની અરજીઓમાં ‘લોકસ’નો વ્યાપ વિસ્તાર્યો છે. વિશ્વભરની વિવિધ ઉચ્ચ અદાલતોના ઉપરોક્ત નિર્ણયોનો ભારતમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાંચલ વિ. બલવંત સિંહ ચૌહાલ, જેનો ઉલ્લેખ (૨૦૧૦) ૩ એસસીસી ૪૦૨ માં થયેલો છે, તે કેસના પોતાના નિર્ણયમાં જાહેર હિતની અરજીઓમાં લોકસની સીમા નિર્ધારિત કરતી વખતે આધાર લીધો છે.

૧૮.૩ પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી રજૂ કરાયેલા જવાબી સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૯ (પાનું ૨૪૯) માં જણાવાયેલ હકીકત કે દિલ્હીમાં તથા અન્ય નવ શહેરોમાં પ્રદૂષણની સમસ્યા અત્યંત ગંભીર હોવાથી, તે શહેરો માટે સીજીડી સંસ્થાઓને એપીએમ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો, તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેના પ્રતિસાદરૂપે

૧૮.૪ એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, જે (૨૦૦૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬ માં અહેવાલિત છે, તેમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને, તથા રિલાયન્સ નેચરલ રિસોર્સિસ લિમિટેડ વિ. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, જે (૨૦૧૦) ૭ એસ.સી.સી. ૧ માં અહેવાલિત છે, તેમાં ભારતની તે અદાલતના નિર્ણયને, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ સાથે સુસંગત રીતે વાંચતા, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા પ્રતિઉત્તર સોગંદનામાના અનુચ્છેદ ૩૭ માં

અનુક્રમે રિટ પિટિશન ક્રમાંક ૩૭૩૮ ઓફ ૨૦૧૧ અને રિટ પિટિશન ક્રમાંક ૩૧૦૬ ઓફ ૨૦૧૧ માં બોમ્બે વડી અદાલત અને દિલ્હી વડી અદાલતના નિર્ણયો પર મૂકાયેલ આધારને સ્પષ્ટપણે અમાન્ય ઠરાવે છે.

૧૮.૫ સરકારની આ દલીલ કે સી.એન.જી.નો પુરવઠો અછતમાં છે, અને તે પૂરતી માત્રામાં પુરવઠો કરવા અસમર્થ છે, ખોટી છે, અને આ સ્પષ્ટપણે એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા & ના કેસમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશોને નિષ્ફળ બનાવવા માટેનો ઇરાદાપૂર્વકનો પ્રયાસ છે

૧૮.૬ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સર્વોચ્ચ અદાલતે ઇલિનોઇસ સેન્ટ્રલ રેલરોડ કો. વિ. પીપલ ઓફ ધ સ્ટેટ ઓફ ઇલિનોઇસ ના કેસમાં, જે ૧૪૬ યુએસ ૩૮૭ માં અહેવાલિત છે, ‘જાહેર વિશ્વાસ’ ના સિદ્ધાંતોનું મૂળ પ્રતિપાદન કર્યું હતું, જેને ત્યારબાદ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ. સી. મહેતા વિ. કમલ નાથ ના કેસમાં, જે (૧૯૯૭) ૧ એસસીસી ૩૯૯ માં અહેવાલિત છે, સ્વીકાર્યા અને વિગતે વિકસાવ્યા, જેમાં અદાલતે નોંધ્યું હતું કે – “જાહેર વિશ્વાસનો સિદ્ધાંત મુખ્યત્વે આ તત્વો પર આધારિત છે કે હવા, સમુદ્ર, જળસંપત્તિ અને વનો જેવા કેટલાક સંસાધનો સમગ્ર જનતા માટે એટલા અત્યંત મહત્વ ધરાવે છે કે તેમને વિષય બનાવવું સંપૂર્ણપણે અન્યાયી ગણાય

૧૮.૭ માનવજાત અને તેના પર્યાવરણના સંવર્ધનના હેતુઓ માટે વ્યાપક પરિમાણો અને માર્ગદર્શિકા આપતાં કેટલાક સિદ્ધાંતો ૧૯૭૨ની સ્ટોકહોમ પરિષદમાં ઉચ્ચારવામાં આવ્યા હતા અને ઘોષણાના સિદ્ધાંત ૧૧ ની મૂલવણી કરી તેને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ્સાર ઓઈલ લિ. વિ. હાલાર ઉત્કર્ષ સમિતિ, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૪) ૨ એસ.સી.સી. ૩૯૨ માં છે, તે કેસના પોતાના નિર્ણય દ્વારા ભારતીય ન્યાયશાસ્ત્રમાં સમાવી લીધું હતું, જેમાં અદાલતે એક તરફ આર્થિક વિકાસ અને બીજી તરફ પર્યાવરણ સંરક્ષણ વચ્ચે સંતુલન જાળવવાના મહત્વને પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો.

૧૮.૮ સમગ્ર વિશ્વમાં, સ્વસ્થ પર્યાવરણનો અધિકાર અને ટકાઉ વિકાસનો અધિકાર ‘જીવન’ના અધિકારમાં અંતર્નિહિત મૂળભૂત માનવ અધિકારો છે, એવી સંકલ્પનાની સમકાલીન પ્રવૃત્તિ જોવા મળી છે. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત એવી શરૂઆતની કેટલીક અદાલતોમાંની એક હતી જેણે તેના

૧૮.૯ જરૂર સંવિધાન સંશોધન દ્વારા, ભાગ ૪ માં સંવિધાનમાં કલમ ૪૮-એ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં પર્યાવરણના સંરક્ષણ માટે રાજ્ય પર એક બંધનકારક ફરજ નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી. કલમ ૨૧ હેઠળના જીવવાના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતાં, હવા, પાણી અને માટી જેવી અતિમહત્વપૂર્ણ આવશ્યકતાઓનો એવો દુરુપયોગ અને પ્રદૂષણ થવા દેવામાં આવી શકતો નથી કે જેના પરિણામે અન્ય લોકોના જીવનની ગુણવત્તામાં ઘટાડો થાય. ભારતની

સર્વોચ્ચ અદાલતનો અભિગમ સામાજિક ન્યાય સુનિશ્ચિત કરવા અને માનવ અધિકારોના સંરક્ષણ માટે ઉદાર રહ્યો છે અને એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, જેનો ઉદ્દેશ (૧૯૮૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૬૩ માં નોંધાયેલ છે, તે કેસમાં અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે જીવન, જાહેર આરોગ્ય અને પર્યાવરણને બેરોજગારી અને આવકના નુકસાન કરતાં પ્રાધાન્ય છે.

૧૮.૧૦ ડૉ. બી. એલ. વઘેરા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસમાં, જે (૧૯૯૬) ૨ એસ.સી.સી. ૫૯૪ માં અહેવાલિત છે, ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે નાગરિકોને શુદ્ધ શહેરમાં જીવવાનો વાયુ (પ્રદૂષણની નિવારણ અને નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૧ હેઠળ સંવિધાનિક તેમજ સાંવધાનિક હક છે.

૧૮.૧૧ દિલ્હી ટ્રાન્સપોર્ટ ડિપાર્ટમેન્ટ, રે, જેનો ઉદ્દેશ (૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૨૫૦ માં નોંધાયેલ છે, તે મામલે, ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે, દિલ્હીમાં હવા પ્રદૂષણ અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરતાં, એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે ‘પૂર્વસાવચેતીનો સિદ્ધાંત’, જે

૧૮.૧૨ વેલ્થોર સિટિઝન્સ’ વેલ્ફેર ફોરમ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, જે (૧૯૯૬) ૫ એસ.સી.સી. ૬૪૭ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલા ‘સાવચેતીના સિદ્ધાંત’ હેઠળ, એ નકારી શકાય તેમ

નથી કે મોટરવાહનોના ઉપયોગ માટે આપવામાં આવતી પરવાનગીના પર્યાવરણ સંબંધિત પ્રભાવો હોય છે અને તેથી સરકાર દ્વારા ઘડવામાં આવતી કોઈપણ ‘ઓટો નીતિ’ અનિવાર્ય રીતે બંધારણીય સિદ્ધાંતો તેમજ પર્યાવરણ (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ સરકાર પર મૂકવામાં આવેલા પ્રાબલ્યવાળા વૈધાનિક કર્તવ્યોને અનુરૂપ હોવી જ જોઈએ.

૧૮.૧૩ સ્પીકાર્યા વગર માત્ર એવો અનુમાન કરીએ કે આવશ્યક ચીજવસ્તુનો પુરવઠો ઓછો છે, તો ખાનગી કંપનીના હિસાબી પત્રકના આરોગ્યની સરખામણીએ જાહેર આરોગ્યને પ્રાથમિકતા અપાવવી જ જોઈએ. જાહેર આરોગ્યના ભોગે ઉદ્યોગોને તેમનું નુકસાન ઘટાડવા અથવા વધુ નફો મેળવવા સક્ષમ બનાવવું સારા શાસનનું લક્ષણ નથી અને આ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૯(ઈ), ૪૭ અને ૪૮-એના આદેશના વિરુદ્ધ છે.

૧૮.૧૪ એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે અમારી સંવિધાનિક વ્યવસ્થામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના આદેશોને સરકારના કોઈપણ વહીવટી નિર્ણય દ્વારા રદબાતલ કરી શકાતા નથી, કે તેમાં ફેરફાર કરી શકાતો નથી, અથવા કોઈ પણ રીતે તેમાં ફેરફાર કરી શકાતો નથી.

૧૮.૧૬ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે ઓલ્ગા ટેલિસ વિ. બૉમ્બે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ના મામલે, જે (૧૯૮૫) ૩ એસસીસી ૫૪૫ માં અહેવાલિત છે, તેમાં પ્રતિપાદિત કર્યું હતું કે –

“જીવન”, જેમ ફિલ્ડ, ન્યાયાધીશે મન્ન વિ. ઇલિનોઈસ, (૧૮૭૭) ૯૪ યુ.એસ. ૧૧૩ માં અવલોકન કર્યું છે, તેનો અર્થ માત્ર પ્રાણીમાત્ર અસ્તિત્વ કરતાં વધુ કંઈક એવો થાય છે અને જીવનથી વંચિત કરવાના વિરોધમાં રહેલો પ્રતિબંધ તે તમામ મર્યાદાઓ અને ક્ષમતાઓ સુધી વિસ્તરે છે જેના દ્વારા જીવનનો ઉપભોગ કરવામાં આવે છે. આ અવલોકનનો ઉદ્દેશ આ અદાલતે [૧૯૬૪] ૧ એસ.સી.આર. ૩૩૨ માં અનુમોદન સાથે કર્યો હતો.

૧૮.૧૬.૧ ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે તાજેતરમાં કન્ઝ્યુમર એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ સેન્ટર તથા અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા તથા અન્યના કેસમાં, જે (૧૯૯૫) ૩ એસ.સી.સી. ૪૨ માં અહેવાલિત છે, સમર્થન આપ્યું છે, તેની મૂલવણી કરી છે અને તેને પુનરોચ્ચારિત કર્યો છે.

૧૮.૧૭ ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓમાં અને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત તથા વિશ્વભરની વિવિધ અન્ય અદાલતોના ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં લઈને અને કેસના તથ્યો તથા પરિસ્થિતિઓનો વિચાર કર્યા પછી, આ અદાલત ભારતના બંધારણના કલમ ૨૨૬ હેઠળની પોતાની વિશેષાધિકારી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને

૧૯. બીજી રિટ અરજીમાં, એટલે કે ગુજરાત રાજ્ય ઓટો રિક્ષા ફેડરેશન તથા અન્યોએ દાખલ કરેલ ડબ્લ્યુપી [પીઆઈએલ] નં. ૫૪ ઓફ ૨૦૧૧ માં, તેઓએ નીચેના રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી છે:

(એ) ભારત સંઘને ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત સ્થાનિક વિતરણ કંપનીઓને પૂરતી માત્રામાં એ.પી.એમ. ગેસ અને / અથવા કે.જી. ડીઝ ગેસ પર વિચારણા કરીને ફાળવવા માટે નિર્દેશ કરવો; (બી) ભારત સંઘ અને / અથવા ગુજરાત રાજ્યને એલ.ડી.સી.ઓ દ્વારા વેચાતા સી.એન.જી.ના ભાવનિયમન માટે યોગ્ય પગલાં લેવા માટે નિર્દેશ કરવો, જેથી એ.પી.એમ. ગેસ અને કે.જી. ડી-૬ ગેસના ઓછા ભાવનો લાભ અંતિમ ગ્રાહકો સુધી પહોંચે; (સી) આ વિશેષ નાગરિક અરજીની સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ સુધી, કેન્દ્ર સરકારને ગુજરાતમાં કાર્યરત એલ.ડી.સી.ઓને એ.પી.એમ. ગેસ અને / અથવા કે.જી. ડીઝ ગેસના ફાળવણીના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવા અને જણાવેલ ગેસ ગુજરાતમાં કાર્યરત એલ.ડી.સી.ઓને ફાળવવા માટે નિર્દેશ કરવો; (ડી) આ વિશેષ નાગરિક અરજીની સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ સુધી, ભારત સંઘ અને / અથવા રાજ્યને

૨૦. આ અરજદારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મામલો સંક્ષેપમાં આ મુજબ રજૂ કરી શકાય:

૨૦.૧ આ અરજી ગુજરાત રાજ્યના ઓટોરિક્ષા માલિકો અને સંચાલકોના સામાન્ય હિતમાં તેમજ સર્વસામાન્ય જનતાના હિતમાં દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨૦.૨ અરજદાર ક્રમાંક ૧ ગુજરાત રાજ્યના ઓટોરિક્ષા માલિકોના નોંધાયેલ સંઘ છે, જે ટ્રેડ યુનિયન્સ અધિનિયમ, ૧૯૨૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલ છે. અરજદાર ક્રમાંક ૨ ફેડરેશનના અધ્યક્ષ છે. અરજદાર ક્રમાંક ૩ ફેડરેશનના મહામંત્રી છે. ફેડરેશનની રચના ફેડરેશનના સભ્યોના હિત અને કલ્યાણના રક્ષણ માટે કરવામાં આવી છે. સંઘનું નોંધણીકરણ ૧૯.૧૨.૨૦૦૫ના રોજ નોંધણી ક્રમાંક જી ૬૪૬૧ સાથે કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૦.૩ મહાસંઘે લોકહિત અરજી દાખલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો

૨૦.૪ અરજદારો આ અરજીએ દ્વારા આ અદાલતના ધ્યાન પર ભારત સંઘ તરફથી ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત અને સી.એન.જી. (સંકુચિત પ્રાકૃતિક વાયુ) વેચતી સ્થાનિક વિતરણ કંપનીઓ (આગળ ‘એલ.ડી.સી.ઓ’ તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ને એ.પી.એમ. (એડમિનિસ્ટર્ડ પ્રાઇસ મિકેનિઝમ) ગેસ અથવા કે.જી. ડીક ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવવામાં ન આવેલી નિષ્ક્રિયતા અથવા ઉદાસીનતા લાવવાનો આશય રાખે છે. ભારત સંઘના સશક્ત મંત્રિસમૂહ મારફતે ફાળવવામાં આવેલ એ.પી.એમ. ગેસ અને કે.જી. ડીક ક્ષેત્રોમાંથી મળતો ગેસ, હાલ બજારમાં ઉપલબ્ધ અન્ય ગેસ કરતાં ઘણો ઓછો કિંમતે મળે છે. ગુજરાતની

એલ.ડી.સી.ઓને આવા એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડીક ક્ષેત્રનો ગેસ ફાળવવામાં ન આવતા, એલ.ડી.સી.ઓને આર.-એલ.એન.જી. (રીગેસિફાઇડ લિક્વિડ નેચરલ ગેસ) એટલે કે ભારત બહારથી આયાત કરાયેલ ગેસ ખરીદવા માટે મજબૂર થવું પડે છે. આવા આર.-એલ.એન.જી.ની કિંમતો સામાન્ય રીતે એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડીક ક્ષેત્રોમાંથી મળતા ગેસની કિંમત કરતાં બમણી હોય છે. પરિણામે ગુજરાતમાં સી.એન.જી.નો ભાવ ભારતના અન્ય ભાગોમાં વેચાતી સી.એન.જી.ની તુલનામાં ઘણો ઊંચો છે. એલ.ડી.સી.ઓ મુખ્યત્વે વાહનોમાં ઉપયોગ માટે સી.એન.જી.ના વેચાણમાં તથા વિવિધ શહેરોમાં ઘરેલુ અને વ્યાપારી સ્થાપનાઓ માટે પી.એન.જી. (પાઇપ્ડ નેચરલ ગેસ)ના પુરવઠા અને વેચાણમાં સંકળાયેલી છે. કે.જી. ડીક ક્ષેત્રનો ગેસ, એ.પી.એમ. અને આર.-એલ.એન.જી.ના ભાવ દર્શાવતો કોષ્ટક નીચે આપેલ છે :

વર્ણન	કેજી ડી ક	એ.પી.એમ	આરએલએનજી
મૂળભૂત કિંમત (\$/એમએમબીટી યુ)	૪.૨૦૫	૪.૨	૮.૧૯
વેચાણ પ્રોત્સાહન માર્જિન (\$/એમએમબીટી	૦.૧૩૫	૦.૧૧	૦.૨૦

યુ)			
ગેસ ભાવ (રૂ./એમએમબીટી યુ)	૧૯૯.૬૪	૧૯૮.૨ ૪	૩૮૬.૨૨
મૂળભૂત ગેસ કિંમત (રૂ./એસસીએમ)	૬.૬૨	૬.૫૭	૧૨.૮૦

૨૦.૫ આ જાહેર હિતની અરજીનો બીજો પાસો એ છે કે હાલમાં અનેક એલ.ડી.સી.ઓને, જેઓને સસ્તા દરે એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસ ફાળવવામાં આવી રહ્યો છે, તેઓ આ કિંમતલાભ અંતિમ ગ્રાહકોને પહોંચાડતા નથી અને તે લાભ પોતાના માટે જ રાખે છે. અરજદાર પ્રતિવાદીઓ સામે તેવા યોગ્ય ઉપાયો હાથ ધરવા માટે યોગ્ય દિશાનિર્દેશોની પણ માંગ કરે છે કે જેથી એલ.ડી.સી.ઓ દ્વારા વેચવામાં આવતા સી.એન.જી.ના ભાવનિયમન કરવામાં આવે અને એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ક્ષેત્રોના ગેસના નીચા દરનો લાભ અંતિમ ઉપભોક્તાઓ સુધી પહોંચે.

૨૦.૬ એ.પી.એમ. ગેસ, કે.જી. ડી-૬ ગેસ, એન.ઈ.એલ.પી. (ન્યૂ એક્સપ્લોરેશન એન્ડ લાઇસન્સિંગ પોલિસી) અને આર-એલ.એન.જી. (ભારતમાં આયાત કરાયેલ રિગેસિફાઇડ લિક્વિડ નેચરલ ગેસ) નો પરિચય :

૨૦.૬.૧ ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮માં નવી અન્વેષણ અને પરવાનાધારણ નીતિ (સંક્ષેપમાં ‘એનઈએલપી’) અપનાવવામાં આવે તે પહેલાં, અન્વેષણ બ્લોક્સ ભારત સરકાર દ્વારા નામનિર્દેશનના આધારે ઓએનજીસી અને ઓઈલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (ઓઆઈએલ) ને ફાળવવામાં આવતા હતા. તેથી, ભારત સરકારને ઉપરોક્ત કંપનીઓને બજારભાવ કરતાં ઓછી કિંમતે અગ્રતા ક્ષેત્રોને ગેસ વેચવા માટે કહેવાની સત્તા હતી. વર્ષ ૧૯૮૭ પહેલાં, ગેસના ભાવ ઓએનજીસી અને ઓઆઈએલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતા હતા. ત્યારબાદ, ગેસના ભાવ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ૩૦.૦૧.૧૯૮૭થી નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. ગેસનું વિતરણ પણ દ્વારા કરવામાં આવતું હતું હાલમાં, એપીએમ ગેસનો ભાવ નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો છે :

ગ્રાહકો	ગેસ કિંમત	ગેસ કિંમત (\$/એમએમબીટીયુ)
ઉત્તર પૂર્વ બહાર (રોયલ્ટી સહિત)	આઈએનઆર ૭૬૬૬.૬૭/એમએસસીએ મ	૪.૨*
ઉત્તર પૂર્વ (રોયલ્ટી સહિત)	આઈએનઆર ૪૬૦૦/એમએસસીએમ	૨.૫૨

ભારતમાં ક્ષેત્રવાર એ.પી.એમ. ગેસનું ફાળવણી નીચેના કોષ્ટકમાં દર્શાવ્યા મુજબ છે : ભારતમાં એ.પી.એમ. ગેસનું ફાળવણી

ક્રમ સં.	ક્ષેત્રનું નામ	એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી .માં અંદાજિત જથ્થો
૧	વીજ ક્ષેત્ર	૨૧.૬૯
૨	ખાતર ક્ષેત્ર	૧૮.૪૨
૩	રિક્ષાઈનરી ક્ષેત્ર	૩.૦૬
૪	શહેર ગેસ વિતરણ (સીજીડી) ક્ષેત્ર	૨.૪૩
૫	અન્ય ક્ષેત્રો	૬.૩૮
કુલ		૫૧.૯૮

એ.પી.એમ. ગેસ નીચે મુજબની સી.જી.ડી. કંપનીઓને ફાળવવામાં આવી છે:

એકમ	રાજ્ય	અંદાજિત જથ્થો
ઈન્ડ્રપ્રસ્થ ગેસ	(દિલ્લી અને એન.સી.આર.)	૨.૭૦
જીએઆઈએલ ઈન્ડિયા		૦.૪૬
દિ. ના. ગીજીટી		

૨૦.૬.૨ ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ જેવી કંપનીઓએ, વર્ષ ૨૦૦૪-૦૫માં ગ્રેટર નોઈડા, ગુડગાંવ અને ફરીદાબાદ સહિત નોઈડામાં તેમના ગેસ વિતરણ જાળાનું વિસ્તરણ કરવા માટે, ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય (એમ.ઓ.પીએનજી) પાસેથી એ.પી.એમ. ગેસ મેળવ્યો હતો. તેમ છતાં, એ જ સમયગાળા દરમિયાન અદાણી ગેસ લિમિટેડ (પૂર્વવર્તી 'ગુજરાત અદાણી એનર્જી લિમિટેડ'), જેણે ૨૦૦૪-૦૫ દરમિયાન અમદાવાદમાં સી.જી.ડી. કામગીરી શરૂ કરી હતી, તેને ભુરે લાલ સમિતિ દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા ૧૬ શહેરોની યાદીમાં અમદાવાદનો સમાવેશ હોવા છતાં કોઈપણ એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો ન હતો.

૨૦.૬.૩ દેશમાં અનુસંધાન પ્રવૃત્તિઓને વેગ આપવા માટે, ભારત સરકારે હાઈડ્રોકાર્બન્સના મહાનિદેશાલય (ડી.જી.એચ.) ને નોડલ એજન્સી તરીકે રાખીને સન ૧૯૯૭-૯૮ માં એન.ઇ.એલ.પી. અમલમાં મૂક્યું અને એન.ઇ.એલ.પી. હેઠળ રાષ્ટ્રીય તેલ કંપનીઓ (એન.ઓ.સી.) તેમજ અન્ય ખાનગી કંપનીઓ અને વિદેશી કંપનીઓને પારદર્શક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બોલી પ્રક્રિયા દ્વારા અનુસંધાન બ્લોકોના ફાળવણીની શરૂઆત કરી. આજદિન સુધી એન.ઇ.એલ.પી. હેઠળ નવ લાઈસન્સિંગ ચક્રો ચોજવામાં આવ્યા છે.

૨૦.૬.૪ ઉત્પાદન વહેંચણી કરારો (પી.એસ.સી.ઝ) એન.ઇ.એલ.પી. હેઠળ પસંદ થયેલ કંપનીઓ સાથે સરકાર દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેમાં નફાકારક

પેટ્રોલિયમનું સરકાર સાથે વહેંચાણ તથા અનુસંધાન અને વિકાસ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટેની અન્ય શરતો નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે. કૃષ્ણા-ગોદાવરી બેસિનમાં આવેલ બ્લોક કે.જી.-ડી.ડબલ્યુ.એન.-૯૮/૩ (કે.જી.-ડી૬) હતો

૨૦.૬.૫ ઘરેલુ ગેસ સિવાય, જે ઓએનજીસી અને ઓઈલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ દ્વારા નામનિર્દેશન આધાર હેઠળ ફાળવાયેલ બ્લોકોમાંથી તથા એનઈએલપી હેઠળ વિવિધ કંપનીઓને ફાળવાયેલ બ્લોકોમાંથી ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે, ગેસની માંગ પૂરી કરવા માટે વધારાનો ગેસ ભારત ખાતે એલએનજી એટલે કે (લિક્વિફાઈડ નેચરલ ગેસ) સ્વરૂપે આયાત કરવામાં આવે છે. આયાત પછી, એલએનજીનું રી-ગેસિફિકેશન ટર્મિનલ ખાતે પુનઃવાયુકરણ કરવું પડે છે. એલએનજીનું પુનઃવાયુકરણ થયા બાદ તેને આર-એલએનજી (રી-ગેસિફાઈડ લિક્વિડ નેચરલ ગેસ) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. હાલમાં, ભારતમાં બે એલએનજી સ્પીકાર અને પુનઃવાયુકરણ ટર્મિનલો કાર્યરત છે, નામે, દહેજ ખાતે પેટ્રોનેટ એલએનજી લિમિટેડ (સંક્ષેપમાં ‘પીએલએલ’) (૧૦.૦ એમએમટીપીએ) અને હજીરા ખાતે શેલ હજીરા એલએનજી ટર્મિનલ (સંક્ષેપમાં ‘એચએલપીએલ’) (૩.૭ એમએમટીપીએ). પીએલએલ એ વર્ષ ૨૦૦૪ માં કતારમાંથી એલએનજીની આયાત શરૂ કરનાર પ્રથમ ભારતીય કંપની છે. પીએલએલ એ જુલાઈ, ૧૯૯૯ માં ૨૫ વર્ષના ગાળામાં ૫ એમએમટીપીએ એલએનજીની આયાત માટે રાસગેસ, કતાર સાથે કરાર કર્યો હતો. કરાર મુજબ, જેસીસી ફૂડ ઓઈલ આધારિત કિંમતી સૂત્ર પ્રમાણે ૫ એમએમટીપીએ

એલએનજીનો પુરવઠો વર્ષ ૨૦૦૪ માં શરૂ થયો. વધુમાં, ઓક્ટોબર, ૨૦૦૯ થી પીએલએલ દ્વારા રાસગેસ પુરવઠામાંથી વધુ ૨.૫ એમએમટીપીએ એલએનજી પણ પ્રાપ્ય કરવામાં આવે છે અને તેની કિંમત પણ જેસીસી કિંમતો સાથે સંકળાયેલી છે. આર-એલએનજીના વેચાણ માટે, પીએલએલ આરએલએનજીની અંદાજિત કિંમત (એક્સ-ટર્મિનલ)

* દહેજ સ્થિત પીએલએલ તરફથી = ૭ - ૮ \$/એમએમબીટીયુ

* હજીરા સ્થિત એચએલપીએલ તરફથી = ૧૦ - ૧૨ \$/એમએમબીટીયુ

ઉપરોક્ત ઉપરાંત, પીએલએલ, એચએલપીએલ અને ગેઈલ તથા ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ જેવી અન્ય બજારકર્તા સંસ્થાઓ દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાંથી સ્પોટ આધાર પર એલએનજી પણ મેળવવામાં આવી રહી છે.

૨૦.૭ ભુરે લાલ સમિતિની નિમણૂક ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે દેશના પ્રદૂષણ અંગે અહેવાલ તૈયાર કરવા માટે કરી હતી. ભુરે લાલ સમિતિએ પોતાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો, જેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે ભારતમાં આવેલા ૧૬ શહેરો, એટલે કે આગ્રા, અમદાવાદ, કાનપુર, સોલાપુર, લખનૌ, ઝારિયા, બેંગલોર, ચેન્નઈ, હૈદરાબાદ, મુંબઈ, વારાણસી, ફરીદાબાદ, પટણા, જોધપુર, પુણે અને કોલકાતા ખાતે રેસ્પાયરેબલ સસ્પેન્ડેડ પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (આરએસપીએમ) ના સ્તરો ચિંતાજનક છે. અહેવાલમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે વાયુ પ્રદૂષણ એક ગંભીર સમસ્યા છે અને તેની સામેના ઉપાયો તાત્કાલિક લેવાં જરૂરી હતા. ભુરે લાલ

સમિતિનો અહેવાલ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ રિટ પિટિશન (સિવિલ)
ક્રમાંક ૧૩૦૨૯ / ૧૯૮૫ માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો

૨૦.૮ સશક્ત મંત્રીઓના જૂથે (સંક્ષેપમાં ‘ઈજીઓએમ’) વિવિધ તારીખોએ,
અન્ય બાબતો સાથે, આર.આઈ.એલ. કે.જી. ડી-૬ માંથી સી.જી.ડી. વિભાગોને
(સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન) ગેસ ફાળવણી નક્કી કરવા માટે બેઠકો યોજી હતી.
૨૮.૦૫.૨૦૦૮ ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં, ઈજીઓએમએ નક્કી કર્યું હતું કે
આર.આઈ.એલ. કે.જી. ડી-૬ માંથી ઘરોને પી.એન.જી. પુરું પાડવા અને
પરિવહન ક્ષેત્રને સી.એન.જી. પુરું પાડવા માટે સી.જી.ડી. યોજનાઓને વધુમાં
વધુ ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. જોકે,
૨૩.૦૩.૨૦૦૯ ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં, એવો નિર્ણય લેવાયો હતો કે
આર.આઈ.એલ. કે.જી. ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી કુલ પુરવઠો ૩૫
એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. સુધી પહોંચે ત્યારે સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને પુરવઠો શરૂ
કરવામાં આવશે, જે જુલાઈ ૨૦૦૯ સુધીમાં થવાની સંભાવના હતી.
ઈજીઓએમએ એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે જુલાઈ ૨૦૦૯ સુધીમાં
પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. માટે સી.જી.ડી. એકમોની કુદરતી ગેસની કુલ
જરૂરિયાત કદાચ માત્ર આશરે ૧ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જ હશે. તેથી,
ઈજીઓએમે એવો અભિપ્રાય અપનાવ્યો કે બાકીનું

૨૦.૯ નોંધવા જેવું છે કે પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. ખંડ માટે પ્રાકૃતિક ગેસની કુલ આવશ્યકતા નિર્ધારિત કરવા માટે અપનાવવામાં આવેલી અંદાજ પદ્ધતિ અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી, અથવા એવી સંસ્થાઓની આવી કુલ આવશ્યકતા જુલાઈ ૨૦૦૯ સુધીમાં ૧ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કેવી રીતે થશે તેની પણ કોઈ સ્પષ્ટતા નથી.

૨૦.૧૦ દિલ્હી અને મુંબઈમાં સીએનજીના ભાવ નીચે આપેલ કોષ્ટકમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે :

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૧૪૨/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીગેસફાઈનલવર્ઝન અંદાજે ૪ એમએમએસસીએમડી જેટલી માત્રા અનઉપયોગમાં રહેશે અને તે ૪ વીજ ક્ષેત્રને પૂરી પાડવામાં આવશે. ૨૦.૯ નોંધવું જરૂરી છે કે પી.એન.જી. અને સી.એન.જી. ખંડ માટે પ્રાકૃતિક વાયુની કુલ આવશ્યકતા નિષ્પન્ન કરવા માટે અપનાવવામાં આવેલી અંદાજ પદ્ધતિ અંગે અથવા જુલાઈ ૨૦૦૯ સુધીમાં સંસ્થાઓની આવી કુલ આવશ્યકતા ૧ એમએમએસસીએમડી કેવી રીતે થશે તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી. ૨૦.૧૦ દિલ્હી અને મુંબઈમાં સી.એન.જી.ના ભાવ નીચેની સારણીમાં આપવામાં આવ્યા છે :				
એકમનું નામ	શહેરોના નામ	સી.એન.જી.ની કિંમત (રૂ. પ્રતિ	નેચુરા ગેસનું	લ

		કિંત્રા)	સ્ત્રોત	
ઈન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ (આઈજીએલ)	દિલ્હીનું એન.સી.ટી.	૨૯.૦૦	એ.પી. એમ. + કે.જી. ડીક	
મહાનગર ગેસ લિ. (એમજીએલ)	મુંબઈ	૩૧.૪૭	એ.પી. એમ.+ કે.જી. ડીક	
૨૦.૧૧ ગુજરાતના વિવિધ શહેરોમાં સીએનજીનો કંપનીવાર વેચાણભાવ નીચે આપેલ છે :				
એલ.ડી. સી.નું નામ	શહેરોના નામ કાર્યરત	સીએનજીનો ભાવ (રૂ. પ્રતિ કિંત્રા)	પ્રાકૃતિક ગેસનો પ્રાથમિક સ્ત્રોત	
જીએસપ ીસી ગેસ કંપની	ગુજરાતનાં વિવિધ શહેરો	૩૪.૪૫	આરએલએનજી	

લિ.				
ગુજરાત ગેસ કંપની લિમિટેડ (જીજસ ીએલ)	સુરત, ભરુચ અને અંકલેશ્વર	૩૫.૨૫	ઘરેલું ગેસ અને આરએલએનજી	
અદાણી ગેસ લિમિટેડ (એ.જી. એલ.)	અમદાવાદ અને વડોદરા	૩૭.૧૬	આરએલએનજી	
ગેઈલ	વડોદરા	૩૫.૨૫	આરએલએનજી	

૨૦.૧૧ ગુજરાતના વિવિધ શહેરોમાં કંપનીવાર સી.એન.જી.નો વેચાણ ભાવ નીચે મુજબ આપવામાં આવે છે :

૨૦.૧૨ ઉપરોક્ત કોષ્ટકોમાંથી જોવામાં આવે છે કે ગુજરાતના શહેરોમાં સીએનજીનો વેચાણભાવ દિલ્હી અને મુંબઈના ભાવની સરખામણીએ ઘણો વધુ છે. તેનું કારણ દિલ્હી અને મુંબઈના શહેરોમાં કાર્યરત એલડીસીઓને એ.પી.એમ. ગેસ તથા કે.જી. ડીક ક્ષેત્રોના ગેસનું ફાળવણી કરાયેલ હોવું છે.

૨૦.૧૩ વિવિધ એલ.ડી.સી.ઓને કે.જી. ડીક ગેસના ફાળવણી દર્શાવતું કોષ્ટક નીચે આપવામાં આવેલ છે :

એલ.ડી.સી.નું નામ	રાજ્ય	કેજી ડીક ગેસ ફાળવણી (ફર્મ આધાર પર) એમએમએસસીએમડીમાં
ઈન્ડ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ (આઈજીએલ)	દિલ્હી	૦.૩૦૯
મહાનગર ગેસ લિ. (એમ.જી.એલ.)	મહારાષ્ટ્ર અ	૦.૩૭૦
સાબરમતી ગેસ લિમિટેડ (બીપીસીએલનો હિસ્સો)	ગુજરાત	૦.૦૭૮
ગ્રીન ગેસ લિમિટેડ	યુ.પી.	૦.૦૧૫
અવંતિકા ગેસ લિ.	એમ.પી.	૦.૦૧૩

એચપીસીએલ	ગુજરાત	૦.૦૪૯
કુલ		૦.૮૩૪

૨૦.૧૪ અરજદારોએ આ અરજી જાહેર હિતની અરજી તરીકે દાખલ કરવા માટે તેમના વકીલનો સંપર્ક કર્યો હતો, કારણ કે સી.એન.જી.ના ભાવોમાં વારંવાર વધારાના કારણે ઓટોરિક્ષાના માલિકો અને સંચાલકો પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થતા હતા. આ અરજીમાં રજૂ કરાયેલા કેટલાક તથ્યો ઉપરોક્ત વકીલના જ્ઞાનમાં હતા અને કેટલાક તથ્યો અરજદારોના તે વકીલ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા, જેણે આ અરજી દાખલ કરી છે.

૨૦.૧૬ હાલની અરજી નીચે દર્શાવેલ તથા અન્ય આધાર પર દાખલ કરવામાં આવી છે :

૨૦.૧૬.૧ અહીં વિવાદાધીન મુખ્ય મુદ્દાઓમાંથી એક એ છે કે કેન્દ્રિય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા અધિકૃત અથવા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. એકમોની માંગને જ માત્ર ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી, જેના કારણે ગુજરાતમાં આવેલી તેવી એકમો બહાર રહી ગઈ હતી, જેઓ હજુ પણ પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ હેઠળ અધિકૃતિની રાહ જોઈ રહી હતી. કેન્દ્રિય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. એકમોને એમ.ઓ.પી.એન.જી. તરફથી અધિકૃતિઓ પ્રાપ્ત થઈ હતી,

જ્યારે અદાણી ગેસ લિમિટેડ, ગુજરાત ગેસ કંપની લિમિટેડ અને જી.એસ.પી.સી. ગેસ કો. લિ. જેવી બિન-કેન્દ્રિય પી.એસ.યુ. એકમોએ રાજ્યભરમાં ફેલાયેલા તેમના વ્યાપક જાળાઓ માટે પી.એન.જી.આર.બી. સમક્ષ અરજી કરવી પડતી હતી.

૨૦.૧૬.૨ ભારત સરકારએ કેન્દ્રિય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. કંપનીઓને, એવા વિસ્તારોમાં પણ જ્યાં નેટવર્ક હજી વિકસાવવાનું બાકી છે, કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવ્યો છે. બીજી તરફ, ગુજરાત પાસે સી.એન.જી. સ્ટેશનોનું એવું નેટવર્ક છે, જે દેશનું એકમાત્ર સી.એન.જી.

૨૦.૧૬.૩ પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ અમલમાં લાવવામાં આવતાં પહેલાં, કોઈપણ ગેસ પાઈપલાઈન અથવા સ્થાનિક ગેસ વિતરણ જાળું પાથરવા, બાંધવા અથવા ચલાવવા માટે કોઈપણ સંસ્થા અથવા કોઈપણ વ્યક્તિએ અધિકૃતતા મેળવવી જરૂરી હોય તેવી ન તો કોઈ કાયદાકીય જોગવાઈ હતી અને ન તો કોઈ કાનૂની આવશ્યકતા હતી. ગુજરાતમાં સી.જી.ડી.ઓએ કુદરતી ગેસના લાભો જનસમૂહ સુધી પહોંચાડવા માટે રાજ્યભરમાં વિતરણ જાળાંના વિકાસ કરવાની પહેલ કરી હતી.

૨૦.૧૬.૪ ભારતના પ્રાકૃતિક સંસાધનોના ફાળવણીમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલી આવી કઠોરતાને કારણે એવી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ છે કે

જેમાં ગુજરાતની જનતા વધતા આર.એલ.એન.જી.ના ભાવોના ભારનો સામનો કરી રહી છે, જે ભાવો મધ્ય પૂર્વના દેશોમાં નાગરિક અશાંતિ અથવા વિશ્વવ્યાપી કુદરતી આપત્તિઓ જેવી વૈશ્વિક ઘટનાઓથી પણ પ્રભાવિત થાય છે.

૨૦.૧૬.૫ હાલમાં, ગુજરાતમાં, સી.એન.જી. હેતુઓ માટે ગેસની આવશ્યકતા ૧.૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે.

૨૦.૧૭ અરજદારો રજૂ કરે છે કે કેન્દ્રીય સરકાર એવી એલ.ડી.સી.ઓને એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડીઝ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવી રહી નથી, જેઓને કેન્દ્રીય સરકારની અધિકૃતતા પ્રાપ્ત નથી. અરજદારો રજૂ કરે છે કે પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ નિયમનકારી બોર્ડ અધિનિયમ, ૨૦૦૬ (સંક્ષેપમાં ‘પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ’) કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો અને ૦૧.૧૦.૨૦૦૭ના રોજ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો, આની અધિસૂચના સિવાય

૨૦.૧૭.૧ ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ અને વોઇસ ઓફ ઇન્ડિયા (બિન-સરકારી સંસ્થા) એ અનુક્રમે પેટ્રોલિયમ એન્ડ નેચરલ ગેસ રેગ્યુલેટરી બોર્ડ (ટૂંકમાં ‘પી.એન.જી.આર.બી.’) અને ભારત સંઘ વિરુદ્ધ, એવી રાહત માટે કે કલમ ૧૬ અમલમાં લાવવામાં આવી નહોતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, કોઈપણ ગેસ પાઈપલાઈન અથવા સ્થાનિક ગેસ વિતરણ જાળું પાથરવા, બાંધવા અને

ચલાવવા માટે કોઈપણ અધિકૃતતા આપવાનો તથા કોઈપણ એકમને તે કરવા પરથી પ્રતિબંધિત કરવાનો પી.એન.જી.આર.બી.ને કોઈ અધિકાર નથી, દિલ્લી વડી અદાલતમાં રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૯૦૨૨ ઓફ ૨૦૦૯ અને રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૮૪૧૫ ઓફ ૨૦૦૯ દાખલ કરી હતી. ઉપરોક્ત દલીલ દિલ્લી વડી અદાલતે સ્વીકારી હતી અને તેની તા. ૨૧.૦૧.૨૦૧૦ની સંયુક્ત આદેશ દ્વારા અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેથી અરજદારો રજૂ કરે છે કે આવશ્યકતા

૨૦.૧૭.૨ ગુજરાતમાં અને અન્યત્ર કાર્યરત એલ.ડી.સી.ઓએ અધિકૃતતા માટે પી.એન.જી.આર.બી. સમક્ષ અરજીઓ દાખલ કરી છે. આવી અરજીઓ દિલ્લી વડી અદાલતના ઉપરોક્ત આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલ વિશેષ અનુમતિ અરજી (સિવિલ) ક્રમાંક ૫૪૦૮ ઓફ ૨૦૧૦ તથા અન્ય સંલગ્ન બાબતોમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૦ ના રોજ આપેલા આંતરિમ આદેશને કારણે બાકી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૦ ના આંતરિમ આદેશનું પુનઃઉત્પાદન નીચે મુજબ છે :

બોર્ડ તમામ બાકી અરજીઓ પર પ્રક્રિયા કરી શકે છે અને અંતિમ આદેશો પસાર ન કરી શકે.

૨૦.૧૭.૩ નોંધપૂં જરૂરી છે કે કલમ ૧૬ અંગે ૧૫.૦૭.૨૦૧૦ના રોજ સૂચના પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી અને તેને અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી, જે દિલ્લી વડી અદાલતના ૨૧.૦૧.૨૦૧૦ના આદેશ તથા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ૧૫.૦૩.૨૦૧૦ના વચગાળાના આદેશ પછીનું છે. હવે કલમ ૧૬ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેના વચગાળાના આદેશને રદ કરાવવા/ફેરફાર કરવા માટે આંતરકાલીન અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી છે. તે

૨૦.૧૭.૪ કેન્દ્ર સરકાર એલ.ડી.સી.ને એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડીઝ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવી રહી નથી, જેઓને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આપવામાં આવેલ અધિકૃતતા પ્રાપ્ત નથી. કેન્દ્ર સરકારની ઉક્ત કાર્યવાહી અયોગ્ય અને મનસ્વી છે તેમજ સામાન્ય જનહિતના વિરુદ્ધ છે. જેઓએ સરકાર તરફથી કોઈ અમલવારી અથવા બળજબરી વિના સી.જી.ડી. નેટવર્કો વિકસાવ્યા છે અને જેમણે તે માત્ર જનસમુદાયના હિતાર્થે કર્યું છે, એવી કંપનીઓને ગેસના ફાળવણી માટે અનધિકૃતતા માપદંડ હોવી જોઈએ નહીં.

૨૦.૧૮ જોકે ૨૮.૦૫.૨૦૦૮ તારીખની ઇ.જી.ઓ.એમ. ની બેઠકમાં એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે પ્રારંભિક ૪૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. માંથી મહત્તમ ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. સી.જી.ડી. પ્રોજેક્ટ્સ અને પી.એન.જી. ને ફાળવવામાં આવશે, તેમ છતાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઉક્ત ક્ષેત્રને કે.જી. ડી-૬

માંથી માત્ર ૦.૮૭ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસ જ ફાળવવામાં આવ્યો છે (જેમાં ઇ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા એવા સી.જી.ડી. ને ફાળવવામાં આવેલ ગેસનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેઓએ હજી કામગીરી શરૂ કરી નથી). ગુજરાતમાં સી.જી.ડી. પ્રોજેક્ટ્સની ગેસ જરૂરિયાત છેલ્લા સમયમાં નોંધપાત્ર રીતે વધી ગઈ છે. ઉક્ત ક્ષેત્રને એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસની વધુ ફાળવણીની વાસ્તવિક જરૂર છે. સરકાર દ્વારા ઉક્ત ક્ષેત્રની અવગણના કરવામાં આવી રહી છે. સી.જી.ડી. પ્રોજેક્ટ્સને ૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ફાળવવાનો નિર્ણય કર્યો હોવા છતાં, સરકાર તે કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે.

૨૦.૧૮.૧ એ પણ નોંધવામાં આવી શકે છે કે સ્ટીલ જેવા ક્ષેત્રોએ પણ

૨૦.૧૮.૨ પરિવહન માટે સી.એન.જી.નો ઉપયોગ કરવા વાહનમાં એક રૂપાંતરણ કિટ સ્થાપિત કરવી આવશ્યક છે. સી.એન.જી.ના ભાવ સ્પર્ધાત્મક અને સ્થિર રહેશે એવી ધારણા હેઠળ હજારો ઓટો રિક્ષાના માલિકોએ આવી રૂપાંતરણ કિટોમાં નોંધપાત્ર મૂડીરોકાણ કર્યું હતું. તેના પર્યાવરણીય પ્રભાવ ઉપરાંત, સામાન્ય માણસ માટે સી.એન.જી. પરવડે તેવું ઇંધણ રહેશે એવી પણ અપેક્ષા રાખવામાં આવી હતી.

૨૦.૧૮.૩ જોકે, કોઈપણ દેશી સ્ત્રોતોમાંથી ગેસનું ફાળવણી ન થવું અને આર.એલ.એન.જી.ના ભાવમાં સતત વધારો થવાને કારણે ગુજરાતની

સી.જી.ડી. કંપનીઓને ગૃહઉપયોગી, વ્યાવસાયિક અને પરિવહન ક્ષેત્ર માટે ગેસના ભાવ નિયમિત ધોરણે વધારવા માટે મજબૂર થવું પડે છે અને તેના પરિણામે સામાન્ય માણસ પર પ્રતિકૂળ અસર પડી રહી છે. જાહેર પરિવહનના ખર્ચમાં વધારો તથા ગૃહઉપયોગી પી.એન.જી.ના ભાવમાં વધારો, સામાન્ય માણસ પર એવો ખર્ચનો બોજ મૂકે છે જે આ સી.જી.ડી. કંપનીઓને એ.પી.એમ. અથવા કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રના ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવ્યું હોત તો ટાળી શકાય તેમ હતો. સી.એન.જી.ના ઊંચા ભાવ અને તેના ભાવમાં વારંવાર થતો વધારો પણ ઓટોરિક્ષા માલિકો અને સંચાલકો પર પ્રતિકૂળ અસર કરે છે. તેમના નફાના હાશિયાઓ સંકુચાઈ રહ્યા છે. ઓટોરિક્ષા માલિકો અને સંચાલકો સમાજના આર્થિક રીતે નીચલા વર્ગનો ભાગ છે. તેમના

૨૦.૧૯ એલ.ડી.સી.ઓ દ્વારા વેચવામાં આવતા સી.એન.જી.ના ભાવનિયંત્રણ માટે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય નીતિ ઘડવાની અથવા યોગ્ય કાયદો બનાવવાની જરૂર છે. હાલમાં એવી સ્થિતિ સર્જાઈ રહી છે કે કોઈ વિશિષ્ટ એલ.ડી.સી. એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ક્ષેત્રના ગેસના ફાળવણીના કારણે સી.એન.જી. સસ્તા દરે બજારમાં મૂકી શકે તેવી સ્થિતિમાં હોવા છતાં, તે એલ.ડી.સી. તેનો લાભ ગ્રાહક સુધી પહોંચાડતી નથી અને તે લાભ પોતાને માટે જ રાખી લે છે. આ જ બાબત એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસ સસ્તા દરે ફાળવવાનો મૂળ હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય જ નિષ્ફળ અને વિફળ બનાવે છે. તેથી વિશાળ જાહેર હિતમાં આ માનનીય અદાલત દ્વારા કેન્દ્ર સરકાર અને/અથવા

રાજ્ય સરકારને એલ.ડી.સી.ઓ દ્વારા વેચવામાં આવતા સી.એન.જી.ના ભાવને નિયંત્રિત કરવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવાની દિશામાં યોગ્ય નિર્દેશો આપવાની આવશ્યકતા છે, જેથી એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસના નીચા ભાવનો લાભ અંતિમ ઉપભોક્તાઓ સુધી પહોંચે.

૨૧. ભારત સંઘ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા ઉક્ત અરજીનો અલગથી વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની દલીલોનો સાર આ પ્રમાણે રજૂ કરી શકાય:

૨૧.૧ એવું પ્રતિત થાય છે કે અરજદાર નં.૧ રિક્ષા માલિકોની એક સંસ્થા છે અને ટ્રેડની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલ છે

૨૧.૨ ઉપરોક્ત સોગંદનામું પોતે જ દર્શાવે છે કે અરજદાર દ્વારા અરજિયક્ષિ ઉઠાવવામાં આવેલો સમગ્ર વિવાદ માહિતી અને વિશ્વાસના આધાર પર આધારિત છે. જોકે, આવી માહિતીનો સ્ત્રોત

૨૧.૩ એ.પી.એમ. ગેસ નેશનલ ઓઈલ કંપનીઓ (એન.ઓ.સી.ઝ), અર્થાત્, ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન (ઓએનજીસી) અને ઓઈલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (ઓઆઈએલ) ના નિયુક્ત ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પાદિત થાય છે. એ.પી.એમ. ગેસનું ફાળવણી મે, ૨૦૦૫ ના મંત્રિમંડળના નિર્ણય અનુસાર પ્રાથમિકતા ધરાવતા ક્ષેત્રોને આપવામાં આવે છે. એ.પી.એમ. ભાવોએ એ.પી.એમ. ગેસની

પુરવઠા માત્ર નીચેની ગ્રાહક શ્રેણીઓને કરવામાં આવે છે:– અ. વીજ ક્ષેત્રના ગ્રાહકો.

બિ. ખાતર ક્ષેત્રના ઉપભોક્તાઓ.

ક. અદાલતી આદેશો હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા ઉપભોક્તાઓ.

ડી. ૦.૦૫ એમએમએસસીએમડી કરતાં ઓછી ફાળવણી ધરાવતા ઉપભોક્તાઓ.

૨૧.૪ વિવિધ પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રો અને પ્રદેશો વચ્ચે એ.પી.એમ. ગેસના વહેંચણાને ચુકિતસંગત બનાવવા માટે, ભારત સરકારે એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવા જુલાઈ, ૧૯૯૧માં ગેસ લિંકેજ કમિટી (જી.એલ.સી.)ની રચના કરી હતી. દેશમાં એ.પી.એમ. ગેસની ઉપલબ્ધતા ખૂબ ઘટી જવાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં

૨૧.૫ દિલ્હી અને મુંબઈને એ.પી.એમ. ગેસના પુરવઠા અંગે, એવું જણાવવામાં આવે છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મેહતા વિ. યુ.ઓ.આઈ. ના કેસમાં એવું નિર્ધારિત કર્યું છે કે દિલ્હી અને મુંબઈ સહિત અન્ય નવ શહેરોમાં વાયુ પ્રદૂષણની સમસ્યા અત્યંત ગંભીર હતી, જેના કારણે આ શહેરોને સી.એન.જી. નો પુરવઠો આવશ્યક બન્યો હતો. તે અનુસંધાને, શહેર ગેસ વિતરણ (સી.જી.ડી.) સંસ્થાઓને એ.પી.એમ. ગેસનો પુરવઠો કરવામાં આવે છે, જે અન્ય સાથે દિલ્હી અને મુંબઈમાં સી.એન.જી. પૂરી પાડે છે. ગુજરાતમાં, (૦.૧૫૯+૧.૬૯) એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જેટલો એ.પી.એમ. ગેસ ગુજરાત ગેસ કંપની

લિમિટેડ (જી.જી.સી.એલ.) ને પૂરો પાડવામાં આવે છે, જે અંકલેશ્વર, ભરૂચ અને સુરતમાં સી.એન.જી. પૂરી પાડે છે.

૨૧.૬ ગુજરાતને કુદરતી ગેસના ફાળવણી બાબતે એવું જણાવવામાં આવે છે કે કુલ ૧૧૯.૫૧ એમએમએસસીએમડી એ.પી.એમ. ફાળવણીમાંથી આશરે ૨૪.૫ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતને ફાળવવામાં આવેલ છે. હાલમાં, પરિસ્થિતિ જેવી છે તે મુજબ, ફાળવણી માટે કોઈ એ.પી.એમ. ગેસ ઉપલબ્ધ નથી અને તેથી, એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણી માટેની વિનંતી સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

	ફાળવણી (એમએમએસસીએમડી)		
ક્ષેત્રો	ફર્મ	ફોલોબેક	કુલ
વીજળી	૩૨.૬૭૭	૧૨	૪૪.૬૭૭
ખાતર	૧૫.૭૦૮	--	૧૫.૭૦૮
સીજીડી	૧.૨૨૨	૨.૧૬૫	૩.૩૮૭
સ્ટીલ	૪.૧૯		૪.૧૯
રિક્ષાઈનરીઓ	૫	૬	૧૧
પેટ્રોકેમિકલ્સ	૧.૯૧૮		૧.૯૧૮
એલપીજી	૨.૫૯૪		૨.૫૯૪

બંધક વિદ્યુત શક્તિ		૧૦	૧૦
કુલ	૬૩.૩૦૯	૩૦.૧૬૫	૯૩.૪૭૪

૨૧.૭.૧ તેમ છતાં, કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન માર્ચ ૨૦૧૦થી ઘટવા લાગ્યું હતું, અને ડિસેમ્બર, ૨૦૧૦ સુધીમાં તે ઘટીને અંદાજે ૫૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. જેટલું રહ્યું હતું, જે ઇ.જી.ઓ.એમ. દ્વારા નક્કી કરાયેલા પ્રાથમિકતાક્રમ અનુસાર મૂળ ક્ષેત્રોને, અર્થાત્ ખાતર, એલ.પી.જી., વીજળી અને સી.જી.ડી., તથા એ જ ક્રમમાં, પહેલેથી જ પ્રતિબદ્ધ નિશ્ચિત ફાળવણી પૂરી કરવા માટે મશ્કેલીપૂર્વક પૂરતું હતું.

૨૧.૮ એનઈએલપી હેઠળના કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી દરરોજ ૭૭,૫૯૩ પ્રમાણભૂત ઘન મીટર (એસસીએમડી) જેટલી માત્રા સાબરમતી ગેસ લિ. ને ફાળવવામાં આવી છે.

૨૧.૯ કેજી ડીફ માંથી કુદરતી વાયુના ઉત્પાદનનો ઘટાડો ચાલુ રહ્યો હતો અને માર્ચ, ૨૦૧૧ સુધીમાં ઉત્પાદન ઘટીને ૪૮ એમએમએસસીએમડી થયું હતું. તેથી, જાહેર હિતમાં આ મંત્રાલયે મુખ્ય ક્ષેત્રો જેમ કે ખાતર, એલપીજી, વીજળી અને સીજીડીની નિશ્ચિત માંગને તે પ્રાથમિકતા ક્રમમાં પૂર્ણ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. પુરવઠાની સ્થિતિ વધુ બગડી હતી અને નવેમ્બર, ૨૦૧૧માં ઉત્પાદન ઘટીને માત્ર ૪૦.૮ એમએમએસસીએમડી રહ્યું હતું, જેના પરિણામે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાંના એક એવા સીજીડી ક્ષેત્રમાં પણ કપાત કરવી પડી હતી.

૨૧.૧૦ ઉપરોક્તમાંથી એ જોવામાં આવી શકે છે કે ૬૩.૩ એમએમએસસીએમડીના નિશ્ચિત ફાળવણીઓની સામે (જેમાંથી અંદાજે ૫૨ એમએમએસસીએમડી ઉપર ઉદ્દેષિત મુખ્ય ક્ષેત્રો માટે છે), કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન ઘટીને અંદાજે ૪૦.૮ એમએમએસસીએમડી સુધી આવી ગયું છે અને અગાઉ ઇગોમ દ્વારા મુખ્ય ક્ષેત્રોને કરવામાં આવેલી નિશ્ચિત ફાળવણીઓને પૂર્ણ કરવા માટે પણ પૂરતું નથી. તેથી, કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રમાંથી પણ કોઈ ફાળવણી કરી શકાય તેમ નથી.

૨૧.૧૧ દેશમાં હાલમાં કુદરતી વાયુની કુલ ઉપલબ્ધતા દૈનિક આશરે ૧૬૬.૧૭ મિલિયન સ્ટાન્ડર્ડ ક્યુબિક મીટર (એમએમએસસીએમડી) છે. તેમાંમાંથી સ્પેશી વાયુ માત્ર ૭૧ એમએમએસસીએમડી છે. સ્ત્રોતવાર વિગતો નીચે મુજબ છે:

સ્ત્રોત	જૂન ૨૦૧૧ માં સરેરાશ દૈનિક ઉપલબ્ધતા (એમએમએસસીએમડી)
ઓએનજીસી	૫૦.૭૮
તેલ	૬.૬૩
પીએમટી	૧૧.૮૭
અન્ય જેવીઓ	૩.૩૯

કેજી ડીફ	૪૭.૧૭
(૧) ઘરેલું ગેસનું કુલ	૭૦.૯૬
સ્પોટ આર-એલએનજી	૨૧.૨
આરએલએનજી	૨૫.૧૩
(૨) આયાતિત ગેસનું કુલ પ્રમાણ	૪૬.૩૩
કુલ	૧૬૬.૧૭

૨૧.૧૨ ગેસ ઉપયોગ નીતિમાં પ્રતિબિંબિત થતી ગેસના ફાળવણીના મુદ્દે સરકારનો પ્રયત્ન મુખ્ય ક્ષેત્રોને સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવાનો છે. કુદરતી ગેસનો (આયાતિત આર.એલ.એન.જી. સહિત) વર્તમાન કુલ ક્ષેત્રવાર પુરવઠો નીચે મુજબ છે:-

ક્ષેત્ર	પુરવઠો (એમએમએસસીએમડી)	કુલ પુરવઠાનો %
ખાતરો	૩૭.૭૪	૨૨.૭%
વીજક્ષેત્ર	૬૧.૪૧	૩૭.૦%

સીજીડી (ડોમેસ્ટિક સીએનજી)	૭.૯	૪.૮%
અદાલત દ્વારા આદેશિત ગ્રાહક	૧.૦૯	૦.૭%
દ્રવ નિષ્કર્ષણ માટેની ઘટત — એલ.પી.જી. વગેરે.	૭.૧૮	૪.૩%
૫૦,૦૦૦થી ઓછી ફાળવણી ધરાવતો નાનો ઉપભોક્તા	૫.૮૧	૩.૫%
સીજીડી કમર્શિયલ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ	૬.૦૭	૩.૭%
રિફાઇનરીઓ	૧૯.૭૭	૧૧.૯%
પેટ્રોકેમિકલ્સ	૫.૬૭	૩.૪%
સ્પોન્જ આયર્ન	૭.૦૧	૪.૨%
અન્યો	૪.૪૫	૨.૭%
આંતરિક વપરાશ— પાઇપલાઇન પ્રણાલી	૨.૦૬	૧.૨%

કુલ પુરવઠો	૧૬૬.૧૭	
------------	--------	--

૨૧.૧૩ હાલમાં ફાળવણી માટે કોઈ ગેસ ઉપલબ્ધ નથી અને વીજ ક્ષેત્ર જેવા ક્ષેત્રો પણ કોઈ ગેસ વિના અટવાયેલા છે. એ સાચું છે કે પ્રાકૃતિક ગેસ સ્વચ્છ અને કાર્યક્ષમ ઇંધણ છે અને દેશમાં પ્રાકૃતિક ગેસની માંગ ઝડપથી વધી રહી છે. માંગ અને પુરવઠા વચ્ચેનું અંતર આચારિત આર.એલ.એન.જી. દ્વારા પૂર્ણ કરવું પડે છે, જે સ્થાનિક ગેસની સરખામણીએ વધુ મોંઘું છે. વીજ અને ખાતર જેવા અત્યંત સંવેદનશીલ ક્ષેત્રો સહિત તમામ ક્ષેત્રો ગેસની તેમની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરવા માટે આચારિત આર.એલ.એન.જી. નો ઉપયોગ કરે છે. દેશમાં આર.એલ.એન.જી. નો ઉપયોગ વધવાનો નિર્ધારિત છે, કારણ કે સ્થાનિક માંગ સ્થાનિક ગેસ દ્વારા પૂર્ણ થઈ શકતી નથી. સ્થાનિક ગેસ મર્યાદિત હોવાને કારણે, તેની ફાળવણી સરકારની સુસ્પષ્ટ નીતિ મુજબ અને નીચે દર્શાવેલ વ્યાપક પ્રાથમિકતા મુજબ થાય છે:— ૧) ખાતર ૨) એલ.પી.જી. ૩) વીજ ૪) સી.જી.ડી. ૫) અન્ય ક્ષેત્રો જેમ કે સ્ટીલ, પેટ્રોકેમિકલ્સ, રિફાઈનરીઓ,

૨૧.૧૩.૧ ઉપરોક્ત પ્રાથમિકતા અનુસાર ઉપલબ્ધ સ્થાનિક ગેસની રકમનું વિતરણ વ્યાપક જાહેર હિતની સેવા માટે યુક્તિસંગત રીતે કરવામાં આવે છે. કોઈપણ ક્ષેત્ર આવી અગ્રતા પર અધિકારનો દાવો કરી શકશે નહીં, જે આ ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર ન હોય.

૨૧.૧૪ દેશની ઊર્જા સુરક્ષાને મજબૂત બનાવવા માટે સરકારે પ્રાથમિકતા આપી છે. ગેસ પુરવઠામાં વધારો કરવા અને ઘરઆંગણેના બજારમાં પુરવઠા તથા માંગ વચ્ચેનું અંતર ઓછું કરવા માટે બહુમુખી વ્યૂહરચના અપનાવવામાં આવી છે, જેમાં કોલ બેડ મેથેન (સીબીએમ) સહિતની ઘરઆંગણેની અનુસંધાન અને ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિઓનું સઘનકરણ, એલએનજીની આયાત, તેમજ ભૂગર્ભ કોલ ગેસીકરણ અને નેચરલ ગેસ હાઇડ્રેટ કાર્યક્રમ (એનજીએચપી) જેવી નવી તકનીકોનો સમાવેશ થાય છે. આ સંદર્ભમાં, સરકાર રાષ્ટ્રાંતરીય ગેસ પાઇપલાઇન દ્વારા કુદરતી ગેસની આયાત સુનિશ્ચિત કરવાનો પણ પ્રયત્ન કરી રહી છે. હાલમાં કુદરતી ગેસની આયાત ઈરાનમાંથી આઇપીઆઇ ગેસ પાઇપલાઇન પ્રોજેક્ટ દ્વારા અને તુર્કમેનિસ્તાનમાંથી ટીએપીઆઇ ગેસ પાઇપલાઇન પ્રોજેક્ટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી રહી છે.

૨૧.૧૫ સરકારે પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક વાયુ, પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો તથા પ્રાકૃતિક વાયુના પરિવહન, વિતરણ, બજારકરણ અને વેચાણ વગેરેનું નિયંત્રણ કરવા માટે પેટ્રોલિયમ એન્ડ નેચરલ ગેસ રેગ્યુલેટરી બોર્ડ અધિનિયમ, ૨૦૦૬ અમલમાં મૂક્યો છે, જેથી પેટ્રોલિયમ એન્ડ નેચરલ ગેસ રેગ્યુલેટરી બોર્ડની સ્થાપના માટે જોગવાઈ થાય. બોર્ડ, અરજીના આધારે અથવા સ્વપ્રેરણાથી, એવો અભિપ્રાય રચે કે પાઇપલાઇન નાખવી, બાંધવી, સંચાલિત કરવી અથવા તેનો વિસ્તરણ કરવું આવશ્યક અથવા ઉપયુક્ત છે, ત્યારે તે તેવું કરવા અંગેના

પોતાના ઇરાદાની વ્યાપક જાહેરખબર આપે છે અને તે હેતુ માટે સંબંધિત એકમને અધિકૃત કરે છે.

૨૧.૧૬ સર્વોચ્ચ અદાલતે ડિરેક્ટોરેટ ઓફ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ્સ અને અન્યો વિ./સ. ગૌરવ અશ્વિન જૈન અને અન્યોના, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૭૩૭ માં અહેવાલિત મામલામાં, એવું નિર્ધારિત કર્યું છે કે—

૧૬. સરકારી નીતિ અંગેની ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ હવે સુસ્પષ્ટ રીતે નિર્ધારિત થઈ ચૂક્યો છે. અદાલતો નીતિની સાચાશ, યોગ્યતા અને અનુરૂપતાની તપાસ કરતી અપીલી સત્તાઓ તરીકે કાર્ય કરતી નથી અને કરી પણ શકતી નથી; તેમજ જે નીતિ ઘડવાનો હક કાર્યપાલિકાને છે, તેવી નીતિ સંબંધિત બાબતોમાં અદાલતો કાર્યપાલિકાની સલાહકાર પણ નથી. સરકારની નીતિનું પરીક્ષણ કરતી વખતે ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ એટલો જ છે કે તે નીતિ નાગરિકોના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉદ્ધંધન કરે છે કે કેમ, બંધારણની જોગવાઈઓના વિરોધમાં છે કે કેમ, અથવા કોઈ કાયદેસરની જોગવાઈના વિરુદ્ધ છે કે સ્પષ્ટપણે મનસ્વી છે કે કેમ, તેની તપાસ કરવી. અદાલતો માત્ર આ આધાર પર નીતિમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકતી નથી કે તે ભૂલભરેલી છે, અથવા તેના કરતાં વધુ સારી, વધુ ન્યાયસંગત કે વધુ વિવેકપૂર્ણ વિકલ્પ ઉપલબ્ધ છે. નીતિની બુદ્ધિમત્તા અથવા મજબૂતી નહીં, પરંતુ નીતિની કાયદેસરતા જ ન્યાયિક સમીક્ષાનો વિષય છે.

૨૧.૧૭ અરજદારોએ એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ની કઈ અને કેવી કાર્યવાહી મનસ્વી, બેફામ અથવા અયોગ્ય છે. આ પ્રતિવાદી પૂર્ણપણે અવગત છે કે વધતા ઉદ્યોગીકરણ અને વાહનજન્ય પ્રદૂષણની પૃષ્ઠભૂમિમાં હવાની ગુણવત્તા ક્રમશઃ સામાજિક ચિંતાનો વિષય બની ગઈ છે. વાહનજન્ય પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવા માટે ભારત સરકારે ઓટો ફ્યુઅલ નીતિ ઘડી છે. આ નીતિનો હેતુ વ્યાપક અને સમગ્ર રીતે નીચેના મુદ્દાઓનો નિવારણ લાવવાનો છે

૨૧.૧૮ જેમ અગાઉથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે, તેમ સરકારે વ્યાપક જાહેર હિતમાં ગેસ ઉપયોગ નીતિ ઘડી છે. જોકે, જેમ અગાઉથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે, તેમ ફાળવણી માટે કોઈ સ્વદેશી ગેસ ઉપલબ્ધ નથી. તેથી, ગુજરાતમાં સીજીડી ક્ષેત્રને ગેસ ફાળવવો શક્ય નથી. જોકે, આરએલએનજીનો સીજીડી ક્ષેત્ર દ્વારા વધતા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને આ ગેસના ઉપયોગ પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.

૨૧.૧૯ આ પ્રતિવાદી વિશાળ જનહિતમાં નીતિગત નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે. અરજદારો હકના મુદ્દા તરીકે ગેસનું ફાળવણી માંગણી કરી શકતા નથી અને તેઓ કોઈ નિશ્ચિત દરે અથવા કિંમતે ગેસનો પુરવઠો માંગણી પણ કરી શકતા નથી.

૨૧.૨૦ કુલ ગેસ પોર્ટફોલિયોમાંથી ૧૧૯.૫૧ એમએમએસસીએમડી એ.પી.એમ. ફાળવણીમાંથી ૨૬.૫ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતને ફાળવવામાં આવી છે. તે ઉપરાંત, આ બાબત પણ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે ૨૦૧૦ માં એ.પી.એમ.ના ભાવમાં સુધારણા થયા પછી, એ.પી.એમ.નો ભાવ

૨૧.૨૧ ગુજરાત રાજ્યના મુખ્યમંત્રીને કરવામાં આવેલી રજૂઆતના સ્વરૂપમાં પરિચ્છેદ ક્રમાંક ૬ માં દર્શાવેલ હકીકતો, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સીએનજી પરનો કર, વેટ અને એક્સાઈઝ શુલ્કનો દર ઘટાડવા બાબત કરવામાં આવેલી રજૂઆત તથા એમ/એસ. અદાણી ગેસ લિમિટેડ દ્વારા વારંવાર કરવામાં આવતા ભાવવધારા વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલી રજૂઆત સંબંધિત છે.

૨૧.૨૨ સ્પેશમાં ઉત્પાદિત કુદરતી ગેસને, કિંમત નિર્ધારણની પદ્ધતિના આધારે, ત્રણ મુખ્ય શ્રેણીઓમાં વહેંચી શકાય છે, એટલે કે—

- (૧) નામાંકિત બ્લોક્સમાંથી શાસિત કિંમત પ્રણાલી (એ.પી.એમ.) ગેસ.
- (૨) એન.ઈ.એલ.પી. પૂર્વના બ્લોક્સમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રાકૃતિક વાયુ (૩) એન.ઈ.એલ.પી. બ્લોક્સમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રાકૃતિક વાયુ

૨૧.૨૩ દેશમાં પ્રવાહિત થતો અન્ય ગેસ વિદેશમાંથી આયાત કરાયેલ પુનઃવાયુકૃત દ્રવીકૃત કુદરતી ગેસ (સંક્ષેપમાં આર.એલ.એન.જી.) છે. બધા

ગેસો રાસાયણિક રીતે મુખ્યત્વે મેથેન હોય છે અને તેમાં ઊંચા કાર્બન અંશો નું નાનું પરંતુ બદલાતું પ્રમાણ હોય છે.

૨૧.૨૫ પૂર્વ-એનઈએલપી ક્ષેત્ર પન્ના-મુક્તા-તાપ્તી (પીએમટી)માંથી, ૨.૧૩ એમએમએસસીએમડી જીજીસીએલને ફાળવવામાં આવ્યું છે અને ૦.૯ એમએમએસસીએમડી નાના વપરાશકર્તાઓને પુરવઠા માટે ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (જીએસપીસીએલ)ને ફાળવવામાં આવ્યું છે. વર્તમાનમાં, પૂર્વ-એનઈએલપી બ્લોક હેઠળ ફાળવણી માટે કોઈ વધારાનો ગેસ ઉપલબ્ધ નથી.

૨૧.૨૬ દેશમાં કુદરતી વાયુનું બિન-એ.પી.એમ. સ્પેશી ઉત્પાદન નામનિર્દેશિત ક્ષેત્રોમાંથી મળતું નવું ઉત્પાદન, પૂર્વ-એન.ઈ.એલ.પી. ઉત્પાદન અને એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળનું ઉત્પાદન એમ બનેલું છે. હાલમાં કે.જી. ડીક ક્ષેત્રમાંથી ઉત્પાદન આશરે ૪૦.૮ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે અને તેની કિંમત યુ.એસ.\$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. નક્કી કરવામાં આવી છે. તે દેશમાં સ્પેશી રીતે ઉત્પાદિત કુદરતી વાયુમાં એકલવાયું સૌથી મોટું ઉત્પાદન છે. એ.પી.એમ. વાયુની કિંમત રોયલ્ટી ઘટાડીને યુ.એસ. \$૪.૨/એમ.એમ.બી.ટી.યુ. સુધી પુનઃનિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, એ.પી.એમ. અન્ય વાયુ કરતાં સસ્તો છે એવી દલીલ યોગ્ય નથી. તેમ છતાં, આયાતિત આર.એલ.એન.જી. ઘણો વધુ મોંઘો

છે, પરંતુ એ જીવનની હકીકત છે કે દેશાંતર્ગત ઉત્પાદન માંગની સરખામણીએ ઘણું ઓછું છે અને તેની પૂર્તિ આયાતિત વાયુ દ્વારા કરવી પડશે.

૨૧.૨૭ હવાની ગુણવત્તામાં સુધારો થાય અને વાયુ પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થાય તે માટે વિશાળ સંખ્યામાં શહેરોમાં સંકુચિત પ્રાકૃતિક ગેસ (સી.એન.જી.) નો પુરવઠો પ્રોત્સાહિત કરવાનો સરકારનો પ્રયત્ન છે. સી.એન.જી.નું વેચાણ સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સી.જી.ડી.) કંપનીઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે કેન્દ્રીય

૨૧.૨૮ અરજદારો એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે આ પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રાકૃતિક ગેસની ફાળવણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર નથી. તેના વિપરીત, અરજદારો આ અદાલતનો હસ્તક્ષેપ એ માટે માંગે છે કે ગેસ ઉપયોગ નીતિમાં નિર્ધારિત અગ્રતાક્રમની અવગણના કરવામાં આવે, જેનો વ્યાપક રીતે સમર્થન બોમ્બે વડી અદાલતના વેલ્સપન મેક્સસ્ટીલ લિમિટેડ દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિટ અરજી નં. ૩૭૪૮ of ૨૦૧૧ માં તા. ૦૮.૦૭.૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા તથા દિલ્લી વડી અદાલતના એસ્સાર સ્ટીલ લિ. દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિટ અરજી નં. ૩૧૦૬ of ૨૦૧૧ માં તા. ૨૯.૦૯.૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા થયેલ બે તાજેતરના નિર્ણયો માં કરવામાં આવ્યો છે.

૨૧.૨૯ સરકારે વ્યાપક લોકહિતમાં ગેસ ઉપયોગ નીતિ ઘડી છે. તેમ છતાં, પહેલેથી જ રજૂ કરેલ મુજબ ફાળવણી માટે કોઈ સ્વદેશી ગેસ ઉપલબ્ધ નથી.

તેથી, ગુજરાતમાં સીજીએડી ક્ષેત્રને ગેસ ફાળવવો શક્ય નથી. તેમ છતાં, આરએલએનજીનો ઉપયોગ સીજીએડી ક્ષેત્ર દ્વારા વધતી જતી માત્રામાં કરવામાં આવી રહ્યો છે અને આ ગેસના ઉપયોગ પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. આ પ્રતિવાદી સંપૂર્ણપણે અવગત છે કે વધતા ઔદ્યોગિકરણ અને વાહનજન્ય પ્રદૂષણની પૃષ્ઠભૂમિમાં હવાની ગુણવત્તા ક્રમે સામાજિક ચિંતાનો વિષય બની ગઈ છે.

વાહનજન્ય

૨૧.૩૦ આ પ્રતિવાદી દ્વારા ફાળવણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવે છે, જે વિશાળ જાહેર હિતને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવી છે. પ્રાધાન્યક્રમનો ક્રમ નક્કી કરવો અથવા આ પ્રતિવાદીની નીતિમાં હસ્તક્ષેપ કરવો એ અરજીકર્તાઓનો વિષય નથી. એલ.પી.જી.ની જેમ કુદરતી ગેસ પણ ઓછી ઉપલબ્ધિમાં છે અને તેનો ઉપયોગ સર્વોત્તમ લાભ મળે તે રીતે કરવો આવશ્યક છે. ભારત સંઘ કુદરતી ગેસની ફાળવણી અંગે નીતિગત નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે અને તેને તે માટે સત્તાઓ પ્રાપ્ત છે, જે ભારતના સંવિધાનની અનુસૂચિ ૭ ની ચાદી ૧-સંઘ ચાદીની પ્રવેશ ક્રમાંક ૫૩ હેઠળ આવે છે. તેથી, આ અદાલતે નિર્ણય માટે જે પ્રશ્ન પર પોતાને સંતુષ્ટ કરવાનું છે તે એ છે કે શું આ નીતિગત નિર્ણય મનસ્વી, અન્યાયી, મૂળભૂત અધિકારોનો ભંગ કરનાર, અથવા સંવિધાનથી પરનો છે કે કોઈ કાયદેસર હકોનો ભંગ કરનાર છે.

૨૧.૩૧ અરજદારોને સસ્તા ગેસના પુરવઠાની નહીં, પરંતુ પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ ઘટાડવાની ચિંતા હોવી જોઈએ. આર.એલ.એન.જી. પ્રચુર પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે અને પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે તેનો ઉપયોગ વાહનોમાં કરી શકાય છે. અગાઉથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, સ્પેશી ગેસનો પુરવઠો ઓછો હોવાના કારણે ખાતર અને વીજઉત્પાદન સહિતના અન્ય તમામ ક્ષેત્રો આર.એલ.એન.જી.નો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે.

૨૧.૩૨ ઉપરોક્ત રીતે અહીં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે જોતા, સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદારોએ એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે આ પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલ કુદરતી ગેસનું ફાળવણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર નથી.

૨૨. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ વતી દાખલ કરાયેલા જવાબી સોગંદનામાના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા પણ અલગ સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં નીચેના વિવાદમુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા છે:

૨૨.૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના પ્રતિશપથપત્ર-જવાબના પરિચ્છેદ ૬ માં કરવામાં આવેલું આ કથન કે ગેસ લિંકેજ કમિટીનું વિઘટન થયા પછી કોઈ એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો નથી, તે ભૂલભરેલું છે.

૨૨.૨ ઉપરોક્ત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના નિવેદનના વિરુદ્ધ, દિલ્લી અને એનસીઆર પ્રદેશોમાં ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ ("આઈજીએલ") અને મુંબઈમાં

મહાનગર ગેસ લિમિટેડ (“એમજીએલ”) (કેન્દ્રીય પીએસયુઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત સીજીડી કંપનીઓ) ને ૯ નવેમ્બર, ૨૦૦૫ના રોજ જીએલસીના વિઘટન બાદ એપીએમ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, એવું અહેવાલ આપવામાં આવ્યું છે કે જૂન ૨૦૧૧માં, જ્યારે ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી પુરવઠો ઘટી રહ્યો હતો, ત્યારે એપીએમમાંથી વધારાનો ગેસ (≈ 0.3 એમએમએસસીએમડી) આઈજીએલને ફાળવવામાં આવ્યો હતો.

૨૨.૩ નોંધનીય છે કે જૂન ૨૦૧૧ જેટલા તાજેતરના સમયમાં પણ (જ્યારે કેજી ડી-૬ ક્ષેત્રોમાં ઉત્પાદન ઘટી રહ્યું હતું), એવું અહેવાલ આપવામાં આવ્યું હતું કે

૨૨.૪ વધુમાં, ઉપરોક્ત હકીકતો સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ માત્ર એવી સીજીડી કંપનીઓને, જેઓનું પ્રોત્સાહન કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે, એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવામાં મનમાની રીત અપનાવી રહ્યો છે અને અન્ય સીજીડી કંપનીઓ સામે, ખાસ કરીને ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત કંપનીઓ સામે, ભેદભાવ રાખી રહ્યો છે. ભેદભાવનો આ મુદ્દો, જે અન્ય બાબતો ઉપરાંત અરજદાર ક્રમાંક ૧ ની અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલ મુખ્ય મુદ્દો છે, તેનો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સીજીડી) કંપનીઓને ગેસની ફાળવણીમાં ભેદભાવ છે, તે બાબતનો ઇનકાર કર્યો નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે એ.પી.એમ. હેઠળ ગેસની કોઈપણ

ફાળવણી કરવી હવે શક્ય નથી, કારણ કે અગાઉની ફાળવણીનો નિર્ણય કરનાર ગેસ લિકેજ કમિટી નવેમ્બર ૨૦૦૫થી વિસર્જિત કરવામાં આવી છે.

૨૨.૫ વધુમાં, જી.એલ.સી. અગાઉ જેમ અસ્તિત્વમાં હતી તેમ ભલે વિસર્જિત કરવામાં આવી હોય, તેમ છતાં પ્રાકૃતિક વાયુ ભારત સરકારના પૂર્ણ અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ હતો અને હજુ પણ છે, તે છે

૨૨.૬ પ્રતિવાદી નં. ૧ એ તેના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૭ માં દર્શાવ્યું છે કે દિલ્હી અને અન્ય નવ શહેરોમાં વાયુ પ્રદૂષણ અત્યંત ગંભીર હોવાને કારણે, તે શહેરો માટે સીજીડી એકમોને એપીએમ ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(૨૦૦૨)૪ એસસીસી ૩૫૬] માં નિર્ણય આપ્યો હતો કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ભારતભરમાં ખાનગી વાહનો સહિતના પરિવહન ક્ષેત્રને સીએનજી વિભાગમાં ઉપયોગ માટે દેશી ક્ષેત્રોમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસની ફાળવણી અંગે પ્રાથમિકતા આપશે. સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે તેનો અર્થ એવો થાય છે કે પ્રથમ દિલ્હીના પરિવહન ક્ષેત્રને, તેમજ ભારતના અન્ય વાયુ પ્રદૂષિત શહેરોને, સીએનજી વિભાગ માટે પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવવામાં આવશે, અને ત્યારબાદ જ જો કોઈ દેશી ગેસ ઉપલબ્ધ હોય, તો તે ઉદ્યોગોને ફાળવી શકાય અને ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય, જેમાં જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને વીજ પ્રકલ્પોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે. તેથી, ગુજરાત રાજ્યમાં સીએનજી અને પીએનજી વિભાગોમાં ઉપયોગ માટે

પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા દેશી ક્ષેત્રોમાંથી ગેસની ફાળવણી ન કરવી, ઉપરોક્ત આદેશનું ધોર ઉલ્લંઘન છે.

૨૨.૭ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૮ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે એ.પી.એમ. ગેસના ૨૪.૫ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગુજરાત રાજ્યને ફાળવવામાં આવ્યા છે, પરંતુ હકીકતમાં જી.એસ.પી.સી. ગેસ કો. લિ. , અદાણી ગેસ લિમિટેડ, અને સાબરમતી ગેસ લિ. જેવી સી.જી.ડી. સંસ્થાઓને કોઈ એ.પી.એમ. ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો નથી અને હાલમાં સી.એન.જી. વિભાગની જરૂરિયાત પૂર્ણ કરવામાં આવી રહી છે

૨૨.૮ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૧૦ માં, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ જણાવ્યું છે કે ગુજરાત રાજ્યને કેજી ડીફ ક્ષેત્રમાંથી કુલ ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે (અર્થાત્ કુલ ફાળવણીનો ૨૭%). આ સંદર્ભમાં પ્રતિવાદી નં.૨નું વર્ણન એવું છે કે: [એ]. સશક્ત મંત્રીઓના સમૂહ (ઇજી ઓએમ) એ ૨૮ મે, ૨૦૦૮ ના રોજ યોજાયેલી બેઠક દ્વારા આરઆઇએલ ડીફ ગેસની પ્રારંભિક ૪૦ એમએમએસસીએમડી ફાળવણી કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો, જેમાંથી વધુમાં વધુ ૫ એમએમએસસીએમડી સીજીડી યોજનાઓને ઘરગથ્થુઓને પી એન જી પુરું પાડવા અને પરિવહન ક્ષેત્રને સી એન જી પુરું પાડવા માટે ઉપલબ્ધ કરાવવાનું હતું. [બી]. વધુમાં, ઇજી ઓએમ એ ૨૩ માર્ચ, ૨૦૦૯ ની તેની બેઠક દ્વારા પી એન જી અને સી એન જી માટેની

ફાળવણી ઘટાડીને ૦.૮ એમએમએસસીએમડી કરી હતી અને તે જ દષ્ટિએ, આશરે ૪ એમએમએસસીએમડીની બાકી જથ્થાની ફાળવણી વીજ ક્ષેત્રની કંપનીઓને કરવામાં આવી હતી. [સી]. પ્રતિવાદી નં.૨ એ જણાવ્યું છે કે સમગ્ર દેશ માટે સીજીડી ક્ષેત્રને કેજી ડીફ ગેસની કુલ નિશ્ચિત ફાળવણી ૧.૨૨૨ એમએમએસસીએમડી છે, જેમાંથી ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ગુજરાતને ફાળવવામાં આવી છે, અર્થાત્ ૨૭%. [ડી]. તેમ છતાં, ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી કેજી ડીફ ગેસની ફાળવણીમાંથી [ઈ]. તેથી, અદાણી ગેસ લિ. ને કરવામાં આવેલી ૦.૨ એમએમએસસીએમડીની ફાળવણીને ગણતરીમાં લીધા વિના, ગુજરાતમાં સીજીડી ખંડને કેજી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી કુલ ફાળવણી માત્ર આશરે ૦.૧૨૬ એમએમએસસીએમડી જ થાય છે, જ્યારે ગુજરાતમાં સીજીડીની વર્તમાન કુલ માંગ ૮ એમએમએસસીએમડી છે. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૧૦ માં કરવામાં આવેલ આ નિવેદન કે ગુજરાત રાજ્યને કેજી ડી-૬ બેસિનમાંથી કુલ ૦.૩૨૬ એમએમએસસીએમડી ફાળવવામાં આવ્યું છે, તે ભૂલપૂર્ણ છે. [એફ]. તેમ છતાં, આરઆઈએલના કેજી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસના ઉત્પાદનમા ઘટાડો થવાથી, ગુજરાતની સીજીડી સંસ્થાઓને ઓક્ટોબર ૨૦૧૧ સુધીની પુરવઠાની માત્રા ઘટાડીને ૦ (શૂન્ય) કરવામાં આવી છે.

૨૨.૮ ગુજરાતના સીજીડીઓમાંથી ગેસના ફાળવણી માટેની વિનંતિઓને સત્તાધિકરણના પ્રશ્નને કારણે અવગણવામાં આવી હતી, જે ગેસની ફાળવણી

માટે ઓગસ્ટ ૨૦૦૭માં રચાયેલ સશક્ત મંત્રિગઠની કોઈ પૂર્વશરત ક્યારેય નહોતી. કરવામાં આવેલી ફાળવણી માટે કોઈ તર્કસંગત આધાર નથી, કારણ કે તે માંગ સાથે કોઈ સંબંધ ધરાવતી જણાતી નથી. વધુમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૦માં પ્રતિબિંબિત થયેલ મુજબ, કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી સાબરમતી ગેસ લિમિટેડ, હિંદુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અદાણી એનર્જી લિમિટેડને ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો છે.

૨૨.૧૦ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના જવાબરૂપ સોગંદનામાના ફક્ત ૧૩ માં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે દેશમાં માત્ર ૭૧ એમએમએસસીએમડી સ્વદેશી ગેસ ઉપલબ્ધ છે. જોકે, નોંધ લેવાની છે કે ઉલ્લેખિત આંકડો ભૂલભર્યો છે, કારણ કે ઉપલબ્ધ “કુલ ઘરેલું ગેસ” ૧૧૮.૮૪ એમએમએસસીએમડી છે અને ઉક્ત આંકડો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તે જ ફક્ત ૧૩ માં આપવામાં આવેલા કોષ્ટકથી પ્રમાણિત થાય છે.

૨૨.૧૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ વર્તમાન ગેસ ઉપયોગ નીતિમાં નિર્ધારિત અગ્રતા ક્રમમાં સમાવેશ ન પામતા ઉદ્યોગોને દેશીય ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ પૂરો પાડ્યો છે.

૨૨.૧૨ ઘરઆંગણે આવેલા ગેસ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસનું ફાળવણી ન થતા, ગુજરાતની સી.જી.ડી. કંપનીઓ ગેસની જરૂરિયાત પૂરી કરવા પ્રયત્નશીલ છે અને આચારિત એલ.એન.જી. પર તેમની નિર્ભરતા, ખાસ કરીને તેમના નીચેના

સ્તરના સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. વિભાગના ગ્રાહકો માટે, ચિંતાનો વિષય બની રહી છે. હકીકતમાં, સી.જી.ડી. અવસ્થાપના દષ્ટિએ ગુજરાત શ્રેષ્ઠ રાજ્યોમાંના એક તરીકે ક્રમબદ્ધ હોવા છતાં (અર્થાત્ સૌથી વધુ સી.એન.જી. સ્ટેશનો તેમજ ઘરેલુ જોડાણો ધરાવતું હોવા છતાં), આયાતિત આર.એલ.એન.જી.નું વેચાણ વ્યવહાર ન હોવાથી ગેસનો વપરાશ (અન્ય સી.જી.ડી. કંપનીઓની સરખામણીએ) ઓછો છે. નીચેનું કોષ્ટક ઉપરોક્ત હકીકતોને સમર્થન આપે છે: રાજ્યવાર વર્તમાન સી.એન.જી. અવસ્થાપના

રાજ્ય	સી.એન.જી. સ્ટેશન	વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ દરમિયાન વપરાશ (એમએમએસસીએમડી)
આંધ્ર પ્રદેશ	૧૪	૦.૦૪૬
આસામ	૦	૦.૦૦૦
ગુજરાત	૨૫૮	૦.૮૪૧
હરિયાણા	૬	૦.૦૦૬
મધ્ય પ્રદેશ	૧૧	૦.૦૦૧
મહારાષ્ટ્ર	૧૬૪	૧.૩૩૯
નવી દિલ્હી	૨૩૯	૨.૩૬૮
રાજસ્થાન	૨	૦.૦૦૦

ત્રિપુરા	૨	૦.૦૦૭
ઉત્તર પ્રદેશ	૨૮	૦.૨૫૩
કુલ	૭૨૪	૪.૯૬૧

(સ્ત્રોત: ઇન્ફ્રાલિલ્ને ન્યૂઝલેટર તા. ડિસેમ્બર ૨૯, ૨૦૧૧)

૨૨.૧૩ વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માટે ઉપલબ્ધ વપરાશના આંકડાઓના આધારે, ગુજરાતની સીજીડી કંપનીઓની આયાતિત આર-એલએનજી પરની નિર્ભરતા આઈજીએલ અને એમજીએલ કરતાં ઘણી વધુ હતી, જે નીચેની કોષ્ટકમાં દર્શાવવામાં આવી છે :

ક્રમ સં.	સંસ્થા	આર-એલએનજી પર નિર્ભરતા
૧	ગુજરાત સીજીડી કંપનીઓ	૬૯.૦૬ %
૨	ઈન્ફ્રાપ્રસ્થ ગેસ લિ.	૧૭.૧૭%
૩	મહાનગર ગેસ લિ.	૫.૫૫%

૨૨.૧૫ તેમ છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પરિચ્છેદ ૧૫ માં “ઘરેલુ ગેસની રકમ ઉપરોક્ત પ્રાથમિકતા મુજબ વિશાળ જાહેર હિતની સેવા થાય તે રીતે ચુકિતસંગત રીતે વિતરણ કરવામાં આવે છે” એવું જણાવ્યું છે, છતાં ગેસના ફાળવણી માટેની આવી નીતિને નિયંત્રિત કરતી કોઈ વિશિષ્ટ માર્ગદર્શિકા અથવા સિદ્ધાંતો તે પ્રદાન કરતું નથી અને તેથી એવી ફાળવણી ચુકિતસંગત રીતે કરવામાં આવે છે એવો દાવો અસમર્થિત રહે છે. તેમજ, અહીં પરિચ્છેદ ૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ઘરેલુ ગેસનું અગ્રતા વિનાના ક્ષેત્રોને ફાળવણી કરી રહ્યું હોવા છતાં, કોઈપણ ક્ષેત્ર અતિશય પ્રાથમિકતાનો દાવો કરી શકે નહીં એવો તે આગ્રહ રાખે છે. ઉક્ત હકીકત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ની કાર્યવાહીમાં રહેલી સ્વેચ્છાચારી વલણને સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે.

૨૨.૧૬ ઉપલબ્ધ ગેસનું વિતરણ, ખાસ કરીને તે સમયગાળામાં ગેસનું વિતરણ જ્યારે એ.પી.એમ. અને ડી-૬ ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પાદનમાં ઘટાડો જોવામાં આવ્યો હતો, તે કોઈ જાહેર કરાયેલ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવ્યું નથી, પરંતુ ભારત સરકારના અનિર્દેશિત અને અસ્પષ્ટ કારોબારી નિર્ણયોથી કરવામાં આવ્યું છે.

૨૨.૧૭ પોતાના જવાબી સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૮ માં પ્રતિવાદી નં. ૧ એ શાસનની નીતિના ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ અંગે ચર્ચા કરવા હેતુથી ડિરેક્ટોરેટ ઓફ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગૌરવ અશ્વિન જૈન અને અન્ય (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૭૩૭ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. ઉક્ત નિર્ધારિત ચુકાદો આ અદાલતને તેની અધિકારિતાથી

વંચિત કરવાને બદલે, તે જ અધિકારિતા આ અદાલતમાં નિહિત કરે છે. પ્રતિવાદી નં. ૨ નો તેના જવાબી સોગંદનામા દ્વારા એ દર્શાવવાનો હેતુ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ એ માત્ર મનસ્વી રીતે વર્તન કર્યું નથી, પરંતુ ઘરેલુ / સ્વદેશી ગેસના ફાળવણીના મામલામાં ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ કલ્પાયેલ "કાયદા સમક્ષ સમાનતા" ના ભંગરૂપ એવો વ્યવહાર કરીને, ગુજરાત રાજ્યમાં વસવાટ કરતા નાગરિકોની અન્ય રાજ્યોમાં વસવાટ કરતા નાગરિકોની સરખામણીએ મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે, જે પરિણામે તેઓ ગુણવત્તાસભર જીવન જીવી શકે તે માટે યોગ્ય અને સ્વસ્થ પર્યાવરણનો ઉપભોગ કરવા વિષયક તેમના મૂળભૂત અધિકાર પર પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.

૨૨.૧૮ તેથી, આ બાબત કોઈપણ રીતે કલ્પના વિસ્તારે પણ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ની ઘરેલું ગેસના ફાળવણી સંબંધિત નીતિઓની બુદ્ધિમત્તા અને સુસંગતતા અંગે વિચારવિમર્શ કરવાની બાબત નથી, પરંતુ તે આવી નીતિઓની કાનૂની માન્યતા અંગે તપાસ કરવાનો આશય ધરાવે છે.

૨૨.૧૯ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૯ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ આ અદાલત સમક્ષ એવો પ્રભાવ પેદા કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે કે હવાની ગુણવત્તામાં સુધારો લાવવા અંગે તેને અત્યંત ગંભીર ચિંતાઓ છે, જેને તે ઔદ્યોગિક અને વાહનજન્ય પ્રદૂષણની પૃષ્ઠભૂમિમાં સામાજિક ચિંતાનો વિષય તરીકે સ્વીકારે છે. જોકે, અગાઉથી દર્શાવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ગેસ

યુટિલાઇઝેશન પોલિસીનો ભંગ કરીને ઘરઆંગણે આવેલા ક્ષેત્રોમાંથી ઉદ્યોગોને ગેસ પુરો પાડ્યો છે. આ બાબત સ્પષ્ટપણે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તેના જવાબી સોગંદનામામાં કરવામાં આવેલા નિવેદનોની સરખામણીમાં તેની કાર્યવાહીમાં નોંધપાત્ર અસંગતતા દર્શાવે છે.

૨૨.૨૦ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિષ્દે ૨૧ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે "૨૦૧૦ માં એ.પી.એમ. કિંમતના પુનરીક્ષણ પછી, એ.પી.એમ. ગેસની કિંમત લગભગ કે.જી. ડી-૬ ગેસની સમકક્ષ છે". આ સંદર્ભે, ભારતમાં વિવિધ ગેસ સ્ત્રોતો માટે પ્રચલિત ગેસ કિંમતો દર્શાવતું નીચેનું કોષ્ટક નોંધ પર લેવામાં આવવું જોઈએ:

સ્ત્રોત	યુએસ\$ / એમએમબીટીયુ	રૂ./'૦૦૦એસસીએમ
એ.પી.એમ. (ઉત્તર-પૂર્વ પ્રદેશને બાદ કરતાં)	૪.૨૦	૮૩૩૩
પન્ના મુક્તા	૫.૭૩	૧૧૩૬૯
તાપતી	૫.૫૭	૧૧૦૫૨
આર.આઈ.એલ ડી૬	૪.૨૦	૮૩૩૩
આરએલએનજી-	૯.૦૯૭	૧૮૦૫૦

દીર્ઘકાલીન કરાર		
આરએલએનજી-સ્પોટ કાર્ગો	લગભગ ૧૭	૩૩૭૩૦

(માન્ય રાખીને ૧ યુ.એસ.\$ = ૫૦ રૂ. (ગેસના ભાવોમાં માર્કેટિંગ માર્જિન, પ્રસારણ શુલ્ક, કર અને શુલ્કો સમાવેશમાં લીધેલા નથી.)

૨૨.૨૦.૧ આથી, સ્પષ્ટ થાય છે કે ભલે હાલમાં એ.પી.એમ. ગેસની કિંમત કે.જી. ડીફ ગેસ જેવી સમાન હોય, તેમ છતાં કિંમતના દૃષ્ટિકોણે તે આર.એલ.એન.જી. (લાંબા ગાળાની)/ સ્પોટ આર.એલ.એન.જી. જેવા ગેસના અન્ય સ્ત્રોતોની સરખામણીએ હજી પણ વધુ વાજબી છે.

૨૨.૨૧ વધુમાં, તેના પ્રતિસોગંદનામાના અનુચ્છેદ ૨૧ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે "સમગ્ર દેશમાં સી.જી.ડી. ક્ષેત્ર માટે કુલ નિશ્ચિત ફાળવણી ૧.૨૨૨ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. માંથી ૦.૩૨૬ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગુજરાતના સી.જી.ડી. ક્ષેત્રને ફાળવવામાં આવી છે, જે અંદાજે ૨૭% થાય છે." આ સંદર્ભમાં, વિવિધ સ્ત્રોતોના આધારે, હાલમાં ગુજરાતમાં માત્ર સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. વિભાગોમાં ઉપયોગ માટે પ્રાકૃતિક ગેસની માંગ ૨ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. કરતાં ઓછી છે. જ્યારે, ભારતમાં સ્થાનિક ક્ષેત્રોમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસનું વર્તમાન ઉત્પાદન અંદાજે ૧૨૦ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. છે. તેથી, એવો તાત્પર્ય નીકળી શકે છે કે રાજ્યમાં

માત્ર સી.એન.જી. અને પી.એન.જી. વિભાગોની પ્રાકૃતિક ગેસની જરૂરિયાત હાલમાં ઉત્પાદિત થતી કુલ પ્રાકૃતિક ગેસની માત્ર ૧.૫% કરતાં થોડું વધુ છે. તેથી, એવું સૂચવવામાં આવે છે કે ભારત સરકારએ વિશાળ જનહિતમાં, આવા ગેર-પ્રાથમિકતા / ખાનગી ક્ષેત્રના ગ્રાહકોને થતી પુરવઠામાં પ્રમાણાનુપાતે અલ્પ ઘટાડો લાગુ કરીને ઓછામાં ઓછી આવી નાની માત્રા તો ફાળવવી જોઈએ.

૨૨.૨૨ તેના પ્રતિઉત્તર સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૮ માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ ગુજરાતમાં સીજિડી ક્ષેત્રને વધારાનો સ્પેશી ગેસ ફાળવવાની પોતાની અસમર્થતા પર ભાર મૂક્યો છે. જોકે, અન્ય રાજ્યોની સીજિડી કંપનીઓ તેમની મોટાભાગની જરૂરિયાત ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી ફાળવવામાં આવેલા ગેસ દ્વારા પૂર્ણ કરે છે, ગુજરાતની સીજિડીઓની સ્થિતિ તેનાથી ભિન્ન છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પરિચ્છેદ

૨૨.૨૩ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૯ માં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે આરએલએનજીનો ઉપયોગ સીઝીડિ વિભાગ દ્વારા વધતા પ્રમાણમાં કરવામાં આવી રહ્યો છે અને તે ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ છે. સીએનજી અને પીએનજી વિભાગો કિંમતો અંગે અતિ સંવેદનશીલ છે અને ઉક્ત વિભાગો માટે ઘરેલુ ગેસની સરખામણીએ આર-એલએનજીનો ઉપયોગ કરવાથી પરિણામે સીએનજી અને પીએનજીની કિંમતો જનસામાન્ય માટે અપરવડતી બની જશે.

૨૨.૨૪ વધુમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ ના જવાબમાં દાખલ કરાયેલા સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૨૯ ના પ્રતિસાદરૂપે, જેમાં તેણે વેલસ્પન મેક્સસ્ટીલ લિમિટેડ અને એસ્સાર સ્ટીલ લિમિટેડના કેસો પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, વેલસ્પન મેક્સસ્ટીલ લિમિટેડ અને એસ્સાર સ્ટીલ લિમિટેડને કરાયેલ ફાળવણી પોતે જ તે મનસ્વી રીતનું ઉદાહરણ છે, જેમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા કે.જી. ડી-૬ બેસિનમાંથી ગેસની ફાળવણી કરવામાં આવી રહી છે, કારણ કે ગેસ ઉપયોગ

૨૨.૨૫ તેના જવાબી સોગંદનામાના પરિષ્કેદ ૩૦ અને અન્ય ભાગોમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ જણાવ્યું છે કે ફાળવણી ગેસ ઉપયોગ નીતિ અનુસાર કરવામાં આવે છે, જે વિશાળ જાહેર હિતને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવી છે.

૨૨.૨૬ જેમ કે ઉપર અહીં સોગંદનામા-પ્રત્યુત્તરના પરિષ્કેદ ૮ માં દર્શાવવામાં આવ્યું છે, ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી મળતી ગેસ ભારત સરકારે વર્તમાન ગેસ ઉપયોગ નીતિ મુજબ નિર્ધારિત પ્રાથમિકતા ક્રમમાં સ્થાન ન ધરાવતા ઉદ્યોગોને ફાળવી આપી છે, જ્યારે ઘરેલુ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસની ફાળવણી કરતી વખતે સીજીડી કંપનીઓને ગેસ ફાળવવા બાબતે ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની અવગણના કરવામાં આવી છે.

૨૨.૨૭ પ્રતિવાદી નં.૨ વિનમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરે છે કે તે કોઈપણ રીતે કુદરતી ગેસના ફાળવણીના પ્રાથમિકતા ક્રમનો નિર્ણય કરવા ઈચ્છતું નથી. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા એવો સૂચન કરવું (પ્રતિવાદી નં. ૧ ના જવાબરૂપ

સોગંદનામાના પેરા ૩૧ માં) કે જો ચિંતા પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ ઘટાડવાની હોય, તો સસ્તા ગેસની માંગણી કરવા કરતાં આર.એલ.એન.જી. મેળવવા માટે પ્રયત્નો કરવાના હોવા જોઈએ, અત્યંત અસમાનતાપૂર્ણ છે.

૨૨.૨૮ તેના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિછેદ ૩૧ માં, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ એવો દાવો કર્યો છે કે આર.એલ.એન.જી. પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે અને પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે વાહનોમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. આ સંદર્ભમાં પ્રતિવાદી નં. ૨ વિનમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરે છે કે જો પ્રતિવાદી નં. ૧ ને દૃઢ વિશ્વાસ હોત કે આર.એલ.એન.જી.

૨૨.૨૯ ગુજરાત સરકારને રાજ્યમાં સિટી ગેસ વિતરણ કંપનીઓ દ્વારા વસૂલવામાં આવતી સીએનજીની કિંમત બાબતે કે ગેસના ફાળવણી બાબતે કોઈ નિયંત્રણ નથી. તેથી, ગુજરાત સરકાર સીએનજી અને પીએનજી વિભાગોની જરૂરિયાત પૂરી કરવા માટે ગુજરાતની વિવિધ સીજીડી કંપનીઓને ઘરેલું ગેસનું પૂરતું ફાળવણી કરવામાં આવે તેવી ફરી એકવાર વિનંતી કરશે.

૨૨.૩૦ વધુમાં, વિવિધ સ્ત્રોતોના આધારે એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે ગુજરાતમાં સીજીડીઓએ ૮ લાખથી વધુ ગૃહ ઉપભોક્તાઓને જોડ્યા છે અને દરરોજ ૧૧ લાખ કિલોગ્રામથી વધુ સીએનજી (અર્થાત્ $\approx$ ૧.૫ એમએમએસસીએમડી)નું વેચાણ કર્યું છે, જેના પરિણામે એલપીજી અને ડીઝલ

અંગે કેન્દ્ર સરકારને પ્રતિ વર્ષ અંદાજે રૂ. ૪૪૦ કરોડની સબસિડી બચત થાય છે (પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોની અન્ડર-રીકવરી અંગે ૧૬મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ પ્રકાશિત પીપીએસીના આંકડા મુજબ). સંભવિત બચતને ધ્યાનમાં લેતાં, જો સીએનજી અને પીએનજીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે, તો તેનાથી અનેક લાભો થશે, જેમ કે (૧) પર્યાવરણમિત્ર ઇંધણનું પ્રોત્સાહન (૨) જનસામાન્ય માટે સ્પર્ધાત્મક કિંમતે ઇંધણ (૩) નીચો મુદ્રાસ્ફીતિ દર (૪) પર

૨૨.૩૧ જણાવેલ હકીકતો, ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ, રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલો અને ઉલ્લેખિત પ્રકરણકાયદાઓના પ્રકાશમાં, પ્રતિવાદી નં.૨ એ પ્રાર્થના કરી કે:

[૧]. સામાન્ય જનતા અને પર્યાવરણના હિતાર્થે, આ અદાલતે ભારત સંઘને નિર્દેશ કરવો જોઈએ કે નવી દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને જે એ.પી.એમ. દરે કુદરતી ગેસ પુરો પાડવામાં આવી રહ્યો છે, તે જ દરે ગુજરાત રાજ્યને ઘરેલુ અને વાહનવપરાશ માટે કુદરતી ગેસનો વધારાનો ક્વોટો ફાળવે:

[૨] આ અદાલતે ભારત સંઘને બિન-પ્રાથમિકતા ક્ષેત્રમાંથી ઉપયોગમાં ન લેવાયેલ પ્રાકૃતિક ગેસને તેમની ઘરેલુ અને વાહન ઉપયોગ માટે સીજીડી તરફ પ્રાથમિકતા સાથે અને વૈવિધ્યપૂર્ણ રીતે ફાળવવા બાબતે નિર્દેશ કરવો જોઈએ, જેમ કે માનનીય ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ. સી. મહેતા વિરુદ્ધ ભારત

સંઘ, જે (૨૦૦૨) ૪ એસસીસી ૩૫૬ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં નિર્દેશ કર્યો છે, જેના પરિણામે પ્રદૂષણ તથા જીવનનિર્વાહના ખર્ચમાં ઘટાડો થશે;

[૩] આ અદાલતે ભારત સંઘને નિર્દેશ કરવો જોઈએ કે સામાન્ય જનતા અને પર્યાવરણના હિતાર્થે ગુજરાત રાજ્યને ઘરગથ્થુ તથા વાહનચાલનના ઉપયોગ માટે સી- શ્રેણી અથવા નોર્થ ટાપ્ટી જેવા કોઈપણ અન્ય સ્થાનિક ગેસ ક્ષેત્રમાંથી પ્રાકૃતિક ગેસ ફાળવે.

[૪] આ અદાલતે ભારત સંઘને એ બાબત સ્પષ્ટપણે નિર્ધારિત કરવા દિશાનિર્દેશ આપવો જોઈએ કે કયા સિદ્ધાંતોના આધારે એ.પી.એમ. અને નોન- એ.પી.એમ. ગેસનું ફાળવણી કરવામાં આવી હતી.

૨૩. ઉપરોક્ત દાવા-દાવો અને આ બે રિટ-અરજીઓમાં સંબંધિત પક્ષકારોની રજૂઆતોના વિચારણા પર, અમારી સમક્ષ વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો પ્રથમ પ્રશ્ન એ છે કે, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ના વ્યાપકક્ષેત્રમાં આ અદાલત અરજદારોને અરજીઓમાં દાવો કરવામાં આવેલી રાહત આપી શકે કે કેમ.

૨૪. અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એવા ભારત સંઘની દલીલ એ છે કે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ ની મર્યાદિત વ્યાપ્તિની અંદર, વડી અદાલત ભારત સંઘને તેની કાર્યકારી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને તેના દ્વારા લેવાયેલ નીતિગત નિર્ણયમાં ફેરફાર કરવા માટે કહી શકતી નથી.

૨૫. સરકારી નીતિ અંગેની ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ હવે સુસ્પષ્ટ રીતે નિર્ધારિત થઈ ગઈ છે. અદાલતો નીતિની યોગ્યતા, સુસંગતતા અને ઉપયુક્તતાની તપાસ કરતી અપીલી સત્તા તરીકે કાર્ય કરતી નથી અને કરી શકતી પણ નથી. અદાલતોએ આ હકીકતથી અજાણ રહેવું નહીં કે તેઓ નીતિના વિષયો પર કાર્યપાલિકા માટે સલાહકાર નથી, જ્યારે આવી નીતિ ઘડવાનો અધિકાર કાર્યપાલિકાને પ્રાપ્ત છે. સરકારની નીતિની તપાસ કરતી વખતે ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ એટલી છે કે તે તપાસે કે શું તે નાગરિકોના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે અથવા ભારતના બંધારણની જોગવાઈઓ અથવા કોઈ કાયદાકીય જોગવાઈઓના વિરોધમાં છે અથવા સ્પષ્ટપણે

૨૬. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત ઉપરાંત, અમે એ ઉમેરવા યોગ્ય માનીએ છીએ કે રિટ- અદાલતને આ બાબતની તપાસ કરવાનો પણ અધિકાર છે કે પડકારવામાં આવેલ નીતિગત નિર્ણય ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા કોઈપણ નિર્દેશોના વિરોધમાં છે કે નહીં.

૨૭. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે અમે વર્તમાન કેસના તથ્યોનો વિચાર કરવાનો પ્રસ્તાવ રાખીએ છીએ.

૨૮. ભારત સંઘ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી નીતિ પર અરજદારોનો પ્રથમ અને સર્વોપરી આક્ષેપ એ છે કે તેણે એમ.સી. મહેતા વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય [ઉપરોક્ત] ના મામલામાં આપવામાં આવેલી વિવિધ માર્ગદર્શિકાઓમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલ સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે.

૨૯. તેથી, અમે સૌપ્રથમ ઉપરોક્ત કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા વિવિધ નિર્દેશો પર વિચાર કરવાનો પ્રસ્તાવ કરીએ છીએ:

૩૦. સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, જે [૨૦૦૨] ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં નીચે મુજબના નિર્દેશો આપ્યા હતા

ભારત સંઘ:

“૧. ભારત સંઘ સીએનજીના ફાળવણી અંગે સમગ્ર ભારતમાં ખાનગી વાહનો સહિતના પરિવહન ક્ષેત્રને પ્રાથમિકતા આપશે. તેનો અર્થ એ થાય છે કે પ્રથમ દિલ્હીમાં પરિવહન ક્ષેત્રને, તેમજ ભારતના અન્ય વાયુ પ્રદૂષિત શહેરોમાં, સીએનજી ફાળવવામાં આવશે અને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે, અને ત્યારબાદ જ, જો કોઈ સીએનજી ઉપલબ્ધ હોય, તો તે ઉદ્યોગોને ફાળવી શકાય, જેમાં જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને વીજ પ્રકલ્પોને પ્રાથમિકતા દર્શાવવામાં આવશે.

૨. ડીઝલ બસો ચલાવવા માટે સમયવધારો માગતી ભારત સંઘની આઈ.એ. રૂ. ૨૦,૦૦૦/- (માત્ર વીસ હજાર) ના ખર્ચ સાથે નામંજૂર કરવામાં આવે છે. આ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે, અને આપણી સંવિધાનિક રચનામાં તે સ્વયં સ્પષ્ટ છે, કે આ અદાલતના આદેશો અને નિર્દેશોને કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારોના કોઈપણ વહીવટી નિર્ણય દ્વારા રદબાતલ કરી શકાય નહીં, કે તેમાં ફેરફાર કરી શકાય નહીં, અથવા કોઈપણ રીતે બદલાવી શકાય નહીં. તેથી, ડીઝલ બસો ચાલુ રાખવા અંગે લેવાયેલો વહીવટી નિર્ણય આ અદાલતના આદેશોના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘનમાં છે.

૩. જેમણે બસ ઉત્પાદકોને ઓર્ડર આપ્યા છે અને તેની ડિલિવરી લીધી નથી, એવા વ્યક્તિઓએ આજથી બે અઠવાડિયામાં તે લઈ લેવી, અન્યથા તેમની પરવાનગીઓ આપમેળે રદ થયેલી ગણાશે.

૪. ડીઝલ બસોના માલિકોએ આ અદાલતના આદેશોના વિરુદ્ધ જઈને ૩૧મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૨ પછી પણ ડીઝલ બસો ચલાવવી ચાલુ રાખી હોવાથી, ઉક્ત આદેશોની અવગણના બદલ, પરિવહન નિયામક, દિલ્હી, તેમની પાસેથી પ્રતિ બસ પ્રતિદિન રૂ. ૫૦૦/- ના દરે ખર્ચ વસૂલ કરશે, જે ડીઝલ બસોના સંચાલનના ૩૦ દિવસ પછી આવતીકાલથી અમલમાં પ્રતિદિન રૂ. ૧,૦૦૦/- સુધી વધશે, અને તે જ રકમ પરિવહન નિયામક દ્વારા દરેક મહિનાની ૧૦મી તારીખ સુધીમાં આ અદાલતમાં જમા કરાવવામાં આવશે.

પ. દિલ્હીનું એન.સી.ટી. ૧લી મે, ૨૦૦૨ થી દર મહિને ૮૦૦ ડીઝલ બસોને તબક્કાવાર બંધ કરશે. તમામ ડીઝલ બસોનું સ્થાનાપન ન થાય ત્યાં સુધી, જે બસમાલિકો ડીઝલ બસો ચલાવતા રહેશે, તેઓ ઉપરોક્ત અહીં નિર્દેશ ક્રમાંક ૪ મુજબ ચૂકવણી કરશે.

ડ. આ નિર્દેશોના અમલ માટે, ભારત સંઘ અને આઈ.જી.એલ. સહિત તમામ શાસકીય સત્તાધિકારીઓએ નીચે મુજબ કરવાનું રહેશે:—

ક. પરિવહન ક્ષેત્ર દ્વારા ઉપયોગ માટે દિલ્હીનું રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રમાં દરરોજ ૧૬.૧ લાખ કિ.ગ્રા. (૨ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.) સીએનજી ૩૦મી જૂન, ૨૦૦૨ સુધી ફાળવવી અને ઉપલબ્ધ કરવી;

બ. જરૂરિયાત ઊભી થાય ત્યારે ઉપરોક્ત સી.એન.જી.ના પુરવઠામાં વધારો કરવો;

ગ. ભારતમાં આવેલાં અન્ય પ્રદૂષિત શહેરોને સી.એન.જી.ના પુરવઠા માટે સમયપત્રક સમાવે તેવી યોજના તૈયાર કરો અને તેના વિચારાર્થે તે જ યોજના આ અદાલત સમક્ષ ૮મી મે, ૨૦૦૨ સુધીમાં રજૂ કરો;

ડી. ભુરે લાલ સમિતિ ભલામણ કરે તે મુજબ, વૈકલ્પિક ઇંધણ તરીકે સી.એન.જી. ઉપરાંત એલ.પી.જી. પૂરું પાડવું કે અન્ય કોઈ સ્વચ્છ અને ભેળસેળ ન કરી શકાય તેવું ઇંધણ પૂરું પાડવું ભારત સંઘ માટે ખુલ્લું રહેશે; ૭.

દિલ્હીનું એન.સી.ટી.એ એસ.સી./એસ.ટી. માટે ટેક્સી તરીકે ચલાવવામાં આવનાર સી.એન.જી. વેન માટે નાણાંકીય સહાયની યોજના જાહેર કરી હતી. અમે આદેશ કરીએ છીએ કે ભારત સંઘે દિલ્હીનું એન.સી.ટી. સાથે સંયુક્ત રીતે તેવા પ્રકારની સમાન નાણાંકીય યોજના ઘડવી કે જેમાં ડીઝલ બસોના માલિકોના જે પરવાના સી.એન.જી.માં રૂપાંતર ન કરવા કારણે રદ થાય, તે પ્રથમ હપ્તામાં એસ.સી./એસ.ટી. તથા સમાજના અન્ય નબળા વર્ગોને ફાળવવામાં આવે. આવી યોજના ચાર અઠવાડિયામાં તૈયાર કરી અમલમાં મૂકવામાં આવે અને પાલન અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવે. ઉપરોક્ત દિશા-નિર્દેશ (૪) હેઠળ જમા કરાયેલા ખર્ચનો ઉપયોગ પ્રસ્તાવિત યોજનાના અમલીકરણમાં કરી શકાય.”

૩૧. ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, ફરરા ૧૪ થી ૨૦ માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરાયેલા નીચેના અવલોકનો પણ મહત્વપૂર્ણ છે અને તે નીચે ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે:

“૧૪. સરકારની આ દલીલ કે સી.એન.જી.નો પુરવઠો અછતમાં છે અને તે પૂરતી માત્રામાં પુરવઠો કરવામાં અસમર્થ છે, તે ખોટી છે, અને આ સ્પષ્ટપણે આ અદાલતે પસાર કરેલા આદેશોને નિષ્ફળ બનાવવાનો જાણબૂઝીને કરાયેલ પ્રયાસ છે. અદાલતમાં દાખલ કરેલી વિગતો દર્શાવે છે કે આજની તારીખે કોઈ સી.એન.જી. આયાત કરવામાં આવતી નથી. દેશી ઉત્પાદન પરિવહન ક્ષેત્રને

પુરવઠો કરવામાં આવે છે તે કરતાં ઘણું વધારે છે. ભારતમાં ઉત્પન્ન થતી સી.એન.જી.માંથી ઔદ્યોગિકેતર ઉપયોગ માટે માત્ર નાનો હિસ્સો જ ફાળવવામાં આવે છે. અત્યંત મોટી માત્રા વીજ ક્ષેત્ર સહિતના ઉદ્યોગોને ફાળવવામાં આવે છે.

૧૫. સીએનજીની કોઈ અછત નથી તે બાબત આ હકીકત પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ કાર્યવાહી લંબિત હોવા દરમિયાન પણ, એક તરફ આ અદાલત તથા મશેલકર સમિતિ સમક્ષ સીએનજીનો પુરવઠો ઓછો હોવાનો અહેવાલ આપવામાં આવતો હતો, ત્યારે બીજી તરફ ઉદ્યોગોને સીએનજીના ફાળવણીમાં વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. દિલ્હી સ્થિત પ્રગતિ પાવર સ્ટેશનને પણ, કારણ કે તે હજી કાર્યાન્વિત કરવામાં આવ્યું નહોતું, સીએનજી પુરવઠો આપવામાં આવતો ન હતો, છતાં વીજ એકમ માટે અનામત રાખવામાં આવેલ સીએનજીને પરિવહન ક્ષેત્રને ફાળવવા બદલે દિલ્હીના આસપાસ આવેલા ઉદ્યોગો તરફ વાળી દેવામાં આવ્યું હતું.

૧૬. જો કોઈ આવશ્યક જથ્થાબંધ વસ્તુનો ટૂંકો પુરવઠો હોય, તો પ્રાથમિકતા ખાનગી કંપનીની હિસાબપત્રકની આર્થિક સ્થિતિને બદલે જાહેર આરોગ્યને આપવી આવશ્યક છે. ઉદ્યોગોને તેમના નુકસાનમાં ઘટાડો કરવા, અથવા જાહેર આરોગ્યના મૂલ્યે વધુ નફો કમાવવા સક્ષમ બનાવવું, સારા શાસનનું લક્ષણ નથી, અને આ બંધારણના અનુચ્છેદો ૩૯(ઈ), ૪૭ અને ૪૮-એના બંધારણીય આદેશના વિરુદ્ધ છે.

૧૭. જ્યારે ઉદ્યોગોને પ્રતિ કિલોગ્રામ અંદાજે રૂપિયા ૩.૫૫ના દરે પ્રાકૃતિક વાયુ મળે છે, ત્યારે દિલ્લીમાં કોઈ વાણિજ્યિક વાહનના માલિકને પ્રતિ કિલોગ્રામ અંદાજે રૂપિયા ૧૩.૧૧ ચૂકવવા પડે છે, જે ઉદ્યોગ જે ચૂકવે છે તેના કરતાં ચાર ગણું વધુ છે. શ્રી રોહતગીએ એવી દલીલ કરી હતી કે પ્રાકૃતિક વાયુ આઈ.જી.એલ.ને એ જ કિંમતે પુરો પાડવામાં આવે છે, જે કિંમતે તે ઉદ્યોગોને પુરો પાડવામાં આવે છે. આ દલીલ સુવિધાપૂર્વક આ હકીકતને અવગણે છે કે આઈ.જી.એલ. એક સરકારી કંપની છે અને તેથી પરિવહન ક્ષેત્રમાં સી.એન.જી.ના વેચાણ પરથી સરકાર અને તેની કંપનીને જે વેચાણ કિંમત પ્રાપ્ત થાય છે તે ઉદ્યોગોમાંથી મળતી રકમ કરતાં ઓછામાં ઓછી ચાર ગણું વધુ છે.

૧૮. ખરેખર આશ્ચર્યજનક છે કે, દિલ્લીમાં પરિવહન ક્ષેત્રને વધુ સી.એન.જી. ઉપલબ્ધ કરાવવાના પ્રત્યક્ષ હેતુથી, મારુતિ ઉદ્યોગ લિમિટેડ (એમ.યુ.એલ.) ને ફાળવેલ સી.એન.જી. ફાળવણી રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે. સામાન્ય રીતે, જો કોઈ આવશ્યક ચીજવસ્તુનો અભાવ હોય, તો સરકારી ક્ષેત્રના ઉપક્રમને પુરવઠો અથવા જાહેર વેચાણમાં કપાત કરવામાં આવે તે આશ્ચર્યજનક ગણાત, પરંતુ અહીં તો પી.એસ.યુ.ને પુરવઠો ઘટાડવામાં આવી રહ્યો છે એટલું જ નહીં, પરંતુ તે જ સમયે ઓછામાં ઓછા બે મોટા વ્યાવસાયિક ગૃહોને પુરવઠો વધારવામાં આવ્યો છે.

૧૯. પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતા, એમ અનુમાન કરવું અયોગ્ય નહીં ગણાય કે એમ.યુ.એલ.ને સી.એન.જી.નો પુરવઠો કાપવાનો પ્રસ્તાવ કોઈ ગૂઢ હેતુસર હતો.

જે સરકાર એમ.યુ.એલ.માં પોતાનો હિસ્સો વિનિવેશ કરવા પ્રસ્તાવિત છે, તે જ સરકાર સી.એન.જી.નો પુરવઠો કાપવાની એવી કાર્યવાહી શા માટે કરે, જેના પરિણામે તેના ખર્ચમાં વધારો થાય અને તેની કિંમતમાં ઘટાડો થાય? એવું નથી કે પરિવહન ક્ષેત્રને પુરવઠો વધારવાના હેતુથી દિલ્હી તથા તેની આસપાસ આવેલી એમ.યુ.એલ. સહિતની તમામ ઔદ્યોગિક એકમોમાં પ્રમાણસર કાપ મુકવામાં આવ્યો હોય. પ્રસ્તાવિત કાપ તો એમ.યુ.એલ.ને દંડિત કરવાનો પ્રયત્ન માત્ર જ જણાય છે, કારણ કે તેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર ભુરે લાલ સમિતિના સભ્ય છે, જેણે સી.એન.જી.ની ભલામણ કરી હતી, અને તેથી મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તથા આ કંપનીએ ભોગવવું જ જોઈએ. સ્પષ્ટ છે કે જાહેર આરોગ્ય અને જાહેર ખજાનાના ભોગે ખાનગી ઉદ્યોગોને લાભ પહોંચાડવાની ઈચ્છા છે. સી.એન.જી.નો મોટો હિસ્સો ઉદ્યોગોને જાય છે, અને સરકાર તથા તેના ઉપક્રમોને પરિવહન ક્ષેત્રને સી.એન.જી. પુરવઠો આપવાથી જેટલી આવક થાત, તેનાથી ઓછી પ્રાપ્ત થાય છે. ઓછામાં ઓછું એમ તો કહી શકાય કે આવી અર્થવ્યવસ્થા સમજણની બહાર છે.

૨૦. પરિવહન ક્ષેત્ર અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે ત્યાં સુધી સી.એન.જી.ની કોઈ અછત નથી જ, પરંતુ જો એવી કોઈ અછત હોય તો પણ, જેમ કાર્યું તેલ આયાત કરી પેટ્રોલ અને ડીઝલના ઉત્પાદન માટે રિફાઈનરીઓને પૂરું પાડવામાં આવી શકે છે, તેમ જો જરૂર પડે તો ઓછી પ્રદૂષણની ખાતરી થાય તે માટે સી.એન.જી.

આયાત કેમ ન કરી શકાય તે માટે કોઈ કારણ નથી.” (ભાર અમારા દ્વારા આપેલ).

૩૨. આ તબક્કે, ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે અનુવર્તી મામલા રિલાયન્સ નેચરલ રિસોર્સિસ લિ. વિ. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ., જે [૨૦૧૦] ૭ એસ.સી.સી. ૧ માં અહેવાલિત છે, તેમાં કરેલ અવલોકનોનો ઉલ્લેખ કરવો પણ સંબંધિત બને છે, જેમાં પરિચ્છેદ ક્રમાંક એસ-૧૫૨, ૨૧૮ અને ૨૫૦ ખાતેના નીચેના અવલોકનો સંબંધિત છે, જે નીચે ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે:

“૧૫૨. પ્રાકૃતિક ગેસ ભારતની પ્રજાનો છે અને તે ભારત સંઘમાં નિહિત છે, જેથી તે સંઘના હેતુઓ માટે ધારણ કરવામાં આવે. ભારતનું બંધારણ સરકારને એવી નીતિ ઘડવાનો આદેશ આપે છે કે જેથી આવા સંસાધનોનું વિતરણ એવી રીતે ન થાય કે જે રાષ્ટ્રીય વિકાસને પ્રતિકૂળ હોય. અંતે, કંપનીના અવશિષ્ટ માલિકો તેના શેરહોલ્ડરો હોય છે, અને કંપની તથા તેની સંપત્તિઓ સાથે શું બની રહ્યું છે, જેમાં કરારજન્ય હકો સ્વરૂપની સંપત્તિઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, તે જાણવાનો તેમને હક છે, જેથી તેઓ તેમના વિચારાર્થે મૂકવામાં આવેલા પ્રસ્તાવ અંગે માહિતીસભર નિર્ણય લઈ શકે. છેલ્લા ત્રણસો વર્ષના કંપની કાયદાના વિકાસકાળ દરમિયાન, જેમણે પોતાનું ધન અને સંસાધનો વિશ્વાસપૂર્વક કંપનીને સોંપ્યા છે તેમના સંરક્ષણનો મુખ્ય વિષય રહ્યો છે. કંપનીઓના વ્યવસ્થાપન તથા નિયામક મંડળની શેરહોલ્ડરો પ્રત્યે વિશ્વસ્તીય જવાબદારી છે, અને

શેરહોલ્ડરોના સંરક્ષણ સંબંધિત ન તો પ્રક્રિયાઓમાંથી અને ન તો તાત્વિક હેતુઓમાંથી કોઈ પ્રકારનું અપહરણ કરી શકાય. ” એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ

“૨૧૮. આકર્ષક કિંમતના સ્તરે ઉપલબ્ધતા હોવાથી તે ક્ષેત્રોમાં આવેલી સંસ્થાઓ કુદરતી વાયુના ઉપયોગ તરફ વળી શકે તેવી સંભાવના છે. તેમ છતાં, કારણ કે તે ક્ષયશીલ અને પુનઃનવિકરણીય ન હોય એવો સ્ત્રોત પણ છે, તેથી તેનો સંરક્ષણ કરવો અનિવાર્ય રીતે જરૂરી બને છે. આવું સંરક્ષણ ઉપલબ્ધ જથ્થા પર મર્યાદા મૂકી અને કિંમતોનું સમાયોજન કરીને પણ હાંસલ કરી શકાય છે. વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ચૂકવણી કરવાની સાપેક્ષ ક્ષમતાઓમાં ભિન્નતા હોવાથી, અતિશય અછતની પરિસ્થિતિમાં એવું સંભવિત છે કે કેટલાક ક્ષેત્રો અનિયમિત બજારમાં અન્ય ક્ષેત્રોથી વધુ બોલી લગાવી સમગ્ર ઉપલબ્ધ જથ્થો પોતાના કબજામાં લઈ લે; અને તેના કારણે ખાતર, વીજળી, પરિવહન અને ઘરગથ્થુ વપરાશ જેવા નબળા ક્ષેત્રોમાં પુરવઠાની અછત ઊભી થઈ શકે. આ ક્ષેત્રોમાંના દરેકને કુદરતી વાયુની ઉપલબ્ધતા સમાનતા તથા જીવનની ગુણવત્તા સંબંધિત કઠિન પ્રશ્નો ઊભા કરે છે.” ક્ષ ક્ષ ક્ષ ક્ષ

“૨૫૦. અમારો નિર્ધાર છે કે અનુરોધ ૨૬૭ માં નિર્દિષ્ટ ભૌગોલિક વિસ્તારોમાંથી ઉત્ખનન કરીને ઉપયોગમાં લેવાયેલા કુદરતી સંસાધનો અંગે સંઘ નીચે મુજબ કરી શકશે નહીં:

[૧] તે સંસાધનોના ઉત્પન્ન પછી, જો સુધી સંઘને તેના બદલામાં ન્યાયસંગત અને યોગ્ય વળતર પ્રાપ્ત ન થાય, ત્યાં સુધી તેમના હક્કશીર્ષકનું હસ્તાંતરણ કરવું નહીં;

[૨] એવી પરિસ્થિતિ વિકસવા દેવી જેમાં વિવિધ ક્ષેત્રોમાંના વિવિધ વપરાશકર્તાઓને સંભાવિત રીતે આવા સંસાધનો સુધીની પહોંચથી વંચિત રાખવામાં આવી શકે;

[૩] સંરક્ષણ અંગેના સ્પષ્ટ નીતિ-નિવેદન વિના એવા સંસાધનોના ઉત્પન્નની મંજૂરી આપવી, જેમાં દેશમાં કુલ ઉપલબ્ધતાને, વર્તમાન જરૂરિયાતો અને ભાવિ પેઢીઓની જરૂરિયાતો વચ્ચે જરૂરી સંતુલનને, તેમજ ભારતની સુરક્ષા સંબંધિત આવશ્યકતાઓને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હોય;

[૪] ક્ષેત્રો વચ્ચે તેમજ પ્રદેશો વચ્ચે વધુ સમાનતા કેવી રીતે હાંસલ કરી શકાય તેનું મૂલ્યાંકન કર્યા વિના અને વર્તમાન વિતરણનું આવર્તક મૂલ્યાંકન કર્યા વિના ઉપસર્ણ અને વિતરણ કરવાની મંજૂરી આપે છે;

[૫] ભારત સંઘની સ્પષ્ટ મંજૂરી વિના કોઈ ઠેકેદાર અથવા અન્ય કોઈ એજન્સીને સંસાધનોનું ઉત્પન્ન કરવા અને તેનું વિતરણ કરવા અનુમતિ આપવી નહીં, અને આવી મંજૂરી માત્ર તર્કસંગત રીતે ઘડાયેલી ઉપયોગ નીતિના અનુસંધાનમાં જ આપવામાં આવી શકે; અને

[ક] સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવનાર અવધિથી વધુ સમય સુધી સતત પ્રવેશ અને ઉપયોગ અંગે કોઈપણ અંતિમ વપરાશકર્તાને કોઈ ગેરંટી આપવામાં આવી શકશે નહીં.

કોઈપણ કરાર, જેમાં પી.એસ.સી. નો પણ સમાવેશ થાય છે, જે તેની વ્યાપ્તિમાં જણાવેલ સિદ્ધાંતોને આવરી લેતો નથી, તે પોતે જ સંવેદનશીલ બની શકે છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ના ભંગરૂપ બની શકે છે.” (ભારપૂર્વક દર્શાવેલ).

૩૩. પ્રથમ રિટ-અરજી એટલે કે ડબલ્યુ.પી.[પી.આઈ.એલ.] નં. ૪૭ ઓફ ૨૦૧૧ અંગે જેટલો પ્રશ્ન છે, તે રિટ-અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રથમ પ્રાર્થના ભારત સરકારને એવો નિર્દેશ આપવા માટે છે કે, દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરોને જે એ.પી.એમ. દરે (“એડમિનિસ્ટ્રેટેડ પ્રાઈસ મિકેનિઝમ”) કુદરતી ગેસ પૂરો પાડવામાં આવે છે, તે જ દરે ગુજરાત રાજ્યની સામાન્ય જનતા અને પર્યાવરણના હિતાર્થે ઘરેલુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે કુદરતી ગેસનો વધારાનો ક્વોટા ફાળવે.

૩૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને નોંધપાત્ર દસ્તાવેજી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, અમે નિષ્કર્ષે આવીએ છીએ કે દિલ્હી અને

મુંબઈનું પ્રદૂષણ સ્તર તે જ સ્વરૂપનું છે જે અમદાવાદ શહેરમાં પ્રવર્તમાન છે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, અમારો મત છે કે

૩૫. ભુરે લાલ સમિતિની નિમણૂક ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે દેશમાં પ્રદૂષણ અંગે અહેવાલ તૈયાર કરવા માટે કરી હતી. ભુરે લાલ સમિતિએ પોતાનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો, જેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે ભારતના ૧૬ શહેરોમાં, એટલે કે આગ્રા, અમદાવાદ, કાનપુર, સોલાપુર, લખનૌ, ઝારિયા, બેંગલોર, ચેન્નઈ, હૈદરાબાદ, મુંબઈ, વારાણસી, ફરીદાબાદ, પટણા, જોધપુર, પુણે અને કોલકાતા ખાતે શ્વસનીય સ્થગિત કણદ્રવ્ય (આરએસપીએમ) ના સ્તરો ચિંતાજનક છે. અહેવાલમાં નોંધાયું હતું કે વાયુ પ્રદૂષણ એક ગંભીર સમસ્યા છે અને તાત્કાલિક પગલાં લેવાની આવશ્યકતા હતી. ભુરે લાલ સમિતિનો અહેવાલ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એમ. સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [સુપ્રા] ના મામલામાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય રાજ્યોને પણ નોટિસો જારી કરી હતી અને ઉપરોક્ત શહેરોમાં આરએસપીએમના સ્તરને ઘટાડવા માટે યોજના ઘડવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. ભુરે લાલ સમિતિની ભલામણો અને કેન્દ્ર સરકારની નીતિ મુજબ, પરિવહન ક્ષેત્ર માટે સ્વચ્છ પર્યાવરણલક્ષી ઇંધણ તરીકે સીએનજીને પ્રોત્સાહિત કરવાનું છે. ભુરે લાલ સમિતિએ પ્રદૂષણના નિયંત્રણ માટે ૧૬ શહેરોમાં પરિવહન ક્ષેત્રમાં સીએનજીના ઉપયોગની ભલામણ કરી હતી. અમદાવાદ ઉક્ત ૧૬ શહેરોમાં સામેલ હતું. આ

૩૬. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, અમદાવાદની સરખામણીએ દિલ્હી અને મુંબઈને સસ્તા દરે વધારાનું ફાળવણી આપતાં કરવામાં આવતો ભેદભાવ નિશ્ચિતરૂપે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નું ઉલ્લંઘન કરે છે. તેથી, અમે નિષ્કર્ષે પહોંચીએ છીએ કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં ભારત સરકારને આદેશિત કરવી જોઈએ કે ઘરેલુ તથા વાહન ઉપયોગ માટે કુદરતી વાયુ તે જ દરે ફાળવે, જે દરે તે દિલ્હી અને મુંબઈને પુરો પાડવામાં આવે છે. જ્યારે વાયુપ્રદૂષણનું સ્તર તે બે શહેરોમાં પ્રવર્તમાન સ્તર કરતાં જરાય ઓછું નથી, ત્યારે અમદાવાદને જે દરે પુરવઠો કરવામાં આવે છે તેની સરખામણીએ તે બે શહેરોને સસ્તા દરે વાયુ પુરો પાડવાનો કોઈ ચુકિતસંગત આધાર નથી. દેશના સંવેદનશીલ શહેરોમાં જાહેર આરોગ્યને આવેલ જોખમનું માપન કરવા માટે, ઓછામાં ઓછું, એકસરખો માપદંડ હોવો જોઈએ.

૩૭. ઉપરોક્ત રિટ-અરજીમાં કરવામાં આવેલી બીજી પ્રાર્થના ભારત સરકારને એવો નિર્દેશ આપવા માટે છે કે, સર્વોચ્ચ અદાલતે એમ.સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, અહેવાલિત [૨૦૦૨] ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૬, ના મામલે આપેલા નિર્દેશ મુજબ, અગ્રતા ન ધરાવતા ક્ષેત્રમાંથી અપ્રચુકત પ્રાકૃતિક ગેસને ઘરગથ્થુ તથા વાહનચાલન માટેના ઉપયોગ માટે સી.જી.ડી.ઓને અગ્રતા આધારિત અને વિવિધિત કરીને ફાળવવામાં આવે.

૩૮. દસ્તાવેજ નોંધ પર રહેલી સામગ્રીના વિચારણા પર, અમે જાણીએ છીએ કે ભારત સંઘ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી નીતિ કડક રીતે તેમાં નથી

૩૯. તેથી, અમે એવું નિષ્કર્ષ કરીએ છીએ કે ભારત સંઘ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી નીતિ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ દિશાનિર્દેશ સાથે સુસંગત નથી.

૪૦. અમને આ બાબતે પણ વિશ્વાસ થયો છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ માત્ર કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી.ઓ. અને અન્ય સી.જી.ડી.ઓ. વચ્ચે જ ભેદભાવ કર્યો નથી, પરંતુ ગુજરાત આધારિત સી.જી.ડી.ઓ. વચ્ચે પણ ભેદભાવ કર્યો છે. ઉદાહરણ તરીકે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ તેના જવાબરૂપ સોગંદનામાના પરિષ્કેદ -૧૫ માં રજૂ કર્યું છે કે કે.જી. ડીફ માંથી ૨ લાખ એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી. ગેસનું ફાળવણી અદાણી ગેસ લિમિટેડને કરવામાં આવ્યું છે. તેમ છતાં, કે.જી. ડીફ માંથી અદાણી ગેસ લિમિટેડને ગેસ ફાળવવામાં આવ્યો હોવા છતાં, અન્ય સી.જી.ડી.ઓ., જેમ કે જી.એસ.પી.સી. ગેસ કંપની લિ. અને ચરોતર ગેસ લિ. ને એ જ બાબત નકારી દેવામાં આવી હતી, જોકે તેમને પણ એ જ સિદ્ધાંતના આધારે ગેસ ફાળવી શકાય તેમ હતું.

૪૨. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, ભારત સંઘ ગુજરાત રાજ્યમાં સીએનજીનું વેચાણ કરતી સ્થાનિક વિતરણ કંપનીઓ [એલડીસીઓ] ને એપીએમ ગેસ અથવા કેજી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી ગેસ ફાળવી રહ્યું નથી. ભારત સંઘના સશક્ત મંત્રીઓના સમૂહ દ્વારા ફાળવવામાં આવતો એપીએમ ગેસ અને કેજી ડીફ ક્ષેત્રોમાંથી મળતો ગેસનો ભાવ હાલ બજારમાં ઉપલબ્ધ અન્ય ગેસ કરતાં ઘણો ઓછો છે. આ અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, ગુજરાતની એલડીસીઓને એવો એપીએમ ગેસ અથવા કેજી ડીફ ગેસ ફાળવવામાં ન આવતા, ગુજરાતની એલડીસીઓ વિદેશી દેશોમાંથી આયાત કરાયેલ પુનઃવાયુકૃત દ્રવ પ્રાકૃતિક ગેસ [આર-એલએનજી] ખરીદવા માટે મજબૂર બને છે. આવા આર-એલએનજીનો ભાવ સામાન્ય રીતે એપીએમ ગેસ અથવા કેજી ડીફ ક્ષેત્રોના ગેસના ભાવથી બમણો હોય છે. તેથી, આ અરજદારની ફરિયાદ છે કે ઉપરોક્ત કારણસર ગુજરાતમાં સીએનજીનો ભાવ ભારતના અન્ય ભાગોમાં વેચાતી સીએનજીની સરખામણીએ ઘણો વધુ છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, એલડીસીઓ મુખ્યત્વે વાહનોમાં ઉપયોગ માટે સીએનજીના વેચાણ તથા ઘરેલુ અને વ્યાવસાયિક ઉપયોગ માટે પાઈપ દ્વારા પ્રાકૃતિક ગેસ [પીએનજી]ના પુરવઠા અને વેચાણના કાર્યમાં સંકળાયેલી છે

વર્ણન	કેજી ડી ડ	એ.પી.એમ	આરએલએનજી
મૂળભૂત કિંમત (\$/એમએમબીટી	૪.૨૦૫	૪.૨	૮.૧૯

યુ)			
માર્કેટિંગ માર્જિન (\$/એમએમબીટી યુ)	૦.૧૩૫	૦.૧૧	૦.૨૦
ગેસ કિંમત (રૂ./એમએમબીટી યુ)	૧૯૯.૬૪	૧૯૮.૨૪	૩૮૬.૨૨
મૂલભૂત ગેસ કિંમત (રૂ./એસસીએમ)	૬.૬૨	૬.૫૭	૧૨.૮૦

૪૩. આ જનહિત અરજીનો બીજો પાસો એ છે કે હાલ, ઘણા એલ.ડી.સી.ઓને, જેમને એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ગેસ ઓછી કિંમતે ફાળવવામાં આવે છે, તેઓ તે કિંમતલાભ અંતિમ ગ્રાહકો સુધી પહોંચાડતા નથી અને તે લાભ પોતાનાં માટે જ રાખે છે. તેથી, અરજદાર પ્રતિવાદીઓ સામે યોગ્ય રીતે કાર્યવાહી કરવા માટે અને એલ.ડી.સી.ઓ દ્વારા વેચવામાં આવતી સી.એન.જી.ની કિંમતનું નિયમન થાય એવી યોગ્ય દિશાઓ આપવા વિનંતી કરે છે, જેથી એ.પી.એમ. ગેસ અથવા કે.જી. ડી-૬ ક્ષેત્રના ગેસની ઓછી કિંમતનો લાભ અંતિમ ઉપભોક્તાઓ સુધી પહોંચે.

૪૪. અરજદારે સૂચવ્યું છે કે ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮માં નવી અન્વેષણ અને લાઇસન્સિંગ નીતિ [એનઈએલપી] અપનાવવામાં આવે તે પહેલાં, અન્વેષણ બ્લોકો ભારત સરકાર દ્વારા ઓએનજીસી અને ઓઈલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (ઓઆઈએલ) ને નામાંકનના આધારે ફાળવવામાં આવતા હતા. તેથી, ભારત સરકારને તે કંપનીઓને બજારભાવ કરતાં ઓછી કિંમતે અગ્રતા ધરાવતા ક્ષેત્રોને ગેસ વેચવા કહેવાનો અધિકાર હતો. વર્ષ ૧૯૯૭ પહેલાં, ગેસના ભાવ ઓએનજીસી અને ઓઆઈએલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતા હતા. ત્યારબાદ, ૩૦મી જાન્યુઆરી ૧૯૯૭થી અમલમાં આવે તે રીતે ગેસના ભાવ કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. તેના ફાળવણીની

ગ્રાહકો	ગેસ કિંમત	ગેસ કિંમત (\$/એમએમબીટીયુ)
ઉત્તર-પૂર્વ બહાર (રોયલ્ટી સહિત)	આઈએનઆર ૭૬૬૬.૬૭/એમએસસીએ મ	૪.૨*
ઉત્તર પૂર્વ (રોયલ્ટી સહિત)	આઈએનઆર ૪૬૦૦/એમએસસીએમ	૨.૫૨

જપ. આ તબક્કે, નીચેના કોષ્ટકમાં દર્શાવ્યા મુજબ ભારત ખાતે એ.પી.એમ. ગેસના ક્ષેત્રવાર ફાળવણી તરફ પાછા સંકેત કરવો પ્રાસંગિક રહેશે : ભારતમાં એ.પી.એમ. ગેસની ફાળવણી

ક્રમાંક	ક્ષેત્રનું નામ	અંદાજિત માત્રા એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી .માં
૧	વિદ્યુત ક્ષેત્ર	૨૧.૬૯
૨	ખાતર ક્ષેત્ર	૧૮.૪૨
૩	રિક્ષાઈનરી ક્ષેત્ર	૩.૦૬
૪	સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (સીજીડી) ક્ષેત્ર	૨.૪૩
૫	અન્ય ક્ષેત્રો	૬.૩૮
કુલ		૫૧.૯૮

જડ. અરજદારનો મામલો એવો છે કે ઇન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ જેવી કંપનીઓએ વર્ષ ૨૦૦૪-૦૫માં ગ્રેટર નોઈડા, ગુરગાંવ અને ફરીદાબાદ સહિત નોઈડામાં તેમની ગેસ વિતરણ જાળનું વિસ્તરણ કરવા માટે ભારત સરકારના પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય (એમઓપીએનજી) પાસેથી એ.પી.એમ. ગેસ મેળવ્યો હતો. પરંતુ, તે જ સમયગાળા દરમિયાન, અદાણી ગેસ લિમિટેડ (પૂર્વે

ગુજરાત અદાણી એનર્જી લિમિટેડ), જેણે વર્ષ ૨૦૦૪-૦૫ દરમિયાન અમદાવાદમાં સી.જી.ડી. કામગીરી શરૂ કરી હતી, તેને નહોતો

૪૭. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, દેશમાં અન્વેષણ પ્રવૃત્તિઓને વેગ આપવા માટે, ભારત સરકારે નોડલ એજન્સી તરીકે ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ હાઇડ્રોકાર્બન્સ (ડી.જી.એચ.) સાથે મળીને વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮માં એન.ઈ.એલ.પી. અમલમાં મૂક્યું હતું અને એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળ રાષ્ટ્રીય તેલ કંપનીઓ (એન.ઓ.સી.) તેમજ અન્ય ખાનગી કંપનીઓ અને વિદેશી કંપનીઓને પારદર્શક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બોલી પ્રક્રિયા દ્વારા અન્વેષણ બ્લોકોના ફાળવણીની શરૂઆત કરી હતી. આજદિન સુધી, એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળ નવ લાઇસન્સિંગ ચક્રો યોજાયા છે.

૪૮. ગુજરાતમાં પ્રચલિત સી.એન.જી.ના ભાવ અને દિલ્લી તથા મુંબઈમાં પ્રચલિત ભાવ વચ્ચેના ફરક અંગે નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કરી શકાય:

ડબલ્યુપીપીઆઈએલ/૪૭/૨૦૧૧ ૧૯૬/૨૦૫ ચુકાદો સી.એન.જી.જી.એ.એસ. અંતિમ આવૃત્તિ ફાળવવામાં આવેલ કોઈપણ એ.પી.એમ. ગેસ આપવામાં આવ્યો નથી, છતાં પણ અમદાવાદ ભૂરે લાલ સમિતિ દ્વારા પ્રદૂષિત તરીકે ઓળખવામાં આવેલા ૧૬ શહેરોની યાદીમાં સમાવેશ પામે છે. ૪૭. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, દેશમાં અનુસંધાન પ્રવૃત્તિઓને વેગ આપવા માટે, ભારત સરકારે હાઇડ્રોકાર્બન્સના	
--	--

મહાનિદેશાલય (ડી.જી.એચ.) ને નોડલ એજન્સી તરીકે રાખીને વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮માં એન.ઈ.એલ.પી. રજૂ કર્યું હતું અને પારદર્શક તથા આંતરરાષ્ટ્રીય બોલી પ્રક્રિયા દ્વારા એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળના અનુસંધાન બ્લોકસનું ફાળવણી રાષ્ટ્રીય તેલ કંપનીઓ (એન.ઓ.સી.ઝ) તેમજ અન્ય ખાનગી કંપનીઓ અને વિદેશી કંપનીઓને આપવાનું શરૂ કર્યું હતું. આજદિન સુધી એન.ઈ.એલ.પી. હેઠળ લાઇસન્સિંગના નવ ચક્રો યોજાયા છે. ૪૮. ગુજરાતમાં પ્રચલિત સી.એન.જી.ના ભાવ અને દિલ્હી તથા મુંબઈમાં પ્રચલિત ભાવ વચ્ચેના તફાવત અંગે નીચે મુજબ ઉદ્ધરણ કરી શકાય:				
સંસ્થાનું નામ	શહેરોના નામ	સી.એન.જી.ની કિંમત (રૂપિયા પ્રતિ કિલોગ્રામ)	નેચુરા ગેસનો સ્ત્રોત	લ
ઈન્ડ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ (આઈજીએલ)	દિલ્હીનું એન.સી.ટી.	૨૯.૦૦	એ.પી. એમ. + કે.જી. ડીફ	
મહાનગર ગેસ લિ. (એમજીએલ)	મુંબઈ	૩૧.૪૭	એ.પી. એમ.+ કે.જી.	

			ડીક	
જલ. ગુજરાતના વિવિધ શહેરોમાં સીએનજીના કંપનીવાર વેચાણભાવ નીચે આપવામાં આવ્યા છે :				
એલ.ડી. સી.નું નામ	જ્યાં કામગીરી થાય છે તે શહેરોના નામ	સીએનજીનો ભાવ (રૂ. પ્રતિ કિગ્રા)	પ્રાકૃતિક ગેસનો મુખ્ય સ્ત્રોત	
જીએસપ ીસી ગેસ કંપની લિ.	ગુજરાતના વિવિધ શહેરો	૩૪.૪૫	આરએલએનજી	

જલ. ગુજરાતના વિવિધ શહેરોમાં સીએનજીનો કંપનીવાર વેચાણ ભાવ નીચે
આપેલ છે :

ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ./૪૭/૨૦૧૧ ૧૯૭/૨૦૫ ચુકાદો સીએનજીજીએએસફાઈનલવર્ઝન			
ગુજરાત ગેસ કંપની	સુરત, ભરૂચ &	૩૫.૨૫	ધરેલું ગેસ અને

લિ. (જીજીસીએલ)	અંકલેશ્વર		આરએલએનજી
અદાણી ગેસ લિ. (એ.જી.એલ.)	અમદાવાદ અને વડોદરા	૩૭.૧૬	આરએલએનજી
ગેઈલ	વડોદરા	૩૫.૨૫	આરએલએનજી

૫૦. ઉપરોક્ત ચાર્ટ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ગુજરાતના શહેરોમાં સી.એન.જી.નો વેચાણભાવ દિલ્હી અને મુંબઈની સરખામણીએ ઘણો વધુ છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, આવા ઊંચા ભાવનું કારણ દિલ્હી અને મુંબઈના શહેરોમાં કાર્યરત એલ.ડી.સી.ઓને એ.પી.એમ. ગેસ અને કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રોના ગેસના ફાળવણીના કારણે છે. નીચે આપવામાં આવેલ કોષ્ટક વિવિધ એલ.ડી.સી.ઓને કે.જી. ડીફ ગેસની ફાળવણી દર્શાવશે. એલ.ડી.સી.નું નામ રાજ્ય કે.જી. ડીફ ગેસ ફાળવણી (નિશ્ચિત ધોરણે) એમ.એમ.એસ.સી.એમ.ડી.માં ઈન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ દિલ્હી ૦.૩૦૯ (આઈ.જી.એલ.) મહાનગર ગેસ લિ. (એમ.જી.એલ.) મહારાષ્ટ્ર ૦.૩૭૦ સાબરમતી ગેસ લિમિટેડ ગુજરાત ૦.૦૭૮ (બી.પી.સી.એલ.નો હિસ્સો) ગ્રીન ગેસ લિ. યુ.પી. ૦.૦૧૫ અવંતિકા ગેસ લિ. એમ.પી. ૦.૦૧૩ એચ.પી.સી.એલ. ગુજરાત ૦.૦૪૯ કુલ ૦.૮૩૪

૫૧. આ રિટ-અરજીમાં અરજદારે લીધેલો મુખ્ય આધાર એવો છે કે કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ દ્વારા અધિકૃત કરાયેલ અથવા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. સંસ્થાઓની માંગને જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે ગુજરાતની એવી સંસ્થાઓને બહાર રાખવામાં આવી કે જેઓ પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ હેઠળ અધિકૃતતા

માટે હજુ પણ રાહ જોઈ રહી હતી. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, કેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.ઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. સંસ્થાઓને એમ.ઓ.પી.એન.જી. તરફથી અધિકૃતતાઓ મળેલી હતી, જ્યારે અકેન્દ્રીય પી.એસ.યુ.

૫૦. ઉપરોક્ત કોષ્ટક પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ગુજરાતના શહેરોમાં સી.એન.જી.નું વેચાણમૂલ્ય દિલ્હી અને મુંબઈની સરખામણીએ ઘણું વધુ છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, આવા વધુ ભાવનું કારણ દિલ્હી અને મુંબઈના શહેરોમાં કાર્યરત એલ.ડી.સી.ઓને એ.પી.એમ. ગેસ તથા કે.જી. ડીફ ક્ષેત્રોના ગેસનું ફાળવણી કરવું છે. નીચે આપેલ કોષ્ટક વિવિધ એલ.ડી.સી.ઓને કે.જી. ડીફ ગેસની ફાળવણી દર્શાવશે.

એલ.ડી.સી.નું નામ	રાજ્ય	કેજી ડીફ ગેસ ફાળવણી (ફર્મ ધોરણે) એમએમએસસીએમડીમાં
ઈન્દ્રપ્રસ્થ ગેસ લિમિટેડ (આઈજીએલ)	દિલ્હી	૦.૩૦૯
મહાનગર ગેસ લિ. (એમ.જી.એલ.)	મહારાષ્ટ્ર	૦.૩૭૦
સાબરમતી ગેસ લિમિટેડ	ગુજરાત	૦.૦૭૮

(બીપીસીએલનો હિસ્સો)		
ગ્રીન ગેસ લિમિટેડ	યુ.પી.	૦.૦૧૫
અવંતિકા ગેસ લિ.	એમ.પી.	૦.૦૧૩
એચપીસીએલ	ગુજરાત	૦.૦૪૯
કુલ		૦.૮૩૪

૫૧. આ રિટ અરજીમાં અરજદારે લીધેલો મુખ્ય આધાર એવો છે કે સેન્ટ્રલ પી.એસ.યુ.ઓ દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવેલી અથવા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. એકમોની માંગણીઓનો જ વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના કારણે ગુજરાતમાં આવેલી તેવી એકમોને બાકાત રાખવામાં આવી, જે હજી પણ પી.એન.જી.આર.બી. અધિનિયમ હેઠળ અધિકૃતતા મળવાની રાહ જોઈ રહી હતી. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, સેન્ટ્રલ પી.એસ.યુ.ઓ દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી. એકમોને એમ.ઓ.પી.એન.જી. તરફથી અધિકૃતતા મળી હતી, જ્યારે નોન-સેન્ટ્રલ પી.એસ.યુ.

૫૨. ભારત સંઘ દ્વારા આ અરજીનો જોરશોરથી વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે અને અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ, ભારત સંઘનો બચાવ એ છે

૫૩. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને નોંધ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા બાદ, જ્યાં સુધી બીજી રિટ-અરજીનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અમે સજાગ છીએ કે આ જાહેર હિતની વાદીમાં આ અદાલતની પ્રથમ અને સર્વોપરી ચિંતા પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ ઘટાડવાની છે. કિંમતનું નિર્ધારણ કરવાનો અથવા સસ્તા દરે પ્રાકૃતિક ગેસનો પુરવઠો કરવાની બાબત વિવિધ પરિબલો પર નિર્ભર કરે છે

૫૪. તેથી, બીજી રિટ અરજીમાં આ અદાલત માત્ર એટલો જ આદેશ આપી શકે છે કે રાજ્ય સરકારને વાહનોના માલિકોને કુદરતી ગેસનો ઉપયોગ કરવા માટે બાધ્ય કરવાની દિશા આપવામાં આવે અને, જરૂરી હોય તો, વધુ ઊંચી કિંમતે આયાત કરાયેલ ગેસનો પણ ઉપયોગ કરાવવા માટે બાધ્ય કરવામાં આવે. વાહનમાલિકોને કુદરતી ગેસ સિવાયના અન્ય પ્રકારના ઇંધણો, જે વધુ પ્રદૂષણ ઉત્પન્ન કરે છે, તેનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી, જાહેર આરોગ્યના ભોગે તેમના વાહનો ચલાવવા દેવાની નીતિ, ફક્ત એટલા માટે કે તે સસ્તું છે, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧નું ઉલ્લંઘન કરતી છે અને તેને સમર્થન આપી શકાય તેમ નથી.

૫૫. જેમ સર્વોચ્ચ અદાલતે દિલ્હી અને મુંબઈ શહેરો માટે કર્યું હતું, તેમ અમે પણ રાજ્ય સરકારને સમાન પ્રકારનો નિર્દેશ આપવાનો પ્રસ્તાવ રાખીએ છીએ કે

રાજ્યની અંદર દોડતા તમામ વાહનો માટે અન્ય પ્રકારના ઇંધણના બદલે કુદરતી ગેસનો ઉપયોગ કરવો ફરજિયાત બનાવવામાં આવે, કારણ કે

૫૬. આ રિટ-અરજીમાં, અમે ભારત સંઘને પરિવહન ક્ષેત્રોને સસ્તા દરે કુદરતી ગેસ પૂરો પાડવા બાબતે કોઈ દિશાનિર્દેશ આપી શકતા નથી, કારણ કે આર-એલએનજી પણ કુદરતી ગેસ જ છે અને તે પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે. તેથી, જાહેર આરોગ્યના હિતાર્થે, ખાનગી મોટર વાહનોના માલિકી ધરાવતા અને તે ચલાવતા વ્યક્તિઓને વધુ ખર્ચે પણ કુદરતી ગેસનો ઉપયોગ કરવા માટે બાધ્ય કરવાં જોઈએ. માત્ર એટલા માટે કે વાહન ચલાવવાનો ખર્ચ ઓછો થશે, તે કારણસર, જે લોકો મોટરકારના જાળવણી ખર્ચ ઉઠાવી શકે છે એવા લોકોના નાના વર્ગને, મોટરકારના જાળવણી ખર્ચ ઉઠાવી શકતા નથી એવા બહુમતી લોકોના આરોગ્યના મૂલ્યે પર્યાવરણને પ્રદૂષિત કરવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ નહીં.

૫૭. તેવી જ રીતે, ગુજરાત મોટર વાહનો (ઇંધણના ઉપયોગનું) વિનિયમન વિધેયક, ૨૦૦૫ પરત મોકલવામાં ભારત સંઘ તરફથી કોઈ ભૂલ થયેલી નથી, કારણ કે તે પ્રથમ રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા પસાર થવું જોઈએ અને ત્યારબાદ રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી માટે મોકલવામાં આવવું જોઈએ.

૫૮. પરિણામે, રાજ્ય સરકારને તે માટે પગલાં લેવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે

૫૯. ઉપરોક્ત અમારો દષ્ટિકોણ નીચેના અવલોકનથી સમર્થન પામે છે

૬૦. અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ ની મર્યાદિત પરિસીમામાં, જેમ કે અમે ઉપર દર્શાવ્યું છે, તેથી અમે નીચે મુજબના નિર્દેશો પસાર કરીને આ બંને રિટ-અરજીઓનો નિકાલ કરીએ છીએ:—

૧. ભારત સરકારને સમાનતાના અધિકારના અમલીકરણ માટે અમદાવાદ શહેરને ઘરગથ્થુ અને વાહનચાલન સંબંધિત ઉપયોગ માટે કુદરતી ગેસ તે જ દરે ફાળવવા નિર્દેશ કરવામાં આવે છે, જે દરે તે દિલ્હી અને મુંબઈને પુરો પાડવામાં આવે છે.

૨. તે જ કારણસર, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ને પ્રાકૃતિક ગેસના ફાળવણીના પ્રશ્નમાં કેન્દ્રિય પી.એસ.યુ. દ્વારા પ્રોત્સાહિત સી.જી.ડી.ઓ અને અન્ય સી.જી.ડી.ઓ વચ્ચે જ નહીં, પરંતુ ગુજરાત સ્થિત સી.જી.ડી.ઓ વચ્ચે પણ ભેદભાવ ન કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૩. ગુજરાત રાજ્યને આદેશ આપવામાં આવે છે કે નોંધણી ધરાવતા તમામ વાહનોના માલિકોને બાંયધરીરૂપે પાલન કરવા માટે જરૂરી આદેશ પસાર કરે

૪. કુદરતી ગેસના વ્યર્થ વપરાશને રોકવાના હેતુસર, ખાનગી મોટર વાહનના માલિકોના ઉપયોગ માટે કુદરતી ગેસના વેચાણ પર વધારાનો કર લાદવો કે નહીં

અને એવા કરવેરાથી ઉપલબ્ધ થતી વધારાની રકમનો ઉપયોગ જાહેર વાહનના માલિકોને કુદરતી ગેસ સસ્તા દરે વેચીને કરવો કે નહીં, તે નક્કી કરવાનું રાજ્ય સરકારને અનુરૂપ છે. સાથે સાથે, કુદરતી ગેસના સસ્તા ભાવનો લાભ લઈને જાહેર વાહનોના તે માલિકો તેનો દુરુપયોગ ન કરે અને તેનો અંતિમ લાભ જાહેર પરિવહન સુવિધાનો ઉપયોગ કરતી સામાન્ય જનતાને મળે, તે હકીકત ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્ય સરકારને યોગ્ય લાગે એવા નિષ્ણાતોની સલાહથી વાજબી દરે ભાડાની રચના નક્કી કરવી કે નહીં, તે નક્કી કરવાનું પણ રાજ્ય સરકારને અનુરૂપ છે.

૫. રાજ્યમાં ચાલતા તમામ વાહનો માટે અન્ય પ્રકારના ઇંધણના બદલે પ્રાકૃતિક ગેસનો ઉપયોગ ફરજિયાત બનાવવાની આવી મર્યાદા અમલમાં મૂકવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે નિષ્ણાતો દ્વારા મંજૂર કરાયેલા ધોરણ મુજબ ઉત્સર્જનનું સ્તર લઘુત્તમ નિર્ધારિત કરીને પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે કડક મર્યાદા લાદતો આવશ્યક આદેશ પસાર કરવામાં આવે. આવી સીએનજીગેસફાઇનલવર્ઝન અંગેનો નિર્ણય આજથી બે મહિનાની અંદર લેવામાં આવે.

૬૧. તે મુજબ રિટ અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. જોકે, કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ખર્ચ બાબતે કોઈ આદેશ કરવામાં આવશે નહીં.

[ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય, મુખ્ય ન્યાયાધીશ.]

[જે.બી. પારડીવાળા. ન્યાયાધીશ]

*પ્રતિવાદી તરફના વિદ્વાન વકીલનું નામ
વર્ષ ૨૦૧૧ ની ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ. ૪૭ માં ક્રમાંક ૬ નીચે મુજબ
સુધારવામાં આવ્યો છે મુજબ
માનનીય અદાલતનો નીચેનો આદેશ તા. ૧૪.૦૮.૨૦૧૨
મિનિટ્સ બાબતે રજૂઆત.

*The translation of this judgment has been provided by M/s
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.